

DIN TEMNIȚE SPRE SINAXARE

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte Justinian,
Episcopul Maramureșului și Sătmarului

Editura Egumenița, Galați, 2008

CUPRINS

Nota editorului

1. *Părintele Justin Pârvu: Aiudul, jertfă și sfințenie*
2. *Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa: Ei toți erau pentru noi sfinți*
3. *Ieromonahul Augustin de la Mănăstirea Aiud: Când oasele vorbesc. Minuni ale sfinților martiri din Aiud*
4. **Părintele Ioan Negruțiu – răstignit lângă Hristos**
5. *Răzvan Codrescu : Jertfelnicia ortodoxă în anii comunismului*
Prejudecăți și mistificări curente
Adevărul probat documentar
Memorialistica mărturisitoare
6. *Danion Vasile: Criteriile canonizării Sfinților închisorilor*
7. *Părintele Moise de la Oașa: Despre eroismul de durată al noilor mărturisitori*
8. *Danion Vasile: Despre curajul mărturisitorilor*
9. *Anexe: Programul campaniei „Din temnițe spre Sinaxare”*
10. *Părintele Augustin de la Aiud: Pelerinaj la temnița prigoaniților*
11. **Sfinți din închisori – Părintele Ilie Lăcătușu**
Mărturia Părintelui Ioan de la Rarău
Mărturia Părintelui Justin Pârvu
12. *Părintele Mihai Andrei Aldea: O arătare minunată a părintelui Sofian de la Antim*
13. *Părintele Mihail Pomazanski: Proslăvirea Sfinților*
14. *Silviu Aroneș: Starețul Daniil Tudor - Floarea de foc a Ortodoxiei*
15. *Părintele Tudor Demian: Viața părintelui Ilarion Felea Mărturisitorul*
Preot Ioan Bărdaș: O înmormântare la Aiud
16. *Părintele Gheorghe Drăgulin: Viața lui Valeriu Gafencu*
17. *Părintele Gheorghe Drăgulin: Victimele pușcăriilor comuniste și ale revoluției în atenția aghiografului contemporan*
18. *Ne vorbește Valeriu Gafencu...*
19. *Din poezia închisorilor...*
20. *Danion Vasile: In memoriam*
21. *De ce nu canonizăm martirii anticomuniști?*
22. *Acatistul noului mucenic Valeriu Gafencu, Sfântul închisorilor*

Nota editorului:

„Cea mai profundă rană pe care o port în suflet este suferința pe care acești oameni nevinovați au răbdat-o în pușcăriile comuniste din România.”

Prea Sfințitul Justinian Chira

Volumul de față este tipărit întru pomenirea sfinților din închisorile comuniste. Rostul său este de a atrage atenția creștinilor români despre valoarea jertfei înaintașilor lor. Textele sunt variate, de la conferințe și predici până la poezii și rugăciuni către noii mărturisitori.

Nu toți cei care au trecut prin închisori sunt sfinți, dar toți cei care au murit pentru Hristos în închisorile comuniste pot fi canonizați. De asemenea, pot fi canonizați și cei care, după ani de grele pătămiri în închisoare, au murit în libertate, trăindu-și însă această libertate în nevoie și rugăciune.

În Biserica Ortodoxă, Biserica cea adevărată, canonizarea oficială a unui sfânt este precedată de așa-numita canonizare populară, de cinstire evlavioasă din partea poporului. Cinstire pe care Sfântul Sinod o pecetluiește prin slujba canonizării.

Mare parte din textele adunate aici nu fac altceva decât să mărturisească faptul că, deja, poporul își cinstește noii mucenici. Și așteaptă canonizarea lor. Așteaptă intrarea lor în Sinaxare...

Aiudul, jertfă și sfințenie¹

Părintele Justin Pârvu

- *Părinte, cum v-ați reamintit Aiudul?*

- Aiudul... este temnița spiritualității tineretului nostru; acolo este zugrăvită toată viața și nevoița acestor suflete jertfelnice, dar, în același timp, și sălbăticia iudaică: să tai cu fierăstrăul capul omului, să-i bați cuie... ceva de neînchipuit pentru creștinism. M-am bucurat mult de mulțimea credincioșilor noștri, care au venit înspre Aiud să-i slăvească pe martiri. Glasul martirilor a chemat pe fiecare să se identifice cu spiritualitatea tineretului acelei generații.

Mișcarea aceasta a tineretului de atunci, în mare parte legionar, a șocat întreaga lume, prin curajul și jertfelnicia lor, dar mai ales prin puterea unității lor. Unitatea lor era așa de rodnică, încât în scurt timp ar fi câștigat tot poporul și comunismul a recunoscut în această mișcare un inamic ce-i pune în pericol puterea. Vă dați seama ce forță a avut acest tineret, într-un moment în care, în '44, comuniștii erau stăpâni la noi în țară, occidentul chiar era potrivnic oricărei mișcări de dreapta și țara era cuprinsă de cele mai puternice gheare, ei bine, toți au rămas uimiți, până și organele Securității, de puterea organizațiilor noastre de tineret.

În 1948 a fost cel mai mare val de arestări. Și asta datorită și faptului că în Munții Tarcăului urma să se adune o tabără ce ajunsese să depășească 9000 de tineri. Când au văzut ei cât tineret este implicat, au și început arestările. S-au văzut așa de slabi și de neputincioși, încât Moscova i-a luat la întrebări. Și așa în 14 mai au fost acele arestări masive, încât în 48 de ore au umplut toate închisorile, au curățat tot ce a fost mai important...

Cu un an înainte, în 1947, la deschiderea anului universitar, Gheorghiu Dej s-a prezentat la Iași, la Universitate, să țină un discurs. De cum a început discursul, au început și studenții să scrijelească cu creioanele sub bocanc; și-au închis mapă și au plecat. „O să plățiți scump” – le-a zis Gheorghiu Dej. În acele zile, toate tablourile lui Gheorghiu Dej, ale Anei Pauker erau dimineața găsite pe jos... Această stare de lucru a durat vreo lună jumate, două aproape. Și, văzându-se în pericol, au început să-i culegă... și astfel a ajuns tot tineretul nostru de elită în pușcării.

- *Ce a însemnat pușcăria Aiudului pentru sfinția voastră?*

- Primii doi ani din Aiud au fost pentru mine cea mai liniștită perioadă din viața mea. A fost singurul loc din viața mea în care am avut și eu timp de o pravilă, de un canon de rugăciune mai intens, că, altfel, tot restul vieții a fost o continuă hărțuială. Dar eu m-am lăsat mereu în voia lui Dumnezeu și nu mi-a plăcut niciodată să fug de greu. Tot ce am primit în viața mea am luat-o ca din mâna lui Dumnezeu. În Aiud am stat singur în celulă vreo șase luni. Și a fost cea mai frumoasă perioadă din viață. M-am întreținut acolo cu scrierile însemnate pe pereți. Erau o mulțime, din toate domeniile. Tot ce voiai: vocabular pentru engleză, franceză, germană, italiană, teologie, agricultură și din orice domeniu puteai găsi acolo însemnări folositoare. Aici am descoperit cu adevărat taina vieții duhovnicești. Aici am învățat

¹ Interviu realizat de Monahia Fotini, din Revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 24-27.

în- tr-adevăr să și mănânc. În cămăruța asta au venit momente de liniște și pace, de post, și nu lipsea rugăciunea.

Aveam un program alcătuit din rugăciunea „Doamne Iisuse...”, „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu” și Paraclisul Maicii Domnului. Aici am învățat să mă rog și frumusețea acelei rugăciuni n-am mai trăit-o niciodată în libertate. Cei pe care i-a învrednicit Dumnezeu să moară mucenici acolo ajunseseră cu adevărat la un stadiu sporit al rugăciunii și Hristos i-a luat degrabă la El.

- *Sunt atâtea dovezi ale sfințeniei vieții lor, de ce Biserica nu îi canonizează și pe acești sfinți?*

- Sfântul sau martirul este eroul neamurilor. Nu ne interesează pe noi coloratura lui politică. El nu este omul mărginit – în România, ori în Spania, ori în Franța – el este omul care depășește granițele valorilor. E interesant că avem sfinți din secolele XIV, XVI, XVII; dar de ce să nu ne scoatem în evidență și mărturiile actuale, mai recente? Sigur, e mare lucru să canonizăm pe Varlaam Mitropolitul, dar de ce ceilalți să stea nebăgați în seamă?

Poate toată sărăcia și mizeria în care trăim noi astăzi, lucru pentru care ne urăsc celelalte popoare, este tocmai pentru că trecem cu indiferență pe lângă trupurile martirilor români. Până și catolicii își canonizează mai repede sfinții. Asta nu împrumută ecumeniștii noștri? Când vrem să canonizăm un sfânt, pe noi trebuie să ne intereseze dacă harul lui Dumnezeu a lucrat sau nu în acel suflet. Nu! Pe noi ne interesează mai întâi de ce culoare politică a fost, dacă ne convine nouă sau nu. De exemplu, despre Părintele Ilie Lăcătușu – ce putem spune despre el? E sfânt sau nu? Dar dacă este legionar, atunci nu mai e sfânt! Păi, unde mai e adevărul?

Acești tineri au murit pentru un adevăr creștin și național, a fost cu adevărat o mișcare de regenerare a creștinismului nostru ortodox. Dar este aceeași mafie din trecut - este în prezent și va fi în viitor. Să se prezinte acum partidele politice și să spună câți sacrifice au din rândul tineretului lor? Ducem lipsă de jertfă în plan politic. Nu riscă nimeni nimic, toți se protejează. De asta nici poporul nu-i iubește.

Mitropolitul Varlaam n-a fost deloc în afara vieții politice, a fost foarte implicat în viața societății românești. Biserica a fost prezentă întotdeauna în viața politică; n-a fost niciodată o conferință a unui guvern în care să nu fie și reprezentantul Bisericii. Ultimul cuvânt, să știți, era dintotdeauna din partea Bisericii – „Promulgăm legea cu condamnarea la moarte sau nu promulgăm?”... Erau foarte atenți să vadă ce spune Biserica.

Dar când a fost vorba să execuți pe Codreanu și pe toată elita asta a creștinilor ortodocși, toată lumea a fost de acord – trebuie executat, pentru că tulbură nația. Cea mai mare greșală care s-a făcut în ortodoxia noastră a fost că politicul a arestat toată atitudinea Bisericii, adică Biserica s-a integrat „perfect” vieții politice, după cum au fost vremurile.

Și ce fapte mai mari de canonizare cer decât se văd la un Virgil Maxim, Ioan Ianolide, Valeriu Gafencu, Părintele Calciu... Dar ei nu pot promova acești sfinți, pentru că nu-și pun ei pielea la saramură.

- *De ce nu mai are tineretul de azi puterea curajului de atunci?*

- Măi, era și un tineret venit din generații cu un sentiment creștin și național, cu spirit de sacrificiu; era o moștenire care se promova și în învățământ și în societate. Dar în timp s-au spălat toate ideile acestea frumoase, școala a fost deformată, familia a fost deformată, au pus mâna pe ierarhia Bisericii, încât nu mai are cine să sădească ceva sănătos. Apoi prin televiziune, calculatoare și toată tehnica rămâi total dezarmat. Nicio țară nu a avut un tineret cu atâta tărie și claritate și viziune, în perioada comunistă, cum am avut noi. Din tot creștinismul, ortodox sau catolic, nu s-a dus unul să se împotrivescă comunismului din Spania, dar unii dintre români s-au dus... Și acum le e frică în continuare de ei, și de umbra lor le e frică (...).

Și generațiile care s-au născut în furtuna asta, după mine, sunt mult mai puternice și mai tari, cât sunt ei, așa de puțini, dar trăiesc, măi, ceva mai clocotește acolo în adâncul sufletelor lor. Creștinătatea noastră se află acum într-o fierbere, într-o frământătură. Dar e ca și într-un cazan în care se fierb toate metalele, și metale nobile, și metale mai puțin nobile, și până la urmă se va prelucra și lămuri fiecare și vor da naștere la ceva nou, la un creștinism plămădit prin suferință, așa cum au realizat și Sfinții Apostoli, și martirii și mucenicii noștri. Posibilitatea unei rezistențe în România îi îngrijorează pe ei până astăzi. Ei încearcă să-L ucidă pe Hristos din sufletele noastre. Însă nu vor reuși nimic, pentru că mai avem forțe care dovedesc neputința lor.

Să nu uităm că pe Biserică nici porțile iadului nu o vor birui. Fiecare are datoria, însă, să mărturisească după puterea lui. Nu-ți trebuie mare filozofie, adevărul este simplu. Nu numai Sfinții au mărturisit Adevărul. Adevărul l-a mărturisit și toată suflarea creștină care a primit Botezul lui Hristos. Cel

care simte ortodox, acela și mărturisește, pentru că aceasta este și obligația oricărui creștin: „Mărturisesc un Botez, mărturisesc Învierea morților și viața veacului ce va să vină...” Nu așa spunem la Crez?

Mărturisirea face parte din datoriile creștinului, mai ales în vremuri grele. Că putem să facem noi toate rugăciunile și toate pravilele, dar dacă noi nu mărturisim atunci când trebuie, ni se socotește ca un fel de lepădare, trădare. Eu socotesc că tocmai această mărturisire este o baie de spălare a păcatelor noastre. Mărturisirea nu au făcut-o numai sfinții, ba dimpotrivă, de la cel mai păcătos până la cel mai desăvârșit, deopotrivă. Nu se converteau și cei care torturau?

Nu știu de unde s-a născut în veacul nostru această filosofare a mărturisirii. Bineînțeles că dacă ai o pregătire mai austeră cu tine însuși, mărturisirea ta va fi mai rodnică. Apăi toți tineriiăștia care s-au jertfit în perioada carlistă la Miercurea Ciuc, la Râmnicu Sărat, Jilava, au știut să se pregătească și să-și întărească spiritul de sacrificiu, cu o conduită morală impecabilă, înflăcărați de idealul cel mai nobil al unei națiuni – ridicarea neamului pe linia Bisericii, adică îmbiserizarea neamului, înălțarea neamului pe urmele Înălțării Mântuitorului până la întâlnirea cu veșnicia.

- *Părinte, de când există lupta împotriva națiunilor? La Sfinții Părinți nu prea întâlnim această problemă...*

- Dar ce, noi ne luptăm în națiuni, măi? Nu, ferească Dumnezeu. Națiunile trebuie să trăiască în firea cea mai frumoasă, în rădăcina unde le-a sădit Dumnezeu. Nu urmărim decât să nu amestecăm valorile, nu să dobândim niște orgolii naționaliste... Toți avem același scop – să ne mântuim –, dar pe căi diferite, adică potrivite cu specificul națiunii mele.

***

Noi purtăm această cruce a Gherlei, a Aiudului, a Sighetului, pentru ca să răsplătim toate păcatele neamului nostru, de la începuturile vieții politice după secolul XIX și până-n prezent. Dacă va veni peste noi o altă pedeapsă, și care va veni numaidecât, va veni pentru nerecunoștința noastră a românilor ortodocși care călcăm pe jertfele martirilor. Oriunde ne-am îndrepta e picătura de sânge pe metru pătrat.

Dacă Biserica noastră ortodoxă nu se va apropia cu toată dragostea, cu tot dinadinsul de jertfa acestor tineri, vom avea soarta cea mai degradantă și mai disperată a popoarelor care au dispărut de pe harta Europei. De aceea, nu ne rămâne astăzi decât să ne reîntoarcem la cei pe care prin aceste jertfe înalte Dumnezeu i-a ales și i-a așezat să moară în cele mai groaznice chinuri.

Nu trebuie să stea în cale coloratura politică; politica este ceva omenesc, dar ce-i revine Bisericii este ca dumnezeiescul să-l scoată din omenesc și să-l pună la adevărata valoare. Nu ne interesează ce a fost Sfântul Gheorghe, ce a fost Sfântul Dumitru, ce a fost Sfântul Ioan Iacob, nu ne interesează dacă a fost pe vechi sau pe nou, dacă a fost legionar sau nu - ei rămân martiri pentru că au jertfit viața lor pentru Dumnezeu și neamul lor, ca niște adevărați chemați și aleși ai Lui. Trebuie să ne dezbrăcăm de mentalitatea că a fost dintr-un partid sau altul. Noi suntem datori să-i punem în icoană pentru viitorul nației și Bisericii noastre, ca oglinzi bine roditoare în viața noastră creștin-ortodoxă. Pentru că sămânța creștinismului este sângele acestor martiri. Așa să ne ajute bunul Dumnezeu să ajungem la o lumină care să bucure neamul prin canonizarea măcar a unora dintre ei.²

***

Dacă eu am să fac o dezgropăminte, la una din mănăstirile noastre, nu cred că am șansa să găsesc osemintele pe care le găsesc la Aiud sau la Gherla sau la Pitești... Acolo, dacă dai cu târnăcopul, la câțiva centimetri sub pământ, dai de oseminte sfinte, frumoase, galbene. E semnul sfințeniei, fiindcă au ajuns acolo, în acele cimitire nevăzute, neștiute, prin suferință, prin jertfă.³

***

---

² Din interviul luat părintelui Justin Pârvu de Victor Roncea, tipărit sub titlul *Martirii din închisori ar trebui canonizați* – apărut în *Ziua*, 22 iulie 2008.

³ Din volumul *Părintele Justin Pârvu și morala unei vieți câștigate*, volum de Adrian Alui Gheorghe, Editura Credința strămoșească, 2005.

Necanonizarea noilor martiri ține de nerespectarea dogmelor și învățăturilor Bisericii lui Hristos, Care Și-a luat jertfele cele mai plăcute ale neamului. Nu sunt împotriva sfinților noștri de altădată, dar vreau să spun că avem această perioadă în istorie cu care ne putem duce în fața lui Dumnezeu cu icoanele acestor martiri din tot cuprinsul țării, din toate pușcăriile, martiri care împlinesc toate condițiile canonice necesare unei canonizări.

Iată că de pildă Biserica Ortodoxă Rusă are peste o mie de sfinți canonizați și canonizează în continuare martirii din temnițele comuniste. Acest gest al lor ar trebui să ne încurajeze și pe noi. Să dăm la o parte temerea și orice fel de interese, să putem intra în dorința și în durerile neamului nostru. Să lăsăm la o parte viața noastră burgheză, care ne-a dus la lenevie și trândăvie; toate interesele de orice fel, pe care le avem, să le lepădăm, că acestea sunt punga lui Iuda, care L-a trădat pe Hristos și această trădare se urmărește și până astăzi, din dorința de stăpânire și de mărire a scaunelor deșarte.⁴

---

⁴ Citat din Revista *Atitudini*, nr. 3/2008, p 94.

Ei toți erau pentru noi sfinți⁵

Părintele Gheorghe Calciu-Dumitreasa

- *Ce influență au avut asupra celor închiși în 1948 de către comuniști, deținuții mai vechi, arestați în 1941 de Antonescu?*

- De la ei am învățat noi. Ei intraseră în închisoare cu fragmente din Sfânta Scriptură, pe care le țineau ascunse și pe care ni le-au dat și nouă. Citeam Evanghelia și o învățam pe de rost. Când primeam o foaie cu un fragment din Evanghelia lui Matei, să zicem, ne înfrățeam toți din celulă și învățam textul pe dinafară. Și tot timpul ne veneau mesaje de la Gafencu și ceilalți, să ne rugăm, să ne rugăm, să ne rugăm! Îmi amintesc că pe etajul nostru s-a organizat rugăciunea continuă. Adică celula noastră se ruga, să zicem, o oră, noaptea, după culcare. Eram patru în celulă și fiecare se ruga un sfert de oră, în timp ce ceilalți dormeau. După o oră băteam în peretele alăturat și așa rugăciunea mergea mai departe, până când se întorcea iar la noi. În- tr-o noapte făcea circuitul. Rânduiala asta s-a ținut luni de zile. Și după câte știu eu, toate etajele făceau la fel.

- *Cam câți studenți erați atunci în Pitești?*

- Cred că peste o mie.

- *Iar aceștia puțini, închiși din '41, se bucurau de autoritate...*

- Da. Era atât de mare autoritatea lor și admirația noastră pentru ei, încât îi socoteam așa, niște supraoameni. Pentru că noi ne gândeam că dacă o să facem pușcărie cât au făcut ei - din '41 până atunci erau șapte ani, îți închipui! - sigur nu vom supraviețui. Ni se păreau cu totul deosebiți... Și mai ales că vedeai calmul lor. Extraordinar! Nu se supărau, nu se mâniiau... Noi ne mai certam între noi. Ei nu se amestecau în nicio ceartă, nu se sfădeau. Pe urmă, mai era și chestia asta cu foamea: venea pâinea și trebuia să o împarți și era discuție, că cine împărțea își lua partea cea mai mare. Pe ei însă nu-i interesa lucrul ăsta. Și uneori parcă aveam necaz pe ei că nu sunt afectați de nimic din ceea ce pe noi ne distrugea...!

- *Ați stat în celulă cu vreunul dintre aceștia arestați în '41?*

- Am stat cu Șufaru și cu „părintele” Adrian Cărăușu.

- *Era preot?*

- Nu, era student teolog, dar era așa de credincios și așa de dedicat, încât toată lumea nu-i spunea decât „părintele Cărăușu”. A făcut închisoare din '41, cu Gafencu și cu ceilalți. El ne-a vorbit prima dată despre viața celor arestați din perioada lui Antonescu, despre cum trăiau ei acolo, despre rugăciuni, despre tot ce făceau și despre trăirea duhovnicească la care ajunseseră. Era foarte interesant, pentru noi părea ceva din altă lume. Și toate aceste lucruri pe care ni le-a povestit el, și rugăciunile - că ne-a învățat o serie de rugăciuni - și cântările bisericești, ne-au ajutat foarte mult. A fost prima dată când am avut o legătură cu teologii în închisoare și pentru mine întâlnirea asta cu părintele Cărăușu a fost o mare rezervă de putere duhovnicească pentru cele ce au urmat.

- *Dar cu Ianolide, cu Gafencu, ați stat?*

- Nu. Însă îi știam, în special pe Valeriu Gafencu.

- *Avea un renume de atunci?*

- Da, absolut. Toată lumea îl socotea un sfânt. Adică cei vechi îl socoteau sfânt și de la ei am primit și noi mesajul sfințeniei lui.

- *Prin ce anume, din câte ați înțeles atunci, se impusese Gafencu ca sfânt în viața lor?*

- Tocmai prin aceea că nu a urmărit să se impună. Oamenii au primit de la el mesajul acesta de dragoste și de rugăciune fără ca el să teoretizeze. Valeriu era un om care trăia cuvântul lui Dumnezeu la un nivel foarte înalt, așa spune la nivelul sfinților, al marilor părinți și anahoreți. El nu vorbea atât cât trăia, că dacă ar fi vorbit atât cât trăia, ar fi însemnat ca noi să nu fi putut înțelege nimic. Valeriu era deasupra

⁵ Din interviul luat de părintele Moise de la Oașa tipărit în volumul *Viața părintelui Gheorghe Calciu*, Editura Christiana, București, 2007, pp. 42-46.

înțelegerii. Simpla lui prezență, simpla lui apariție - spuneau băieții care au stat cu el în celulă - aducea liniște sufletească, pacea inimii și pacea minții și naștea în suflet devotamentul pentru el. Toți care au stat cu el în celulă i-au fost devotați. Adică îți chema dragostea pentru el prin dragostea lui pentru tine. Nu am nicio îndoială că este un sfânt.

- *Care alți foști deținuți credeți c-ar trebui să fie canonizați?*

- Păi mai era și Ianolide, și toți aceștia vechi, care au intrat în temniță sub Antonescu și au avut o viață duhovnicească extraordinară. Ei erau „grupul misticilor”, trăitori ai rugăciunii, care au trecut prin închisoare ca niște flăcări. Ei toți erau pentru noi sfinți.

- *Eu mă gândeam, de pildă, la Constantin Opreșan. Credeți c-ar trebui să fie canonizat?*

- Sigur că da. Dacă nu l-am numit acum este pentru că nu vreau să mă repet. Pentru mine Constantin Opreșan rămâne printre cei pe care îi socotesc sfinți fără niciun dubiu.

- *În afară de aceștia doi, dintre ceilalți din închisoare, morți acolo sau pe urmă, pe cine credeți că ar trebui să mai canonizeze Biserica?*

- Păi, pe toți aceștia despre care ți-am spus.

- *Și pe Ianolide?*

- Sigur. Și pe Ianolide. Neapărat.

- *Gheorghe Jimboiu?*

- Da, iartă-mă, am uitat de Jimboiu. Cum să nu?!...

- *Și pe maica Mihaela?*

- Pentru viața pe care a avut-o ea, curată și devotată, și pentru curajul ei de a-L mărturisi pe Hristos și de a se opune ateismului, sigur că și pe ea...

- *Dar pe profesorul George Manu?*

- Cu George Manu am stat pe același palier la Aiud, dar nu l-am cunoscut personal. În '43 el a refuzat compromisul propus de sovietici și astfel și-a semnat practic singur condamnarea la moarte. Acolo, la Zarcă, profesorul Manu scria tot felul de lucruri pe care ni le transmitea nouă în celule și care ne-au ajutat mult la creșterea spirituală, dar și la angajarea minții, ca să nu înnebunim. Acolo totul era activitate duhovnicească, chiar și cunoștințele lui științifice ne-au ajutat. Scria foarte frumos și era un om credincios și foarte demn.

- *Dar deținuții de la Târgu-Ocna, bolnavi de tuberculoză, care au refuzat streptomicina ce le-o oferea Securitatea în schimbul furnizării de informații, pot fi socotiți martiri?*

- Sigur. Despre ei știam mai puțin, de curând am aflat cum au refuzat medicamentele, ceea ce este un lucru foarte mișcător.

- *Pentru că tot vorbim de martiri, a apărut acum un Acatist al Sfinților Români din închisori...*

- L-am primit, l-am primit. (...)

- *Deci toți aceștia care au suferit în închisori și pe care poporul îi consideră sfinți, ar trebui canonizați?*

- Incontestabil! Numai că Biserica se teme atunci când se vorbește despre cei din închisori. A rămas cu aceeași idee, că sunt „dușmanii poporului”, sau ceva de felul ăsta! Cred că ezitarea vine din pricină că au fost legionari. Dar această discriminare, ca să spun așa, pe motive politice, nu religioase, este un act pentru care ierarhia va răspunde în fața lui Dumnezeu!

- *Ce ar trebui totuși să facă atât credincioșii, cât și anumiți preoți mai curajoși, ca să zic așa, pentru ca acești sfinți din închisori să fie mai cunoscuți?*

- S-a întocmit un dosar, de către foștii deținuți politici, pentru canonizarea lui Gafencu, s-au scris articole, dar toate acestea sunt înăbușite pentru simplul motiv că a fost legionar. Ca și cum Moise Arapul, care a fost tâlhar, cum știți, nu trebuia canonizat! Acum, dacă a fost cineva legionar, este incriminat pentru toată viața. Adică Biserica se dovedește superioară lui Iisus Hristos! Fiindcă Iisus Hristos a stat de vorbă cu toți, nu? Și a făcut din pescari apostoli și din niște păgâni mucenici. Totuși Biserica este ezitantă, s-a obișnuit cu o anumită obediență față de stăpânire în timpul comunismului și nu iese din aceasta. De ce? Numai ei știu!

- *Am putea lua exemplul de la Biserica Rusă? Să ne gândim la Patriarhul Tihon, care a fost canonizat...*

- Da, sigur că da. Rusia a canonizat pe toți care au murit în închisori, mii de sfinți a făcut! La noi nu s-a canonizat niciunul din închisoare! Adică Biserica își reneagă propria sa comoară.

- *Credeți că ecumenismul își spune și aici cuvântul?*

- Nu cred că ecumenismul își spune cuvântul. Pur și simplu Biserica, de când s-a terminat comunismul, nu s-a gândit niciodată să facă ceva pentru cei care au murit în închisori.⁶

- *În ce măsură sfinții din închisori au fost un sprijin pentru ceilalți deținuți, mai slabi în credință?*

- Păi, acești sfinți au făcut și convertiri. Poate nu prin discursul lor, să zic așa, dar prin atitudinea lor, prin bunătatea lor, prin iertarea lor, prin posturile pe care le țineau. Erau unii care o săptămână întreagă nu mâncau nimic. Vă închipuiți că în condițiile de acolo, din închisoare, cu mâncarea aceea, toți eram flămânzi, ori ei erau niște oameni care trăiau parcă numai cu rugăciunea! Și totdeauna, deși erau bolnavi, ca Gafencu, îi ajutau pe ceilalți. După eliberare, Wurmbrand, un evreu convertit care a stat la Târgu-Ocna cu Valeriu, mi-a spus că primea în închisoare niște medicamente și nu știa de unde vin. Mai târziu a aflat că i le trimitea Gafencu. Așa că antisemitismul, exagerările acestea pe care le-au făcut comuniștii, nu sunt decât niște povești.

- *Ați spus că sfinții din închisori au schimbat viețile celorlalți deținuți, că au făcut convertiri...*

- Da, sigur, au fost convertiri. Cel puțin Gafencu, unde mergea, toată celula devenea o rugăciune! Costache Opreșan la fel. Nu numai că ne converteau sau întăreau credința noastră, dar pur și simplu făceau minunea supraviețuirii, pentru că-n închisoare, fără Dumnezeu, fără rugăciune și fără iertare nu puteai să supraviețuiești! Ei făceau această minune în celula în care stăteau, schimbau inima noastră, stingeau vrăjmășia noastră față de gardieni, față de Securitate, adică întorceau inima noastră de la răzbunare, sau chiar ură, către Dumnezeu și către dragoste și toate aceste schimbări lucrau în inima noastră și organismul nostru se schimba și el, prin rugăciunea lor, sau prin darurile pe care ni le făceau. Și așa am supraviețuit.

---

⁶ Între timp, cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, a apărut la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române un Martirologiu numit „Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist”, București 2007, în care este menționată jertfa multora din cei prizonieri în temnițele comuniste.

Când oasele vorbesc Minuni ale sfinților martiri din Aiud⁷

Ieromonahul Augustin de la Mănăstirea Aiud

O bătrânică din județul Cluj, fiind bolnavă de cancer, gradul IV metastază, a fost dată de duhovnicul ei cu untdelemn din candela Maicii Domnului de la osuar, spunându-i ca după câteva zile să meargă la medic și să-și repete analizele. Medicii au rămas uimiți pentru că nu au mai găsit nicio urmă de cancer.

Un băiețel din Slatina, de 12 ani, s-a îmbolnăvit de o boală foarte rară de piele. Avea bubițe pe tot corpul din creștet și până în tălpi, care supurau puroi și sânge și care mai și produceau o mâncărime foarte mare. Mama copilului s-a dus disperată la duhovnicul ei, spunându-i că nu știe ce să mai facă cu băiatul ei, pentru că cei mai buni doctori de piele din București nu reușiseră să-i găsească diagnosticul și chiar în ziua respectivă trebuia să meargă din nou la București.

Părintele i-a spus: „Soro, chiar acum am primit untdelemn din candela Sfinților de la Aiud și, dacă avem credință, Dumnezeu va face minuni.” L-a dat pe copilaș și, în drum de la Slatina spre București, în tren, i s-au uscat bubițele, au căzut jos și a ajuns complet vindecat la medici.

Un preot cu o evlavie deosebită la Sfinții din temnița Aiudului mi-a cerut o bucățică de sfinte moaște pe care i le-am trimis printr-un diacon. Părintele diacon ajunsese noaptea la locuința părintelui și, dându-i-le, acesta se ducea cu bucurie mare spre camera lui, voind să le pună la locul special amenajat pentru Sfânt. La un moment dat, înainte să ajungă în cameră, aude din spate o voce care a strigat așa: „Ioan!!!”. Părintele, uimit, s-a uitat în spate și n-a văzut pe nimeni. Venindu-și puțin în fire și înțelegând că n-a fost voce de om cunoscut, a deschis cu grijă capacul răcliței și, uitându-se spre sfintele moaște, a întrebat: „Te cheamă Ioan?” Iar sfântul i-a răspuns: „Da!!!”

Două femei din Aiud, venind la mănăstire, mi-au spus că acuză dureri foarte mari la încheieturile genunchilor și a gleznei. Le-am dat untdelemn din candela Maicii Domnului și a sfinților, sfătuindu-le să se dea la locul durerii. După o săptămână au venit și mi-au spus că, după ce s-au dat cu untdelemn, li s-au luat durerile cu mâna. M-am cutremurat!

Un alt preot avea Sfinte Moaște de la Aiud acasă; s-a trezit în-tr-o zi cu patru vrăjitoare la poartă care i-au zis:

- Părinte, ia de aici 400.000 de euro și mută-te de aici!

Dându-și seama repede cu cine stă de vorbă le-a răspuns scurt:

- Eu nu mă mut de aici!

Rămânând uimite de refuz, au continuat cu insistență să-i spună:

- Dacă nu te muți tu, atunci spune-i la acela care stă în casă cu tine, el să se mute.

Înțelegând părintele că este vorba de Sfântul de la Aiud le-a zis:

- Eu nu-L dau pe Hristos afară din casă!!! Și le-a închis poarta în nas.

Până să aducă sfintele moaște acasă avea mari necazuri cu vrăjitoarele, dar din ziua aceea nu le-a mai văzut și nici nu a mai avut probleme.

Uneori vin oameni bolnavi care nu au o credință așa de mare și se dau cu untdelemnul sfinților cu multă îndoială și, chiar și așa, sfinții fac minuni. Așa dar mare au primit acești pătimitori ai lui Hristos! De exemplu un tânăr avea o boală gravă de piele, pentru care medicii nu i-au găsit leac. Mama lui era credincioasă însă, și a luat de aici niște ulei să-i ungă trupul. Când a ajuns acasă, i-a uns o parte din trup,

---

⁷ Material preluat din revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 20-23.

pentru că tânărul nu avea încredere și o, minune, dimineața, locul care fusese uns cu ulei, era dimineață fără pată, sănătos.

Odată a venit un părinte de la Timișoara și mi-a spus că mama lui a avut un atac cerebral și era într-o stare foarte gravă de comă. Au dat-o cu untdelemn și și-a revenit complet.

O femeie din Aiud avea dureri foarte mari la glezne. Cum s-a dat cu ulei i s-a luat durerea ca cu mâna. Și nu s-a dat cu o credință cum o au de pildă unii bolnavi de cancer față de Sfântul Ierarh Nectarie de Eghina sau Sfântul Ioan Rusul. În schimb, aici, chiar dacă vin cu o credință foarte mică, se dau cu untdelemn și se tămăduiesc.

Iarăși, un domn din Aiud lucrează la penitenciar și are foarte mari probleme cu spatele și era caz de operație. După ce s-a dat cu ulei de la Maica Domnului, nu mai avea nicio durere și nu a mai fost nevoie de nicio operație.

Nu mai spun de cazuri de demonizare. Au venit aici niște fete demonizate și numai ce se apropiau de osuar, începeau să zbiere și să cadă pe jos, de ziceai că-i în gură de șarpe. Au fost două demonizate de la Satu Mare și după ce au venit aici la rugăciune, li s-a mai ameliorat starea o bună perioadă de timp, dar am auzit că acum iar se simt rău.

A fost un grup de sârbi cu evlavie față de martirajul românesc din temnițele comuniste și era și o doctoriță printre ei, care mi-a mărturisit: „Părinte, n-am vrut să vă spun, dar totuși vreau să vă spun ce mi s-a întâmplat”. Îi dădusem, când venise prima dată aici, o parte de oseminte, ca să le pună la dânsa la spital. Și-mi zice: „Părinte, când am plecat de la Aiud spre Petru Vodă, pe drum am ațipit. Și, când am ațipit, am văzut în fața ochilor un tânăr foarte frumos, cu foarte multe hematoame pe cap și-i curgea sânge, și foarte frumos la chip. Când l-am văzut, m-am înspăimântat; s-a menținut câteva clipe vedenia, după care a dispărut și în locul chipului lui a apărut o cruce foarte luminoasă, care a persistat câteva secunde, după care m-am trezit și am bufnit în plâns”. Sfântul i s-a arătat.

Părintele Ioan Negruțiu – răstignit lângă Hristos...⁸

„Părinte, nu știm cum să vă mulțumim că ne-ați salvat Biserica! Ortodoxia noastră a amuțit aici. Altarele românești s-au mutat în închisori!”

Patriarhul Justinian Marina⁹

I. Scurtă prezentare a părintelui Ioan

În volumul al doilea al seriei de *Convorbiri duhovnicești*, părintele Ioanichie Bălan îl prezintă astfel pe părintele Ioan Negruțiu: „S-a născut în satul Borșa – Bihor, în anul 1915. A absolvit Seminarul Teologic la Galați, în 1934, iar în 1938 a luat licența în Teologie la Universitatea din București (1940 – 1942) și a fost mulți ani profesor la liceul din Beiuș, până în anul 1948. Apoi a lucrat ca inspector eparhial la Episcopia Oradiei, profesor și director la Seminarul Teologic Special din Curtea de Argeș (1971 – 1976), inspector general patriarhal (1976 – 1979) și redactor principal la revista *Mitropolia Banatului* (1979 – 1981). În anul 1981 a fost numit duhovnic la Mănăstirea Timișeni - Timișoara”¹⁰.

II. Părintele Ioan: Despre celulele „devenite altare”

„Se mutaseră în aceste lagăre și temnițe mii și zeci și sute de mii de oameni, dintre cei mai buni pe care îi avea țara. Toate instituțiile de bază ale societății noastre erau bine reprezentate. Academia Română, Universitatea, facultățile, inclusiv cea de Teologie; fostele guverne împreună cu armata, clerul și călugării, școlile și întreprinderile, muncitorii și țărani nedispuși să-și vândă sufletele satanei ș.a.m.d. Numai Bunul Dumnezeu știe numărul și numele victimelor *aduse ca niște oi spre junghiere*, după cum spune proorocul, și trecute prin rigorile torturilor, aplicate de călăi cu înaltă calificare, prin proba cumplitelor răngi, a focului, a varului nestins, a înfometării, a frigului, a terorii și a umilințelor de tot felul.

Scopul final era bine definit: exterminarea lentă a insului prin anularea personalității și degradarea totală a ființei umane prin nimicirea chipului lui Dumnezeu în om, prin îndobitocirea lui.

Armele de apărare ale mucenicilor erau: credința în Dumnezeu, întărită prin rugăciune și psalmi, prin recitări din Sfintele Evanghelii pe care unii le cunoșteau pe de rost, prin rostirea Sfintei Liturghii de către preoți, prin postul de bună-voie întărit cu cel impus de călăi, prin milostenii față de cei mai slabi, prin smerenie și îndelungă răbdare, prin meditații religioase; prin memorări de poezii potrivite situației, cele mai multe creații ale poezilor consacrați, veterani ai închisorilor: Nichifor Crainic, Radu Gyr și alții; prin învățare de limbi străine, prin îmbogățirea cunoștințelor, folosind scrisul cu acul: pe pereți, pe pingele, pe centuri, ca și prin comunicările dintre celule prin alfabetul Morse etc.

Toate acestea alcătuiau o întregă *Pravilă a Claustrațiilor*, rânduită pentru realizarea purificării prin suferință, a *catharsis*-ului creștin, folosind metodele consacrate de veacuri ale marilor asceți și mucenici

⁸ Material preluat din revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 32-35.

⁹ Cuvântul patriarhului Justinian către părintele Ioan este citat în articolul *Părintele Ioan Negruțiu – deținutul care a refuzat să fie scos din lagăr*, de Ionuț Băiaș și Costel Condurache (poate fi citit pe <http://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1043334-serial-sfintii-inchisorilor-ioan-negrutiu-detinutul-care-refuzat-fie-scos-din-lagar.htm>). Titlul articolului se referă la momentul în care părintele Ioan a refuzat propunerea patriarhului Justinian de a fi scos din lagărul de la Canal, pentru a rămâne să îi întărească pe frații de suferință. Tot acolo putem citi un cuvânt al patriarhului Teoctist Arăpașu: „Mi-a dat Dumnezeu o dăruire: aceea de a clădi, de a construi, de a ridica ziduri, dar nu mi-a dat și puterea de a altoi spiritul zidului. Or, ție, Ioane, ți-a dat Dumnezeu acest dar din plin: să pui viața în ziduri.” Chiar dacă patriarhul Teoctist se referea mai ales la lucrarea pastorală făcută de părintele Negruțiu după ieșirea din închisoare, putem înțelege că mare a fost lucrarea de preot a părintelui și în temniță și în lagăr și în deportări.

¹⁰ *Convorbiri duhovnicești*, Protosinghel Ioanichie Bălan, vol. II, Episcopia Romanului și Hușilor, 1990, p. 217. Atât de amplă a fost lucrarea părintelui Negruțiu încât, în momentul în care patriarhul Justin Moisescu a aflat că părintelui i se propusese să plece în Banat, l-a rugat: „Te rog să nu pleci; că Biserica stă rău. E un haos aici!” Haosul se datora tocmai presiunilor pe care Biserica le suporta din partea regimului comunist...

creștini, spre a se pune temelie nepieritoare Împărăției Cerurilor pe pământ, inclusiv în celulele temnițelor devenite *altare de jertfă pentru Hristos*.”¹¹

III. Părintele Ioan: Despre mucenicie

„Scriitorii epocii martirice, în general, au socotit martiriul ca măsură – etalon a tuturor virtuților creștine. Viața duhovnicească, de toate zilele, a oricărui creștin era considerată cu atât mai desăvârșită, cu cât se asemana mai mult cu martiriul. Origen, de pildă, spune că «Oricine face mărturisire pentru adevăr, prin cuvinte, prin fapte sau prin alte forme, poate să se numească pe bună dreptate martir». La fel, Tertulian îi numește «martiri propuși», «martyres designati», pe cei care erau doar pregătiți spre a deveni martiri, iar Sfântul Ciprian îi numește ca atare pe cei condamnați la muncă silnică pe viață în minele de metale. În același context, Sfântul Metodie de Olimp, vorbind despre fecioarele creștine, spune: «Ele sunt adevărate martire, nu pentru că ar fi îndurat într-un timp scurt căzmirile trupului, ci pentru că toată viața lor au luptat și nu s-au îngrozit de lupta lor olimpică, susținută cu râvnă pentru curăția lor» (Convivium 7, 3). Și, în sfârșit, Sfântul Ciprian al Cartaginei amintește undeva că există nenumărate cununi martirice ale vremurilor de pace («habet et pax coronas suas»).

De aceea, nu este de mirare că și marele dascăl al școlii alexandrine, Clement Alexandrinul, căutând să definească tipul de om creștin ideal, numit de el «gnosticul creștin», spune că acesta nu este altceva decât un martir. Un martir ziua și noaptea, martir în comportare, martir în cuvânt, martir în viață și în trăire, un martir răstignit pentru lume, și lumea pentru el».

Dar, cele mai multe «cununi martirice ale păcii» din acea vreme au împodobit capetele nenumăraților asceți, viețuitori ai pustiei, care se nevoiau cu postul, cu rugăciunea și cu privegherea, zi de zi, noapte de noapte, fără încetare, considerându-se și ei răstigniți pentru lume, și lumea pentru dânșii. Unii dintre aceștia s-au învrednicit și de moartea martirică; iar alții, nespun de mulți, în frunte cu Pavel Tebeul, Antonie cel Mare și Pahomie, sporind numărul mare al «anahoreților» ce-și lăsau averile, împărțindu-le la săraci și retrăgându-se în pustie în timpul nesfârșitelor persecuții ale lui Dioclețian, neputându-se împărtăși de martiriu din binecuvântate pricini, și l-au răscumpărat prin îmbrățișarea ascezei creștine, care însemna un martiriu, nu numai de câteva zile sau ceasuri, ci de o viață întreagă. Aceștia sunt cei ce au pus temelie, peste veacuri, monahismului creștin care, odată cu încetarea persecuțiilor, a luat misiunea atât de grea, dar și de sublimă a martiriului. Prin ei, martirul atlet devine martirul monah, îmbrăcând, peste armura athletică, mantia călugărească”¹².

IV. Condamnarea părintelui Negruțiu

„După decretul de grațiere din ’64, când am fost și eu eliberat ca toți ceilalți, unul dintre foștii mei elevi de la Beiuș, care ajunsese procuror militar chiar la Tribunalul care mă judecase, a venit să mă caute, ca neapărat să stea cu mine de vorbă. Și m-a găsit, și după ce m-a îmbrățișat, mi-a spus: «Uite, soarta m-a făcut să ajung procuror chiar la Tribunalul la care ai fost judecat. Am asistat la procesul tău, eram student pe atunci, și n-am putut să-mi explic nicidecum cum de ți s-a dat o pedeapsă atât de mare. Și m-am dus, de cum mi-am luat în primire postul, direct la arhivă, am căutat dosarul, l-am citit și îți spun eu, Procurorul Republicii Socialiste România, că n-am găsit fapte nici măcar pentru un minut de arest, că realmente n-ai făcut nimic!»”¹³.

V. „Oricine ajunge la Mine poate să stea pe orice cruce...”

„În luna iulie, când împlineam anul de când eram cu domiciliul obligatoriu, m-am culcat într-o noapte mai târziu, aveam foarte mult de lucru în parohie, și după ce am adormit, spre dimineață, m-a trezit un vis, un vis cum n-am mai avut și cred că nu voi mai avea niciodată. Mi-a apărut în vis Domnul Iisus Hristos. Eu mă găseam la poalele muntelui Golgota și aveam de gând să ajung sus, poate voi găsi Crucea Domnului. N-am fost niciodată la locurile sfinte, și urcând greu Golgota, eram cu capul în jos,

¹¹ Idem, p. 241.

¹² *Convorbiri duhovnicești*, Protosinghel Ioanichie Bălan, vol. II, Episcopia Romanului și Hușilor, 1990, p. 234-235.

¹³ Din volumul de interviuri televizate luate de Vartan Arachelian, tipărite în volumul *Cuvântul care zidește*, Editura Roza Vânturilor, pp. 46 - 47. Părintele Ioan a fost condamnat la închisoare nu pentru că a făcut fapte de violență sau alte rele, ci pentru că a ales să Îl slujească pe Hristos, asumându-și – ca mulți alți preoți din generația sa – riscul de a pătimi pentru El...

când am ridicat capul deja ajunseseam fără să-mi dau seama chiar în fața Crucii Domnului Hristos. Era singur pe cruce, crucile tâlharilor erau goale și Iisus era încă viu. A deschis ochii, m-a privit, m-au trecut fiori, și am întrebat: «Doamne, ai rămas singur? Nici tâlharii nu mai sunt cu Tine? Și ei Te-au părăsit? Poruncește-mi, Iisuse, dacă sunt vrednic de aceasta, să mă răstignesc și eu pe o cruce alături de Tine! Pe care vrei să mă așez? Pe cea din dreapta sau pe cea din stânga?» Și Iisus mi-a răspuns: «Nu mai au semnificația pe care au avut-o oarecând crucea din dreapta sau crucea din stânga. De acum încolo, oricine ajunge la Mine poate să stea pe orice cruce, și pe cea din dreapta, și pe cea din stânga». Și am dat să mă apropiu de cruce și I-am atins fluierul picioarelor cu mâna. Erau reci ca gheața, și un fior deosebit de puternic m-a pătruns și m-am trezit. Mi-am dat seama că e semn de la Domnul Hristos, că în ziua aceea va trebui să încep o nouă Golgotă. Și m-am gândit să fug... Mi-am făcut rugăciunea în genunchi, mi-am făcut un mic bagaj de mână cu care mă gândeam să înaintez spre gara cea mai apropiată și să înaintez unde m-o ajuta Dumnezeu. Când a fost gata tot și era să ies pe ușă și să plec, am auzit zgomot de motor de mașină. M-am uitat de după perdele și am văzut că în curtea mea intra mașina Securității din Galați...»¹⁴

Părintele Ioan Negruțiu a ales să ducă o viață de mucenicie. Visul pe care l-a avut este reprezentativ nu doar pentru viața sa, ci pentru întregul sobor de clerici care, atunci când fiara roșie a încercat să sufoce credința creștină, au avut curajul de a-L mărturisi pe Hristos... Un mare sobor, format din preoți de mir sau preoți de mănăstire, tineri și mai puțin tineri, însuflețiți de iubirea de Dumnezeu și iubirea de neam. Datorită lor, așa cum a spus patriarhul Justinian, „altarele românești s-au mutat în închisori!”. Cu ei s-a împlinit cuvântul Mântuitorului: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri...!” (Matei 10, 32).

---

¹⁴ Idem, p. 46.

Jertfelnicia ortodoxă în anii comunismului¹⁵

Răzvan Codrescu

Prejudecăți și mistificări curente

Din păcate, un gen imund de propagandă antiortodoxă (și până la urmă – cu sau fără voie – antinațională), provenind din anumite medii de secesiune confesională (îndeosebi greco-catolicii) sau intelectuală (îndeosebi așa-numiții „postmoderniști”), cu contribuția unei părți însemnate a vechiului exil românesc, a reușit să acrediteze în multe conștiințe superficiale sau neavizate, mai ales după 1989, ideea fixă că Biserica Ortodoxă Română ar fi fost, prin aproape toți slujitorii și diriguitorii ei, o simplă unealtă obedientă și chiar monstruoasă a regimului comunist, față de care n-ar fi schițat nicio opoziție semnificativă, în timp ce alte confesiuni creștine, în frunte cu romano-catolicii și greco-catolicii, ar fi rezistat eroic, umplând închisorile și dând cohorte de martiri.

M-a pus pe gânduri, bunăoară, altercația pe care am avut-o relativ recent cu un prieten apropiat, botezat ortodox și declarat „om de dreapta”, care dezvoltase (într-un eseu pe care până la urmă a avut decența de a nu-l publica) o întregă critică internă a Ortodoxiei românești contemporane, bazându-se pe o afirmație radicală și veninoasă a nefericitului Onisifor Ghibu (altminteri personalitate intelectuală de prim rang): „În epoca de teribile încercări inaugurată de ocupația comunistă, Biserica Ortodoxă Română, care nu a dat în întregă această epocă niciun singur luptător eroic și niciun singur martir, ci a scos la suprafață numai profitori și trădători, îngrijați să se salveze numai pe ei înșiși, gata spre «slava lui Stalin», afișată chiar în localul așa-zisului Sfânt Sinod al patriarhului roșu Justinian, Biserica Ortodoxă Română, ca organizație, s-a dovedit cea mai slabă și mai meschină dintre toate Bisericile din cuprinsul țării, abandonând aproape toate pozițiile sale de onoare de până aci și împărțindu-și activitatea între servilismul odios față de regimul comunist și un ritualism sterp, care, în ultimă analiză, nu este decât un pseudo-creștinism” (O. Ghibu, *Chemare la judecata istoriei*, Ed. Albatros, București, 1992, p. 186). În fața unei asemenea probe de rea-credință (autorul) și de credulitate amnezică (prietenul meu) îți trebuie multă stăpânire de sine... L-am întrebat pe prietenul cu pricina dacă nu cumva s-ar fi convenit ca ziarist – nu evreu, nu mason, nu comunist, nu greco-catolic, nu sectant, ci român ortodox și „de dreapta”! – să aibă principialitatea ca, mai înainte de a colporta asemenea abjecții, să încerce un minimum de informare profesională, iar nu să se lase furat de inflația „zvonicicii” curente. Dar, dincolo de orice demers documentar, să nu fi auzit el, om citit și umblat, nici măcar de cazurile de mucenicie ortodoxă anticomunistă de care a auzit mai toată lumea: de otrăvirea arhierelui Irineu Mihălcescu, de moartea în temniță a poetului-călugăr Sandu Tudor (ieroschimonahul Daniil) sau a Maicii Mihaela de la Vladimirești, de anii grei de închisoare ai unor mari duhovnici ca Arsenie Boca (sprijinitor, între altele, al legendarei rezistențe armate anticomuniste din Munții Făgărașului), Sofian Boghiu, Arsenie Papacioc sau Justin Pârvu, ai marelui teolog Dumitru Stăniloae sau ai viitorului ierarh Bartolomeu Valeriu Anania, de cazul părintelui Calciu (21 de ani de detenție, inclusiv Piteștiul!), sau de cel al lui N. Steinhardt (botezat în închisoare, apoi călugărit la începutul anilor ‘80), sau de cel al preotului Ilie Lăcătușu, fost deținut politic, descoperit nu demult cu moaștele întregi și bine-mirositoare? Auzise, desigur, dar... „nu se gândise”! Acum, „gândindu-se”, și-a amintit că știa că „până și blândul părinte Galeriu a făcut vreun an de pușcărie”... Or, chiar și numai prin aceste câteva nume, și ar fi trebuit să se sesizeze, lucid și onest, împotriva minciunii sfruntate a lui O. Ghibu că B. O. R. „nu a dat în întregă această epocă niciun singur luptător eroic și niciun singur martir, ci a scos la suprafață numai profitori și trădători, îngrijați să se salveze numai pe ei înșiși...”! Ce se întâmplă oare, sub presiunea unui anumit tip nou de manipulare ideologică, importat din Occident, cu „luciditatea” și „onestitatea” atâtoro dintre intelectualii noștri (și, în ultimă instanță, cu *bunul simț* românesc)?!

¹⁵ Comunicare susținută la Simpozionul *La început a fost Cuvântul...*, ediția a III-a: „Biserica și mass-media”, Constanța, 9 mai 2007.

Adevărul probat documentar

Să vedem însă ce spun datele statistice efective, atâtea câte s-au putut inventaria deocamdată. Prietenului meu îi stătea la îndemână, încă din 1998, cu răceala și precizia documentului pur, dicționarul statistic intitulat *Biserica întemnițată. România: 1944-1989*, alcătuit de Paul Caravia, Virgiliu Constantinescu și Flori Stănescu (și apărut sub egida Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului, fără limitări confesionale, ceea ce dă posibilitatea unor comparații foarte relevante), unde se află înregistrate 2544 de persoane, între care 2398 de preoți (ortodocși – 1725; greco-catolici – 226; romano-catolici – 165; protestanți și neoprotestanți – 90; de alte religii – 36). Deși neincluși în corpul dicționarului, sunt menționați în studiul introductiv și 31 de ierarhi ortodocși scoși din scaun (sechestrați sau exilați, unii morți în împrejurări pe cât de obscure, pe atât de suspecte, ca Irineu Mihălcescu sau Nicolae Popoviciu), peste 1500 de cazuri de personal ecleziastic epurat, precum și 60 de monahi despre care se știe cu certitudine că au sprijinit mișcarea națională de rezistență. Un caz aparte este cel al deținuților politici preoțiți după ieșirea din închisoare, printre care aflăm nume ilustre: N. Steinhardt, Constantin Voicescu, Gheorghe Calciu-Dumitreasa (acesta din urmă rearestat în 1979, pentru protestul său deschis împotriva ateismului oficial și a dărâmării bisericilor, și eliberat abia în 1984, iar în 1985 constrâns să părăsească țara) etc.

Mai nou, au apărut cel puțin încă trei lucrări mai mult decât lămuritoare: George Enache, *Ortodoxie și putere politică în România contemporană* (Ed. Nemira, București, 2004), Adrian Nicolae Petcu (coord.), *Partidul, Securitatea și Cultele: 1945-1989* (Ed. Nemira, București, 2005) și mai ales *Martiri pentru Hristos, din România, în perioada regimului comunist*, E. I. B. M. B. O. R., București, 2007, volum de aproape o mie de pagini, realizat, sub formă de dicționar, de un colectiv multiconfesional de specialiști, în frunte cu tânărul istoric Adrian Nicolae Petcu (cercetător CNSAS). În recentul martirologiu sunt înregistrați, conform actualului stadiu al documentației, cei morți în închisori sau ca urmare directă a prigoanei anticreștine. „Lucrarea de față cuprinde un număr de peste 240 de martiri creștini care și-au dat viața pentru Hristos în timpul persecuției comuniste, atee. Dintre aceștia, menționăm că sunt 207 martiri ortodocși (din care 96 cu biografii întocmite), 30 de martiri romano-catolici și 4 protestanți evanghelici [greco-catolicii – cu victime destul de numeroase – nu și-au definitivat materialul până la ieșirea acestei prime ediții]. Din punct de vedere socio-profesional, majoritatea sunt clerici (preoți și episcopi), profesori de teologie, avocați, un general de divizie, studenți, călugări și călugărițe...” (Studiul introductiv, pp. 39-40).

Da, prietene, vor fi existat și ierarhi manipulabili, și preoți nevrednici, și monahi compromiși; nu pretinde nimeni că Ortodoxia românească n-a avut uscăturile ei, numai că pădurea nu se judecă prin uscături! Miile de deținuți și sutele de morți, zecile de ierarhi înlăturați din scaun (ba chiar lichidați) sau de monahi subversivi (copleșind cu mult, cum era și firesc, numărul celor de alte confesiuni adunați la un loc) nu reprezintă tot Ortodoxia?! Mai degrabă se poate spune că majoritatea covârșitoare a ortodocșilor în sânul națiunii române a făcut ca Biserica strămoșească să aibă, proporțional, și mai mulți virtuoși, dar și mai mulți păcătoși decât minoritatea catolică sau decât confesiunile de dată recentă, uneori cu totul ne semnificative numeric. Faptul că „virtuoșii” sunt cu cerbicie ignorați, iar „păcătoșii” tendențios invocați, ține de lipsa de rectitudine a adversarilor. În orice caz, Paul Caravia avea toată dreptatea să conchidă, în studiul introductiv al *Bisericii întemnițate*: „Se vede că Biserica nu a fost numai *contemplativă*, ci și *luptătoare*” (p. 30).

Memorialistica mărturisitoare

Există astăzi o uriașă literatură memorialistică despre închisori-le comuniste, iar ea este plină de figuri exemplare de preoți sau călugări ce au înfruntat, în numele lui Dumnezeu și al poporului român dreptcredincios, „fiara roșie”, majoritatea fiind condamnați cu sentința formală de „uneltire împotriva ordinii sociale”. Ba mai mult: mulți dintre acești slujitori ai Bisericii au scris ei înșiși cutremurătoare relatări despre anii de luptă anticomunistă și de detenție. Însir în continuare, în ordine alfabetică, o parte dintre aceste cărți mărturisitoare (cerând iertare că nu le-am putut înregistra pe toate): Ioan Bărdaș, *Calvarul Aiudului. Din suferințele unui preot ortodox*, Ed. Anastasia, București, 1999; Dimitrie Bejan, *Oranki. Amintiri din captivitate*, Ed. Tehnică, București, 1995 (despre perioada prizonieratului la ruși, ca preot militar; ulterior a făcut închisoare și în țară, din 1950 până în 1964), și *Vifornița cea mare*, Ed. Teh-

nică, București, 1996; Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă. Jurnal de închisoare*, Ed. Scara, București, 2001, și *Martor într-un proces moral*, Ed. Brad, 2000; Gheorghe Calciu-Dumi-treasa, *Șapte cuvinte către tineri*, Ed. Anastasia, București, 1996, sau *Războiul întru Cuvânt. Cuvintele către tineri și alte mărturii*, Ed. Nemira, București, 2001; Nicolae Ciolacu [Monahul Nectarie], *Haiducii Dobrogei. Rezistența armată anticomunistă din munții Babadagului*, Col. „Omul Nou”, Hallandale [Florida], 1995; N. Crăcea, *Dezvăluiri legionare*, 5 vol., [în regie proprie], București, 1994-2001; Mina Dobzeu (botezătorul lui N. Steinhardt), *Trei strigări împotriva lui Antihrist. Istoria adevărată a pustnicului de la Brădicești*, Ed. Anastasia, București, 1999; Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Ed. Agora, Iași, 1998 (ed. a II-a completată, Ed. Scara, București, 2000); Părintele Marcu de la Sihăstria, *Mărturisirea unui creștin*, [Mănăstirea] Petru Vodă, 2007; Zosim Oancea, *Datoria de a mărturisi. Închisorile unui preot ortodox*, Ed. Harisma, București, 1995 (reed.: Ed. Christiana, București, 2004); N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991 (numeroase reeditări ulterioare).

Mulți dintre acești prizonieri și-au reluat activitatea slujitoare după 1964, când închisorile politice au fost lichidate. Securitatea a continuat să-i urmărească, mai mult sau mai puțin discret, dar nu le-a putut curma, cu mici excepții lăturalnice, zelul și vrednicia. Ei au lucrat, sub oblăduirea lui Dumnezeu, ca mari duhovnici, sau mari predicatori, sau mari cărturari; unii au ajuns ierarhi, alții arhimandriți, alții parohi exemplari, iar țara este plină de ctitoriile lor, putând fi considerați niște adevărați răscumpărători ai vremurilor.

Lor li s-au adăugat o mulțime de alți preoți care n-au trecut prin închisori, dar care au înfruntat vremurile cu o rectitudine discretă, lăsând o amintire de neșters în mințile și inimile credincioșilor. Sunt de neuitat, cu neostentativa lor subversivitate întru Hristos, figuri precum cea a părintelui Athanase Negoită (ce a fost deopotrivă un mare orientalist), care niciodată, în vremea comuniștilor, n-a folosit cunoscuta formulă liturgică de rugăciune „pentru conducătorii Republicii Populare – sau Socialiste – România, pentru sănătatea și mântuirea lor, Domnului să ne rugăm”, înlocuind-o firesc, curajos și invariabil cu „și pentru conducătorii țării noastre, ca să le îndrepte Dumnezeu pașii numai pe căile cele bune”, sau care sărea mereu, sub privirile complice ale credincioșilor, peste balastul ideologic impus de regim pastoralelor patriarhale...

Mă opresc aici, cu regretul de-a nu fi putut pomeni decât în parte și în treacăt pe numeroșii păstori sufletești *vrednici* și *jertfelnici* pe care Dumnezeu i-a dăruit neamului românesc în ultimii 60 de ani, adevărați cruciați ai secolului al XX-lea împotriva terorii bolșevice. Biruind cu strălucirea lor beznele atâtor nevrednicii mărunte, ei dau *adevărata măsură a Ortodoxiei românești contemporane* și își așteaptă, rugători în ceruri, harnicul iconar de mâine.

Criteriile canonizării Sfinților închisorilor¹⁶

Danion Vasile

E foarte important pentru noi să înțelegem că Dumnezeu vrea ca sfinții închisorilor să fie canonizați de către Biserica Ortodoxă. Este foarte important pentru noi să înțelegem că un sfânt nu devine sfânt din momentul canonizării, ci e sfânt din momentul în care a părăsit această lume.

Poate că subiectul criteriilor de canonizare nu este un subiect care să stârnească râvna noastră duhovnicească, dar ar trebui să fim cu luare-aminte și să învățăm și aceste lucruri, pentru că prin ele vom reuși să înțelegem cât de firesc este ca sfinții închisorilor să fie canonizați.

Tema acestei expuneri se datorează uneia dintre din întâlnirile pe care le-am avut cu P.F. Patriarh Teoctist. M-am dus la el împreună cu părintele Constantin Galeriu și cu un reprezentant din partea foștilor deținuți politici, întrucât mai multe organizații ortodoxe, printre care Frăția Ortodoxă Română, Asociația Foștilor Deținuți Politici și Luptători Anticomuniști, A.S.C.O.R., Asociația „Christiana”, „Anastasia” și alte asociații ortodoxe au cerut Sinodului Bisericii Ortodoxe Române să se cerceteze dosarul de canonizare al părintelui Ilie Lăcătușu. Nu se cerea canonizarea părintelui, ci se cerea ca Sinodul să ia în considerare aflarea sfințelor moaște. Memoriul a fost făcut pe data de 13 iunie 1999, în Duminica Sfinților Români, și se cerea așa: „Temându-ne să nu cădem în înșelare, deși dovezile despre sfințenia părintelui Lăcătușu par concludente, vă rugăm să binevoiți a deschide dosarul de canonizare și să ne înștiințați în mod oficial asupra demersurilor întreprinse.”

Pentru că în anul 1998 fusese găsit trupul întreg și neputrezit și bine mirositor al părintelui Ilie Lăcătușu. Acesta profetise că dacă cumva soția lui va muri peste 15 ani (părintele murise în 1983), trupul soției să fie înmormântat lângă trupul său. Și, vrând s-o înmormânteze pe soție, au găsit moaștele întregi și neputrezite ale părintelui Ilie. Mulți oameni dau mărturie că au primit ajutor în chip minunat de la moaștele părintelui Ilie Lăcătușu.

O preteasă, care este doctoriță, a mărturisit că știe două cazuri de bolnavi care s-au vindecat de cancer la moaștele părintelui Ilie Lăcătușu. V-aș putea da și mărturie personală despre o minune a părintelui... Dar consider că nu e momentul să dau o mărturie personală acum... Acum vreau să vă prezint criteriile de canonizare a sfinților închisorilor și trebuie ca mărturia mea să fie imparțială.

Ducându-mă la P.F. Patriarh Teoctist cu memoriul acesta, patriarhul nu a avut o atitudine binevoitoare, spunând că nu trebuie să ne grăbim cu canonizarea sfinților închisorilor, că trebuie să o luăm încet, încet: „Ne-am grăbit deja cu canonizarea Sfântului Ioan Iacob, a spus, și nu vom repeta același lucru cu cei care au pățimit pentru Hristos în închisori!”. Nefiind lămurit de afirmația respectivă, am cerut totuși insistent să se cerceteze de ce trupul părintelui Ilie s-a descoperit întreg. Dacă e blestemat, să știm că e blestemat, și atunci să nu se mai ducă lumea la moaște, iar dacă e rob al lui Hristos, atunci să fie pus într-o biserică, așa cum s-ar fi întâmplat în Rusia, de exemplu, și imediat ar fi primit cinstire; la început ar fi avut parte de cinstire locală și apoi ar fi fost canonizat.

Atunci, Prea Fericitul, văzând că insist, l-a chemat pe secretarul său sau pe unul din consilieri și a zis: „Ia aduceți articolul părintelui Liviu Stan despre canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă, să vadă cum se canonizează sfinții!” Am primit imediat un xerox după articolul respectiv, și, ieșind din cabinetul Prea Fericitului, m-am apucat să citesc. Și am constatat cu surprindere că în studiul părintelui Liviu Stan, un mare teolog al secolului al XX-lea, care de altfel a scris o carte despre canonizarea sfinților români, în articolul respectiv apăreau exact datele pe care eu i le prezentasem Prea Fericitului, și anume: nu Sinodul are inițiativa canonizării unui sfânt, ci poporul. Am să vă citesc câteva pasaje din acest articol al părintelui Liviu Stan. Eu îi sunt recunoscător Prea Fericitului că mi-a dat articolul... Articolul m-a convins că trebuie să-mi sporesc râvna pentru sfinții închisorilor și să-i canonizez în primul rând în inima mea. Iată câteva citate din studiul despre canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă:

Cu privire la canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă, suntem îndreptățiți să conchidem că, pentru a se putea purcede în zilele noastre la acte de canonizare, trebuie să fie date următoarele condiții

¹⁶ Din conferința *Despre canonizarea sfinților români*, Deva, 20 octombrie 2008, prima parte.

de fond... Condițiile sunt valabile și pentru canonizarea sfinților care au dus viață de rugăciune, nu doar a sfinților mucenici. Sunt criteriile generale de canonizare, de care se va ține seama și dacă va fi canonizat părintele Paisie Olaru, și dacă va fi canonizat părintele Cleopa, și dacă vor fi canonizați alți cuvioși, și părintele Irodion de la Lainici - care a fost povățuitor duhovnicesc al Sfântului Calinic de la Cernica, și atâția alți sfinți.

Ortodoxia neîndoielnică a credinței celui despre care se tratează, Ortodoxie păstrată până la moarte, fie în timpul vieții, fie de când a îmbrățișat credința ortodoxă. Adică principalul criteriu este mărturisirea dreptei credințe. Dacă a fost amestecată Ortodoxia cu erezia, persoana nu poate fi canonizată. Sfinții există doar în Biserică. Cei din afara Bisericii Ortodoxe nu sunt sfinți.

Proslăvirea lui de către Domnul cel puțin cu unul din următoarele daruri sau puteri: puterea de a suferi moartea martirică pentru dreapta credință; puterea de a înfrunța orice primejdii sau suplicii pentru mărturisirea dreptei credințe până la moarte; puterea de a-și închina viața celei mai desăvârșite trăiri morale și religioase; puterea de a săvârși minuni în viață sau după moarte; puterea de a apăra și sluji cu devotament eroic Biserica și credința ortodoxă.

Vă repet, deci, criteriile pentru canonizare: puterea de a suferi moartea mucenicească; puterea de a înfrunța orice primejdii sau suplicii pentru dreapta credință până la moarte - Sfânta Muceniță Tecla nu a murit de sabie; nu a murit de moarte mucenicească, și este totuși muceniță, pentru chinurile pe care le-a pățit pentru Hristos cu ani înainte de a muri. Ea a suferit pentru Hristos, Hristos a vindecat-o și ea a murit la bătrânețe, după ce a fost un fel de apostol al dreptei credințe.

Apoi, puterea de a-și închina viața celei mai desăvârșite trăiri morale și religioase. Părintele Paisie Olaru, de exemplu, a fost o icoană a sfințeniei, o icoană a rugăciunii, o icoană a nevoinței; am mai avut atâția și atâția părinți sporiți.

Puterea de a săvârși minuni în viață sau după moarte. Unii părinți au făcut semne minunate, cum a făcut părintele Arsenie Boca, care a pățit și el atâta pentru Hristos și a dus o viață de nevoiță extraordinară. Or, astfel de minuni trebuie judecate de Biserică, nu cumva să fie false minuni, pentru că există și false minuni, așa cum știți, cum cunoașteți din istoria Bisericii, și dacă aceste minuni sunt autentice, sunt o mărturie a sfințeniei. Nu este însă facerea de minuni o condiție necesară pentru canonizare. Pentru că întreabă unii: „Ce minuni a făcut Valeriu Gafencu după moarte? Sau ce minuni a făcut Costache Oprișan?”

Dar ce minuni a făcut Ștefan cel Mare după moarte? Nu a făcut minuni până la canonizarea lui; atunci când s-a stabilit canonizarea voievodului, nu a existat o listă de minuni clare... Deși acum la Putna sunt demonizați care merg acolo și urlă: „Mă arde, mă arde! Mă arde Sfântul Ștefan!” Sunt unii care se îndoiesc de sfințenia lui Ștefan cel Mare, spunând că a avut prea multe căsătorii, care, după pravile, erau mari păcate, și totuși le-a avut; a căzut în păcatul desfrâului – da, a căzut! Și atunci, cum l-a mai canonizat Biserica? Biserica l-a canonizat tocmai pentru că, după toate aceste multe și mari păcate, Sfântul Ștefan cel Mare a arătat multă pocăință. Și pocăința aceasta a fost cu adevărat cutremurătoare și datorită râvnei lui de a apăra Ortodoxia, datorită dragostei pe care a arătat-o Ștefan cel Mare ctitorind atâtea biserici și mănăstiri; pentru această pocăință și râvnă duhovnicească, Dumnezeu l-a primit în cetele sfinților. Și cu adevărat acum îi arde pe dracii din demonizați.

Deci nu e nevoie de minuni pentru ca sfinții închisorilor să fie canonizați, deși unii dintre ei au făcut deja minuni. Ei au avut puterea de a apăra și sluji cu devotament eroic Biserica și credința ortodoxă.

Răspândirea miresmei de sfințenie, spune părintele Liviu Sandu, după moartea lui - a celui care trebuie canonizat - și confirmarea acesteia prin cultul spontan pe care i-l acordă poporul credincios, numărându-l în rând cu sfinții, este ultimul criteriu. Răspândirea miresmei de sfințenie... Are lumea evlavie sau nu are la părintele Cleopa? Are! Are lumea sau nu are evlavie la părintele Paisie? Are! Are lumea sau nu are evlavie la ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, autorul Acatistului la Rugul Aprins, care a murit în închisoare, la fel ca și părintele Ilarion Felea? Are! Are lumea evlavie la părintele Arsenie Boca? Are! Rămâne ca Sinodul să decidă dacă poporul a *canonizat* cu dreptate sau dacă a greșit. E vorba de canonizarea locală, pe care o face poporul prin acest cult spontan.

Cultul acesta, zice părintele Liviu Stan, poate fi organizat sau difuz. De exemplu, față de părintele Cleopa, putem zice că e organizat. Mulți dintre cei care merg la Sihăstria se închină la mormântul părintelui, îi citesc cărțile cu evlavie și se roagă: „Doamne, pomenește-l cu sfinții pe acest rob al Tău și rânduieste precum știi să fie canonizat!”. Tot așa cum alții merg la Petru Vodă, la mormântul părintelui Gheorghe Calciu Dumitreasa, un mare mărturisitor al închisorilor comuniste. Deci pentru unii există un

cult oarecum organizat, iar pentru alții, care au murit în închisori, există un cult difuz, cum e cel al părintelui Ilarion Felea.

De la îndeplinirea acestei condiții (adică a miresmei de sfințenie) pot face excepție numai mucenicii dreptei credințe. Auziți! Dacă cineva este mucenic, chiar dacă poporul nu îl cinstește, chiar dacă nu există acest cult local, poate fi canonizat.

Existența condițiilor de fond, și anume existența neîndoielnică a primei și celei de-a treia, care poate lipsi numai în cazul martirilor, ca și a oricăreia dintre cele enumerate la cea de-a doua, îndreptățește autoritatea bisericească să procedeze la actul de canonizare.

Existența neîndoielnică a primei, adică Ortodoxia neîndoielnică, și cea de a treia, puterea de a suferi moarte martirică pentru dreapta credință, îndreptățește autoritatea bisericească să procedeze la actul de canonizare. E cazul ca acești sfinți să fie canonizați!

Zice părintele Liviu Stan: De-a lungul istoriei Bisericii, moartea martirică, mucenicia – adică muncirea, chinuirea pentru Hristos sfârșită prin moarte, a fost socotită și a rămas semnul și dovada de neînlocuit, semnul și dovada cea mai certă a sfințeniei. Alt semn al sfințeniei a fost socotit și a rămas de atunci și până azi mărturisirea neînfricată a dreptei credințe în fața oricărei ispite sau amenințări, indiferent dacă o astfel de atitudine a atras după sine muncirea și moartea, de pe urma chinurilor fizice sau morale, sau nu, sau dacă a atras numai exilul, închisoarea sau alte suplicii suportate cu bărbăție eroică.

Un exemplu - Sfântul Alexie din Ugine, care a pățimit pentru Hristos în Rusia. Când a fost condamnat la moarte, fiica sfântului a cerut să intre în închisoare în locul tatălui ei și atunci prigonitorii i-au dat drumul. Sfântul, după multe încercări, a reușit să ajungă în Franța, unde a și murit. Deși a murit având cancer malign generalizat, și doctorii au cerut rudelor să îl îngroape cât mai repede, ca să nu înceapă să miroasă urât trupul, la 22 de ani de la îngroparea părintelui, l-au găsit întreg și neputrezit, sfinte moaște binemirosoare. Ba chiar a început o ploaie foarte puternică, toți au plecat și au lăsat sfintele moaște în ploaie. Și ploaia nu a afectat cu nimic sfintele moaște.

Al treilea semn al sfințeniei a fost socotit, și a rămas de atunci și până astăzi, viața sfântă, viața curată, viața care se înfăptuiește prin asceză, prin binefacere etc, cea mai înaltă trăire morală și religioasă, superlativul etic și religios. Viața trăită în acest chip atrage proslăvirea din partea lui Dumnezeu cu daruri sau puteri suprafirești, cu darul de a face minuni fie în viață, fie după moarte, iar săvârșirea minunilor a fost socotită, de atunci și până azi, al patrulea semn al sfințeniei.

S-a pus, în Apus, și problema de a se ști câte minuni trebuie săvârșite de către un erou al credinței, în viață sau după moarte, spre a fi socotit vrednic de așezarea între sfinți. Pentru că unii pun această întrebare: Câte minuni a făcut Valeriu Gafencu, câte au făcut ceilalți? Dar zice părintele Liviu Stan: Această problemă de esență scolastică a purces din nălucirile deșarte pe care și le-au făcut unii teologi apuseni despre posibilitatea de a drămuia sfințenia, uitând că darurile sunt deosebite și ca natură, și ca grad; și că lucrarea Duhului este necuprinsă nici în numere și nici în cuvinte. O astfel de problemă este a se socoti între acelea prin care vine sminteala în lume. De aceea, Biserica Ortodoxă nu și-a pus-o și nu și-o poate pune. Nu stăm să numărăm câte minuni a făcut un sfânt al închisorilor sau un cuvios sau un rugător. Căutăm mărturia vieții lui și, dacă a făcut minuni, cu atât mai bine; dar dacă nu a făcut minuni, credem că cea mai mare minune este că a dat mărturia cea bună pentru Hristos și această minune poate răsări ca o floare în inimile noastre.

Al cincilea semn al sfințeniei a fost și a rămas, de atunci și până azi, lupta de apărare a dreptei credințe și lupta pentru biruința dreptei credințe, deci lupta pentru Biserică dusă de orice credincios cu toate puterile lui. Am văzut cât de mult au pățimit pentru Hristos mărturisitorii și știm că, dacă noi vom da azi mărturia cea bună, vom fi urmași ai lor.

În trecut și chiar în zilele noastre, – continuă părintele Liviu Stan – pe lângă aceste semne și dovezi ale sfințeniei, au mai fost socotite și altele, dintre care cel mai pricinuit de îndoială și de neînțelegere a fost nestrăciunea trupului după moarte. Iată că nu zice: „A fost cel mai sigur semn”, întrucât unii pot rămâne neputreziți și din cauza blestemelor. Citim în viața Sfântului Calinic de la Cernica cum, mergând pe o uliță, a văzut un cadavru neputrezit, sprijinit de o casă. Un om murise blestemat și trupul său nu putrezise; sfântul a început rugăciunea de dezlegare și, până la sfârșitul rugăciunii, cadavrul se făcuse praf și țărână.

Este neîndoios că Domnul poate arăta – zice părintele Liviu Stan – ca semn al proslăvirii unui sfânt al Său și nestrăciunea acestuia după moarte. Dar acest singur semn, spre a fi nouă dovadă a

sfințeniei celui în legătură cu care se produce, trebuie să fie însoțit necondiționat și de semnul minunilor, de darul de a se săvârși minuni prin el. În acest sens, nesticăciunea trupurilor după moarte apare ca un accesoriu al semnelor principale al sfințeniei, darul de a face minuni. Deci, dacă sunt sfinte moaște, atunci Dumnezeu trebuie să le întărească și prin alte semne minunate.

Dacă lipsește acesta din urmă [minunile], atunci simplul fapt că trupul unui credincios nu s-a stricat după moarte nu constituie o dovadă a sfințeniei. Ba din contră, după Tradiția Bisericii noastre, faptul acesta e privit ca urmare a blestemului sau anatemei sub care ar fi căzut un astfel de om. Și pentru acest motiv s-au rânduit rugăciunile de dezlegare de blesteme, care i se citesc fiecărui creștin răposat la sfârșitul slujbei de înmormântare.

Atât învățătura, cât și practica Bisericii, din epoca apostolică și până acum, sunt mărturii că nesticăciunea trupului după moarte poate fi doar un accesoriu al semnelor principale ale sfințeniei, și că nicidecum acest singur semn nu constituie o dovadă a sfințeniei. Tot așa cum faptul că unii sfinți nu au lăsat moaște nu e o dovadă că nu au fost bineplăcuți lui Dumnezeu. În cimitirele de la Aiud, Târgu Ocna, Pitești nu s-au găsit până acum trupuri întregi și neputrezite; poate Dumnezeu va rândui să se găsească, așa cum la Oranki s-a găsit trupul neputrezit al unui episcop care a murit alături de mii de monahi și preoți mucenici.

Dar, chiar dacă până acum în închisorile noastre nu s-au găsit moaște întregi și neputrezite, acele părțile de moaște care s-au aflat – s-au găsit chiar craniile sfinte – sunt purtătoare de har dumnezeiesc. Și la o mănăstire din Ardeal s-a adus un craniu de la una din închisori și a început să dea bună mireasmă. Am auzit că acest craniu a fost dus la una din mănăstiri, fără să miroasă frumos, dar părinții l-au primit cu evlavie, știind că, dacă omul acela a murit în închisoare, a aflat har de la Dumnezeu, și după ce a fost dus la mănăstire a început să izvorască bună mireasmă, spre bucuria credincioșilor. Iar când au săpat la închisoarea de la Aiud, să facă clădirea aceea în care stau acum maicile, în micul așezământ monahal, vreme de trei zile unii au simțit miros de sfinte moaște. Se făcuseră săpături în cimitirul în care au fost îngropați mucenicii, pentru a pune temelia unei clădiri noi.

Mi s-a întâmplat să mă duc o dată să mă închin la Aiud acestor sfinte moaște, și o maică, în afara craniilor și a oaselor care sunt așezate pe rafturi, mi-a arătat pe masă o pungă cu sfinte oseminte; m-am întrebat: „Oare ce e cu aceste oseminte, care nu par așezate cu foarte multă evlavie?” Și maica mi-a explicat că acele oseminte tocmai fuseseră aduse de către gropar. Acesta săpa o groapă în cimitir și mâna a început să-i tremure pe lopată, pentru că a fost izbit de mirosul sfintelor moaște. Și atunci a lăsat lopata și a adunat cu multă grijă sfintele moaște.

Dați-vă seama, un gropar care a săpat gropi ani de zile în acel cimitir binecuvântat, a fost izbit de mirosul de sfinte moaște atât de puternic, încât a început să-i tremure mâna pe lopată! Și vă mărturisesc că m-am dus atunci la Aiud, pentru că un prieten de-al meu cu care fusesem la o mănăstire, în drum spre București, se închinase la moaștele mărturisitorilor. Și l-a sunat un îndrăcit și l-a întrebat: „Ce-ai făcut, bărbosule, ai fost la Aiud?” Și m-am gândit: „dacă dracul din omul acela știa că prietenul meu trecuse pe la Aiud, înseamnă că prietenul meu cu siguranță s-a folosit că încă o dată a fost la Aiud”. Și atunci m-am abătut și eu din drum și m-am dus la Aiud, și m-am bucurat să aflu de sfintele moaște care tocmai fuseseră aduse acolo.

Moaștele anumitor sfinți sunt împărțite – spre exemplu, ale Sfântului Alexie din Ugine, despre care v-am spus că după 22 de ani a fost întreg și neputrezit; la canonizare, în Franța, s-au împărțit anumite icoane cu părțile din moaștele lui; s-au împărțit credincioșilor, să fie spre binecuvântare în casele celor care vor să ducă lupta cea bună pentru Hristos. Și am primit de la duhovnicul meu din Sfântul Munte Athos o icoană care avea o părticică din moaștele Sfântului Alexie. Și am dat icoana la mănăstirea Cășiel, unde e o raclă cu foarte, foarte multe sfinte moaște, păstrând doar o mică, mică bucățică – a tăiat părintele de acolo – ca să păstrez și eu ca binecuvântare din moaștele pe care le promisem de la duhovnicul meu.

Tot așa s-au împărțit o mică parte din moaștele celor care au pățimit pentru Hristos în închisorile comuniste. Și părintele Serafim de la Cășiel mi-a dat și mie într-o cutiuță astfel de sfinte moaște și mi-a zis: „Primește-le, frate, cu evlavie, că uite, un preot ținea în casă sfinte moaște ale mărturisitorilor, fără să știe cum îi chema, știa doar că au pățimit pentru Hristos în închisoare; și a venit la el o vrăjitoare, care locuia aproape de preot, și i-a zis: «Părinte, îți dau o sumă foarte mare (nu mai țin minte, parcă trei sute de milioane de lei vechi, sau așa ceva, oricum, o sumă foarte mare) – părinte, îți dau suma asta de bani, numai scoate ce-ai primit în casă, că nu-mi mai merg deloc farmecele și vrăjile!»”

Mi-a povestit un alt părinte duhovnic că avea un ucenic care voia neapărat să meargă la o vrăjitoare din aceasta care vindeca de toate bolile și avea așa-zisă clar-vedere, dar avea dar de la dracul, nu de la Dumnezeu. Și părintele i-a zis: „Bine, dacă nu reușesc să te conving să nu te duci, ia această raclă cu sfinte moaște (i-a dat o răcliță mică), ține-o la piept și du-te la vrăjitoare!” Și s-a rugat părintele (nu-i asta o rețetă, să luăm sfinte moaște la noi și să mergem la vrăjitori, dar așa s-a rugat părintele atunci) să se vădească înșelarea în care trăia vrăjitoarea respectivă, și când a intrat credinciosul, marea vrăjitoare a început să țipe: „Scoateți-l afară! Scoateți-l afară!”, pentru că o ardea, pur și simplu, prezența sfintelor moaște.

E adevărat, totuși, că sunt cazuri când vrăjitoarele vin să se închine la sfintele moaște. Dracul, în vremurile noastre, lucrează foarte, foarte parșiv. Și vedeți uneori în reviste, alteori în ziare, alteori la televizor, pe vrăjitoarea cutare, care zice că e regina magiei albe, care are tot felul de „binecuvântări”: de la Sfântul Munte Athos, de la Ierusalim, agheasmă din Iordan și multe altele. Și având aceste binecuvântări în casă, vrăjitoarele spun: „Uite, nu putem fi noi slujitoare ale întunericului!” Dar sunt! Pentru că, deși țin în casele lor icoane, agheasmă, cruci, totuși duc oamenii pe calea înșelării.

Ar fi bine să luăm aminte la aceste criterii de canonizare și să cercetăm cu luare-aminte cele mai autorizate surse despre sfinții închisorilor. Cum este, de exemplu, această carte despre Valeriu Gafencu, *Sfântul închisorilor*. Mă bucur că a apărut. Vă citesc doar un citat de pe ultima copertă a acestei cărți, un cuvânt al părintelui Arsenie Papacioc: „Pe oamenii aceștia, pe Gafencu, pe Trifan, pe Marian, pe aceștia toți, Maxim, Pascu și ceilalți, pe toți i-aș sfinți. (Adică i-ar canoniza, dacă ar putea.) Era oare unul mai bun ca celălalt? Toți erau gata de moarte.” Și subliniază părintele Arsenie asta, pentru că dușmanii lui Hristos, nemaiputând suporta mulțimea argumentelor pentru canonizarea lui Valeriu Gafencu, spun: „Da, da, doar Gafencu a fost bun, ceilalți n-au fost buni!” De asta părintele Arsenie zice: „Toți erau gata de moarte, nu era niciunul mai bun decât celălalt! Contează maniera în care primești suferința. Pe toți i-aș sfinți, pentru că au fost sinceri și pentru că nu au ezitat a se jertfi. Toți jertfeau. S-au dus cu toții, rând pe rând. Cu o bucurie greu de explicat, la proscomidie îi amintesc pe toți aceștia, ca pe niște luptători, alături de marii voievozi ai țării.”

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să înțelegem că viețile noastre se vor schimba dacă vom putea să ne închinăm în biserică în fața icoanelor acestor sfinți! Să dea Bunul Dumnezeu să înțelegem câtă nevoie avem să cunoaștem viețile adevărate ale unor astfel de sfinți, chiar dacă că unii îi defăimează și scriu lucruri mincinoase despre ei! De exemplu, sunt acuzați acești sfinți cum că ar fi fost criminali legionari și că ar fi făcut tot felul de fărădelegi. Dar nu au fost criminali... Dușmanii adevărului spun că părintele Ilie Lăcătușu, care a fost membru al Mișcării Legionare, ar fi rămas neputrezit după moarte pentru că până la sfârșitul vieții sale nu s-a dezis de Mișcarea legionară. Și există o fotografie cu părintele Lăcătușu la vârsta bătrâneții, salutând cu „Trăiască Legiunea!”, nu pentru că ar mai fi fost vie Mișcarea Legionară, ci pentru că a păstrat recunoștința acestei școli spirituale prin care a trecut.

Nu voi vorbi foarte mult despre Mișcarea Legionară, dar nu pot nici trece sub tăcere ceea ce s-a întâmplat cu această mișcare, despre care părintele Arsenie Papacioc spunea într-o mărturie filmată: „Școala mea spirituală a fost Mișcarea Legionară”. Trăim o vreme în care televiziunile ne-au copleșit cu tot felul de filme cu legionari criminali, cu asasini, cu o sumedenie de cărți în care se vorbește despre tot felul de asasinate – dintre care unele sunt pur și simplu înscenări. Propaganda comunistă a încercat să-i rupă pe oameni de mărturia cea bună pe care au dat-o sfinții închisorilor, invocând asasinatele legionare. Au fost asasini sfinții închisorilor? Nu, nu au fost...! Valeriu Gafencu spune foarte frumos: „Nu regret că am îmbrăcat *cămașa legionară*. Regret că nu am îmbrăcat mai devreme *cămașa lui Hristos*”.

De fapt Mișcarea Legionară a ajuns la măsura ei abia în închisorile comuniste. Chiar dacă la începuturi au existat unele extreme și unele acte mai dure, cum a fost asasinarea lui Duca, de exemplu... Nu există pădure fără uscături și nu putea Corneliu Codreanu să inventeze o școală spirituală perfectă. Nu exista altă școală spirituală în afara Bisericii. Dar neamul românesc a avut oameni care, văzând pericolul comunist, și-au asumat lupta jertfelnică pentru țară și pentru Biserică. Ion Gavrilă Ogoranu povestea, la un moment dat, cum a intrat el în Frățiile de cruce – din care a făcut parte și Valeriu Gafencu. Frățiile de cruce erau alcătuite din elevi, erau o anticameră a Mișcării Legionare. Într-o noapte ploioasă, li s-a spus tinerilor care voiau să intre în Frățiile de cruce că trebuie să se întâlnească undeva, departe, pe un munte, într-un anumit loc. Și exact când era vremea mai rea, începuse ploaia, exact în noaptea aceea a fost fixată întâlnirea. De ce? Ca să se vadă, să fie încercată râvna celor care voiau să intre în Frățiile de cruce. Și spune Ion Gavrilă Ogoranu că mergea singur, prin ploaie, fiind vreme urâtă, și nu știa că se va întâlni și

cu alții. Și mergând, pe măsură ce se apropia de destinație, se întâlnea cu din ce în ce mai mulți colegi și, la locul de întâlnire, și-a dat seama că veniseră aproape toți colegii lui. Adică fără să știe unii de ceilalți, toți aveau râvna de a lupta pentru neam și pentru ca mărturia creștină să nu fie sufocată în România așa cum fusese sufocată, pe exemplu, în Spania comunistă. Intrând în această mișcare, mai întâi în Frățiile de cruce și apoi în Mișcarea Legionară, unii oameni au renunțat la păcate și au pornit pe calea jertfei. Nu poate fi propusă însă astăzi Mișcarea Legionară ca un model de ieșire din impasul politic actual. Au existat, după 1989, tot felul de grupări așa-zis legionare, grupări de tineri dezorientați, care au încercat să copieze idealul legionar purtând cămăși verzi și centură în diagonală, salutând cu „Trăiască Legiunea și Căpitanul!” și manifestând un spirit polemic neancorat în tradiția duhovnicească a Bisericii noastre.

În prefața acestei cărți – *Sfântul închisorilor* - P.S. Andrei de la Alba Iulia zice foarte frumos: „De remarcat este că părintele Moise (de la Oașa, cel care a îngrijit cartea - n.n.) a reușit să scoată în evidență faptul că efectiv Valeriu Gafencu a reușit să se delimiteze de orice ideologie și atitudine partizană, acționând pur și simplu ca un sincer ucenic al lui Hristos. Chiar dacă la început a făcut parte din Frățiile de cruce, din elanul său pentru viața spirituală curată, fără compromisuri și politicianisme, a ajuns să se detașeze atât de mult de toate, încât unii dintre cei de dreapta îl socoteau un exagerat și mistic.” Și în-adevăr, au fost legionari care au văzut în Mișcarea Legionară strict o soluție de salvare a țării, o soluție de ieșire din impasul politic al țării și atât. Au fost chiar legionari care, în loc să ducă viața cea bună în Hristos, în loc să ducă lupta împotriva patimilor și a poftelor, strigau: „Mișcarea! Mișcarea! Mișcarea!”, dar trăiau în păcate, făceau greșeli foarte mari. Valeriu Gafencu a arătat că a știut să transfigureze idealul legionar atunci când a ajuns în închisoare. De fapt, în închisori s-a înțeles rostul acestei școli spirituale care a fost Mișcarea Legionară...

P.S. Andrei observă că un fel de apologie a Mișcării Legionare în vremurile noastre este foarte periculoasă, pentru că ar împiedica tocmai canonizarea sfinților închisorilor. Valeriu Gafencu nu este sfânt pentru că a fost legionar – membru al Frățiilor de cruce de fapt, Valeriu Gafencu este sfânt pentru că a fost mărturisitor al lui Hristos. Costache Opreșan nu este sfânt pentru că a fost legionar, ci pentru că a fost mărturisitor al lui Hristos. Dar am auzit că în închisoarea de la Aiud peste 70% dintre deținuți au fost legionari. Acolo oamenii care au iubit neamul și țara au dat mărturia cea bună în fața comuniștilor și au știut să pătimească pentru Hristos în închisoare.

În zilele noastre, repet, ar putea fi periculoasă orice propagare a ideologiei politice legionare; situația din țară este cu totul alta și soluția spirituală este cu totul alta. De altfel, în anii de după revoluție, când am cunoscut și eu câțiva bătrâni legionari care au pățimit pentru Hristos în temnițele comuniste, soluția pe care o așteptau era „America, America! Să vină America să ne salveze! Să vină America să ne izbăvească!” Rămăseseră încă din închisori cu gândul acesta că americanii vor veni și ne vor salva. Și mulți ani au trecut până când unii din ei au înțeles că de fapt comunismul, în țara noastră, fusese impus cu ajutorul americanilor și că, de fapt, situația României fusese rezolvată într-o afacere de familie ruso-americană, când americanii ne-au lăsat pe mâna rușilor.

Nu cred că este de folos să fie reactivată Mișcarea Legionară. De altfel, cred că dacă ar fi trăit astăzi Gafencu, Costache Opreșan, și dacă ar fi fost tânăr părintele Gheorghe Calciu, nu ar fi căutat o soluție identică. Fiecare perioadă a istoriei are soluțiile ei. Ceea ce trebuie noi să facem însă este să luăm exemplu din mărturia pe care acești eroi ai credinței au dat-o în fața prigonitorilor, fie că unii au murit înainte de a ajunge la închisoare, fie că au murit în închisoare, fie că alții au dat-o după ce au ieșit din închisoare.

Noi trebuie, fraților, să înțelegem că orice greșală pe care o fac susținătorii canonizării sfinților închisorilor poate fi fatală. Dacă se va trâmbița: „Legiunea! Legiunea! Legiunea! Legiunea! Legiunea”, pentru că mulți dintre sfinții închisorilor au fost legionari, Dumnezeu nu va îngădui ca aceștia să fie canonizați. Pentru că o astfel de canonizare poate produce tulburare în popor.

În Rusia, de exemplu, mare tulburare a produs canonizarea țarului și a familiei țariste. Deși țarul a făcut minuni, și familia țaristă a făcut minuni, totuși, unii oameni, considerând că unele fapte ale țarului - precum așa-zisa abdicare - au fost mari greșeli, au afirmat că: „Biserica a greșit canonizându-i.” Și, în sfârșit, chiar în țara noastră a fost o anumită tulburare legată de canonizarea Sfântului Ștefan cel Mare, pentru că a fost greu pentru oameni să înțeleagă că Ștefan cel Mare a murit în pocăință și a ajuns sfânt.

De altfel, chiar și părintele Arsenie Papacioc mărturisea într-un interviu filmat: „A venit la mine un arhieru să discutăm despre canonizarea Sfântului Ștefan și am fost împotriva.” Pentru că părintele Arsenie știa cum, înainte de 1989, comuniștii voiau canonizarea lui Ștefan cel Mare din motive pur

politice. Văzând cum sârbii canonizează atâția voievozi, văzând cum rușii canonizează atâția întâistătători ai neamului lor, atâția conducători ai neamului lor, partidul comunist român – ca să nu fie mai prejos românii – voia canonizarea lui Ștefan nu din motive duhovnicești, ci doar pentru întărirea sentimentului național. Și părintele Papacioc și-a manifestat reticențele față de asemenea criterii de canonizare. Numai că Dumnezeu a vrut ca robul Său, Ștefan cel Mare, să fie canonizat. Precum știți, el a fost cinstit ca sfânt de către popor cu multă vreme înainte de canonizarea oficială.

Cred că dacă s-ar trâmbița prea mult că acești mărturisitori au fost legionari, nu s-ar face decât să se întârzie canonizarea lor sau, dacă vor fi canonizați, să se producă tulburare în popor și unii oameni care au fost îndoctrinați de mentalitatea comunistă să spună: „Nu! Biserica greșește, Biserica a căzut în rătăcire. Dacă i-a canonizat pe Gafencu și pe Opreșan, nu mai vreau să fac parte din această Biserică!”. E nevoie deci de foarte mult discernământ. De fapt, o carte cum este aceasta, *Valeriu Gafencu – sfântul închisorilor*, sau o carte cum este cea cu părintele Marcu de la Sihăstria, *Mărturisirea unui creștin*, ne arată care sunt faptele jertfelnice ale acestor mărturisitori și cum trebuie să-i urmăm. Canonizarea Sfântului Ștefan nu a venit repede. Repede a avut loc, de exemplu, canonizarea Sfântului Grigorie Palama, care a fost canonizat chiar de ucenicul și biograful său, Sfântul patriarh Filothei Kokkinos. Așa cum Sfântul Simeon Noul Teolog îl cinstea ca sfânt pe povățuitorul său duhovnicesc, pe Cuviosul Simeon Evlaviosul, ba chiar îi făcea praznic la mănăstire an de an, așa ar trebui noi să-i prăznuim pe sfinții închisorilor în inimile noastre.

Închei prezentându-vă câteva mărturii despre părintele Ilie Lăcătușu. Părintele Constantin Galeriu: „Părintele Ilie Lăcătușu a petrecut cu Hristos în anii de temniță așa cum am petrecut și noi. Iar în credințioșia lui sfântă, iată, s-a împărtășit de acest dar mare: să guste din taina Învierii, deci a nestricăciunii, și a moștenirii vieții de veci.” Părintele Arsenie Papacioc a spus așa: „Eu am fost cercetat dacă să-l canonizeze pe Ștefan cel Mare. A venit un arhiepiscop la mine. N-am fost de aceeași părere. Mai repede sunt pentru părintele Ilie Lăcătușu, pentru că sunt niște semne de la Dumnezeu: are mireasmă și este neputrezit. Trebuie să atrageți atenția Patriarhului. Trebuie să miște cineva. Dar este mai greu să-l sanctifice. Pentru că cel mai evident lucru și de nediscutat este că nu a putrezit și că are mireasmă. A rămas toată lumea cu această credință (că părintele e sfânt). Dispuneți o canonizare!”, a zis părintele Arsenie Papacioc.

La mormântul părintelui Ilie Lăcătușu au venit arhiepiscopii și au citit rugăciuni de dezlegare. Iar unul dintre aceștia, care avea rețineri față de sfințenia părintelui Ilie, după ce a venit și i-a citit rugăciunea de dezlegare, crezând că trupul părintelui se va desface, va putrezi, va fi țărână, văzând că trupul a rămas întreg, a căpătat evlavie față de părintele Ilie. De altfel au mai existat, în istoria Bisericii, unii oameni care au avut adversitate față de un sfânt, iar apoi i-au înțeles sfințenia.

Există chiar o viață a Sfântului Ioan Iacob de la Hozeva în care apar mărturii despre unii clerici care s-au opus canonizării sfântului. Cei care ați citit mărturiile acelea ați văzut că unii dintre acești clerici au avut de pățimit foarte mult pentru împotrivirea lor. Și tot așa vor avea de pățimit și clericii zilelor noastre care se opun canonizării sfinților închisorilor.

Ce e de făcut? Spun unii oameni din popor: „Nu sunt canonizați sfinții închisorilor, pentru că se împotrivesc unii ierarhi care au pactizat mai mult sau mai puțin cu Securitatea.” Dar situația asta nu se întâmplă numai la noi în țară. Și în Rusia au fost ierarhi care au pactizat cu Securitatea, și totuși s-au pocăit și au înțeles că sfinții închisorilor pot fi canonizați. Aceasta este cea mai mare dovadă că ți-ai înțeles greșeala. Da, ai pactizat cu Securitatea și implicit cu diavolul, dar vrei să te ierte Dumnezeu, și atunci îi cinstești pe robii lui Dumnezeu. Și o astfel de canonizare ar fi cea mai mare dovadă de pocăință din partea celor care au greșit în perioada comunistă. Nu ne interesează statistici precise, cum există în Rusia, – câți clerici au pactizat, câți ierarhi au pactizat – nu lucrul acesta ne interesează! În Biserica Ortodoxă nu avem duhul judecării: „Uite-l! Să-l aruncăm la coș, să-l aruncăm la gunoi!” Nu! Noi, în biserică, vrem întoarcerea tuturor. (...)

Să înțelegem, iubitorilor, cât de mare este pocăința! Și dacă până acum am avut îndoială față de sfințenia mărturisitorilor din temnițele comuniste, să zicem: „Doamne, iartă-mă că i-am judecat pe robii Tăi, acum ajută-mă să-i cinstesc în inima mea așa cum se cuvine!” Astăzi să ne dăm seama că am greșit, și de astăzi să ne rugăm ca Dumnezeu să rânduiască pentru ca robii Săi să fie canonizați și să poată fi cinstiți de întreaga Biserică. Amin!

Despre eroismul de durată al noilor mărturisitori¹⁷

Părintele Moise de la Oașa

Despre cartea aceasta, *Sfântul închisorilor*, s-a spus că este scrisă de mine. S-ar putea înțelege că eu sunt autorul cărții. Se impune o precizare: nu sunt autor, sunt coordonator de mărturie; în proporție de poate 80% este vorba de mărturie despre Valeriu Gafencu, unele dintre ele luate din cărțile care s-au publicat, iar altele inedite. Eu am încercat doar să leg aceste mărturii și să le pun cap la cap.

Poate că ar fi interesant așa, în două vorbe, să vă spun cum s-a ajuns la ideea acestei cărți, pentru că niciodată nu m-am gândit că voi fi pus în situația de a scrie o carte. Cu mult înainte de a merge la mănăstire, mi-a căzut în mână o carte despre închisori, *Fenomenul Pitești*, scrisă de Virgil Ierunca. N-avea nicio legătură cu Biserica, dar am fost foarte impresionat de suferința celor de acolo; acesta a fost primul contact.

Și apoi, după un timp, înainte de a merge la mănăstire, tot așa, cu vreun an înainte, am citit cartea părintelui Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, ceea ce aș putea să spun că a fost primul contact cu Valeriu Gafencu, în sensul că mi-a rămas în minte că uite, în temnițele comuniste a fost un om pe care părintele Nicolae Steinhardt îl pune printre sfinții închisorilor. Așa îl și numește, parcă, pe Valeriu Gafencu – unul dintre Sfinții închisorilor. Și mi-a rămas gândul acesta în cap și evlavia aceasta, înțelesul acesta, fără să-i rețin chiar numele. Pe urmă, încet-încet, la mănăstire am găsit multe cărți în care se făcea referire la el, cum e cea a lui Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată* și altele. Și am simțit o dragoste deosebită și am avut tot timpul convingerea că este sfânt, chiar dacă nu este canonizat.

Și în primul rând pentru mine am pus cap la cap mărturiile pe care le-am găsit despre el. Și pe urmă mi-a venit ideea: uite, poate lucrurile astea vor fi de folos și altora, neexistând o viață a lui Valeriu Gafencu. În urmă cu doi ani, am făcut așa, un fel de schiță, care până la urmă s-a dublat ca și volum, și m-am dus la Î.P.S. Andrei și am cerut binecuvântare să fac niște cercetări, după doi ani de muncă – nu m-am ocupat doar de asta – a apărut această carte. În sfârșit, a dat Dumnezeu să urmeze o alta, în anul viitor, un fel de *Pateric al închisorilor*, tot pe această temă a temnițelor comuniste, în care să fie cuprinse mai multe portrete și în care să fie, bineînțeles, și Valeriu Gafencu, dar într-un fel de sinteză față de ceea ce am prins aici. Deci, ca să zic așa, cartea este rodul evlaviei mele față de Valeriu Gafencu - despre care n-am nicio îndoială că este sfânt.

M-a întrebat cineva cu care am stat de vorbă: „De ce credeți că este sfânt Valeriu Gafencu?”. Avea darul înainte-vederii, și-a cunoscut ziua morții, precum sfinții, și au fost câteva minuni întâmplare în preajma lui... Gafencu a văzut-o pe Maica Domnului, și a lăsat un mesaj foarte interesant privind sensul suferinței din închisoarea de la Târgu Ocna; apoi, o altă minune, faptul că a suportat, precum sfinții, prin harul lui Dumnezeu, o operație de apendicită fără să fie anesteziat – adică anestezia nu a prins, și doctorii nu și-au dat seama decât după operație, în momentul în care el i-a spus medicului: „Domnule doctor, ma-ai operat pe viu.” Și-a cunoscut cu două săptămâni înainte ziua morții, a trecut la Domnul pe 18 februarie 1952. În 2 februarie, la Întâmpinarea Domnului, a chemat pe unul din cei apropiați și i-a spus: „Pe 18 o să mă duc”, și i-a spus ce să facă pentru pregătire. Pe urmă, alții, care vin și povestesc diferite întâmplări din viață... Dar dincolo de întâmplările astea, nu astea mi se par mie așa de interesante, ci unanimitatea – asta mi se pare mie deosebit! – unanimitatea celor care l-au cunoscut în a-i declara sfințenia.

Și unul dintre ei, Virgil Maxim, spune foarte frumos și foarte interesant: ceea ce a făcut Valeriu Gafencu pentru fiecare suflet cu care a venit în contact în închisoare este greu de imaginat, nicidecum de transmis prin cuvinte. La fel, părintele Calciu dă o mărturie – foarte scurtă, dar foarte frumoasă: că a trăit cuvântul lui Dumnezeu la înălțimea la care îl trăiesc marii sfinți și a vorbit la nivelul nostru ca să se poată face înțeles. De asemenea, părintele Constantin Voicescu, care l-a cunoscut la Târgu Ocna și care are aici o mărturie foarte interesantă, spunea că are certitudinea că va fi canonizat.

¹⁷ Din conferința *Despre canonizarea sfinților români*, Deva, 20 octombrie 2008.

O să vă las pe dumneavoastră să descoperiți alte lucruri interesante. Oricum, ceea ce merită semnalat la Valeriu Gafencu, legat tot de fenomenul acesta spiritual din temnițele comuniste, care este foarte puțin cunoscut la noi, e faptul că el a făcut parte dintr-un grup, în primă fază. Îi vedem pe sfinți ca pe niște personalități care s-au ridicat singure și și-au făcut loc. Ei tot timpul sunt într-un context, în contextul Bisericii, în primul rând, țin de Biserică, sunt fiii Bisericii. Valeriu Gafencu, la închisoarea din Aiud, unde a stat între 1942 și 1948, a făcut parte dintr-un grup de deținuți politic, „misticii”, cum îi numeau unii în derâdere, alții cu admirație, care se deosebeau de ceilalți prin râvna vieții lor duhovnicești.

Din grupul acesta a făcut parte și părintele Arsenie Papacioc, care pe atunci era un tânăr mirean foarte râvnitor, și alții care, pe urmă, după ce grupul a fost împrăștiat, prin celelalte temnițe, au constituit fiecare focare de lumină în lumea aceea plină de suferințe și în care cel mai mic gest de mărturisire a credinței sau de manifestare a credinței era aspru pedepsit.

Apoi, iarăși foarte interesant, o lecție pentru noi, ceea ce a reușit Valeriu Gafencu să facă la Târgu Ocna. A fost, la Târgu Ocna, sufletul unei comunități creștine deosebite, care este un exemplu pentru noi în condițiile în care noi ducem o viață creștină individualistă.

Din păcate, astăzi, cel mai adesea, nu mai există comuniune nici în parohii, poate chiar nici în mănăstiri. Trăim viața la modul individual: eu și Hristos. Suntem singuri în familiile noastre, suntem singuri chiar și în biserică, nu ne cunoaștem între noi. Or, el a reușit acolo să creeze o comunitate de mare dragoste creștină, în condițiile acelea de suferință.

La Târgu Ocna era o închisoare-sanatoriu. Acolo erau aduși deținuții politic, cei de drept comun, care erau bolnavi de T.B.C. și în condițiile acelea, în care nu prea primeau – erau condiții mai bune decât în celelalte temnițe de sub comuniști, dar nu primeau ajutor deosebit din punct de vedere medical. Era oarecare libertate de mișcare, pe care ei au început s-o folosească în sens duhovnicesc, și să se ajute unii pe alții. Și în spatele acestei atmosfere deosebite, de dragoste, a stat în primul rând Valeriu Gafencu. A fost mult mai mult, a fost darul lui Dumnezeu, au fost niște oameni pe care Dumnezeu i-a adus acolo – dar el a fost sufletul, el a fost pilonul care i-a susținut. Și, cum spune părintele Voicescu, la Târgu Ocna a fost mai mult decât o comunitate creștină, a fost o familie, încât – spune părintele – îl înțeleg pe un prieten care a trecut pe acolo și care, după închisoare, spunea: „Mi-e așa de dor de Târgu Ocna!”. Iată paradoxul de a-ți fi dor de o situație în care totuși sufereai, pentru că acolo au existat niște oameni care au trăit împreună cu Hristos.

Apoi, legat de Valeriu Gafencu, un argument legat de canonizare, este și faptul că el și-a jertfit viața pentru salvarea aproapelui. Mai puțini știu că Valeriu Gafencu, la Târgu Ocna, l-a salvat cu prețul vieții sale pe pastorul protestant de origine iudaică, Richard Wurmbrand, care a fost în anii trecuți în topurile cu cei mai mari români.

Și, la Târgu Ocna, rudele celor care erau închiși acolo au aflat – pe căi ocolite, bineînțeles, pentru că era un sistem din asta, de mare secret – au aflat că cei dragi ai lor sunt în această închisoare și au trimis pe adresa închisorii medicamentul salvator: Streptomicina. Unora dintre ei, ofițerul politic – care era omul care dirija totul în închisoare, și care încerca să-și recruteze informatori - le-a dat medicamentul fără să le pună niciun fel de condiții. Altora le-a pus condiția: „Vă dau medicamentul doar dacă deveniți informatori”. Și aici a fost iarăși un lucru interesant, legat de niște oameni care pot fi canonizați: unii dintre ei au refuzat. Vreo două-trei persoane au refuzat, spunând: „Nu, preferăm să murim pentru Hristos, nu vrem să trădăm aproapele!”. Și așa, chiar disprețuitor, ofițerul de poliție a spus: „Du-te și mori pentru Hristos!”.

Și îmi povestea un fost deținut politic, un medic care a trecut prin Târgu Ocna, Aristide Lecca: „Părinte, să știi că una este eroismul de moment și alta este eroismul de durată. Una este să mori pe front, într-un avânt, ucis de glonț, și alta este luni de zile, să te stingi încet, bolnav de tuberculoză, cu puroi, cu escare, în niște chinuri cumplite, și să mori foarte senin.” Pentru că dau mărturie cei care au trecut pe acolo și au reușit să supraviețuiască, că au murit foarte senini și împăcați. E vorba de două persoane care au făcut acest gest, au cedat Streptomicina celorlalți, și erau sub influența lui Valeriu Gafencu, un fel de ucenici ai lui.

Valeriu Gafencu n-a primit streptomicina, dar unul dintre cei care au primit acest medicament - căruia ofițerul politic nu i-a pus niciun fel de condiție, și a cărui stare de sănătate s-a îmbunătățit - s-a hotărât să i-o cedeze lui Gafencu. Gafencu a primit-o și, la rândul lui, a cedat-o pastorului Wurmbrand, și astfel a scăpat acesta.

Iarăși, mai puțină lume știe și nu s-a spus deloc în contextul acesta al emisiunii aceleia cu *marii români*, că în închisoare, impresionat de trăirea duhovnicească pe care a găsit-o la Târgu Ocna, pastorul Richard Wurmbrand s-a botezat la ortodocși. N-a recunoscut pe urmă niciodată lucrul acesta. Am găsit mărturia scrisă chiar a preotului care l-a botezat și mulți alții, cu care am stat de vorbă, n-au asistat la botez, dar vorbeau despre aceasta ca despre un lucru cert, pe care l-au aflat acolo, în închisoare. Și iată un argument al sfințeniei lui Valeriu Gafencu.

Românii au obiceiul ăsta prost de a se uita mai degrabă la ce se întâmplă prin ograda vecinilor, asta din punct de vedere economic, dar la fel se întâmplă și spiritual. Mai repede citim și vedem ce-au făcut rușii, ce-au făcut grecii, s-au tradus tot felul de sfinți și de cuvioși, de prin Grecia, de prin Rusia – foarte bine că s-au tradus și că lumea are evlavie la ei -, dar suntem mai puțin interesați de ceea ce se întâmplă în propria noastră curte, și mai puțin știm de modele de sfințenie de la noi.

Și vă dau doar un exemplu, n-are legătură cu ceea ce am spus până acuma, nu are legătură cu sfinții închisorilor, dar are legătură cu acțiunea noastră față de mărturiile propriului trecut. Nu știu câți dintre dumneavoastră știu că la mănăstire la Lainici, lângă biserică, este îngropat un cuvios care a trecut la Domnul în 1900, Irodion Ionescu, despre care știm că a fost apropiat de Sfântul Calinic de la Cernica (Sfântul Calinic de la Cernica îl numea „Luceafărul de la Lainici”, i-a fost duhovnic) și a murit la o vârstă venerabilă, la vreo nouăzeci de ani, având o mare faimă acolo, în zonă, printre credincioși. Era aproape un sfânt. În 1929, a fost dezgropat și a fost găsit trupul neputrezit, ca al unui sfânt. Din porunca episcopului locului, a fost îngropat la loc, și acolo se află până astăzi.

Ei, vă întreb: câți dintre noi știm de treaba aceasta? În *Patericul Românesc*, dacă vă uitați, al părintelui Ioanichie Bălan, sunt multe alte exemple, în sensul acesta. Eu vă aduc acum unul legat de închisori.

Știți că, sub regim comunist, închisoarea Aiud a fost cea mai mare temniță politică din țară. Cei care mureau în această temniță, erau îngropați la marginea orașului, așa, pe un dâmb, într-un loc accidentat, pe care localnicii l-au numit „Râpa robilor”, unde, de fapt, este acuma și cimitirul orașului, care s-a extins. Ei, acolo, foștii deținuți politic, după 1990, au construit un monument, în cinstea martirilor din închisori, celor care au murit în detenție, în perioada comunistă. Acest monument funcționează ca și o biserică, să zic așa. Are un altar unde se poate sluji Sfânta Liturghie. Din inițiativa părintelui Justin Pârvu, de la Petru Vodă, în apropiere s-a construit și o casă cu un paraclis pentru monahi și acolo este un părinte și niște măicuțe, de la Petru Vodă, care fac slujbe pentru acești mărturisitori, în care pomenesc pe toți cei care au murit în temnițele comuniste, în măsura în care au reușit să le afle numele.

Acolo au plănuț să facă, așa cum se și cuvine, de altfel, să facă o mănăstire, în cinstea acestor mărturisitori. Părintele Justin spune că locul acela este plin de sfinte moaște. De altfel, vreau să vă spun că în partea de jos a monumentului există un osuar; nu știu câți ați fost sau câți știți lucrul acesta, unde sunt osemintele care au fost descoperite o dată fie cu avansarea cimitirului (s-au făcut gropi acolo și au descoperit osemintele respective), fie când au construit monumentul, fie când au construit casa monahală. Au dat de oseminte galbene, de culoarea sfintelor moaște, unele dintre ele binemirositoare, și care se află acolo, depozitate sub altar.

Este cert, să zic așa, din mărturiile care au ajuns la mine, în încercarea asta a mea legată de patericul închisorilor, că foarte mulți sfinți se află acolo, la Aiud. Ei, în cinstea acestora, cum v-am spus, se va construi această mănăstire, și eu cred că este așa, și ca un simbol la nivel național, care depășește ceea ce s-a întâmplat la Aiud. Vedeți, am rămas în urmă din punctul acesta de vedere, al valorificării spiritualității închisorilor. Știți că, atunci când e vorba de cei care au suferit în închisori sau sub regim comunist, toată lumea știe mai ales de greco-catolici. E drept că și dintre ei au fost care au suferit, cinste lor că reușesc să și-i pună în valoare, mai rău este că noi nu facem mai nimic în sensul acesta. Și m-a bucurat această inițiativă, și atunci m-am hotărât ca fondurile care vin din această carte și din cea care va urma, din *Patericul închisorilor*, să fie donate acestei mănăstiri, care se va construi la Aiud, pentru cinstirea tuturor celor care au suferit în închisorile comuniste.

Legat de ceea ce spuneam mai înainte, că noi trăim credința într-un mod individualist, nu ne gândim că poate harul pe care Dumnezeu îl revarsă peste noi, în ciuda păcatelor și a slăbiciunilor noastre, că ne mai îngăduie, poate vine și prin rugăciunile acestor mărturisitori¹⁸.

---

¹⁸ Textul care urmează fost selectat din partea a doua a conferinței, cea de întrebări și răspunsuri.

Există un capitol în istoria Bisericii noastre, sfinți ai închisorilor, plin de semnificații pentru viața noastră, dar care este foarte puțin cunoscut. Sunt foarte multe figuri, deja m-am apucat să vorbesc despre Valeriu Gafencu, despre cei de la Târgu Ocna, care și-au jertfit viața, refuzând să devină informatori și să-și trădeze aproapele, și atitudinea aceasta le-a adus moartea. Când am citit despre ei, am zis: „bine, dar oamenii aceștia nu sunt martiri?” Nu există poruncă mai mare decât să-ți pui viața pentru aproapele. Ei și-au pus viața pentru aproapele, au refuzat să trădeze. Puteau să gândească: „Hai acuma să facem ceva ca să scăpăm!”, cum zic unii de multe ori: facem un mic compromis; semnăm că devenim informatori și fie dăm informații inofensive, fie încercăm noi în alt fel să-i fentăm, important este să scăpăm acuma! Fie, știu eu, tot felul de alte tertipuri.

Dar oamenii aceștia, care erau de o curăție sufletească deosebită, după cum mărturisesc cei care i-au cunoscut, au refuzat să facă acest lucru. Și astfel au devenit martiri. Eu cred că ar putea să fie fără probleme canonizați, ar putea fi un temei pentru canonizare, faptul acesta, că și-au pus viața.

Mai sunt alte mărturii, dacă ați citit cartea lui Dumitru Bordeianu, o carte cumplită, un tratat de demonologie, care vorbește despre recrutarea de la Pitești, care este un fenomen puțin cunoscut, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, e foarte... Unii dintre cei care l-au cunoscut au mărturisit că au fost ... cum să spun?! pur și simplu bulversați de demonismul pe care îl are acest subiect, în mod involuntar, prin însăși natura sa. Se vorbește acolo despre unul din cei care au murit la Pitești, care a avut *privilegiul* să moară, că acolo, spune: nu puteai nici să mori, nici să te sinucizi, - că moartea ar fi fost o binefacere în fața torturilor ... Li se spunea: „Nu mai facem martiri, s-a terminat cu Hristos, cu martirajul, gata! Vrem să vă reeducăm, să vă restructurăm!” Și unul dintre ei, Ionică Pintilie, despre care vorbeam, care a fost de o curăție deosebită, a fost torturat și, a murit ca un martir. Citisem cartea, plină de descrieri din astea macabre, care nu știu cât de mult fac bine, pentru că îți dai seama de crucea pe care au avut-o de dus oamenii aceștia și prin comparație cu ceea ce suferim noi, în necazurile noastre, dar, într-un fel activează răul din noi. De multe ori, devine așa, un fel de curiozitate, un fel de masochism sufletesc, un fel de horror din acesta duhovnicesc. Căutăm spectaculosul, căutăm scenele tari, în sens negativ.

Și se povestește acolo cum, la un moment dat, Ionică Pintilie spunea că nu se leapădă nici de Hristos și nici de Mișcarea Legionară. Acum, dacă cei de la Pitești au fost legionari, trebuie să înțelegem duhovnicește cum a lucrat diavolul cu ei, care au avut un ideal spiritual; intrarea în Mișcare Legionară nu a însemnat aderarea la o organizație politică, și relațiile dintre ei nu erau niște relații ca între șef și subalterni. Cei care erau promovați erau și niște modele, în cea mai mare parte, și erau și iubiți, era o legătură sufletească între. Or, faptul de a-i face, în prima fază, să se dezică de Mișcarea Legionară, era nu decizia de un crez politic, ci, de fapt, o rupere sufletească, așa cum înainte încercau să-i facă să se trădeze între ei, să ponegrească tot ce aveau luminos în conștiințe. Ei, și Ionică Pintilie spunea că nu se leapădă de Hristos și de Mișcarea Legionară. O dovadă a faptului că lepădarea de Mișcarea Legionară era doar o etapă duhovnicească în fața apostaziei. După ce mulți s-au lepădat de Mișcare, le-au zis: „Ei, acuma, gata! Dovediți că nu mai sunteți legionari, trebuie să vă lepădați de Hristos!” Asta a fost gradația.

Și Ionică a spus că nu se leapădă. Era foarte torturat, și la un moment dat a venit torționarul și l-a întrebat: „Te lezezi de Hristos?” Și el n-a mai putut decât să miște din cap. Și atunci, cu sadism, așa, cu demoni dezlănțuiți în el, torționarul l-a chinuit până a murit. Asta era o greșală din partea lui, faptul că l-a făcut să moară. A plecat torționarul din cameră, ceilalți au constatat că a murit, și când s-a întors înapoi, i-au spus: „Vezi că l-ai omorât!”. Iar el, ca să se răzbune, i-a mai tras o porție de bătaie cadavrului. Citești și te îngrozești. Îți spui: „Domnule, dar ăsta e un martir! ăsta e unul care a biruit!”

La fel, pot să spun că noi suntem puțin marcați de o viziune apocaliptică. Hristos este cu noi chiar și în momentele acestea apocaliptice, deși este greu, și lucrul acesta se vede și din reeducarea de la Pitești, lucru care a fost cel mai satanist experiment din istoria umanității. Chiar și acolo, Dumnezeu a fost cu ei și, mai mult, paradoxal, după cum mărturisesc cei care au trecut prin acest experiment, omul a devenit mai bun decât a fost înainte. Adică, dacă oamenii au ajuns să cadă, să se lepede de Dumnezeu, a fost doar o etapă, diavolul acolo, la Pitești, în încercările alea cumplite, a câștigat doar o bătălie, dar n-a câștigat războiul. Spunea Părintele Calciu: „Dumnezeu ne-a pus alături fiecăruia dintre noi oamenii care să ne ridice”; cum a fost Costache Opreșan pentru unii.

A fost, cum să spun, chiar și experimentul acesta,... într-o lumină pozitivă și cumva să ne întărească. Ce să vă mai povestesc? Din contactul cu oamenii aceștia, am învățat mult mai mult.

O să apară acuma și o carte – de fapt, câteva sute de exemplare s-au scos și au și fost aduse la Sibiu, la târgul de carte, *Viața Părintelui Calciu*. Prima parte este sub forma unui interviu, pe urmă niște texte

inedite ale Părintelui Calciu, manuscrise din dosarele securității, și apoi, tot din dosarele securității, niște extrase din dosarul de urmărire. Am găsit 26 de volume din dosarul Părintelui Calciu, privind perioada dintre 1979 și 1985, când a fost închis pentru mărturisirea pe care a făcut-o în Biserica Radu Vodă cu cele șapte cuvinte către tineri.

Deci, în cartea aceasta, *Viața Părintelui Calciu*, încercând să-i iau un interviu, acum doi ani, când a venit în țară, am avut ocazia să stau vreo două-trei zile în preajma lui. Este foarte greu să spun ce a însemnat. Aveam în minte imagini ale mărturisitorului, citisem multe despre el, dar contactul cu omul viu a fost ceva care nu se poate explica. În general, despre oamenii pe care i-am cunoscut, sunt niște lucruri foarte adânci care m-au marcat. Și nădăjduiesc că, dacă Dumnezeu ajută, voi reuși să adun mărturiile într-o carte, la care mi-a dat cineva cheia că ar fi bine să adaug și un DVD cu înregistrările video cu cei pe care am reușit să-i mai prind în viață și cu care chiar am făcut niște înregistrări. Sper să fie de folos. N-am urmărit nici în cartea despre Gafencu, nici în *Patericul închisorilor*, nu urmăresc o lucrare istorică, structurată, cu date sau ceva anost și plictisitor, ci mărturiile care să meargă la suflet. Mă uitam, în timp ce părintele vorbea și dădea tot felul de citate din sfinți și din mărturisitori din Rusia, mă gândeam că sunt și la noi, foarte multe lucruri. Pentru că, vedeți, românii au talentul acesta – nu cred că neapărat din smerenie, cum spunea Părintele Stăniloae: „O, Românie, care-ți ascunzi sfinții din smerenie!” – uneori, trebuie să recunoaștem: și din lipsa noastră de grijă. Nu ne interesează.

Deci nu cred că neapărat din smerenie. O fi fost și din smerenie, dar este și un dezinteres al nostru de a ne apropia de mărturisitori. Acuma, nu vorbesc de mărturisitori în sensul acesta, al unor figuri care ar putea fi canonizate, dar prin cei care au trecut prin închisorile comuniste și care sunt printre noi – mai sunt printre noi, dintre ei! – ei trec așa de neobservați, sunt așa de banalizați, nici nu-i vezi! Și ei sunt oameni de o bogăție sufletească extraordinară.

De fapt, îi cunoașteți și aici, avem două exemple: pe părintele Crăciun și pe părintele Sabău, dar, dincolo de aceștia sunt mireni, cu o forță care m-a impresionat, cu o lumină în suflet și în ochi, cu un echilibru. L-am cunoscut pe Nicolae Mazăre, care a fost în grupul acesta de mistici ai părintelui Calciu. L-am întrebat (e de un echilibru extraordinar, optzeci și ceva de ani, o seninătate...): „Cum ați trecut prin 22 de ani de închisoare?” Zice: „Așa, cu rugăciunea, cu Doamne Iisuse... Am avut o pace permanentă.” – Și asta e cea mai mare minune, dacă stai și te gândești!

M-a impresionat foarte mult, și i-am dedicat și aici un capitol, Vasile Turtureanu de la Suceava, care a făcut 22 de ani de închisoare. A fost, tot așa, condamnat la închisoare 19 ani pentru apartenența la Frățiile de cruce legionare. M-a impresionat transformarea acestui om. A fost de o intransigență extraordinară. A fost ca o stâncă, 22 de ani de închisoare. N-a făcut niciun fel de compromis.

Povestește că la început era împotriva lui Gafencu și a celor din grupul părintelui Arsenie Papacioc, care lăsase la o parte o anumită rigiditate legionară, și intrase pe linia smereniei. Și nu-i înțelegea, el era așa, mai militaros. Și zice: „Dar, în timp, prin suferință, mi-am dat seama că Dumnezeu m-a chemat...” El începe cu o mărturie: „Nu sunt vrednic să-I mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a dat suferința. Pentru mine, închisoarea a fost cristelnița de aur în care am primit botezul dragostei de Dumnezeu și de neam. Dumnezeu a fost tot timpul alături de mine.” Ei, pe mine m-a impresionat.

Acum, la optzeci și ceva de ani, l-am găsit foarte bolnav. Mi-a zis: „Părinte, ca să pot să stau de vorbă cu sfinția ta, am luat porție dublă de medicamente, dar am o bucurie deosebită că am putut să dau această mărturie.” M-a impresionat această fermitate dusă până la capăt, n-a făcut niciun compromis, nu s-a întinat cu nimic în fața comuniștilor. Mi-a spus: „Cea mai mare bucurie în viața mea a fost când am reușit să plâng păcatele mele”. Îmi dau seama că aceasta e cea mai mare bucurie pentru creștini, să poată să verse o lacrimă. O spunea el care a fost nu un dur, un om intransigent, un om hotărât – nu un om rău. Și sinceritatea pe care de-a lungul vieții a avut-o. Chiar a povestit niște lucruri extraordinare legate de reeducare. Am întâlnit oameni care, în reeducarea de la Pitești, au ajuns să se lepede de Dumnezeu, și s-au împăcat cu Dumnezeu abia după 40 de ani când s-au spovedit, de-abia după '90, mi-a spus unul: „Părinte, acolo s-au întâmplat niște lucruri cumplite, și dacă ar fi fost să le spun unui preot, nu m-ar fi înțeles! Și am avut ocazia să ajung în America, la părintele Calciu, care a trecut și el pe acolo, și de abia atunci am putut să mă duc să mă mărturisesc.”

Ei, la fel, domnul ăsta, Turtureanu, care era o autoritate morală, prin detenția asta fără pată pe care a avut-o, mi-a povestit că la el, după 1990, veneau și foști deținuți politic legionari, care în urma reeducării, a torturilor, a detenției, trecuseră de partea cealaltă și fuseseră informatori, până în 1989. Și ceilalți, tot deținuți politic, spuneau: „Bine, dar tu îl primești pe ăsta? Nu știi cine e? Care ne-a trădat, ne-a făcut nu

știi ce...” „Păi, dacă Hristos a zis că au nevoie de doctor nu cei sănătoși, ci cei bolnavi îi primesc, să vină. Dacă ei vor să vină...”

Și oamenii aceștia îi mărturiseau: „Vasile, la tine, din toți deținuții, am găsit cea mai mare înțelegere, și fiecare cuvânt al tău este ca un balsam pentru sufletul meu.” Și pe unii a reușit de i-a câștigat, i-a dus la spovedanie. A povestit că a venit unul într-o zi, nici nu l-a mai recunoscut, era schimbat, radia: „Am reușit să mă spovedesc și să mă împărtășesc!” – și i-a păstrat până la moarte recunoștință. Domnul Turtureanu a fost omul prin care el a înviat.

Au fost și cazuri dramatice, oameni cărora le-a dat Dumnezeu o viață lungă, să aibă timp de pocăință. Tot domnul Turtureanu mi-a povestit de cineva care a trăit până la 88 de ani și n-a apucat să se împace cu Dumnezeu, și a murit bolnav de diabet sau de altceva. Deci, sunt peste tot acuma și îmi vin și lucruri frumoase, și lucruri din acestea care ne responsabilizează. Dumnezeu cu toți a avut o taină, și mi-am dat seama, și asta m-a făcut să renunț, adică să mai atenuez din viziunea asta apocaliptică, care foarte ușor te poate cuprinde citind mărturiile celor din închisori. Și am și dat aici în carte un caz al unui părinte de la Iași, care povestește cum Dumnezeu l-a scăpat de reeducare. Și au fost și alții în situația asta. În urma unei vedenii: a visat-o pe Maica Domnului și pe urmă se vedea în curtea închisorii; l-a scos la plimbare și acolo a venit un gardian și l-a întrebat care e Lungeanu. „Eu”. „Ieși afară!” Ei, acest lucru s-a și întâmplat a doua zi, și a fost dus la Târgu Ocna, unde l-a cunoscut pe Gafencu și pe ceilalți.

În atmosfera aceasta, în care el, un om preocupat de rugăciunea lui Iisus, a putut să-i cunoască, dă mărturie: „Ceea ce am auzit la Gafencu, la părintele Gherasim – o figură de sfânt, un om deosebit de inteligent, cu o pregătire deosebită dar și cu o viață deosebită. Mai era un părinte acolo, preot de mir, care a murit ca un sfânt – și deci lor le povestea constant despre rugăciunea lui Iisus și despre lucrurile care se întâmplă în timpul rugăciunii. Lucruri pe care nu le știau toți, pentru că nu toți au avut experiența și răstimpul pe care le-a avut Gafencu, care a citit Filocalia. Ceilalți nu trecuseră prin acestea și le cunoșteau din carte. Am recunoscut lucrurile astea, dar mai târziu, când am citit *Sbornicul*”, zice părintele Mihai Lungeanu. Ei aveau experiențele descrise de sfinți în *Filocalie* și în *Sbornic*, în cărțile duhovnicești.

Chiar și domnul acesta, Turtureanu, era foarte intransigent. Trebuia să se ducă la Pitești pentru reeducare. A făcut Dumnezeu la Pitești o minune - chiar deasupra lui a căzut tavanul, deci tone de piatră. Dar două lespezi mari s-au proptit una într-alta și sub ele a rămas el. A avut coloana fisurată, că l-au lovit niște pietre așa, mai mici, dar a scăpat. A stat șapte luni în ghips și povestește că a fost cumplit, pentru că era singur și, la un moment dat, când vertebrele dislocate se puneau la loc, avea așa niște ca niște curenți, niște scuturături groaznice, și niște dureri cumplite. Fiind în ghips, nu s-a mai dus la reeducare. Și a scăpat de reeducare prin chestia asta. Foarte multe lucruri de genul ăsta.

Pe urmă iar este, dincolo de reeducarea de la Pitești, iarăși nu se vorbește despre o alta etapă, reeducarea de la Aiud. Are anumite semnificații, reeducarea de la Aiud, care s-a făcut în anii '60. Dacă Piteștiul este caracteristic pentru ceea ce înseamnă comunismul, pentru că reeducarea la Pitești s-a făcut prin tortură, eu zic că ceea ce s-a întâmplat la Aiud este caracteristic pentru ceea ce se întâmplă astăzi, pentru că a fost un altfel de constrângere. Nu le-a cerut în față să se lepede de Dumnezeu, ci încet-încet i-a condus spre chestia asta, și cu niște măsuri de-o psihologie infernală. Nici nu-mi vine să cred cât de bine au fost gândite și dozate ca să-i aducă în faza prăbușirii.

Nu era o judecată onestă a legionarismului, ceea ce se făcea acolo, la Aiud, ci le cerea pur și simplu să-l ponegrească și să laude regimul comunist. La un moment dat le-au și spus: „acum, că am terminat cu procesul politic, trecem la procesul spiritual”.

Și în contextul ăsta, povestește un alt mărturisitor, în contextul acesta s-a ridicat Petre Țuțea și a spus acele cuvinte memorabile: „Dacă murim aici în lanțuri și în haine vârgate pentru neamul românesc, nu noi facem cinste neamului românesc, ci neamul românesc ne face cinstea de a muri pentru el”. Și asta în contextul în care lor li se cerea să apostazieze. Avea o dimensiune spirituală, pentru că a arătat că nu li se poate cere chestia asta, pentru că neamul nostru este creștin...

Despre curajul mărturisitorilor¹⁹

Danion Vasile

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin. Doamne Iisuse Hristoase, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu Cel viu, pentru rugăciunile sfinților închisorilor, luminează sufletele noastre, izbăveș-te-ne de toate patimile și poftele! Alungă de la noi toată lenea, toată răutatea! Ajută-ne să fim cu adevărat ai Tăi și să mergem pe urmele lor! Ajută-ne, Doamne, să trăim și să murim pentru Tine! Ajută-ne, Doamne, să dăm mărturia cea bună în fața acestui veac apostat! Amin!

Iubiții mei frați și surori în Hristos,

Faptul că suntem împreună pentru a-i cinsti pe sfinții închisorilor mă bucură, este o minune, pentru că într-un ceas în care lumea se afundă în patimi și în pofte de tot felul, unii, puțini la număr, avem curajul de a ne gândi la sfinții închisorilor, de a-i iubi pe sfinții închisorilor. Părintele Arsenie Papacioc spunea foarte frumos: „Comunismul a umplut cerul de sfinți”. E o datorie pentru noi să-i cunoaștem... Chiar dacă până acum sfinții din închisorile comuniste, care au pățimit pentru Hristos în România, nu au fost canonizați, am venit să vă cer să-i canonizăm în inimile noastre. Pentru că dacă noi vom ști să-i iubim ca pe niște sfinți mucenici, atunci Dumnezeu va rândui și canonizarea lor de către Biserică. Câtă vreme între noi și sfinții închisorilor va fi un zid de piatră, canonizarea lor va întârzia tocmai din pricina noastră.

Cu multă vreme în urmă, un episcop al Argeșului, pe nume Iosif, a spus așa: „Măcar că toți creștinii îi cinstesc și îi prăznuiesc pe toți sfinții, pasămite, plăcuți lui Dumnezeu și rugători pentru dânșii, dar deosebită evlavie au către sfinții care ori se trag de neam din țara sau orașul lor, sau că au mărturisit acolo pentru Hristos în vremile tiranilor, sau că au stătut dascăli credinței, sau arhieriei, sau pentru că au pustnicit acolo.” Deci trebuie să avem deosebită evlavie pentru sfinții care au trăit în țara noastră; să avem deosebită evlavie pentru mucenicii care au pățimit pentru Hristos în țara noastră. La canonizarea Sfântului Calinic de la Cernica, părintele Stăniloae a exclamat: „O, Românie, care ascunzi cu smerenie pe sfinții tăi!” Și Sfântul Dosoftei al Moldovei spunea: „Dar și dintre români mulți sunt sfinți, dară nu s-au căutat”.

Dar Dumnezeu vrea ca mărturiile despre sfinți să iasă la lumină. Voi încerca în cuvântul de astăzi să vă vorbesc despre unii sfinți români puțini cunoscuți - și anume sfinții închisorilor comuniste.

Aș vrea să vă iau de mână și să vă duc cu zeci de ani în urmă, într-o chilie din închisorile comuniste, într-o celulă care, prin rugăciunile sfinților mucenici, se transforma în chilie mănăstirească. Aș vrea să vedeți cu ochii voștri cum au pățimit pentru Hristos sfinții închisorilor. Dar, neputând face aceasta, am să vă citesc dintr-o carte tulburătoare, *Imn pentru crucea purtată*, cartea lui Virgil Maxim, care alături de cartea lui Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos – document pentru o lume nouă* și de cea de-a treia carte, *Sfântul închisorilor – Valeriu Gafencu*, sunt cărți care pot schimba cu adevărat viața noastră.

Eu pot să dau mărturie că jertfa sfinților închisorilor, mie, cel puțin, mi-a schimbat viața. A fost, cu ani în urmă, la București, un simpozion organizat de foști deținuți politici; am luat cuvântul și – pentru că în sală erau mulți dintre cei care pățimiseră pentru Hristos în închisori – am simțit nevoia să le mulțumesc și să le mărturisesc că atunci când aveam mari ispite și deznădejdea mă biruia, uneori, dacă nu reușeam să capăt putere citind Viețile Sfinților sau scrierile cuvioșilor, ale părinților din vremurile noastre, citeam din mărturiile celor care au pățimit pentru Hristos în închisorile comuniste și, văzând crucea pe care s-au suit ei, crucea mea mi se părea mult mai mică și ușor de purtat. Și dau mărturie că am simțit în viața mea ajutorul pe care mi l-au dat.

La un moment dat, Costache Opreșan, care este cunoscut ca mare sfânt al închisorilor, oarecum al doilea după Valeriu Gafencu, se afla în fața lui Țurcanu, unul dintre cei mai aprigi prigonitori ai lui Hristos. Și Țurcanu s-a așezat în fața lui Costache Opreșan și i-a zis: „Ați fost proiectați de la început (se adresa și celorlalți deținuți) să deveniți ceea ce, în intenția noastră, se cheamă «om nou» al societății socialiste și, în final, comuniste. Faptul că ați refuzat de la început să vă angajați conștient pe acest drum

¹⁹ Din conferința *Despre canonizarea sfinților români*, Deva, 20 octombrie 2008, a doua parte.

ne-a determinat să acționăm asupra conștiințelor voastre, pentru a vă regăsi pe voi înșivă, a face să vă înscrieți conștient fiecare pe coordonatele cinstei, ale idealurilor concepției materialist-dialectice, care vizează eliberarea omului de sub jugul dogmelor mistice și realizarea fericirii lui pe pământ.” Altfel spus: „noi v-am torturat pentru că voi nu vreți să deveniți oameni de nădejde ai societății”.

Așa vor spune și uneltele antihristului în vremurile de pe urmă: „Voi, creștinii, trebuie să fiți torturați pentru că nu vreți să deveniți oameni noi!” Pentru că noi știm că modurile în care au încercat tortionarii să-i modeleze pe sfinții închisorilor era tocmai apostazia și lepădarea de Hristos. Și cine ar fi avut curaj să stea în fața lui Țurcanu? Foarte puțini. Și unul dintre ei a fost Costache Oprișan. Pentru că sfinții închisorilor ne-au învățat să fim demni, să fim curajoși și, când dușmanul lui Hristos vorbește, să vorbim și noi. Să nu ne fie frică. Pentru că secretul prigonitorilor este tocmai trezirea fricii în sufletele celor prigonțiți. Pe când, dacă robilor lui Hristos nu le este teamă de moarte, nu le este teamă de mucenicie, biruie, chiar dacă aparent sunt îngenuncheați - viața lor pământească sfârșindu-se în urma torturilor.

„Dacă acestea sunt metodele idealului de care vorbești, nu veți ajunge la nicio fericire”, a răspuns Costache Oprișan. Cuvintele sale l-au supărat foarte tare pe tortionar, pe Țurcanu, care s-a apropiat de el, vrând să-l sfășie. Costache Oprișan l-a privit fără să clipească. Da-ți-vă seama, să fii în fața unui tortionar și nici măcar să nu clipești! La un moment dat, Țurcanu a făcut semn colaboratorilor, care s-au apropiat. I-a ordonat lui Costache Oprișan: „Culcă-te!”. Dintre deținuții de față, unii și-au plecat capetele, alții și-au închis ochii, pentru că nu suportau să vadă torturile la care urma să fie supus fratele lor. Doi tortionari au trecut de o parte și de alta a lui Oprișan, care era întins cu fața în sus. Țurcanu, sprijinindu-se cu mâinile pe umerii altor doi tortionari, s-a urcat pe pieptul lui Oprișan. Se lăsa cu toată greutatea pe torace, până ce aerul era evacuat. Apoi se lăsa pe gât, sufocându-l. Dădea din când în când drumul apăsării, astfel încât, în reprize scurte de respirație, victima, complet epuizată, părea că va expia. Supliciu se repeta până ce sângele începea să se prelingă din plămâni pe la colțul gurii, în icneli de tuse. Țurcanu spunea: „Scoală-te!” La sfârșit a zis: „Scoală-te! Așa ai să mori, încet, încet, picătură cu picătură!” E greu de imaginat ce-am fi făcut noi, în locul unor astfel de mărturisitori. Noi, care ne temem să înfruntăm necazurile din viața de zi cu zi. Să ne hrănim, iubiților, din jertfele lor!

Am să vă citesc acum dintr-o altă carte tulburătoare, *Mărturisirea unui creștin - părintele Marcu de la Sihăstria*, un părinte puțin cunoscut deocamdată în țara noastră, dar despre care părintele Cleopa a zis: „Acesta este cel mai mare duhovnic al Sihăstriei!”. Acest monah era cel mai mare din Sihăstria pentru faptul că nevoița lui, rugăciunea lui, mucenicia lui l-au făcut să primească cunună de la Hristos. Și despre părintele Marcu, Avva Justin de la Petru Vodă spunea: „Părintele Marcu e mai sfânt decât toți sfinții din cimitirul Sihăstriei!”. Oare de ce știm unele lucruri frumoase despre părinții de la Sihăstria, iar despre părintele Marcu nu se știe aproape nimic? Pentru că, așa cum au fost prigonțiți sfinții închisorilor în vremea lor, așa sunt prigonțiți și în vremurile noastre. Pentru că se trece cu vederea jertfa lor pentru Hristos. Părintele Marcu atât de mult a suferit în închisoare, încât a primit porecla „fachirul”. Indiferent de torturile la care era supus, el răbda pentru Hristos. Și nu a leșinat decât atunci când i-a văzut pe alți frați ai săi întru Hristos supuși la torturi groaznice.

Au încercat să-l omoare pe părintele Marcu în fel și chip. La ridicarea barajului de la Bicaz, trebuiau dislocate mai multe stânci. Și părintele Marcu a fost trimis să strângă pietre în vagonet chiar când urma o explozie, ca, sub aparența unui accident de muncă, acest mărturisitor al lui Hristos să moară. Dar, deși s-a întâmplat de mai multe ori să fie la un pas de moarte din cauza pietrelor care cădeau, niciodată nu a fost atins de vreuna dintre ele. Adică Dumnezeu l-a păzit, indiferent cât de mult au încercat ceilalți să-l omoare. Și la un moment dat, robul lui Dumnezeu, pe numele de mirean Constantin, a avut o vedenie. „Atunci am avut un vis-vedenie, în care mă vedeam pe trompa unui elefant, care mă purta. De atunci, a început să îmi dispară frica. Mi-a luat Dumnezeu teama și mi-a dat curajul, care nu s-a mai depărtat de la mine.” Hristos s-a sălășluit în inima robului Său, și, indiferent cât de mari au fost torturile la care a fost supus, acesta nu a mai cunoscut frica. Altădată a avut un alt vis-vedenie, în care a simțit ajutorul lui Dumnezeu. Se visa pe un vârful de munte, unde era o lumină strălucitoare, însă nu era soare nicăieri. Iată mărturia lui: „Am văzut deodată un vultur care se rotea în jurul vârfului, iar din ghearele vulturului a ieșit o pasăre albă, un porumbel cam ciufulit. Și a venit repede, zburând direct din ghearele vulturului, și mi-a intrat în piept, în partea dreaptă. Așa m-am trezit, iar partea dreaptă era fierbinte și eu eram cuprins de o pace adâncă. Mi-am dat seama că fusese Duhul Sfânt.”

Cu adevărat, Duhul Sfânt i-a întărit pe acești sfinți ai închisorilor. Nu avem niciun motiv să facem vreo diferență între mucenicii primelor veacuri și mucenicii ultimei prigoane, chiar dacă în țara noastră aceștia încă nu au fost canonizați. În Rusia au fost canonizați și există multe cărți - cum este cea a părintelui Mihail Polski, *Noi martiri ai pământului rus* - în care putem citi despre lucrarea duhovnicească a robilor lui Hristos.

În Rusia, la vreme de prigoană, Patriarhul Tihon a avut curajul să iasă fățiș la luptă împotriva comunismului. O astfel de mărturie i-a întărit pe mireni, i-a întărit pe călugări, i-a întărit pe preoți. Și bine ar fi fost ca și în țara noastră să fie o luptă fățișă împotriva comunismului, nu numai dusă de către mireni sau de către călugări sau de către preoți, ci și de către ierarhie și de către conducerea ierarhiei, așa cum s-a întâmplat în Rusia. Și pentru aceasta Patriarhul Tihon a fost canonizat și este cinstit azi ca Sfântul Patriarh Tihon.

La vreme de prigoană, ierarhii au de ales între a pactiza cu înțelepciunea acestui veac sau a da mărturia cea bună pentru Hristos și a intra în cetele sfinților. Nu pentru a fi canonizați trebuie să aibă curaj, ci iubindu-L pe Hristos și iubind poporul pe care trebuie să-l păstorească. Auziți mărturie mucenicească, scrisă în Pastorală Sfântului Tihon din 19 ianuarie 1918: „Ne întoarcem cu profundă durere spre acești monștri – zice Sfântul Patriarh – și le adresăm un avertisment de care să se teamă”. Și auziți ce le zice comuniștilor: „Smintiților, reveniți-vă! Încetați masacrele! Purtarea voastră nu e numai crudă, ci cu adevărat satanică, vrednică de focul cel veșnic în viața viitoare și de un blestem înfricoșător asupra urmașilor voștri aici, pe pământ. În numele puterii pe care ne-a dat-o Dumnezeu, vă excomunicăm, aruncând asupra voastră anatema, dacă purtați încă numele de creștin – căci prin naștere ați aparținut Bisericii Ortodoxe.” Sfântul Patriarh Tihon a avut curajul de a-i da anatemei pe bolșevicii prigonitori ai Bisericii, arătând creștinilor că lupta împotriva comunismului trebuie să fie o luptă pe viață și pe moarte.

Iar creștinilor le-a zis: „Și voi, credincioși copii ai Bisericii lui Hristos, depărtați-vă de acest neam ucigaș, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel: «Îndepărtați pe cel rău din mijlocul vostru.»” Și le-a mai zis așa despre comuniști: „Ei smulg Bisericii puterea și bunurile ei datorită armelor ucigașe, dar voi rezistați prin puterea credinței, îndreptând către Domnul rugăciunile voastre de cerere. Dacă e necesar să suferiți pentru Hristos, vă îndemn, copii mult iubiți ai Bisericii, să suferiți împreună cu noi!”

Acesta este, frații mei în Hristos, glasul adevăraților păstori! Și dacă vreodată va veni o nouă prigoană - și știm că spre sfârșitul lumii va fi din rău în mai rău - creștinii vor trebui să păstreze în piepturile lor acest îndemn la luptă adresat de Sfântul Patriarh Tihon. Pentru că știm că, în vremurile de pe urmă, credința multora se va răci. Există cărți cu profeții despre vremurile din urmă, în care se arată foarte clar cum mulți preoți și ierarhi vor cădea în apostazie. Există chiar o profeție a Sfântului Serafim de Sarov, cum că în vremurile din urmă mulți ierarhi vor cădea în apostazie... În acele vremuri creștinii vor trebui să știe că Sfântul Patriarh Tihon i-a chemat la mărturisire, că i-a chemat să nu le fie frică.

Este pur și simplu anormal ca Valeriu Gafencu, cel cunoscut ca sfântul închisorilor din România, să fie cinstit ca sfânt în alte colțuri ale lumii, dar la noi nu... În America, la mănăstirea Sfântului Gherman din Alaska, părinții îl au la mare evlavie, așa cum îi au pe mucenicii din Rusia, iar în țara noastră se știe încă foarte puțin despre jertfa sa. Ar fi normal, așa cum spunea și părintele Moise de la Oașa, să existe cât mai multe cărți din care oamenii să afle ce s-a întâmplat în țara noastră. Dați-vă seama că noi suntem într-un fel nepoții sfinților închisorilor! Trebuie să fim cu adevărat urmașii lor și să-i purtăm în inimile noastre.

Pentru a vă arăta continuitatea dintre sfinții Bisericii din primele veacuri, care au primit mucenicia, și sfinții din secolul al XX-lea, am să vă citesc două mărturii din cartea *Martirologii contemporane*, apărută la Editura Bizantină, ca să vedeți cum în secolul al XX-lea, în vremuri apropiate de ale noastre, în Turcia, creștinii au primit mucenicia. Chiar dacă în această carte nu apare cuvântul *turc* – a fost cenzurat pentru a nu apărea noi probleme cu statul turc – vedem din carte că e vorba de o țară apropiată Greciei, care a avut mare parte din teritoriu creștină și în care s-au aflat greci – e vorba de Turcia. Și, în Turcia zilelor noastre, unii dintre cei care trec la credința creștină sunt băgați la închisoare sub diferite acuze.

Un mărturisitor spunea următoarele: „De mulți ani însă (în celula în care pătimea - n.n.), ani de nesfârșită singurătate, nu m-am mai simțit niciodată singur. (Pentru că tot el spune: „La început mă topeam de plâns din pricina înfricoșării de anchete și a bătăii”). În ciuda frigului din cameră, sufletul meu, inima mea nu au înghețat niciodată. Când mă cuprindea deznădejdea, ridicam capul și Îl strigam: «Unde ești? Nu mă părăsi!» Și venea. Dacă Îl strigam de zece ori, de zece ori venea. Venea de fiecare dată când Îl strigam. Mereu aproape de mine, mereu alături de mine, totdeauna prietenos, totdeauna cu zâmbetul pe

buze. Mi-a spus: «Voi fi totdeauna lângă tine, totdeauna alături de tine! Voi veghea pururea calea ta!» Înainte să trec prin experiența unei mari suferințe, m-a înștiințat dinainte. Într-o seară a venit ținând ceva în mâini. «Sunt ale tale – mi-a zis - sunt premiile tale, medaliile tale, cununile tale!» Erau degetele mele: două de la picioare și alte două de la mâini. «Mâine vei suferi mult, totuși nu te neliniști. De îndată ce va trece durerea, pune apă puțină și rănilor se vor vindeca.» Așa s-a și întâmplat. Fără să-mi spună nimic, drept pedeapsă, mi-au tăiat un deget cu toporul. Mi-au făcut injecție și am dormit două zile. Când m-am trezit, sângele se oprise și am făcut ce-mi zisese. El este! L-am văzut de multe ori și L-am auzit vorbindu-mi.” – spune unul care a pățimit pentru Hristos. Și pătimitorii ne arată, fraților, că nouă nu trebuie să ne fie teamă de mucenicie.

Părintele Justin Pârvu spune că prigoana care se apropie va fi mai puternică decât cea prin care a trecut generația lui. M-am dus la el cu câteva săptămâni în urmă și l-am întrebat ce e de făcut. Pentru că prigonitorii credinței lucrează astăzi mult mai parșiv și puțini știu să le stea împotriva. Și părintele Justin a răspuns: „În vremea de astăzi, în care preoții se feresc să dea mărturia cea bună, în care călugării se feresc să dea mărturia cea bună, mirenii trebuie să iasă la mărturisit. Eu, la vârsta voastră, înfundam închisorile. Acum e rândul vostru.”

Și trebuie să ne dăm seama, fraților, că legătura dintre noi și acești sfinți ai închisorilor trebuie să fie o legătură vie. Am să vă citesc o altă întâmplare, cu un creștin care a pățimit pentru Hristos în Turcia secolului al XX-lea: „Într-o zi, m-am mâniat în închisoare fiindcă mă acuzau de niște lucruri de care n-aveam habar. Și m-au pedepsit cu 50 de lovituri. Din obișnuință, fără să-mi dau seama, am zis: «Doamne, Prea Sfântă Fecioară, ajutați-mă! De ce trebuie să primesc aceste lovituri?» Mi-am făcut apoi semnul crucii în fața ofițerului închisorii. Ofițerul a căscat ochii mari și a început să țipe la paznici să mă ia cu forța. Am luat bătaie cruntă. Cel mai groaznic martiriu a fost că m-au legat cu o sfoară de umeri și m-au pus să pășesc pe gheață, pe cuburi mari de gheață, care se topeau încet. Simțeam că-mi dau duhul. Picioarele mele parcă se topeau. Obosisem foarte tare. Și acolo, în deznădejdea mea, L-am văzut. Era Domnul, cu mantia roșie, cu cununa de spini, ca o vedenie! Din clipa aceea, deși stăteam cu picioarele pe gheață, nu mi-a mai fost frig, ci mi-era cald și nici gheața nu se topea. A rămas acolo, înghețat, să mă ajute să pășesc pe gheață și să nu mă stranguleze frânghia. A doua zi dimineată, au venit paznicii și au fost uimiți să găsească bucățile de gheață aproape intacte, iar pe mine bucuros și în putere.” Era aproape imposibil ca deținutul respectiv să rămână în viață, pentru că ar fi trebuit să se miște pentru a nu muri de frig, și atunci gheața s-ar fi topit, frânghia l-ar fi strâns de gât și s-ar fi sinucis fără să vrea... Numai că, prin această minune, până și prigonitorii au înțeles că deținutul nu era singur. Hristos era cu el.

Ducându-mă odată la părintele Arsenie Papacioc, un mare mărturisitor care a trecut prin temnițele comuniste, ducându-mă la el cu inima plină de durere pentru că din ce în ce mai mulți se îndepărtează de linia Sfinților Părinți și pactizează – mai mult sau mai puțin – cu apostazia, părintele, ca să mă încurajeze, mi-a zis următorul cuvânt, pe care l-am păstrat în suflet și pe care l-am repetat de multe ori când am fost în ispită – în ispita că suntem puțini cei care vrem să-L mărturisim pe Hristos. Părintele Arsenie mi-a zis: „Și când suntem singuri, suntem prea mulți!”. Adică Hristos fiind cu noi, și când suntem doi, trei, suntem o ceată, suntem o armată întreagă, pentru că puterea noastră nu stă în număr. Sfinții mucenici n-au biruit lumea fiind sute de mii. Hristos a avut doisprezece apostoli - dintre care unul s-a lepădat de El - și ceilalți apostoli, împreună cu ucenicii lor, au reușit să cucerească o lume întreagă. Armata lui Hristos nu a fost făcută din soldați bine pregătiți, împărțiți pe legiuni sau pe alte unități militare. Armata lui Hristos a fost făcută din oameni puțini, dar pe care Duhul Sfânt i-a făcut tari și puternici și au putut să biruiască această lume.

Și în zilele noastre, în care spiritul de turmă este mare și toți zic: „Să fim cu majoritatea, să fim cum sunt ceilalți, să acceptăm sodomia, să acceptăm căsătoriile homosexuale și toate formele de desfrâu, să fim cu majoritatea!”, Hristos ne spune altceva: „Fiți cu Mine! Și chiar dacă o să fiți doi sau trei, sunteți prea mulți.”

Așa cum spunea Sfântul Teodor Studitul, la vreme de prigoană nu contează încotro se duce majoritatea. Dacă sunt trei oameni în dreapta credință, cu aceia trei este adevărul, și nu cu ceilalți. Pentru că știm că la vreme de prigoană zeci de episcopi și sute de preoți și mii de monahi – și mireni și mai mulți – au căzut în erezie, dar Biserica, adevărul, a fost cu acei puțini mărturisitori.

Pe mine m-a impresionat curajul unui părinte cu viață sfântă din Grecia, Dimitrie Gagastakis, care a știut să ducă lupta cea bună pentru adevăr, opunându-se propagandei comuniștilor. La un moment dat, când a încercat să se ascundă de comuniști, a văzut în vis două armate strălucitoare de ofițeri greci, care i-

au adus mai multe bucăți de pâine și i-au spus: „Nu te teme! Suntem de partea ta. Nu ți se va întâmpla nimic. Uite, ia aceste pâini, pentru că ai o cale lungă de făcut. O cale grea, prăpăstioasă, și de care nu poți scăpa ușor. Aceasta este, cu siguranță, calea spre biruință, dar îți va lua timp îndelungat. În orice primejdie, noi vom fi cu tine. Aceasta este adevărata cale către Dumnezeu.” Și zice părintele: „De atunci și până acum, m-am hotărât să proclam cu toată puterea: comuniștii sunt dușmanii Bisericii, ai țării și ai familiei. Eu, să mă lepăd de Hristos? Niciodată!” – a mărturisit părintele Dimitrie Gagastakis, pe care l-au condamnat chiar la moarte pentru că nu a vrut să pactizeze cu comuniștii.

Și mai mărturisește părintele: „Când au văzut că nu mă răzgândesc, l-au convins pe Episcopul Ioachim al Cozaniei să emită o hotărâre, în septembrie 1943, prin care mă condamna de două ori la moarte. Le eram o adevărată pacoste. (Nu puteau realiza nimic în sat, pentru că mărturia unui părinte stătea împotriva tuturor propagandiștilor comuniști.) Toți enoriașii mă ascultau pe mine, ca în fiecare situație dificilă. Eu eram primul care mă aruncam în pericol de dragul lor, făcând tot ce puteam pentru a-i salva. (Aceasta este vocea preoților iubitori de Hristos, fiecare fiind gata să-și pună sufletul pentru turma sa). Episcopul l-a trimis pe arhimandritul său, părintele Cozma, împreună cu cinci luptători de gherilă, pentru a isprăvi o dată cu mine. Au sosit vineri, 1 octombrie 1943. Eram în pădure, tăind lemne pentru familie. La întoarcere, la marginea satului am simțit un pericol. M-am dus direct acasă. Preoteasa mătura în tinda bisericii. I-am zis că am intrat în necaz. Îmi spuse că mă căutase un preot. Am fugit imediat la Arhangheli (adică în biserica Sfinților Arhangheli), la care aveam mare evlavie, și i-am implorat să-l facă pe preot să renunțe la intențiile sale. În acea noapte nu apăruse nimeni. Am stat acasă și am așteptat. În dimineața următoare, în jurul orei 10, un ofițer de gherilă însoțit de doi inși a venit să mă ia. Le-am deschis și le-am spus: «Știu foarte bine ce mă așteaptă. Așteptați puțin, vă rog, mă întorc imediat!» (Așa cum citim în viețile sfinților mucenici, unii dintre ei, înainte să primească moartea, îi rugau pe prigonitori să-i lase să facă ultima rugăciune, și prigonitorii, uneori, îi lăsaus). Am aprins candela de la icoană, am stat și am cântat câteva imne, precum *De tine se bucură toată făptura, cea plină de dar etc.*”

Dați-vă seama, el era în fața morții și, în loc să se roage cu disperare, în loc să-i fie frică, îi cânta Maicii Domnului *De tine se bucură toată făptura*. Cu adevărat, fraților, pentru sfinți mucenicia e o bucurie! Am citit într-una din cărțile scrise de cei care au pățimit pentru Hristos în închisorile comuniste că un rob al lui Hristos, fiind anunțat că urmează să fie executat, l-a sărutat pe obraz pe temnicerul care i-a dat vestea respectivă - pentru că se bucura că va muri pentru Hristos. Și temnicerul și-a cerut scuze că-l duce spre locul de execuție. Cu adevărat, fraților, dați-vă seama, nu numai că nu s-a temut, ci l-a și sărutat pe obraz pe cel care i-a dat vestea cea bună că va primi mucenicia!

„După aceea, am chemat-o pe preoteasă și pe cele patru fete și le-am spus câteva cuvinte de mângâiere. «Ei bine, sunt pe calea muceniei mele, Domnul mă cheamă, fie numele Lui binecuvântat. Voi primi mucenicia pentru Biserică.» A fost o despărțire dureroasă, cuvintele nu o pot descrie. Mișcat adânc, am plecat către locul de execuție. Pe cale, am cerut să mi se acorde zece minute pentru a mă duce la Arhangheli, în biserica Arhanghelilor. Voiam să mă rog lor ultima dată și să-mi iau rămas bun.”

Îmi permit să vă citesc mai multe pasaje din astfel de mărturii, deoarece conferința despre sfinții închisorilor este o conferință aparte. Vă mărturisesc - ca unul care am ținut conferințe pe foarte multe teme - că am observat cum oamenii sunt foarte interesați să le vorbești despre iubire, despre bucurie, despre cum să ajungă la liniște, și când le spui cuvinte din Sfinții Părinți despre dreapta credință, în privirile unor persoane din sală se simte plictiseala. Și trebuie să nu folosesc citate foarte lungi, pentru ca cei din sală să nu adoarmă de plictiseală sau să nu părăsească sala încă din prima jumătate de oră a conferinței. Însă acum suntem în familie, întrucât suntem oameni care îi iubim pe sfinții închisorilor, pentru că altfel n-am fi aici; îmi permit să vă dau citate cât mai lungi, înțelegând că noi nu mergem după ceasul lumii acesteia. Noi trăim după Hristos, nu după graba și zarva acestei lumi.

Părintele Dimitrie continuă: „Voiam să mă rog Arhanghelilor pentru ultima dată și să-mi iau rămas bun. Mi-au acceptat cererea și au așteptat afară. Am intrat în locaș, am căzut în genunchi în fața icoanelor și m-am rugat Arhanghelilor din tot sufletul, zicând următoarele cuvinte: «Dacă timpul meu nu a venit, scăpați-mă prin orice mijloace! Dacă totuși Domnul mă cheamă la mucenie, fie binecuvântat! Numai rugați-vă Lui pentru mine, ca să mă miluiască. Pentru că om fiind, am păcătuit, fie în cuvânt, fie în faptă.» De îndată ce am început canonul de pocăință, zicând *Binecuvântat este Dumnezeul nostru...* am auzit o lovitură puternică în iconostas, iar icoana Arhanghelilor s-a mișcat, ca și cum ar fi spus: «Nu te teme, suntem cu tine!» Nu-mi amintesc ce am spus, eram tulburat. Mi-am luat curaj și am ieșit afară, dar n-am văzut pe nimeni. În tot satul era numai rumoare, tot satul alerga încolo și înapoi. Nemții sosiseră pe

neașteptate, stabilindu-și avanposturile la marginea satului. Gherilele au dispărut. Apoi am strigat: «Să învieze Dumnezeu și să se risipească vrăjmașii Lui și să fugă de la fața Lui cei ce-L urăsc pe El!»»

Fiind condamnat la moarte, chiar înaintea morții, părintele Dimitrie a fost salvat de Dumnezeu. În altă situație el mărturisește cum un preot îi reproșa că nu a pactizat cu comuniștii: „Bine ai venit, eroul naționaliștilor! Iată-l aici pe eroul națiunii și al Bisericii! Îi vezi pe toți preoții din jurul nostru? Ei sunt cu noi! Avem de partea noastră mari oameni de știință și chiar și un episcop! Și tu crezi încă, omule de nimic, că numai tu poți face ceva?” Toți ceilalți trecuseră de partea comuniștilor, numai părintele Dimitrie Gagastakis nu...

Duhovnicul meu, părintele Iulian de la Schitul românesc Prodromu, din Athos, a spus așa: „În fața apostaziei și a ereziilor trebuie să ne ridicăm, căci vrăjmașul vine, prin slujitorii săi, iar oamenii Bisericii, mărturisitorii, trebuie să-i iasă înaintea. Pentru că dacă nu vor ieși, dușmanii vor distruge, încet, încet, Biserica. Și la început va ieși un mărturisitor, zicea părintele Iulian. Vor trece peste el. Apoi, altul se va gândi: «Uite cum a avut curaj fratele meu să dea mărturia cea bună!» Și va ieși al doilea mărturisitor. Și va trece tăvălugul și peste el. Apoi va sări al treilea mărturisitor. Și va trece tăvălugul și peste acești noi sfinți mucenici. Apoi, un preot se va gândi: «Cum oare mirenii dau mărturia cea bună, în vreme ce eu tac, în loc să Îl mărturisesc pentru Hristos?» Și va pătimi un preot pentru Hristos. Apoi alt preot se va gândi: «Ia uite, deși marea majoritate tac, preotul cutare a mărturisit!» Și va sări și al doilea preot, și va sări și al treilea preot. Apoi, unul dintre episcopi va spune: «Deși frații mei ierarhi tac, uite cum Îl mărturisesc pe Hristos mirenii și preoții!» Și va ieși un ierarh la mărturisire. Și va trece tăvălugul și peste el. Dar așa, Biserica va rezista, prin jertfa mucenicilor, prin jertfa mărturisitorilor.»

Închei referirile despre pătimirea părintelui Dimitrie Gagastakis cu o ultimă mărturie. Și repet: îndrăznesc să citez cât mai mult, știind că mult mai mare putere au cuvintele lor, ale pătimitorilor, decât ceea ce v-aș putea spune eu.

„Pe 20 octombrie 1945, duminică dimineața, la puțin timp după ce am bătut clopotul, trupele de gherilă au încercuit satul. Un detașament de comuniști își făcuse tabăra în satul nostru, voind să ne distrugă pe toți. Tocmai intrasem în biserică. Auzind toată agitația, mi-am făcut cruce, am cerut ajutorul Sfântului Nicolae și am fugit rapid. Au tras în mine cu puștile, dar nu m-a atins niciun glonț. M-am îndreptat către alt sat, în care se afla armata naționalistă.

La scurtă vreme după aceea, m-au ajuns 18 călăreți. Gloanțele au pătruns prin sutană, dar nu prin mine.” (Dați-vă seama, gloanțele treceau prin sutană, dar nu-l nimereau pe părinte!) „M-au înconjurat la aproape 50 de metri și au strigat: «Unde ai de gând să te duci, diavol bărbos, ei?» M-au înjurat foarte urât. Mi-am ridicat mâinile către cer și am strigat din adâncul sufletului: «Arhanghele Mihail, sunt în primejdie!»

Și iată, mare minune: Arhanghelul Mihail a apărut ca un fulger. Pe șeful lor l-a aruncat jos de pe cal, tăindu-i cu sabia curelele de la șa. Șeful și-a frânt șira spinării, timp în care ceilalți au înghețat pe loc. În cele din urmă, unul din ei mi-a spus: «Iartă-ne, păstorul nostru! Du-te pe calea ta! Ai dobândit păzitori puternici.» «Îți mulțumesc!», spusei eu. I-am iertat și m-am rugat lui Dumnezeu să-i lumineze ca să se poată pocăi și să devină oameni buni. «Întotdeauna să grați adevărul, – am spus eu – și Dumnezeu să fie ajutorul vostru!»»

La vreme de cumpănă, când robii lui Dumnezeu cer ajutorul, Dumnezeu le trimite ajutorul în chip minunat. Minunile fac parte din viața mărturisitorilor lui Hristos. Am să vă citesc acum o poezie, *Imn morților*, scrisă de Radu Gyr, unul din cei care au pătimit pentru Hristos în temnițele comuniste, o poezie care trebuie să ne arate nouă că locul sfinților închisorilor este în inima noastră. Să ne deschidem inima și să-i primim în ea!

„Morminte dragi, lumină vie,
Sporite-ntr-una, an de an,
Noi v-auzim curgând sub glie
Ca un șuvoi subpământean.

Ați luminat cu jertfe sfinte
Pământul, până-n temelii.
Căci arde țara de morminte
Cum arde cerul de făclii.

Ascunse-n lut, ca o comoară,
Morminte vechi, morminte noi,
De vi se pierde urma-n țară,
Vă regăsim mereu în noi.

De vi s-au smuls și flori și cruce
Și dacă locul nu vi-l știm,
Tot gândul nostru-n el v-aduce
Îngenuncheri de Heruvim.

Morți sfinți în temniți și prigoane,
Morți sfinți în lupte și furtuni,
Noi ne-am făcut din voi icoane
Și vă purtăm pe frunți cununi.

Nu plângem lacrimă de sânge,
Ci ne mândrim cu-atâți eroi.
Nu, neamul nostru nu vă plânge,
Ci se cuminecă prin voi!”

Cu adevărat, locul nu vi-l știm, nu știm unde se află moaștele lui Valeriu Gafencu, dar să ne rugăm lui Dumnezeu, și Dumnezeu ne va descoperi. Au fost sfinți care au avut zeci și zeci de ani moaștele ascunse și nimeni n-a știut de ele. Știți, de exemplu, cazul Sfântului Serafim de Sarov: zeci de ani nimeni nu mai știa unde sunt moaștele lui. Și le-au găsit tocmai într-un muzeu comunist, într-un muzeu al propagandei care batjocorea sfintele moaște.

Noi nu știm unde sunt moaștele noului mucenic Valeriu Gafencu, sfânt care este pictat într-o biserică, cea de la Spitalul Grigore Alexandrescu din București. Noi nu știm unde sunt moaștele acestui mărturisitor, dar Hristos știe și ne va descoperi dacă ne vom ruga pentru aceasta. „Doamne, luminează-ne! Trimite Duhul Tău Cel Sfânt peste noi și fă-ne vrednici să ne închinăm moaștelor mărturisitorilor Tăi, ale lui Valeriu Gafencu, Costache Oprișan și ale celorlalți!”

Să ne dăruiască Dumnezeu să ne închinăm lor și să primim binecuvântarea de a merge pe urmele lor! Aceasta trebuie să fie, cu adevărat, viața noastră: o viață de urmare a sfinților închisorilor.

Am să vă mai citesc o poezie a lui Radu Gyr, o poezie care ar trebui să ne dea curaj în această vreme în care din ce în ce mai mulți oameni se îndepărtează de mărturia sfinților mucenici. Îl avem în zilele noastre pe părintele Justin Pârvu, de exemplu, care este contestat tocmai pentru că dă mărturia cea bună. Despre el zicea actorul Dan Puric: „Părintele Justin este grupa sanguină nepătată a poporului român. Să fim un popor de Justini! ... Parcă n-a trecut istoria prin el! El e frate cu veșnicia!” – mărturisirea foarte frumos actorul Dan Puric. Cu adevărat, fraților, să fim urmași ai acestor mărturisitori, chiar dacă pare greu...!

În poezia *Îndemn la luptă*, Radu Gyr ne atrage atenția asupra unui fapt foarte important:

„Nu dor nici luptele pierdute,
Nici rănile din piept nu dor
Cum dor acele brațe slute
Care să lupte nu mai vor.

Cât inima în piept îți cântă,
Ce-nseamnă-n luptă un braț răpus?
Ce-ți pasă-n colb de-o spadă ruptă
Când te ridici cu-un steag mai sus?

Înfrânt nu ești atunci când sângeri
Și nici când ochii-n lacrimi ți-s,

Adevăratele înfrângeri
Sunt renunțările la vis!”

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să mergem pe urmele acestor mărturisitori! Amin!

3. Temnița ca loc de purificare și întâlnire cu Hristos

3. 1. Trăiri creștine în temnițe

Departate de a crede că temnița a fost doar un loc de groază, de umilință și mortificare, putem observa la totalitatea celor care au trăit și au scris despre viața din temnițe o interpretare din perspectivă creștină a tuturor acestor suferințe și încercări. Majoritatea dintre ei, fiind tineri când au intrat în temnițe, aveau niște idealuri și concepții privind viața creștină conforme cu vârsta lor. Temnița i-a înțeleptit, i-a transformat brusc în niște adevărați asceți cu trăiri interioare profunde și cu o maturitate a gândirii ce se poate compara cu cea a călugărilor pustiei. Asprimea traiului, torturile fizice și psihice, au dus la o înălțare duhovnicească a acestor tineri ce nu poate fi asemănată cu trăirea în libertate.

Majoritatea mărturiilor ne prezintă temnița ca pe o adevărată mănăstire, iar monahii care au trăit în temniță au afirmat că acolo au trăit o călugărie mai adâncă duhovnicește decât cea din mănăstiri. Având și timpul, și mediul propice pentru aplecarea asupra sufletului, cei preocupați au urcat adevărate trepte ale desăvârșirii. Deși buni creștini și înainte, unii au înțeles abia în temniță ce este păcatul și ce înseamnă adevărata pocăință. Majoritatea au început urcușul duhovnicesc printr-un examen sever al conștiinței și printr-o perioadă de conștientizare a stării de păcătoșenie. Pocăința la care au ajuns a fost cu adevărat transfiguratoare. Fără această etapă niciun creștin nu poate înainta pe treptele desăvârșirii.

Trebuie subliniat și faptul că etapele de curățire s-au realizat în perioade lungi de reflectare și macerare. Nimic nu se dobândește fără o reală preocupare și aplecare, și fără multă, multă răbdare. Iar în temnițe deținuții au învățat ce înseamnă să ai răbdare, răbdare, răbdare...

Unii au acceptat de la început *temnița ca pe o universitate a dăruirii și a jertfei, cât și ca prilej de studiu și meditație*²¹. Astfel Ianolide, prieten cu Valeriu Gafencu, descrie etapele unor trăiri interioare ce au dus la cunoaștere de sine și la înlocuirea patimilor cu virtuți, după modelul Sfinților Părinți.

„Am ajuns la conștiința păcatului și am plâns amar greșelile personale, cât și păcatele colectivității... Lucrurile s-au agravat în ziua în care am suferit o mare înfrângere a orgoliului din mine, încât, rușinându-mă de mine însumi, am putut să-mi spun: *Sunt un ticălos! Și am simțit nevoia să mă mărturisesc sincer în fața tuturor*, dintr-o sete de umilință pe care nu o avusesem până atunci. Astfel am ajuns la *prima spovedanie adevărată*, povățuit fiind de un bun duhovnic și sprijinit cu râvnă de un grup de prieteni cu care mă străduiam în cele duhovnicești.

*Am început să descopăr comorile duhovnicești ale Ortodoxiei și m-am însuflețit. Se făcea lumină înlăuntrul meu. Am avut o perioadă de închidere în sine, când eram atent numai la mine. Eul meu murea sieși și via în Hristos. Atmosfera religioasă tainică, duhovnicească, era acum în mine. Am eliminat păcatele cu ușurință, deoarece năvălea în mine lumina. Virtutea nu era un principiu, ci lumină și viață, era conturarea tot mai deplină a lui Hristos în mine. Mă călăuzeam după *Filocalie și Sfânta Scriptură*. Tot ce era frumos și bun inunda sufletul meu. Eram uimit de prea multa frumusețe. *Regăseam lumea într-o nouă înfățișare*. Mă copleșeau bucuriile lăuntrice. *Trăiam aieveja, real, treptat și tainic nașterea din nou.*”²²*

Asemenea Sfântului Ioan Botezătorul în pustie, Valeriu Gafencu îi îndemna pe ceilalți colegi de suferință:

„*E vremea, e vremea pocăinței! Aveți credință în voi! Oamenii ne-au părăsit. Izbăvirea va veni de*

²⁰ Textul care urmează este extras din volumul *Biserica din temniță – mărturisire și jertfă creștină în închisorile comuniste*, Editura Vicovia, Bacău, 2008, pp. 117-179, 200-248. Am inclus aici două capitole din acest volum, capitolul al treilea și al cincilea - *Temnița ca loc de purificare și întâlnire cu Hristos și Mărturisire, martiriu și sfințenie în temnițe*. Volumul este o formă extinsă a lucrării de licență *Aspecte duhovnicești privind mărturisirea și martiriul în temnițele comuniste*, lucrare susținută de Vasilică Militaru la Facultatea de Teologie din Sibiu în anul 2007.

²¹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 30.

²² Idem, pp. 40-41.

la Dumnezeu. Jertfele de aici nu vor rămâne fără rod!”²³

A fost de mare folos măsura diferită de credință a celor întemnițați. Așa, cei care erau mai sporiți duhovnicește i-au putut îndruma pe ceilalți și împreună, în comunitatea creată, au urcat pe treptele duhovniciei. Părintele Steinhardt spunea despre acest lucru: „Am, din fericire, drept sprijin pe nașul meu și pe cuviosul Mina. Viața de mănăstire (și poartă rasa de când era flăcăiandru) l-a pregătit de minune pe călugăr pentru închisoare și l-a învățat ceea ce este esențial pentru a răbda: să știi să taci, să nu te mire și să nu te necăjească nimic, să fii surd, să fii hotărât a îndura totul fără a crâcni, cu o egalitate oarbă...”²⁴

În anul 1961, la Jilava, același autor nota: „Perioadă de înăsprire a regimului. *Câți oameni admirabili în jurul meu! Și sfinți, o mulțime de sfinți!* Și parcă așa s-ar cuveni să fie, acceptată cu simplitate. Suferința, ori de câte ori e îndurată sau cugetată cu vrednicie, dovedește că răstignirea nu va fi fost inutilă, că jertfa lui Hristos e roditoare”²⁵.

De o deosebită acuratețe sunt însemnările părintelui Liviu Brânzaș. El descrie un proces de suferință exterioară prin foame, inactivitate, frig ce se transformă într-un frig interior. Suferința fizică declanșează un resort misterios ce produce o forță și o efervescentă interioară nemaiîntâlnite. Apar foarte multe gânduri pe care părintele începe să le ordoneze mental, și prin repetări și le *notează* ca într-un jurnal: „Prima stare sufletească pe care am trăit-o în catacombă a fost părerea de rău pentru viața mea anterioară, regretul că nu am fost așa cum, în mod ideal, ar fi trebuit să fiu. Mi-a apărut atât de clară toată mediocritatea și superficialitatea mea în realizarea idealului moral... Toată adolescența mea a fost călăuzită de steaua polară a desăvârșirii de sine. Acum îmi dădeam seama cât de departe de acest ideal și cât de plin de defecte eram. Vedeam limpede că nu trăisem conform credinței și virtuții, ci pe bază de instinct și orgoliu. Zidul din fața mea, întunecat și sumbru, parcă devine o oglindă în care mă văd în toată realitatea mea. Cât de clar se vede în această beznă!

În sens duhovnicesc, parcurg etapele dramei interioare ale fiului risipitor. Simt nevoia de o renaștere. Orice renaștere sufletească are la bază o zguduire interioară de mare amplitudine, în genunea părerilor de rău.

Noi credem că Dumnezeu aude rugăciunea tăcută a sufletului nostru. Atunci înseamnă că știe toate gândurile noastre. Noi însă ne permitem să gândim orice, ca și cum atotștiința lui Dumnezeu ar fi absentă în cazul gândurilor rele. Aceasta este una dintre mentalitățile curente ale creștinilor, deficiența care îi face inapți pentru *războiul interior* al curățirii.

Fiara care trebuie învinsă este cea din sufletul nostru. Orice pretenție de luptă împotriva răului începe cu înfrângerea lui din noi.

Din punct de vedere creștin, omul trebuie să năzuiască, să fie asemenea lui Hristos. Toată *Filocalia* nu este decât o învățătură, o pedagogie a modului în care putem deveni asemenea lui Hristos. În măsura în care ne asemănăm cu Hristos, în măsura aceea ne apropiem de mântuire. Este nevoie de o transfigurare, de o schimbare la față a sufletului nostru. Din om natural, creștinul să devină omul cu Har”²⁶.

Părintele Brânzaș vorbește despre necesitatea acceptării suferinței. Suferința acceptată cu dragoste și adevăr pentru Hristos va fi binecuvântată în chip tainic de mângâierea harului. El afirmă că cea mai reprezentativă inscripție care s-ar putea așeza pe frontispiciul închisorilor ar fi: „După cum niciun om nu poate fi profund dacă nu va trece prin împărăția tăcerii, tot așa nimeni nu poate fi om adevărat dacă nu va trece prin împărăția durerii... Aici am găsit *împărăția tăcerii* care face pe om mai profund și *împărăția durerii* care face pe om tare”²⁷.

Preotul Brânzaș afirmă că în marile închisori, mai ales la Aiud, a regăsit la mulți frați de suferință ideea că *celula închisorii era chilie de mănăstire*. Astfel închisoarea era considerată un dar divin, iar executarea condamnării, un stagiul necesar pentru renașterea sufletească și o școală eficace pentru a deveni un luptător creștin desăvârșit.

Deținuții au înțeles că nu le rămânea decât împăcarea cu destinul din temnițe, ca fiind voia lui Dumnezeu. Ei au învățat să aibă tăria hotărârii de a se bucura *în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos*. (II Cor. 12, 10). Taina suferinței nu putea fi pătrunsă decât

²³ Idem, p. 80.

²⁴ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 139.

²⁵ Idem, p. 276.

²⁶ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, pp. 22-24.

²⁷ Idem, pp. 31-33.

privind Crucea. Suferința creează măreția morală, fiind ca un catalizator al elanurilor nobile și superioare ale sufletului omenesc²⁸.

Părintele Grebenea mărturisea asemenea Sfântului Apostol Pavel:

„Am stat cu picioarele în apă rece atâtea ceasuri câte mi s-au cerut, am stat într-un picior cu fața la perete în dese rânduri, am primit carcera de mai multe ori și apoi intrarea în mină. Am suferit și ocări, și insulte. *M-am nimerit în zi de sărbătoare în carceră și m-am bucurat că am prilejul să meditez în liniște și să mă rog*”²⁹.

Mărturisorul Virgil Maxim ne descrie modul în care a interpretat el torturile și cum reușea să le biruie:

„În această perioadă mă rugam în mine lui Dumnezeu să pot rezista sau să mor necompromis. Era ca o nebunie plăcerea de a mă simți torturat. Așa rezistam la cele mai îndelungate și mai feroce schingiuri. Faptul îi uimea pe torționari, alteori îi indigna, întărâtându-i în răutate. Chinurile trupești nu-mi distrugeau rezistența morală. Atunci mă puneau în așa-zisele *poziții*, care aveau ca scop să mă obosească din punct de vedere nervos: șezând, cu picioarele întinse și cu mâinile pe genunchi, cu ochii ținți într-un bec sau privind la vârful picioarelor fără să închizi ochii. *Rugăciunea inimii* era puterea salvatoare în toate aceste suplicii”³⁰.

O scenă zguduitoare ne prezintă Virgil Maxim de la închisoarea din Gherla. Aflând despre existența a doi deținuți izolați într-o celulă, el ia hotărârea să-i tundă și să-i bărbierească. Situația lor era dramatică. Unul dintre ei, Vasile Socaciu, fusese luptător în Munții Retezatului și, căzând în capcană, fusese încercuit de Securitate. În lupta ce s-a dat, acesta a fost împușcat cu o ploaie de gloanțe, ce i-au străpuns mai multe părți ale trupului. Un glonte i-a intrat în cap, dar n-a murit. A fost arestat și băgat la închisoare pentru 20 de ani. Stare lui era jalnică: paralizat de ambele mâini, ambele picioare, o paralizie facială, nemaiputând articula niciun cuvânt, abia târându-se.

Celălalt era un fost parlagiu (tăietor de animale) ce fusese prins furând o bucată de carne pentru copiii lui. Împotrivindu-se gardienilor, parlagiul a fost bătut până la mutilare. Fusese distrus fizic, dar sufletul îi rămăsese întreg. Astfel el îl ajuta cu mari eforturi pe Socaciu să mănânce. Amândoi erau puși în lanțuri și cu cătușe pe mâini. Vă dați seama în ce grad de suferință se aflau aceștia dacă l-au impresionat pe Maxim, el însuși deținut torturat și suferind!

„Plângeam împreună cu el și mi se părea că ating cu mâini spurcate moaștele vii ale acestui sfânt: Dumnezeu îl pune înaintea mea ca să-mi umbrească orice mugur de îngâmfare care mi-ar fi putut miji vreodată în minte. După ce i-am bărbierit pe amândoi, i-am sărutat, le-am sărutat mâinile, lanțurile și cătușele, și am ieșit plângând, închinându-mă”³¹.

Mircea Eliade relatează întâlnirea cu doi soți ce au făcut câte 16 ani de detenție. „Întâlnesc pe Harry Brauner și Lena Constante condamnați prin 1947-1948 în procesul Pătrășcanu și eliberați doar acum câțiva ani. Lena a făcut opt ani de celulă. Singură. N-a vorbit și n-a văzut pe nimeni. Ca să nu înnebunească, a compus piese pentru copii. Nu se grăbea: scria, în gând, o piesă în câteva luni.

Amândoi laudă existența pe care au descoperit-o în temniță. Mărturisesc că nu regretă acești cincisprezece-șaisprezece ani de pușcărie. El, Brauner, învăța pe de rost poeziile (mistice) pe care i le comunica Nichifor Crainic, prin alfabetul Morse, bătând cu pumnul în peretele celulei vecine. Și acestor poeme religioase Brauner le compunea muzica. Totul în minte. *Regăsirea funcției primordiale a memoriei...*”³²

Plină de învățăminte este convertirea la credința creștină a deținutei Nicole Valery. În prima parte a lucrării sale *Binecuvântată fii, închisoare...*, autoarea ne prezintă *etapele întoarcerii la Hristos*. Crescută într-o familie de creștini ortodocși, cu o mamă practicantă, Nicole recunoaște starea de necredință din libertate. În timpul petrecut la anchete, în celula 24 de la subsolul Ministerului de Interne, singură doar cu propria conștiință, Nicole se transformă profund. Ea prezintă cum, în devălmășia gândurilor tulburi provocate de noua situație de arestată, s-a produs la un moment dat o limpezire. Au lucrat cuvintele rostite cu ani în urmă de o prietenă, Sabina, evreică convertită la creștinism (soția pastorului Richard

²⁸ Idem, pp. 36-40.

²⁹ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, p. 254.

³⁰ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Vol. II, Editura Gordian, Timișoara, 1997, p. 82.

³¹ Idem, pp. 142-144.

³² Mircea Eliade, *Jurnal*, Editura Humanitas, București, 1993, Vol. I, p. 594.

Wurmbrand). *Viața omului pe pământ nu are sens decât dacă e trăită pentru a te bucura de veșnica Împărăție a cerurilor.* Aceste cuvinte L-au adus pe Iisus în gândul ei.

„Dar, pe măsură ce gândurile mi se îndreptau spre El, *în sufletul meu își făcea apariția un fel de judecător sever* ce începea să scoată la iveală, din străfundurile conștiinței și din anii cei mai îndepărtați ai vieții mele, toate păcatele, toate greșelile și toate slăbiciunile învăluite într-o întunecată uitare. Îmi aduc aminte că noaptea următoare, stând întinsă pe pat în poziție reglementară, am început să-mi analizez, moment cu moment, toți anii trăiți înainte de a-mi închina viața lui Hristos. Trăindu-mi din nou viața, cronologic, zi după zi, grație unei treziri subite a memoriei, izbutii să scot la lumină toate faptele ce mă îndepărtaseră de la drumul cel drept. Toate actele, gândurile necinstite, nedrepte, uitate sau ascunse mie, ieșiră la suprafață în fața *instanțelor de judecată*. Eram singură în fața lui Dumnezeu. Lucrurile cele mai mărunte, pierderea de vreme, cuvintele nelalocul lor (fără să mai vorbesc de greșelile grave pentru care cerusem iertare încă de la prima întâlnire cu Iisus), toate aceste fapte considerate de către mulți oameni normale și naturale au fost pentru mine, când le-am trecut prin minte cu de-amănuntul, timp de nouă nopți, prilej pentru a doua convertire sau, dacă pot să spun astfel, pentru a doua etapă a vieții mele spirituale. Trebuie să mai adaug că nu mai eram cinică precum altădată față de aceste defecte și greșeli, iar conștiința mea de acum mă făcea să plâng amar și să adresez rugi Singurei Ființe Care putea să domolească focul ce mă ardea...

Când, la capătul celei de-a doua nopți, scosesem totul la lumină, și când, în hohote de plâns, încheiasem judecata printr-o rugăciune în care imploram grația divină, o pace de nedescris îmi cuprinse sufletul până în adânc. Dar asta n-a fost tot: mi se păru, dintr-o dată, că nu mai eram așa cum fusesem cu trei zile în urmă. Și, lucru greu de exprimat, aveam impresia, care a durat ani de zile, că o parte din *greutatea mea spirituală specifică* dispăruse... Eram mai ușoară. Părea că o dulce bucurie umplea un gol. Da, în mine exista un gol ce trebuia umplut, ca și cum, după ce scosesem afară răul, rămăsese săpată o cavitate...

Deodată mi se păru că aud un verset repetat de nenumărate ori la reuniunile de la Sabina: *Domnul e cu mine, deci nu mă tem de nimic; ce pot să-mi facă niște oameni?* (Psalmul 117, 6). E greu de exprimat tot ceea ce spun aceste cuvinte sfinte. Cine mi le adusesese din nou în memorie și cât de bine se potriveau cu momentele prin care treceam?! Ele aveau să mă călăuzească fără încetare și să devină deviza pe care o repetam de fiecare dată când, cu ochii acoperiți, eram dusă la anchetă. Mai mult încă, mi le spuneam în gând, în timpul interogatoriului, atunci când amenințările, loviturile și alte torturi fizice și morale se abăteau asupra mea...

Acum, în liniștea din celulă, după primul meu contact cu anchetatorii, îmi dădeam seama că toate acuzațiile lor erau legate de activitățile mele politice. În mine se născu o nouă *autoacuzatie*: aceea de a-mi fi pierdut timpul rămânând *credincioasă până la capăt unui partid politic*, când de fapt n-ar fi trebuit să-mi leg viața decât de Iisus...

În ciuda slăbiciunii mele fizice și poate chiar mentale, îmi stabilisem în timpul acestor zile indescritibile petrecute în celulă un fel de îndreptar pe care mă străduiam să-l am întotdeauna în minte. Îl repetam mereu ca să mi se întipărească în creier, astfel ca în cazul când călăii mei ar fi izbutit să-mi domine trupul golit de substanță și, în parte, chiar și rațiunea, să fiu salvată grație acestui îndreptar încrustat în adâncul ființei mele. El mă va ajuta să mă stăpânesc și să-mi păstrez cu hotărâre credința și devotamentul pe care voiam să le nutresc mereu față de Hristos. Iată îndreptarul:

- *Dumnezeu este iubire.*

- *Domnul nu va îngădui să mă îndepărteze de drumul ce duce spre El.*

- *Mă aflu în închisoare pentru că Iisus mă pregătește pentru o sfântă întâlnire, dându-mi prilejul să mă purific, să-mi întăresc credința și să mă ridic din punct de vedere spiritual.*

- *Nu trebuie să mă rog niciodată să scap de suferință și nici chiar de condamnare la moarte. După cum un bijutier ce ține în flacără o bucată de argint pentru a face din ea un obiect de artă trebuie s-o țină cu cleștele și să n-o scoată din foc decât în momentul când este destul de maleabilă ca să i se poată da forma dorită, tot astfel Iisus mă va face să trec prin focul suferințelor până când mă voi modela după voia Sa. M-a dus în închisoare, trebuie să aștept cu supunere ca El să-mi dea forma voită. Întocmai ca bijutierul, El mă va scoate din focul durerilor când mă va socoti aptă să mă transform, în întregime, după voința Sa.*

- *Dumnezeu nu ne pune niciodată la vreo încercare care să ne depășească puterile. Deci nu trebuie să spun niciodată: Nu mai pot! sau Scapă-mă, Doamne!*

- Trebuie să profit de timpul petrecut în spatele gratiilor ca să mă schimb din punct de vedere spiritual, să fiu folositoare celorlalți, să învăț ce sunt răbdarea și valoarea sacrificiului făcut pentru aproapele și să nu simt niciodată nici cea mai mică urmă de ură față de cei care mă torturează...

Am părăsit mica celulă ce fusese pentru mine, timp de nouăzeci și patru de zile, un colț de rai, de lumină, de liniște sufletească, lăsând aici o parte din sufletul meu și amintirea splendidei experiențe spirituale al cărei teatru fusese³³. Nicole era pregătită pentru a suporta cei patru ani de detenție și pentru a-i apropia și pe alții de Unicul Salvator Iisus Hristos.

Folositoare pentru suflet sunt și două exemple de *întoarcere la Hristos* ale unor deținute îndrumate de Nicole Valery:

„Într-o după-amiază, în timpul plimbării, Gina veni spre mine și făcurăm câțiva pași împreună. Îmi zise:

- Vreau să-ți spun că printre altele păcatul care mă apasă mai tare este acela de a fi făcut foarte multe avorturi. De când citesc Biblia, simt și recunosc că am greșit în fața lui Dumnezeu, împiedicând să se nască niște ființe menite să trăiască pe acest pământ. M-am opus planurilor lui Dumnezeu. Crezi că Dumnezeu mă va ierta vreodată?

- *Cred că acela care este conștient că a păcătuit, se căiește și crede în puterea mântuitoare a sângelui lui Iisus, este iertat.*

- Dar cum pot repara răul făcut?

- *Când ți-ai ispășit păcatul prin suferință, treci pe treaptă superioară; putem contribui la repararea răului prin acțiuni constructive, în sensul spiritual al cuvântului.*

- Crezi că voi putea să mai am un copil?

- *De ce nu? Și apoi, noi nu cunoaștem căile Domnului. Poți repara și altfel răul făcut. Poate în alt fel.*

- Mă rog fără încetare. Nu știu să spun rugăciuni, dar mi se perindă prin minte toate gândurile ce mă apasă, ca într-un fel de plângere, și asta numesc eu rugăciune.

- *Și nu te simți mai ușurată după ce faci asta?*

- O, da! Uneori. Dar știu că trebuie să perseverez. Roagă-te și tu pentru mine.

- *Știi bine că o fac de mult timp. Apoi ne-am îmbrățișat*³⁴.

Deținuta Ana avea tatăl, general de armată, și soțul deportați în Rusia, iar acasă le rămăseseră patru copii. Stătea închisă în suferința ei. Nicole se hotărăște și încearcă să-i vorbească într-o zi. Abia a apucat să-i spună că Dumnezeu nu putea să lase în voia sorții niște bieți copii nevinovați, când Ana i-a reproșat: «Te rog, lasă-mă în pace cu toate prostiile astea. Dacă Dumnezeu există, de ce îngăduie asemenea cruzimi împotriva familiei mele și a altora? Dacă există un Dumnezeu, cel mai bun lucru pe care l-ar putea face ar fi să mă lase să mă întorc acasă și să mă ocup de copiii mei».

Din cuvintele Anei și din scurtele conversații pe care le aveam cu majoritatea femeilor din dormitor am înțeles cât de fragilă este temelia pe care se sprijinea credința creștină și nădejdea în Dumnezeu a fiecăruia³⁵.

A trecut o perioadă de timp în care un grup de deținute se organizase într-un lanț de rugăciune continuă. Cu o noapte înainte avusese loc și o percheziție brutală și traumatizantă, când deținutele crezuseră că vor fi împușcate. Ana a venit la Nicole pentru a-i mărturisi cu lacrimi în ochi:

„- Am spus atâtea lucruri rele până acum! Credeam că Dumnezeu n-avea putere! Dar dacă El m-a ocrotit în noaptea asta, așa cum am îndrăznit să I-o cer, sunt sigură că are grijă și de copiii mei. Vreau să vin în grupul vostru, al tuturor celor ce credeți în El. Dar, te rog, organizează și o zi de rugăciune pentru copiii mei și pentru mine.

- *Vom face toate astea când ni te vei alătura. E multă vreme de când noi ne rugăm pentru tine și pentru copiii tăi.*

În noaptea următoare am trezit-o pe Ana ca să participe la rugăciunea comună³⁶.

Deosebite au fost întoarcerile la credință ale unor deținuți ce se declarau ateï. De regulă, aceștia

³³ Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, pp. 26, 30, 38, 46, 58.

³⁴ Idem, pp. 110-111.

³⁵ Idem, pp. 93-94.

³⁶ Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, p. 121.

fuseseră socialiști care căzuseră pradă acțiunilor răzbunătoare ale unor comuniști. Părintele Grebenea ne prezintă cazul avocatului comunist și ateu convins Petre Pandrea. Acesta i se destăinuie: „Viața aici e grea. Te-aș ruga ceva, vreau să cred în Dumnezeu. Dă-mi un ajutor spiritual. Eu acum sunt ateu, dar vreau să cred. Credința e de mare ajutor în temniță”³⁷. Părintele s-a minunat cum Dumnezeu îi aducea pe comuniști la credință și l-a ajutat să înțeleagă rostul suferinței și să se roage.

Părintele Todea a istorisit lui Dinu P. modul în care a murit socrul său, social democratul Gh. Ene-Filipescu în temnița-spital TBC de la Târgul Ocna. Inițial își proclamase ideile socialiste și atee în cameră. Dar tinerii din jur l-au îngrijit cu atâta afecțiune, i-au arătat atâta dragoste și într-atât l-au respectat, încât i-a fost înmuiată inima. A devenit credincios creștin. Înainte de a muri a fost spovedit și împărtășit de părintele Todea³⁸.

Un alt moment deosebit este relatat de Virgil Maxim: „În închisoarea Gherla, într-o celulă vecină erau trei deținuți: un muncitor, un țăran și un doctor necredincios. Țăranul se opusese colectivizării și fusese întemnițat. Om credincios simplu, țăranul se ruga zilnic, rostea Acatistul Maicii Domnului și mulți psalmi ce-i știa pe de rost. Muncitorul era bolnav, foarte slăbit și orb din cauza unui diabet zaharat. Țăranul, slăbit și el, îl ajuta, îl hrănea și de multe ori îi dădea din propria mâncare. Doctorul asista cu un aer superior la aceste scene și chiar îl apostrofa pe țăran că n-ar trebui să se priveze de propria hrană.

- *Da, domnule doctor, văd și eu că moare, dar n-aș vrea să constate pe lumea cealaltă că aici nimeni nu l-a iubit.*

Și țăranul și-a continuat rugăciunea în genunchi la capul muribundului. Atunci doctorul a fost străpuns de o milă ce i-a provocat plânsul în hohote. După moartea muncitorului, doctorul l-a rugat pe țăran să-l învețe rugăciuni și se rugau împreună. Ulterior doctorul a făcut un act de penitență din a povesti tuturor cele întâmplate în celulă”³⁹.

Părintele Zosim Oancea povestește despre relația specială a învățătorului Toțea față de colonelul Manciu. Toțea fusese condamnat de colonel la 8 ani închisoare. Colonelul ajunge și el la închisoare, lucru obișnuit în acele vremuri. Astfel el se ruga de cei pe care-i întâlnea să-l ierte pentru condamnările date. Toțea l-a iertat și, mai mult decât atât, când colonelul a murit, s-a rugat la căpătâiul mortului pentru iertarea păcatelor. *Adevărat act de creștin!*⁴⁰

Mircea Eliade este impresionat de un alt episod petrecut în temnițe: „Aș fi vrut să mai consemnez anumite detalii din ceea ce i-a relatat lui Brutus pastorul Wurmbrand. Acel preot bătut și torturat îngrozitor de un agent al Securității, care va fi el însuși arestat puțin timp după aceea, torturat, și care era pe patul de moarte. Dar spunea că *nu poate să moară dacă preotul nu îl iartă. Preotul se târâie în patru labe până la el, îl îmbrățișează, îl iartă – și agentul moare ușurat!*”⁴¹

Iată două prototipuri de oameni care merg pe calea mântuirii: unul, fostul torționar, se pocăiește în ultima clipă a vieții asemenea tâlharului de pe cruce și cere iertare de la cel căruia i-a greșit; celălalt se ridică la înălțimea poruncii dumnezeiești *iubește-ți vrăjmașul și binecuvântează pe cel ce te blestemă* și-i dă binecuvântarea de a muri în pace celui care l-a prigonit. Fiecare pe treapta lui și-a câștigat un loc în Împărăția cerurilor, unde Hristos guvernează cu binecuvântarea lui Dumnezeu-Tatăl.

Ioan Ianolide a prezentat câteva tipuri de oameni ce au trecut prin reeducare. Unul din acestea era cazul B. Tipul de om superficial care credea, dar nu se ducea la biserică. După reeducare, B. a devenit alt om. Acum îl descoperise pe Dumnezeu înlăuntrul său ca o Biserică vie. El se ruga, cădea înaintea lui Dumnezeu și își jelea păcatele. *Pocăința este prima treaptă a unui adevărat creștin*⁴².

În urma unui dialog purtat cu Valeriu Gafencu, pastorul Wurmbrand, evreu convertit la creștinismul luteran, afirma în spitalul de la Tg. Ocna: „*Aici L-am cunoscut cu adevărat pe Hristos, aici i-am întâlnit pe adevărații creștini.* Lenin cu încă trei-patru tovarăși au întocmit într-un parc din Elveția planurile prin care au răsturnat jumătate din Europa. Eu, dacă aș avea o sută de oameni ca aceștia de aici, aș putea să schimb fața lumii!”⁴³

³⁷ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întinerie*, Editura Scara, București, 2000, pp. 174-175.

³⁸ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 184.

³⁹ Idem, p. 194.

⁴⁰ Părintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, p. 177.

⁴¹ Mircea Eliade, *Jurnal*, Editura Humanitas, București, 1993, Vol. I, p. 557.

⁴² Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 101.

⁴³ Idem, p. 169.

3. 2. Postul și rugăciunea

Rugăciunea și postul fac parte din faptele creștinului care vrea să urce pe drumul desăvârșirii duhovnicești. Ele sunt menționate de Mântuitorul în predicile Sale de învățătură. Tot de la Iisus aflăm și cum trebuie să postim în smerenie și fără mândrie față de cei din jur: *Când postești, nu fiți triști ca fățarnicii... Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti Ție* (Mat. 6, 16-18).

La fel, rugăciunea trebuie făcută în primul rând în intimitatea inimii noastre: *Tu însă, când te rogi, intră în camera ta și, închizând ușa, roagă-te Tatălui tău, Care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție*. O altă formă de rugăciune este și cea în comuniune cu ceilalți credincioși: *Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, Acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Mat. 18, 20).

Împletirea postului cu rugăciunea ajută la înfrânarea trupului, înlăturarea patimilor (despățimirea) și crearea condițiilor pentru ca acestea să fie înlocuite cu virtuți. Acest proces este complex, cu multe urcușuri și coborâșuri. Importantă este voința credinciosului. În temnițe erau create multe din condițiile propice pentru un urcuș duhovnicesc. Înfoțetarea, izolarea, tortura fizică și psihică făceau parte din viața deținuților. Necesitatea comunicării cu Dumnezeu, prin rugăciune, se făcea simțită.

Regimul de hrană din temnițe nu a îngăduit permanentizarea postului ca faptă creștină. Înfoțetarea zilnică și permanentă a deținuților, gradul avansat de degradare fizică nu mai puteau permite acestor oameni să se mai nevoiască și prin postire. Regimul lor alimentar era deja o postire continuă. Dar ea, fiind forțată, nu poate fi considerată ca jertfă adusă lui Dumnezeu. Sunt totuși remarcate multe situații în care deținuții renunțau și la puțină hrană pe care o primeau. Iar în marile posturi, ale Crăciunului și Paștelui, deținuții posteau după puțința trupească a fiecăruia.

Părintele Justin Pârvu prezintă jertfirea celor care mai aveau ceva resurse de vitalitate, față de cei epuizați, aflați pe patul de moarte. Erau deținuți care renunțau la porția lor de mâncare, *posteau câteva zile pentru a salva de la moarte câte un semen de-al lor*⁴⁴.

Preotul Brânzaș consemnează: „În Vinerea Mare se ține *post negru*. Nu se mănâncă nimic și nu se bea apă, deși în adâncul ocnei se lucrează din greu și, în multe locuri, în căldură tropicală. Nu-i nimic! În ziua în care Stăpânul ceresc a răbdat pentru noi, trebuie să răbdăm și noi!”⁴⁵

Părintele Steinhardt a sărbătorit Învierea anului 1961 de la Gherla prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Împreună cu ceilalți doi deținuți care au hotărât să se împărtășească, *a ajunat sâmbătă și duminică dimineață*. Cu mâncarea păstrată astfel au încropit și o masă pascală⁴⁶.

În Vinerea Patimilor, la Zarca Aiudului, în anul 1963, majoritatea deținuților a refuzat mâncarea pentru că *se hotărâseră să țină post negru toată ziua*. Chiar în acea zi administrația le-a servit la masă iahnie de fasole cu carne de porc, ceea ce nu se mai întâmplase până atunci⁴⁷.

Și la mina Baia Sprie, în anul 1951, în Vinerea Mare, deținuților li s-a servit după ciorbă cea mai bună mâncare cu friptură. Dar aceștia *au preferat să postească*⁴⁸.

Părintele Dimitrie Bejan spune că *miercurea și vinerea prefera să dea mâncarea la alții care aveau nevoie*. Fiind o fire postitoare, a trecut prin pușcărie fără să aibă sindromul înfoțetării de care au suferit alți deținuți. Atunci când a stat cu un învățător care nu se sătura niciodată, i-a dat acestuia jumătate din porția lui⁴⁹.

Viorica Stănulețiu Călinescu își amintește de maica Nicodema de la Mănăstirea Tismana. Era oricând gata să-și dea porția de mâncare ori cămașa celor ce erau lipsite. *Zilele de post* le ținea în felul ei: mânca o înghițitură din fiecare fel de mâncare și atât. Considera că, drept exercițiu de înfrânare, e mult mai greu când ți-e foame să mănânci o înghițitură decât să nu mănânci nimic⁵⁰.

Aspazia Oțel povestește despre un moment dramatic de la Mislea, când câteva deținute au fost anchetate pentru a se dovedi vinovăția directoarei închisorii. Pentru aceste năpăstuite, mai multe deținute

⁴⁴ Adrian Alui Gheorghe, *Părintele Justin Pârvu și morala unei vieți câștigate*, Editura Credința Strămoșească, p. 94.

⁴⁵ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 118.

⁴⁶ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 205.

⁴⁷ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 195.

⁴⁸ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întunerice*, Editura Scara, București, 2000, p. 225.

⁴⁹ Pr. Dimitrie Bejan, *Bucuriile suferinței*, Hârlău - Iași, 2002, p. 91.

⁵⁰ ***, *Lacrima prigoanei*, p. 199.

s-au rugat și au ținut *post de trei zile* numai cu porția de pâine și cu apă⁵¹.

Într-o altă anchetă a fost crunt bătută de anchetatori. În urma acestei mutilări fizice, Aspazia a trecut printr-o cădere sufletească. „Mi-am propus să țin *post negru* până la amiază *timp de 40 de zile*, ca să fiu eliberată de ura și revolta care clocoteau în sufletul meu. Mă rugam mult în colțul camerei ferit de vizetă. Fetele îmi înțelegeau impasul, mă rugam cu disperare ca să mă ajute. Gica F. m-a învățat să cânt *Îngerul a strigat* după glasul bisericesc, știind că-mi place foarte mult. Nana m-a învățat *La râul Vavilonului*, considerând că mă va ajuta să trec pragul acestei încercări”⁵².

Rugăciunea a fost cea care i-a susținut pe toți acești oameni condamnați pentru curajul de a înfrunta comunismul. Dovada este și faptul că toți cei care au scris despre acele vremuri au subliniat în mod deosebit importanța rugăciunii, fie particulară, fie în comun.

Aflat în anchetă, Traian Popescu, într-o stare de deznădejde, cade în genunchi și plângând rostește: „Doamne, Doamne, dacă ești, pentru ce m-ai părăsit? Eu nu mai sunt în stare să mă mai rog, poate de aceea nu vrei să mă mai ajuți; fă ceva și ia-mi viața!”⁵³ Popescu a avut tăria să scrie aceste rânduri pe care le gândea atunci.

Înainte cu doar câteva zile aflate, prin bătăi morse în perete, că alături de celula lui era închisă maica Teodosia de la Vladimirești, pe care a implorat-o: *Maică, rugați-vă și pentru mine, că eu nu mă mai pot ruga!*⁵⁴

Peste un an, la Jilava, el a rostit în Vinerea Patimilor, tot într-un moment greu: *Doamne, Tu mi-ai dat această zi, ajută-mă ca rugându-mă să o trec cu bine!* Dumnezeu i-a ascultat ruga și astfel a venit și sâmbătă noaptea, când a cântat împreună cu ceilalți *Hristos a înviat!*⁵⁵

Fiind în celulă cu Valeriu Gafencu, în anul 1949, la Pitești, Popescu dezvăluie că a învățat de la acesta Psalmul 50 și rugăciunea inimii: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!* Aceste rugăciuni îl vor ajuta tot timpul petrecut în închisoare⁵⁶.

Relatând, din anul 1957, episodul asasinării lui Popa T. Ioan în văzul multor deținuți de la Aiud, același autor descrie starea de tensiune ce s-a creat între deținuți și apoi cum s-au liniștit. „Încet, încet disperarea ajunsă la revoltă a făcut loc răbdării și călăuzitoarelor rugăciuni care fortificau dând puterea rezistenței: *Doamne, iartă-i, că nu știu ce fac!!!*”⁵⁷

În ianuarie 1957, aflat la infirmeria T.B.C. din Aiud, tot Traian Popescu ne relatează: „De această dată ceva mai destins am început a-L invoca în *rugăciunile* mele pe Bunul Dumnezeu, Care mă salvase...”⁵⁸

Părintele Steinhardt, aflat la Jilava, în anul 1962, afirmă că „Abia de la profesorul Tomescu învăț rugăciunea de seară, *Lumină lină*, al cărei farmec inefabil mă cucerește de prima dată.... *Lumina lină a sfintei slave*: mai e alt vers deopotrivă acestuia în limba română?”⁵⁹

La Gherla, în celula 44, părintele Steinhardt se destăinuie: „Noaptea, mergând spre tinetă, se întâmplă să-l văd pe firavul părinte Traian Pop în capul oaselor, pe saltea; nu doarme, *se roagă*; din ochii pe jumătate închiși i se preling lacrimi: *fața îi este luminată extatic*”⁶⁰.

Aflat arestat, în anchetă, la Securitatea din Oradea, Liviu Brânzaș își organizează viața interioară și hotărăște că *primul program este cel al rugăciunii*⁶¹.

În celula 260, la Aiud, notează: „Toți avem aceeași formație morală și aceleași preocupări. În primul rând se organizează viața religioasă a celulei. În fiecare zi recităm împreună, cu fața spre zidul dinspre răsărit, *Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos și Acatistul Maicii Domnului*, alternativ”⁶².

Dumitru Bordeianu, în camera 3 subsol de la Pitești, află ordinul lui Țurcanu de a-și bate proprii

⁵¹ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 239.

⁵² Idem, p. 372.

⁵³ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005, p. 47.

⁵⁴ Idem, p. 111.

⁵⁵ Idem, p. 79.

⁵⁶ Idem, p. 92.

⁵⁷ Idem, p. 103.

⁵⁸ Idem, p. 117.

⁵⁹ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 135.

⁶⁰ Idem, p. 299.

⁶¹ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 19.

⁶² Idem, p. 194.

colegi de celulă în cadrul procesului de reeducare. „Când am auzit aceste ordine, m-am înspăimântat în așa hal, de parcă eram osânditul căruia călăul îi va tăia capul. Și am strigat din adâncul ființei mele: *Doamne, fie-Ți milă de mine și învață-mă ce să fac!* Răspunsul a fost scurt: *Ce vrei!*”⁶³ Iată că Dumnezeu l-a lăsat să aleagă singur ce trebuie să facă în această încercare. Aceasta este libertatea voinței.

Căzut în deznădejde, după reeducare, Bordeianu îl întâlnește la Gherla pe Gheorghe Jimboiu, un trăitor al temniței. Se aflau în camera I secție, în anul 1954. „M-a întrebat dacă îmi fac rugăciunea.

- *O fac, dar nu simt nimic; mi-e inima de piatră*, a fost răspunsul meu.

- *De când te rogi, I-ai cerut iertare lui Dumnezeu?*

La răspunsul meu negativ, a continuat:

- *De plâns, ai plâns?*

- *Nu.*”

Atunci Jimboiu l-a povățuit să-I ceară iertare lui Dumnezeu și l-a asigurat că Acesta nu l-a părăsit, ci că el l-a ofensat pe Dumnezeu. Astfel de convorbiri duhovnicești l-au ajutat pe Bordeianu să-și revină⁶⁴.

Iată cum descrie propria revenire la Învierea din același an 1954. *S-a rugat* la miezul nopții: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, mărturisesc că Te-am ofensat, dar Tu, Doamne, știi că am ajuns la marginea suferinței și a răbdării. Nu mai pot! Fă cu mine ce vrei Tu! Eu am fugit de la Tine, Doamne, dar mă rog Ție din toată ființa mea: de este cu putință, iartă-mă și învie sufletul meu, pentru că eu cred nelimitat în Învierea Ta”.

După această rugăciune fierbinte, pe Bordeianu îl podidesc șuvoaie de lacrimi. El prezintă modul în care s-a vindecat sufletește: „Tot trupul mi-a fost cuprins de un tremur și o zvârcolire ca ale posesivilor și am simțit cum din sufletul și trupul meu a ieșit și m-a părăsit o putere străină. Era duhul satanei, care mă muncise și mă stăpânise timp de patru ani de zile”⁶⁵.

Rugăciunea sinceră, însoțită de lacrimi de pocăință, este prezentată și experimentată de Sfinții Părinți de-a lungul veacurilor creștine.

Părintele Grebenea vorbește despre înrăutățirea condițiilor de detenție la Aiud din noiembrie 1948. Deținuții evitau orice acțiune ce le-ar fi determinat pierderea energiei fizice mult diminuată. „Pentru liniște și ajutor de sus, *rugăciunea în taină*, fiecare singur. E interzisă public, să o facem deci discret, ca să nu trezim furia celor ce ne pândesc la vizetă”⁶⁶.

Aflat la mina Nistru, părintele Grebenea l-a sprijinit spiritual pe fostul plutonier de jandarmi Bold. Acesta căzuse într-o stare de deznădejde, încât uitase și rugăciunea *Tatăl nostru*. Atât era de zbuciumat sufletul lui Bold. Părintele vorbește cu el și timp de o săptămână îl reînvață *Tatăl nostru*⁶⁷.

Bolnav sufletește era și fostul colonel Ortinski. Îndrumat duhovnicește de părinte, acesta și-a revenit. „Firește, a trebuit să învețe și câteva *rugăciuni* pe care să le spună zilnic de două ori. Mergea bine și, treptat, își câștiga liniștea”⁶⁸.

La Aiud părintele a primit o nouă izolare de 70 de zile. Deja obișnuit cu anii de detenție, el privea această pedeapsă ca pe o perioadă de sporire duhovnicească. „Singur, faci rugăciunea mai cu ardoare și meditația e mai susținută. Omul singur găsește în Dumnezeu pe Tu-ul cu care se întreține... Rugăciunea inimii: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!* o spuneam și eu, dar nu în continuu, ci numai de câteva ori în 24 de ore”⁶⁹.

Se asemănau monahilor din obște care, în anumite momente ale vieții, se retrag pentru un timp la sihăstrie, pentru a fi singuri cu Dumnezeu.

Virgil Maxim descrie programul duhovnicesc organizat în postul Crăciunului din anul 1949 la închisoarea Târgșor. Programul cuprindea *rugăciunile și psalmii dimineții*, făcute în comun; citirea unui capitol sau a unei pericope evanghelice, din memorie; comentariu exegetic al pericopei, apoi rugăciunea inimii cunoscută celor mai vechi în închisoare din scrierile Sf. Părinți Grigorie Palama și Teodor Studitul, exersată sub îndrumarea preoților Vasile Serghie, Ion Marinescu sau a mirenilor cu care își verificau acest

⁶³ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, p. 168.

⁶⁴ Idem, p. 377.

⁶⁵ Idem, pp. 381-382.

⁶⁶ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, p. 192.

⁶⁷ Idem, p. 244.

⁶⁸ Idem, p. 248.

⁶⁹ Idem, pp. 284-285.

drum greu, dar plin de bucurii duhovnicești: Anghel Papacioc (viitorul părinte Arsenie Papacioc), Trifan Traian, Valeriu Gafencu⁷⁰.

La Jilava, într-o zi geroasă, un grup de deținuți au primit o bătaie cruntă de la polițiști și apoi au fost dezbrăcați complet și aruncați într-o cameră înghețată, cu mocirlă de fecale pe jos. Deținuții s-au salvat astfel: s-au adunat în grup, lipindu-și trupurile pentru a se încălzi, și au rostit *Rugăciunea inimii*.

„Ne întărea rugăciunea inimii, pe care o rostea fiecare dintre noi în șoaptă, cu capul plecat pe ceafa celuiilalt: *Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!* Șoptită așa, rugăciunea se făcea auzită din toate inimile într-una și dintr-una în toate, încât și dl. Puiu Teodorescu, și evreul Rubin, și căpitanul T., și polițistul Ghițescu făceau parte din acest întreg de mădulare ale lui Hristos, cerându-I îndurare și oferindu-I suferința ca jertfă de ispășire și mulțumire pentru cinstea ce ne-a făcut-o de a fi aleși să-L mărturisim”⁷¹.

Cei menționați de Maxim erau unul evreu, iar ceilalți ați declarați. Mărturisorul vrea să ne sublinieze efectul binefăcător și salvator al rugăciunii, inclusiv asupra unor necreștini. Rugăciunea comună i-a salvat. Iată cum s-au adevărit cuvintele Mântuitorului: *Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Mat. 18, 20).

Aflat în plin proces de reeducare la Gherla, în 1951, Virgil Maxim notează: „În această perioadă mă rugam în mine lui Dumnezeu să pot rezista sau să mor necompromis... *Rugăciunea inimii* era puterea salvatoare în toate aceste suplicii”⁷².

Torționarii vroiau să-l determine să spună tot ce gândește. Înceau *sposedania* forțată despre care am vorbit. Peste noapte, Maxim se gândea ce să le spună tinerilor din cameră. „M-am rugat să pot face iarăși o mărturisire a Adevărului dumnezeiesc și să descopăr lucrarea satanică, îndemnând pe toți ca mai bine să murim decât să ne pierdem sufletele”. Și Dumnezeu i-a dat puterea să facă această mărturisire a doua zi⁷³.

Părintele Voicescu ne relatează de la Târgul Ocna despre tânărul Traian Maniu care era grav bolnav și avea patul alăturat de cel al lui Valeriu. În urma unui dialog duhovnicesc cu Maniu, Gafencu a inițiat *un lanț neîntrerupt de rugăciune spre a fi readus în stare de pocăință și de pregătire pentru a primi moartea creștinește*. Scopul a fost atins și tânărul, la foarte puțin timp, a cerut să se mărturisească preotului Viorel Todea, primind și Sfânta Împărtășanie⁷⁴.

Despre acest eveniment ne povestește și Ioan Ianolide, cum că studentul M., trecut prin reeducarea de la Pitești, se afla pe patul de moarte. Cei din cameră, alături de Valeriu Gafencu, au hotărât să facă rugăciuni speciale pentru M., care *a murit împăcat cu Dumnezeu și cu cei din jur*⁷⁵.

Gheorghe Jimboiu, ajuns bolnav grav de ciroză și de T.B.C. la Tg. Ocna, se ruga zilnic. Pe lângă rugăciunile obișnuite, rostea de cincizeci de ori Psalmul 50, dedicându-l de fiecare dată unui om sau unei cauze. Aflând de *Rugăciunea inimii* de la grupul lui Gafencu, Jimboiu a început să o practice. A ajuns la măsuri înalte⁷⁶.

Părintele Dimitrie Bejan relatează că *rugăciunea era comună* seara și dimineața. Unul o rostea și ceilalți o ascultau. Se făcea și o *rugăciune personală* înainte de culcare⁷⁷. El menționează că a cunoscut doi deținuți care se rugau în mod deosebit.

„Doi țărani: Tudor Popescu de lângă Podu Iloaiei, Iași, și Ion Moldoveanu de lângă Cluj. *Le strălucea fața când se rugau*. De ce? Se predau total rugăciunii și prin ea lui Dumnezeu”⁷⁸. Asemenea stări ale rugăciunii mai întâlnim în filele de pateric, la părinții pustiei.

Părintele Justin Pârnu spune că la mina de la Baia Sprie, „La începutul șutului, noaptea, *se făceau rugăciuni*. Din cei 5-6 deținuți, unul rămânea la intrare și se ruga, fiecare lăsa câte o rugă pentru cei dragi de acasă, pentru copii, pentru părinți, pentru soții și pentru ocrotirea lor în acel loc deosebit de periculos. Se spuneau acatiste, paraclise, psalmi. În adâncurile pământului erau cele mai puternice, cele mai smerite

⁷⁰ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 37.

⁷¹ Idem, p. 64.

⁷² Idem, p. 82.

⁷³ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 84.

⁷⁴ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, pp. 127-128.

⁷⁵ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 130.

⁷⁶ Idem, pp. 152-153.

⁷⁷ Pr. Dimitrie Bejan, *Bucuriile suferinței*, p. 87.

⁷⁸ Idem, p. 92.

și cele mai trăitoare rugăciuni”⁷⁹.

Fiind dus la Zarca Aiudului, părintele Zosim Oancea propune celor din noua celulă să înceapă cu o rugăciune. „Mi s-a părut că propunerea era așteptată de toți, după felul cum au reacționat, luând cu toții poziția de rugă. Așa s-a transformat și această celulă într-un mic Tabor de transpunere sufletească în lumina nepieritoare a lui Dumnezeu. Și începutul făcut de mine l-a continuat profesorul (Nichifor Crainic), prin cea mai frumoasă rostire pe care am auzit-o vreodată a Psalmului 50: *Miluieste-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta ...*”⁸⁰

De la Periprava, în Deltă la stuf, părintele Zosim își amintește:

„Așa s-a scurs cea mai mare parte din zile, cu muncile din exterior și interior, cu rugăciunile fiecăruia în parte, ca și în comun, cu oamenii de încredere totală și cu meditații de zi și de noapte asupra adevărului creștin”⁸¹.

Din anul 1958, comandantul închisorii Aiud, colonelul Crăciun, a inițiat o perioadă nouă de exterminare. Prin anul 1959 a venit de la București o comisie de anchetă. Comisia a vizitat și secția T.B.C. și a găsit niște schelete vii cu piele pe ele. „Șeful comisiei, un colonel din Comitetul Central, întrebă cu uimire:

- *Cum nu mor ăștia, mă, în halul în care sunt? Afară oamenii cu posibilități de tratament se prăpădesc rapid.*

- *Tov. Colonel, păi ăștia se roagă toată ziua. Pesemne asta-i ține!* – răspunse milițianul fie din naivitate, fie vrând să își arate vigilența. Colonelul a rămas o clipă perplex. Apoi s-a răstit la cei ce-l însoțeau:

- *Să le interziceți să se mai roage! Ați înțeles?”*⁸²

Rugăciunea este cea care le-a ținut și pe femei în închisoare. Nicole Valery își amintește cum, aflată singură în celula 24 în timpul anchetelor, a văzut la un moment dat o rugăciune gravată pe perete. Fusese scrisă de un alt deținut care trecuse pe acolo. Aceste cuvinte au întărit-o și a luat hotărârea să scrie la rândul său rugăciuni pe perete. Astfel a scris tot *Psalmul 90* și versetul care o salvase din căderea sufletească de la începutul anchetelor: *Domnul este cu mine, deci nu mă tem de nimic; ce pot să-mi facă niște oameni?* Mult mai târziu va afla că o altă deținută a reușit să treacă peste teroarea anchetelor rostind rugăciunile scrise de ea pe perete⁸³.

Cu prilejul sărbătoririi Învierii, la Mislea, deținutele dintr-o celulă au luat hotărârea de a începe un lanț de rugăciune. Rugăciunile începeau la ora 5 dimineața și se terminau la miezul nopții. În timpul zilei fiecare se ruga timp de zece minute, după care era anunțată o altă colegă să preia rugăciunea. La miezul nopții, cea care era ultima verigă a acestui lanț le trezea și pe celelalte. Mai mic la început, grupul a câștigat foarte multe adepți. Tema rugii era mereu alta: o dată se rugau pentru familiile lor, altă dată pentru deținutele din dormitor, pentru cele din carceră, pentru toți cei din închisoare, pentru deținuții din toate închisorile, *pentru mântuirea sufletelor celor ce le osândeau*, pentru eliberarea țării. În acest cerc de rugăciune au intrat și două evreice care doreau și ele să *se roage Dumnezeului lor*⁸⁴.

La o percheziție de noapte, toate deținutele au fost scoase afară și încolonate în fața unui zid, iar milițienii au țintit armele înspre ele. Pe moment toate au crezut că vor fi omorâte. În acele clipe Nicole a simțit nevoia să-și spună repede *ultima rugăciune*: „Doamne, mă încredințez Ție. Voia Ta e ca să mor acum; iartă-mi toate păcatele, privește-mi cu milă ființa pieritoare, binecuvântează iubirea ce mă leagă de Tine, uită toate păcatele mele. Rămâi lângă cei pe care îi iubesc. Dă putere tuturor tovarășelor mele de suferință și tuturor celor ce vor trece prin clipe și prin emoții asemănătoare. Îmi încredințez sufletul în mâinile Tale”⁸⁵. (...)

În arestul Securității din Alba Iulia, în timpul anchetelor, deținutele își făceau programul de cântece, încheiat cu rugăciunile obișnuite: *Lumină lină, Ridica-voi ochii mei la ceruri, Cu noi este Dumnezeu*⁸⁶.

⁷⁹ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, p. 111.

⁸⁰ Părintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, p. 127.

⁸¹ Idem, p. 223.

⁸² Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 179.

⁸³ Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, pp. 52, 56.

⁸⁴ Idem, p. 114.

⁸⁵ Idem, p. 118.

⁸⁶ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 76.

În arestul tribunalului de la Cluj, Aspazia Oțel povestește cum un grup de *evrei sioniști* de pe același etaj le-au trimis femeilor un bilețel lăsat la spălător. „Doreau să facem rugăciuni pentru ei ca să aibă un proces ușor. Credeau foarte tare în rugăciunile noastre. *Spuneau că ortodocșii sunt ascultați de Dumnezeu*. Promiteau că și ei se vor ruga pentru noi. Erau credincioși, căci în fiecare seară îi auzeam rugându-se”⁸⁷.

Mutată într-o altă celulă, la Mislea, Aspazia notează: „Deși componența camerei era eterogenă - românce, evreice, sârboaise, franțuzoaise, maghiare, germane -, dimineața se spunea o *rugăciune ortodoxă*. La venirea mea s-a adăugat rugăciunea de eliberare din temniță pe care o știam”⁸⁸.

La un moment dat, una dintre deținute s-a îmbolnăvit grav. Avea puseuri de temperatură de 40 de grade și frisoane. De tratament nu putea fi vorba, întrucât lipseau medicamentele. Medicii care au consultat-o n-au reușit să stabilească un diagnostic. Singura soluție a rămas rugăciunea. Deținutele au organizat timp de *40 de zile o rugăciune continuă*. Fiecare deținută se ruga timp de 20 de minute și următoarea din acest lanț o continua. Rezultatul a fost însănătoșirea deținutei bolnave. Dumnezeu le-a ascultat această rugăciune continuă⁸⁹. Iată cum au urmat deținutele îndemnurile Apostolului Iacov: *Rugați-vă unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului* (Iac. 5, 16).

Când, spre sfârșitul detenției, deținutele au aflat despre experimentul reeducării de la Pitești și Gherla, Aspazia relatează. „*Ne-am rugat în comun și, mai ales, ne-am rugat în parte, în taină, pentru toți cei care au fost supuși cruntului experiment. Și am mulțumit Bunului Iisus că ne-a chemat la o suferință infinit mai ușoară ca a lor. Ar fi trebuit să ne rugăm și pentru călăi. Într-un fel, și aceștia erau torturați ai satanei, dar în ce mă privește, mărturisesc că-mi era cu neputință s-o fac. Dar m-am rugat intens, cu convingere și, în unele cazuri, cu disperare ca să-mi ferească Dumnezeu sufletul de ură. Nu m-am rugat atât de mult pentru eliberarea mea, cât m-am rugat să fiu scutită de ură*”⁹⁰.

Maria Hâncu Rotaru ne vorbește despre *rolul rugăciunii în temnițe*. „*Rugăciunea a fost pentru deținuții politici pârgia de echilibru care a dat fiecăruia dintre noi puterea să înfruntăm încercările, ce n-au fost nici puține, nici ușoare. Ea a săvârșit minuni în viața fiecăruia. Uneori anchetatorii simțeau tăria credinței noastre. Simțeau că ne rugăm și că Dumnezeu este cu noi. Atunci deveneau adevărate fiare sălbatice, manifestându-și cele mai demonice practici pentru distrugerea noastră*”⁹¹.

3. 3. *Ajutorul și milostenia în temniță*

Adevărata credință creștină trebuie să se materializeze în faptele pentru semenii noștri. Căci ne spune Apostolul Iacov: *Dacă un frate sau o soră sunt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele...dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul? Așa și cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși* (Iac. 2, 15-17).

Însuși Mântuitorul ne învață cum trebuie să ne fie fapta creștină. *Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine* (Mat. 25, 35-36). După faptele lor sunt recunoscuți și adevărații profeți, în contrast cu profeții mincinoși. După fapte va fi judecat fiecare la Judecata de apoi.

Fapta creștină trebuie să fie în concordanță cu învățătura creștină. Ea se face cu smerenie, fără mândrie, cu devotament și mai ales cu dragoste. Căci spune Sfântul Apostol Pavel: *Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmăiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată* (I Cor. 13, 4-8).

Părintele Justin Pârvu ne spune: „*Au fost foarte mari luptători și eroi în închisorile noastre politice; acolo s-a concentrat la un moment dat tot ce avea mai bun nația asta. Caracterele frumoase de afară rămâneau adevărate caractere și înăuntru. Dar acolo, în închisoare, ca să faci o faptă de ajutorare pentru*

⁸⁷ Idem, p. 126.

⁸⁸ Idem, p. 241.

⁸⁹ Idem, p. 376.

⁹⁰ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 358.

⁹¹ ***, *Lacrima prigoanei*, p. 146.

colegul tău, era și un risc mare.

Era, de exemplu, un băiat, Gogea Vasile, din Dobrogea...! Ei bine, băiatul acesta, student în anul trei la medicină, numai cu asta se ocupa: *să-i ajute pe cei bolnavi*, pe cei în suferință. Se ocupa să găsească un medicament într-o celulă și să-l transfere în altă celulă, acolo unde era nevoie. Dacă era cazul, intra până și în celula unde se găsea cel bolnav, prindea el un moment când caraliul se îndepărta câțiva metri. Și timp de trei ani de zile n-a fost prins în toată acțiunea asta a lui. Numai Dumnezeu îl apăra...!”⁹²

În plin proces de reeducare, torturat și înfometat, Traian Popescu primește într-o noapte ajutor de la un deținut ce asigura plantonul. Levițchi Mihai a constatat că, datorită bățăilor, Popescu urina sânge. „*Mi-a dat să beau apă și am înghițit pe nerăsuflăte șapte gamele. Aveam senzația că apa pătrunde în toți porii ca într-un burete. Mi-a pus în mână o bucată de săpun și o sârmă, șoptindu-mi ca, dacă vine Țurcanu, să-i spun că am cerut să scriu nume de persoane nedeclarate la anchetele de la Securitate*”⁹³. A doua seară a fost ajutat de un altul, elev din Ardeal, Henteș. De remarcat că aceștia trecuseră prin reeducare, dar nu cedaseră total, păstrându-și omenia.

La Jilava, prin 1951, Traian Popescu își amintește: „Știu că pe atunci din camera aceasta lucrau noaptea la bucătărie mămăliga avocatul Mociulschi și un evreu librar sau legător de cărți, Mendelbaum. Ambii, când se întorceau către zorii zilei, își băgau pe dedesubt, pe sub zeghe, coji de mămăligă arse, prinse pe pereții și fundul cazanelor”⁹⁴. Pentru că fapta lor ar fi fost aspru pedepsită, lucrau cu precauție. Ei aveau încredere în Popescu și-i încredințau aceste resturi pentru a le împărți în primul rând celor suferinzi și mai în vârstă.

La Aiud, Traian Popescu primește o pedeapsă de 24 de zile de izolare la beci. În cea de-a 18-a zi a leșinat. A fost dus într-o cameră izolată, la parter. Prin sistemul de bățai morse, ia legătura cu ceilalți și este anunțat să caute în spatele rezervorului de apă, când este scos la WC. „*Câteva zile am găsit acolo pâine pentru refacere...* Avea dreptate bunul meu prieten Dan Gheorghiu, care îmi mărturisea o dată că îi este dor de Aiud”⁹⁵.

Aflat la Reduit, la Jilava, în februarie 1962, părintele Steinhardt consemna: „O percheziție îmi confiscă singura sticlură în care îmi păstram lichidul negru, care - spre norocul meu - ni se servește acum dimineața drept cafea în locul mai consistentului terci. Deoarece nu mănânc nimic din câte ni se dă, *cafeaua* îmi este o prețioasă rezervă. Confiscarea sticlurii ia proporții de pierdere catastrofală... Seara, la ora stingerii, când dau pătura la o parte, găsesc dedesubt o sticlă, mai mare decât cealaltă... Absoluta discreție recomandată de Mântuitorul e prezentă neîntinată. *Gestul acesta mă copleșește*, mă trec fiorii orgoliului, mă clatin și - s-ar fi putut altminteri? - îmi ud așa-zisa pernă cu dulcile lacrimi fierbinți ale fericirii”⁹⁶.

Tot părintele notează în jurnalul său redactat din amintiri: „N-a fost cameră în care tinerii să nu-mi vină în ajutor și să nu-mi dea *cafeaua* de dimineață și feliuța bisăptămânală de pâine - odoare fără preț pentru un bolnav de intestine -, în schimbul ciorbei de murături putrede, al fasolei negătite, al cartofilor fierți cu coajă și pământ cu tot ori al verzei crude la care și lighioanele s-ar uita cu silă - singurele alimente ce le puteam oferi”⁹⁷.

Fierbințeala verii le făcea deținuților și mai amare zilele de detenție. Apa era viermănoasă și, în cazul părintelui Nicolae, ar fi determinat diareea cronică. De aceea se ferea s-o bea. Îl chinuia setea.

„Valentin Gligor, un băiat din Sibiu, arestat cu doi ani în urmă când se pregătea să plece din curtea regimentului, îmi oferă firimituri de pâine, sfātuindu-mă să le sug încet: conțin și apă.

Gestul, înduioșător are într-însul ceva absurd... Pentru mine însă nu e nici ridicol, nici absurd. *Și nădăjduiesc să-i fie socotit lui Valentin Gligor drept paharul de apă despre care Hristos zice că, dacă a fost dat înșetului în numele Său, nu va rămâne fără de răsplată*”⁹⁸.

La începutul detenției sale, preotul Liviu Brânzaș, pe atunci doar un tânăr elev de liceu, întâlnește în celulele Securității din Oradea un arestat, Dumitru Ciubotă, grefier la Judecătoria. Fusese ridicat fără să

⁹² Adrian Alui Gheorghe, *Părintele Justin Pârvu și morala unei vieți câștigate*, Editura Credința Strămoșească, p. 93.

⁹³ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005p. 36.

⁹⁴ Idem, p. 75.

⁹⁵ Idem, p. 130.

⁹⁶ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 34.

⁹⁷ Idem, p. 136.

⁹⁸ Idem, p. 272.

mai apuce să se îmbrace complet. Neavând chiloți și fiind foarte cald, pentru bietul om devenise insuportabil purtatul pantalonilor, ce i se lipeau de pielea umedă de transpirație.

„Văzând situația domnului Ciubotă, mă gândesc să-i dau o pereche de indispensabili din cei primiți de curând de acasă. Începe o luptă în sufletul meu: un glas mă îndeamnă să-i dau, alt glas, care se prezintă în numele prudenței și griii pentru viitor, mă îndeamnă să renunț la primul impuls... Cu un gest hotărât, caut în traistă și îi întind ceea ce aici, în atmosfera tropicală din celulă, *sunt cu adevărat indispensabili*. Îi primește cu vădită bucurie. Îl aud murmurând: *Acesta este un gest cu adevărat creștinesc!*”⁹⁹

Gesturi simple, aparent banale, primeau acolo dimensiuni divine. Aflat la izolare, la Gherla, prin 1954, preotul Liviu Brânzaș primește într-o zi de la plantonul ce împărțea mâncarea în celule două polonice de mâncare (porție dublă). Gardianul încearcă să se opună *gestului* plantonului (deținut de drept comun). Acesta îi replică: *Lăsați, don' plutoner, că-i de mult aici săracu!*

Impresionat, Brânzaș se retrage într-un colț al celulei și începe să plângă. „O, tu, binefăcător necunoscut, hoț de meserie sau victimă a vreunei drame, nici nu știi că astăzi, prin gestul tău, ai reabilitat în sufletul meu speța umană, pe care am văzut-o de atâția ani numai sub chipul fiarei, gata întotdeauna de a face doar răul! Ai restaurat încrederea mea în oameni și omenie”¹⁰⁰.

Un alt exemplu este cel al lui Puiu Berianu, anchetat la Securitatea din Oradea. Fiind bătut, hăituit, înfometat are un semn de la Dumnezeu care îi arată că nu l-a părăsit. *Primește pe furiș de la un gardian o bucată de pâine* câteva zile la rând. Berianu îl întreabă care-i este numele, pentru a-l pomeni la rugăciune, iar acesta îi răspunde: „Nu contează, dar te rog să nu uiți că am patru copii! Și ușa se închide încet, lăsându-l pe Puiu Berianu în beznă, cu fața inundată de lacrimi. Pentru o clipă s-a făcut lumină în catacombă. Parcă un fulger a căzut din cer”¹⁰¹.

Părintele Brânzaș, aflat la zarcă, de Crăciun primește o nouă pedeapsă de 7 zile de izolare într-o celulă cu beton pe jos, neîncălzită. După cinci zile, epuizat de frig și de foame, el primește un ajutor nesperat. Un gardian omenos, plutonierul Gheorghe Olteanu, îl ia din celula friguroasă și-l mută într-o celulă mai bună, cu podea de lemn pe jos. Surpriza a fost că, în noua celulă, Brânzaș *a găsit 4 bucăți de turtoi puse acolo de plutonier*¹⁰².

Voi povesti pe larg în subcapitolul despre *Învieerea în temnițe* despre modul în care *a fost împărțit un pachet* primit de un deținut, de Paști, la Pitești, în 1949. Toți deținuții au primit câte un mic fragment din acel pachet de alimente în greutate de 10 kg, un ou roșu fiind împărțit în 24 de părți. Deși mai mult simbolic, gestul studentului creștin a fost sublim¹⁰³.

Dumitru Bordeianu povestește cum, în camera 3 subsol de la Pitești, câțiva colegi de cameră *i-au propus acestuia să-i dea terciul lor drept cadou* de 26 octombrie 1950. „Am considerat că, refuzând, le-aș putea leza sentimentele și am acceptat darul... De la sărbătoarea de Sfântul Dumitru a anului 1950 din închisoarea Pitești și până în momentul când scriu aceste rânduri, nicio altă zi a numelui meu n-a atins intensitatea trăirii de atunci. Nu terciul acela banal pe care l-am savurat mă uluise, ci *sacrificiul* pe care l-au făcut pentru mine”¹⁰⁴.

Tot despre momentele grele din timpul reeducării Bordeianu afirmă că: „Nebunia, delirul colectiv al disperării, s-a manifestat prin acțiunea reciprocă de tortură, administrată de cei care deveniseră din victime, torționari... Cine ar putea înțelege că, atunci când unul era pus să-și bată camaradul, plângea frânt de durerea, de chinul pe care-l provoca celui torturat?... Ciudat era și că, uneori, victimele cereau celor care-i băteau să dea mai tare, după ordinele comitetului de tortură. *Unii băteau și plângeau de suferința celui torturat*, în timp ce victima cerea să fie lovită mai tare”¹⁰⁵.

La mina Baia Sprie, părintele Grebenea a ridicat glasul la o adunare a deținuților, cerând conducerii îmbunătățiri la locul de muncă și la regimul de alimentație. Răspunsul a fost cel cunoscut deja de deținuți: *Nu noi, Bucureștii hotărâsc regimul dumneavoastră!*

Părintele a fost pedepsit cu izolarea timp de 10 zile. Deținuții i-au sărit în ajutor aducându-i pe furiș o pătură. Apoi, *zilnic, i-au adus pâine și cam 100 grame de zahăr*. A fost *un ajutor* de mare preț pentru

⁹⁹ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 60.

¹⁰⁰ Idem, p. 154.

¹⁰¹ Idem, p. 228.

¹⁰² Idem, pp. 289-290.

¹⁰³ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 101-102.

¹⁰⁴ Idem, p. 159.

¹⁰⁵ Idem, pp. 233-234.

părinte¹⁰⁶.

La Aiud, în anul 1959, părintele Grebenea primește o altă pedeapsă de 8 zile de izolare. După pedeapsă, ce presupunea și un regim de înfometare, fiecare coleg de celulă *i-a oferit porția de pâine* pe o zi. Încercând să respingă, ei l-au amenințat că, dacă refuză gestul lor, vor arunca pâinea la tinetă¹⁰⁷.

Părintele Justin Pârnu ajunsese la un moment dat în închisoarea din Aiud fără îmbrăcăminte și desculț. Era iarnă și frigul mușca din trupul dezbrăcat. Gardienii îi dau voie să trimită acasă o carte poștală prin care să ceară încălțăminte. În câteva săptămâni părintele primește o pereche de bocanci noi nouți. Însă în acele zile a sosit în celula părintelui și un băiat ce târâia o pereche de bocanci care nu mai aveau tălpi. Bietul băiat abia mai mergea din cauza rănilor de la picioare. Părintele ia bocancii lui noi și-i dăruiește băiatului:

- *Iată, măi frate, ține această încălțăminte și bucură-te de ea, că mie nu-mi mai trebuiește, eu sunt mai vechi aici și mă descurc...*¹⁰⁸

În toamna anului 1953, Grigore Caraza a primit o pedeapsă cu izolarea la carcera din Zarca Aiudului. Era înfrigorat și înfometat, ca toți cei care treceau prin izolare. Dumnezeu îi trimite un ajutor neașteptat. Gardianul Alexa îi strecoară o gamelă plină de fasole boabe, ceea ce nu primea nici în condiții obișnuite. Seara, același gardian cu suflet de creștin i-a dat lui Grigore propria șubă cu care să se învelească. Se pare că Alexa ajută mulți deținuți, întrucât peste patru ani a fost pârât de cineva și prins cu scrisoarea unui deținut adresată familiei. Corespondența era interzisă și Alexa ar fi expediat-o din afara închisorii. Pentru acest fapt, gardianul Alexa a fost condamnat și închis în aceeași închisoare¹⁰⁹.

La închisoarea civilă din Constanța, prin anul 1959, gardienii luaseră obiceiul de a privi prin vizetă deținuții și, din diverse pricini inventate, scoteau câte un deținut la bătaie. Băteau din plăcere. Într-un rând a căzut victimă preotul Constantin Stoicescu. A fost bătut crunt, tot corpul era o vânătaie prin care năclăia sângele. Bietul preot stătea căzut moale pe podea, lângă ușă, unde-l lăsase gardianul. Grigore Caraza, înlănțuit fiind, s-a dus și l-a ridicat punându-l pe pat. Apoi, dezbrăcându-l, i-a aplicat două prosoape umede pe trupul sfărâmat. Prosoapele se înfierbântau și trebuiau des răcite în apă. Cu riscul de a fi luat și el la bătaie, l-a îngrijit cu dragoste pe preot. Minune a fost faptul că gardianul nu a mai intervenit pentru a-l pedepsi și pe Grigore¹¹⁰.

În toamna anului 1949, Valeriu Gafencu are, la Aiud, prima hemoptizie cauzată de TBC pulmonar. A căzut la pat. Un prieten *i-a oferit o coajă de pâine* din rația lui, dar Valeriu a refuzat-o pentru a nu slăbi și mai mult colegul său. Valeriu îi va mărturisi mai târziu lui Ianolide că *acest suflet nobil continua să îi strecoare peste noapte o parte din rația sa, furișându-i-o în traistă ori în gamelă*. În fața unei atât de mari puteri de dăruire, Valeriu se simțea ocrotit de mila lui Dumnezeu¹¹¹.

Ioan Ianolide povestește cum a ajutat doi studenți aduși de la reeducarea de la Pitești la Tg. Ocna. „Într-o zi *i-am spălat pe amândoi pe mâini și pe picioare*. Cruste groase de mizerie și sânge le acopereau pielea. Am încălzit apă și cu răbdare am încercat să înmoi și să îndepărtez crustele. Riscam însă să fac răni, așa încât am recurs la mai multe spălături, până ce am ajuns la pielea curată.” Unul din ei, M., i-a spus:

„- *Știi că vă așteptam să intrați în tură și că v-aș fi ucis cu aceste mâini?*

Sufletul îmi tremura de emoție, de milă, de durere. Ce puteam să-i spun?

- *Taci, i-am zis, totul a trecut! Ne-a scăpat Dumnezeu! Dacă poți, roagă-te!*

Emoționat, el mi-a prins mâna și mi-a sărutat-o. Mă va arde toată viața acel sărut fantastic¹¹².

Ajuns în ultimul stadiu al bolii, Gafencu *a fost ajutat* de prietenul său Ianolide. „Când slăbise foarte mult și nu mai putea mesteca, luam carnea cea mai bună, o mestecam eu până ce o făceam ca o pilulă și așa i-o dădeam în gură. Celelalte alimente i le dădeam cu lingura, ca la copii¹¹³.”

Într-o zi sosește la Tg. Ocna, după ce fusese ținut doi ani în beciurile Securității, pastorul evreu Richard Wurmband. Iată stadiul în care a fost adus: „Purta un costum albastru de stofă, care de sus până

¹⁰⁶ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, p. 237.

¹⁰⁷ Idem, p. 306.

¹⁰⁸ Grigore Caraza, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007, p. 357.

¹⁰⁹ Idem, pp. 181-183.

¹¹⁰ Grigore Caraza, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007, pp. 139-140.

¹¹¹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, pp. 81-82.

¹¹² Idem, p. 129.

¹¹³ Idem, p. 137.

jos era murdar și infectat de puroiul ce curgea din ganglionii de la gât. Cămașa albă putrezise, asemenea și hainele. Era nebărbierit și plin de mizerie pe cap. Fața și mâinile erau scorojite de un amestec de tegument, puroi, sânge și murdărie. Avea – cum vom afla în scurt timp – caverne în ambii plămâni, abcese reci în omoplați și în coaste, care și acelea puroiau”¹¹⁴.

Ajuns în cameră, *a fost imediat ajutat* de ceilalți deținuți. S-au adunat haine din puținul pe care-l avea fiecare. Trei deținuți s-au prezentat cu un lighean cu apă fiartă, cu prosoape, scule de bărbierit și pachetul de schimburi. Wurmbrand *a fost spălat cu dragoste, i-au fost îngrijite rănilor și a fost îmbrăcat*¹¹⁵.

Părintele Dimitrie Bejan afirmă: „Cunosc un preot de la Aiud care în fiecare zi *trimitea la un deținut bătrân*, de la secția a II-a, porția lui de turtoi, iar el se hrănea numai cu ceaiul din gamelă. Turtoiul îl trimitea, cum am spus, în fiecare zi basarabeanului Gherman Pântea”¹¹⁶.

Părintele Zosim Oancea s-a îmbolnăvit de avitaminoză din pricina regimului de hrană catastrofal din închisoarea Aiud. Deși foarte slab, avea mâinile și picioarele umflate. Ieșind din celulă pentru a aduce apă, s-a întâlnit cu părintele Baba, care i-a dat diagnosticul bolii. La o oră după întâlnire, un tânăr infirmier care avea acces pe holurile închisorii i-a aruncat prin vizetă un pachet ce conținea vitamine. *Ajutorul* trimis de preotul Baba a venit la timp și părintele s-a vindecat¹¹⁷.

Un moment deosebit a fost următorul: Și Valeriu Gafencu, și Wurmbrand erau bolnavi în ultimul stadiu de TBC. Amândoi ar fi avut nevoie de tratament, mai mult decât toți ceilalți. Deținutul R. a primit în pachet 10 grame de streptomycină. Acesta era un lucru neobișnuit, deși toți de la Tg. Ocna erau bolnavi de TBC și ar fi avut nevoie de acest tratament.

R. a decis să-i dea lui Valeriu medicamentul salvator, considerând că el este mai puțin bolnav, iar celălalt în ultimul stadiu de boală. Gafencu refuză gestul și-i recomandă să-l dea lui Wurmbrand. Dar R. insistă, și atunci Valeriu a rezolvat într-un mod inedit situația. Acceptă streptomicina dăruită de R., pentru care-i mulțumește, și apoi *o dăruiește*, la rândul său, lui Wurmbrand, care astfel a fost salvat de la moarte¹¹⁸.

Dumitru Bordeianu prezintă din amintire o listă cu cei care *au preferat să fie torturați decât să-i tortureze pe alții* în perioada reeducării de la Pitești: Ion Pintilie, ucis; Reus Gheorghe, Gelu Gheorghiu, care au încercat să se sinucidă; Aristide Nedelcu, care a încercat și el să se sinucidă și și-a ieșit din minți; Dinescu, Ghiță Andreșan, Popescu Paul, Ion Grigoraș, care s-au sinucis; Ion Mutuleac, Ion Sântimbrianu, Virgil Mitran, Romică Proistesescu, Eneea, Vlad Drăgoescu și Ionescu, torturați până la starea de nebunie, și alții¹¹⁹.

Părintele Marcu se afla în infirmeria închisorii împreună cu Petre Țuțea și cu părintele Ioan Negruțiu. Părintele Ioan ajuta un bolnav ce nu se putea mișca de loc, hrănindu-l zilnic. Într-una din zile, bolnavul s-a scăpat pe el, eliminând o cantitate mare de urină (aproape o găleată) ce a umplut toată podeaua camerei. Părintele Marcu a strâns totul de pe jos. Văzând acest fapt, Țuțea a exclamat: *Mare examen a dat omul ăsta! Mare examen!*¹²⁰

Alexandrina Teglaru Voinea povestește de la arestul din penitenciarul Galați. Ea era izolată și nu putea primi în vizită pe nimeni. Maicile de la Vladimirești aveau dreptul la vorbitor și-i *faceau rost de hidrazide, calciu și vitamine* pe care i le aruncau pe fereastra celulei¹²¹.

În timpul anchetelor de la Alba Iulia, deținutele dintr-o celulă au hotărât ca *în fiecare vineri să renunțe la porția lor de pâine și să o trimită în camerele bărbaților, pentru cei mai bolnavi*¹²².

După o perioadă de pedeapsă cu izolare, în luna februarie Aspazia a fost mutată într-o celulă nouă. La izolare nu exista nicio sursă de căldură. Ca urmare Aspazia a degerat de frig. Dragostea celor din celulă și ajutorul imediat au salvat-o. „*M-au dezbrăcat și m-au spălat în stilul spartan* cunoscut ca peste tot și, deci, și în această celulă. Cu o gamelă de apă rece ca gheața și cu un prosop ud au reușit să mă

¹¹⁴ Idem, p. 155.

¹¹⁵ Idem, pp. 156-158.

¹¹⁶ Pr. Dimitrie Bejan, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, p. 92.

¹¹⁷ Părintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, p. 90.

¹¹⁸ Ioan Ianolide, *Întorcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, pp. 177-178.

¹¹⁹ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, p. 184.

¹²⁰ Monahul Filoteu, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007, p. 58.

¹²¹***, *Lacrima Prigoanei*, p. 211.

¹²² Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 81.

curețe, să mă fricționeze ca să-mi pună sângele în mișcare. Any mi-a aplicat un masaj binefăcător, ajutată de Ioana – soră medicală –, dar mâinile lor pricepute n-au reușit să-mi rezolve problema cu picioarele. Dezgustător de vinete și de tumefiate, rămâneau reci, adevărate sloiuri de gheață¹²³. *A fost ajutată de o altă deținută, Mărioara Goleșcu, care i-a descălțat picioarele și așa, goale, le-a pus pe epigastrul său, locul cel mai cald al corpului omenesc.*

„Mă întrebam cum putea să suporte sloiurile de gheață ale picioarelor mele, când într-o cameră neîncălzită și o iarnă aspră păstrarea căldurii propriului corp era o problemă. Cu mâna ei bolnavă, în timp ce povestea, îmi masa ușor picioarele pentru ca trecerea la starea normală să fie mai puțin dureroasă. Și astfel, încet, încet, a reușit să-mi dezmoștească sloiurile de gheață și să-mi aducă picioarele la o stare normală”¹²⁴.

Tot într-o perioadă de izolare una din gardienele mai omenoase a ajutat-o pe Aspazia. „Coana Mărguța îmi ascunsese sub pernă două mere de vară, rumene și parfumate. Le-am mângâiat luciul răcoros. Gestul acesta de omenie în pustiu de ură în care fusesem azvârlită merita o rugăciune. Am îngenunchat și, după atâtea zile de secetă sufletească, am putut să mă rog cu lacrimi. Femeia aceasta cumsecade nici nu s-a gândit cât risca... Coana Mărguța îmi mai făcea o favoare, la fel de riscantă. Când era de serviciu ziua, îmi puneă în gamelă mâncarea de regim, pregătită pentru deținutele bolnave, internate în camera mare a spitalului”¹²⁵.

Impresionată de foamea pe care o avea o colegă de celulă, Nicole Valery îi oferă acesteia jumătate din porția sa de mâncare. Într-o altă situație, Nicole s-a oferit să spele podelele din dormitor în locul unei colege bolnave de tuberculoză. Iar atunci când a primit un pachet de alimente de acasă, a luat jumătate din ele și le-a încredințat unei alte deținute pentru a le arunca deșeurilor legionare care aveau un regim aspru de hrană (un sfert din porția unei deținute politic obișnuite).

„- Cum poți să faci așa ceva? Mă întrebă ea. În primul rând, e prea mult și apoi acolo nu sunt decât legionare. Cred că știi că printre ele nu se află nici măcar o țărănistă...”

- Sigur că știu. Dar ce contează? Le este foame: este singurul lucru care mă interesează.

- Da, înțeleg, totuși...

- Te rog, ia săculețul și nu vorbi în dormitor despre asta. Dacă aș fi avut experiența ta, l-aș fi aruncat eu singură; dar, pentru moment, nu știu deloc cum trebuie să procedez; de aceea mă adresez ție”¹²⁶.

Toți aceștia și mulți alții neștiuți au dovedit că în ceea ce privește dragostea față de aproapele tău nu există limite.

3. 4. Minuni petrecute în închisori

Minunea este un fapt ieșit din comun, care nu poate fi explicat de rațiunea omenească și care poate fi înțeles numai prin credință. Minunea demonstrează intervenția divinității în existența terestră. Pentru un om credincios minunile sunt la tot pasul. Zilnic, omul credincios poate constata influența divinității în viața sa și a semenilor. Din cauza raționalismului și interpretării greșite a descoperirilor științifice, omul se crede din în ce mai îndreptățit să considere minunea un act al înțelegerii minții sale. Astfel, omul îl înlătură pe Dumnezeu și-L înlocuiește cu Omul ridicat la rang de divinitate.

Aflați într-un spațiu izolat și în colective restrânse, având mintea și sufletul permanent la Dumnezeu, mulți deținuți au reușit să deslușească intervenția divină în aspecte ale vieții de celulă și să o recunoască în adevăratul sens: acela de minune.

Părintele Steinhardt afirma: „Minuni vor fi în cursul anilor de închisoare cu duiumul. Cine a trecut prin închisoare nu numai că nu se îndoiește de minuni, ci se miră că nu sunt

În temniță el a avut un vis minunat: „În noaptea următoare adorm frânt. Și atunci, în noaptea aceea, chiar sunt dăruit cu un vis miraculos, o vedenie. Nu-L văd pe Domnul Hristos întrupat, ci numai o lumină uriașă – albă și strălucitoare – și mă simt nespus de fericit. Lumina mă înconjoară din toate părțile, e o fericire totală, și înlătură totul; sunt scaldat în lumina orbitoare, plutesc în lumină, sunt în lumină și exult. Știu că va dura veșnic, perpetuum immobile. Eu sunt, îmi vorbește lumina, dar nu prin cuvinte, ci prin

¹²³ Idem, p. 237.

¹²⁴ Idem.

¹²⁵ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, pp. 347-348.

¹²⁶ Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, pp. 67, 84, 95.

transmiterea gândului. *Eu sunt*: și înțeleg prin intelect și pe calea simțirii – înțeleg că e Domnul și că sunt înăluntru luminii Taborului, că nu numai o văd, ci și viețuiesc în mijlocul ei”¹²⁷.

Părintele Marcu descrie *mai multe vise și vedenii dumnezeiești* pe care le-a avut în temnițe. Tot el a trăit o minune în timpul anchetelor de la Ploiești. Se ruga singur în celulă, cu spatele la gratiile de la intrare. Gardienii au introdus printre gratii un tub ce avea la celălalt capăt o pâlnie. Prin tub au suflat în celulă un praf strălucitor. Praful a umplut celula și părintele a început să se sufoce. În acel moment de sufocare *L-a simțit pe Mântuitorul în dreapta sa*. Prezența a fost mai puternică decât dacă ar fi văzut cu ochii sau ar fi auzit pe cineva în mod real. Imediat mintea i s-a luminat și a luat o gură de apă pe care a pulverizat-o în celulă. Astfel praful ucigaș din celulă a dispărut. Hristos îl salvase pe părintele Marcu¹²⁸.

Părintele Brânzaș ne istorisește *o întâmplare minunată*, la care a fost martor ocular. În mină la Cavnice, în abataj, deținutul Jean Voinea muncea la căutatul bucăților de minereu printre roci de steril. Umpluse covata cu bucăți și ieșea din tunelul unde pătrunsese. În acel moment în care el pășea să iasă, un bloc de rocă de aproximativ trei metri cubi s-a desprins din plafon și s-a prăbușit peste locul pe care-l părăsea. Frațiuni de secundă i-ar fi fost fatale¹²⁹.

O altă întâmplare, tot din mina de plumb: Un bătrân țăran se odihnea pe galerie. Preotul Brânzaș supraveghea să nu apară vreun gardian care i-ar fi putut pedepsi. Zărind o lumină în întunericul galeriei, *Brânzaș l-a avertizat pe bătrân, care s-a ridicat și a părăsit locul*. Imediat, în urmă, pe locul pe care stătuse bătrânul a căzut un bolovan de câteva zeci de kilograme, care l-ar fi zdrobit¹³⁰.

Cu doar câteva zile înainte de a începe reeducarea la Pitești, *un tânăr curat ca o fecioară*, Iosub Mihai, a avut *vise negre și coșmaruri*. Dumnezeu i-a dăruit *presimțiri* privind urgia ce urma să se abată asupra tuturor, *datorită curăției sale sufletești*. Iosub Mihai avea să fie ucis în reeducare¹³¹.

Dumitru Bordeianu notează faptul că, timp de nouă luni, cât au durat bătăile și torturile din reeducare, la care a fost martor, niciun deținut nu s-a spălat și nu a fost scos la cabinetul medical. *Cu răni adânci pe ei, niciunul nu a suferit vreo infecție a acestor răni. Nici plaga de la gâtul lui Gelu Gheorghiu nu s-a infectat*, deși nu a fost tratată, ci doar pansată cu niște cârpe murdare de un coleg de suferință. Gelu încercase să-și taie venele de la gât pentru că nu mai suporta chinurile, dar încercarea lui a eșuat, neatingând decât superficial venele. *Pesemne că, unde vrea Dumnezeu, se biruie legea firii – concluzionează Bordeianu*¹³².

Părintele Grebenea relatează *o întâmplare deosebită*: Cu o noapte înainte de moartea preotului Șerban, avocatul Nelu Rusu a visat trei lumânări aprinse într-un loc în lagăr, dintre care una s-a stins pe neașteptate. Povestind visul dimineață, Ion Hegheduș l-a tălmăcit astfel: *Astăzi o moarte fulgerătoare se va petrece printre noi*. Preotul Șerban a suferit moarte martirică în acea zi¹³³.

În celulă, la Aiud, prin 1955, Traian Colhan, un coleg al părintelui Grebenea, avea din când în când *vise în care îi apărea Sfânta și Preacurata Fecioară Maria*. Acesta se ruga foarte mult și avea o pace a duhului¹³⁴.

În vara anului 1956, Părintele Grebenea a avut *un vis cu Mântuitorul Iisus Hristos*. Domnul împreună cu un bătrân ridicau o cruce aflată la mijlocul înălțimii unui stejar. Crucea a fost ridicată până peste vârful stejarului. Părintele Grebenea a interpretat visul. El și-a dat seama că este vorba de jumătatea drumului din pușcăriile comuniste. Trecuseră opt ani de la masivele arestări din 1948. Astfel, din acel moment, a concluzionat că peste alți opt ani se va produce eliberarea. Părintele a fost eliberat pe 28 iulie 1964, ceea ce a confirmat visul premonitoriu¹³⁵.

Am povestit deja episodul bătăii și aruncării în camera înghețată, cu fecale pe jos, a unui grup de deținuți de la Jilava. Virgil Maxim ne subliniază *efectul minunii* de a fi supraviețuit acestui tratament: „Mai mulți gardieni și deținuți de drept comun, cu târgi de lemn, s-au profilat în semiîntunericul din ușa deschisă. *Mirarea și groaza le mărea chipurile aproape înlemnite. Veniseră să ne ducă la groapa*

¹²⁷ Idem, pp. 96-97.

¹²⁸ Monahul Filoteu, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007, p. 55.

¹²⁹ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 121.

¹³⁰ Idem, p. 122.

¹³¹ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, p. 124.

¹³² Idem, p. 278.

¹³³ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, p. 209.

¹³⁴ Idem, p. 268.

¹³⁵ Idem, p. 269.

comună, dar spectacolul pe care li-l ofeream îi blocase în uimire”¹³⁶. Aceștia supraviețuiseră, ajutați de harul divin, mai presus de logica umană.

Referindu-se la reeducare și la efectele ei, Maxim constată peste ani *o minune mare*: „Niciunul dintre cei care au fost siliți prin schingiurii să facă rău altora, să schingiuiască pe frații lor, după ce n-au mai avut lângă ei torționari, n-au continuat greșeala; smerit s-au întors tăcând, la picioarele lui Hristos. Numai cei ce au făcut din proprie inițiativă răul, continuând fără să fie siliți din afară de cineva, și-au asumat responsabilitatea pentru îndrăcirea în care trăiesc. Aceștia au fost foarte puțini. Numai ei au pierdut posibilitatea revenirii la Tatăl ceresc”¹³⁷.

Tot Maxim ne-a descris modul de torturare a lui Costache Opreșan. Țurcanu s-a ridicat cu picioarele pe pieptul lui și-l apăsa până ce se prelingea la colțul gurii sânge din plămâni. După scurt timp, procedeul era reluat. Ceilalți credeau că Opreșan va muri, dar n-a fost așa. „Opreșan s-a sculat cu greu. *Era o minune: Învierea din morți!* Nu mai văzusem niciodată un astfel de supliciu”¹³⁸.

Ați aflat povestea parlagiului și a lui Vasile Socaciu și cum au fost îngrijiți de Maxim. În momentul arestării, Socaciu fusese împușcat în cap și, ca urmare, paralizase și mușise. După ani, Virgil Maxim a aflat *minunea* care s-a produs cu acest om. Încet, încet a început să se miște și să i se dezlege limba. „Cu 3-4 luni înainte de eliberare, a simțit într-o dimineață pe osul capului, sub piele, deasupra cefei, spre urechea dreaptă, un corp dur ca un sâmbure”. Era glonțul ce-i pătrunsese în cap. Acesta nu-i afectase creierul, ci doar presase asupra centrilor nervoși. Organismul l-a eliminat, în timp, ca pe orice corp străin. „La spitalul închisorii i s-a făcut o incizie și *Dumnezeu a mai făcut o minune*, scoțându-l întreg și trupește, și sufletește”¹³⁹.

Tot Virgil Maxim ne mai istorisește *o faptă minunată* din perioada noii reeducării din 1958. Deținutul Luca fusese legat cu acea cămașă de forță descrisă anterior. Doi milițieni l-au torturat timp de trei ore, strângând treptat legăturile cămășii timp de 15-20 de minute, până la sufocarea iminentă a victimei. Aceasta se repetase deja de patru ori în cele trei ore de tortură. Leșinat, Luca este trezit cu o găleată de apă aruncată peste trupul lui și este luat în tură de ofițerul politic. Maxim a văzut cum timp de 30 de minute acesta și-a strâns victima în cămașa de forță.

„Așteptam ca sângele să-i țâșnească pe gură și pe nas și omul să-și dea duhul. Dar *Dumnezeu a vrut să facă o minune*, mai ales pentru cei care ne asupreau, fiindcă ei trebuiau să înțeleagă Adevărul și lucrările Lui... L-au dezlegat și a rămas un timp pe cimentul gol. *Apoi s-a ridicat ca și cum nimic nu i s-ar fi întâmplat, și-a făcut semnul Sfintei Cruci și a fost dus din celulă*”¹⁴⁰.

Uimirea gardienilor la vederea condițiilor în care cei din Zarca Aiudului erau ținuți prin 1963 se poate vedea din scurtul dialog:

„- Cum or fi trăind, măi frate, că eu cred c-aș fi murit din prima zi dacă m-ar ține cineva așa!

- *Nu știu, mă, cum trăiesc! Da văd că nici de murit nu mor!*”¹⁴¹

În iarna 1963/1964, de la 1 decembrie până la 1 martie, Maxim a fost ținut în camera rece. Refuza în continuare reeducarea comunistă. Iată cum descrie acesta ultima din seria de pedepse de izolare trăite personal:

„După două săptămâni, cu lanțuri la picioare și cătușe la mâini, la trei zile cu o cană de terci, nu am mai simțit niciun fel de durere, de foame sau oboseală. Tot timpul mă rugam și cântam psalmi și nu-mi dădeam seama când venea milițianul seara, să-mi scoată cătușele pentru culcare. *Nu-mi era frig, nu răcisem, nici măcar un strănut*. Mă deșteptam proaspăt la suflet și la trup, deși mai toată noaptea o petreceam în priveghi”¹⁴².

La Pitești, în decembrie 1949, Traian Popescu a fost martorul *întoarcerii dintre cei morți* a lui Valeriu Gafencu. Grav bolnav, starea lui se cronicizase în ultimele trei săptămâni. Seara, începuse să se răcească de la picioare în sus și-i anunțase pe cei din celulă: *Sunt fericit, mă duc la Dumnezeu. Rugați-vă împreună cu mine pentru sufletul meu și al vostru!* Spre dimineață, trupul a început să se reîncălzească și astfel Valeriu a revenit treptat la viață. El va mărturisi: „Domnul nu m-a vrut, nu sunt încă vrednic de

¹³⁶ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 65.

¹³⁷ Idem, p. 84.

¹³⁸ Idem, p. 89.

¹³⁹ Idem, p. 144.

¹⁴⁰ Idem, pp. 176-177.

¹⁴¹ Idem, p. 195.

¹⁴² Idem, p. 201.

Împărăția Lui”¹⁴³.

În noaptea de Crăciun a anului 1951, cu două luni înainte de moarte, Valeriu Gafencu a avut o viziune povestită imediat prietenului său Ianolide. Era treaz, lucid și senin. *A văzut-o pe Maica Domnului, îmbrăcată în alb, în picioare, vie, reală. Ea i-a transmis lui Valeriu, următorul mesaj:*

„Eu sunt dragostea ta! Să nu te temi! Să nu te îndoiești! *Biruința va fi a Fiului meu. El a sfințit locul acesta acum pentru cele viitoare. Puterile întunericului cresc și încă vor mai înspăimânta lumea, dar vor fi spulberate. Fiul meu așteaptă pe oameni să se întoarcă la credință. Azi sunt mai cutezători fiii întunericului decât fiii luminii. Chiar de vi se va părea că nu mai e credință pe pământ, să știți că totuși izbăvirea va veni, dar ca prin foc și prin pârjol. Lumea mai are de suferit. Aici însă e multă credință și am venit să vă îmbărbătez. *Îndrăzniți, lumea e a lui Hristos!*”¹⁴⁴*

Această *vedere minunată* este confirmată și de mărturia doctorului Mihai Lungeanu, pomenită de preotul Constantin Voicescu¹⁴⁵.

Părintele Justin Pârvu ne povestește o *întâmplare minunată* ce i s-a petrecut în mină la Baia Sprie. Obosit de muncă, s-a retras pe o galerie și s-a întins pe jos. „Ei bine, cum stăteam eu așa cu fața în sus, se făcea în dreapta mea parcă o galerie, o adâncime întunecoasă, și numai o scânteie ca un ochi de șoarece se vedea în fundul acela al galeriei. Și parcă mă văd acum mergând prin galeria asta, fără lampă de miner, fără nimic, așa. Și în sfârșit am ajuns la clipirea aceea de lumină, și unde ies? *Ies, dragul meu, la 200 metri lângă casa unde m-am născut*”.

A revenit la realitatea minei, în zgomotul bățăilor cu o vargă de fier a confrăților ce-l chemau la muncă. Le-a relatat cele întâmplare și i-a asigurat: „Măi, să știți că n-o să murim aici. Stați liniștiți!”¹⁴⁶ Și așa a fost.

Într-o celulă la Aiud, deținuții aveau ascunsă o Biblie: *Cartea*, cum îi spuneau ei. Cartea era tăinuită sub o scândură din podeaua celulei. Era scoasă cu precauție și deținuții citeau pasaje din ea pe care le comentau. Într-una din zile, când citeau din carte, gardianul a intrat brusc în celulă și i-a scos afară. A intrat apoi singur și a făcut o percheziție printre lucrurile lor. *Cartea* rămăsese pe patul unuia, sub câteva cârpe, la căpătâi. Deși toate căpătâiele fuseseră răscolite, inclusiv cel sub care era *Cartea*, *aceasta era acolo cu o altă cârpă deasupra. Gardianul nu o văzuse.*

Era semn de la Dumnezeu, Care a vrut ca Sfânta Carte să mai rămână cu noi, notează părintele Zosim Oancea¹⁴⁷.

O *minune* pentru părintele Zosim a fost faptul că Dumnezeu i-a dăruit capacitatea de a reda din memorie întreaga slujbă a Sfintei Liturghii. Până la arestarea sa, părintele fusese profesor de religie și slujise doar o dată pe lună la Catedrala din Sibiu. Nu-și propusese niciodată să memoreze această slujbă. *În arest, din momentul în care s-a gândit la slujbă, aceasta i-a curs în minte de la un capăt la altul*¹⁴⁸.

Tot părintele Zosim ne descrie un *vis minunat*: Era la ușa din dreapta a unui Sfânt Altar și oferea pâinea și vinul ca daruri Maicii Domnului așezată pe scaunul arhieresc. Aceasta i-a primit părintelui Sfintele Daruri. Apoi o voce i-a spus în vis că Altarul în care o văzuse pe Maica Domnului era al Catedralei din Timișoara. După detenție, părintele va vizita Timișoara și se va convinge cu ochii de adevărul revelat în vis. Acela era Altarul¹⁴⁹.

La plimbarea prin curtea închisorii Aiud, părintele s-a întâlnit cu un cunoscut de la care a aflat primele vești despre starea soției și a copiilor pe care-i lăsase acasă (Menționez aici că în momentul arestării soția era însărcinată cu băiatul care va deveni peste ani preotul Dorin Oancea, profesor la Facultatea de Teologie din Sibiu). La aflarea veștii că are un băiat, starea de bucurie a părintelui a atins trăiri înălțătoare. Întors în celulă, se ruga cu intensitate și a avut o *vedenie*: „L-am văzut pe Mântuitorul, tot în vis, plutind în spațiul închis dintre cele două paturi suprapuse ale celulei și umplând uriașa clădire a celularului”¹⁵⁰.

¹⁴³ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005, p. 93.

¹⁴⁴ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 180.

¹⁴⁵ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, pp. 25-26.

¹⁴⁶ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, pp. 127-128.

¹⁴⁷ Părintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, p. 89.

¹⁴⁸ Idem, p. 143.

¹⁴⁹ Idem, p. 151.

¹⁵⁰ Idem, pp. 155-156.

La Noua Culme, moș Varga i-a destăinuit părintelui Oancea că, *treaz fiind, Îl vedea ziua pe Domnul Hristos*. „De multe ori stă în picioare, rezemat de speteaza patului meu, și mă privește cum stau, iar împrejurul capului are o strălucire de raze cum n-am mai văzut nici în icoană... De asemenea, apar niște mirosuri care nu sunt din cele pe care le cunoaștem noi, din florile pământului...”.

Într-una din zile moșul s-a rugat ca să simtă și ceilalți mirosurile. Fără să știe, aceștia *au simțit un miros deosebit de frumos*. Recunoșteau că nu au mai simțit așa miros și erau nedumeriți, pentru că nu aveau nicio floare în cameră. Era și în toiul iernii. Numai el și duhovnicul său, părintele Zosim, cunoșteau adevărul¹⁵¹.

Același gen de *experiență* au trăit împreună la Tg. Ocna viitorii preoți Mihai Lungeanu și Constantin Voicescu. „Parcurgeam mental toate etapele Sfintei Liturghii, inclusiv Sfânta Proskomidie. La un moment dat, l-am auzit pe părintele Voicescu că *simte mirosul de smirnă și de regina nopții*. I-am spus că *și eu percep același miros deosebit*. N-am comentat și ne-am continuat rugăciunile până la sfârșit. Am fost convinși amândoi de *prezența Sfântului Duh în rugăciunea noastră*”¹⁵².

În timpul iernii 1958-1959, în lagărul de muncă de la Salcia, Năstase Grimbaș a trăit *o minune*. Împreună cu monahul Sebastian și cu un frate de mănăstire, au fost prinși de un gardian în timp ce se rugau. Pedepșa a fost scoaterea lor în curtea lagărului și dezbrăcarea. Pe un ger năprasnic au rămas în cămăși, indispensabili și obiele de pânză în picioare. Apoi gardianul le-a ordonat să se așeze pe pământul înghețat, iar el a plecat înăuntru la căldură. *Minunat a fost faptul că Grimbaș nu a răcit*, deși înainte și după perioada de detenție, la cea mai mică înfundare a nasului, făcea și febră. Mâna lui Dumnezeu îi ținea pe acești mărturisitori¹⁵³.

O minune s-a produs la Mislea, când una dintre deținute s-a îmbolnăvit. Medicii închisorii n-au reușit să-i stabilească un diagnostic. Fără medicamente sau vreun fel de tratament, *deținuta Lilica a supraviețuit în mod miraculos*. Deținutele din celulă au organizat un lanț de rugăciune continuă timp de patruzeci de zile. În urma acestor rugăciuni comune, bolnava s-a vindecat. Un medic inspector ce cunoștea cazul, venind în vizită, a rămas uimit de însănătoșirea inexplicabilă a Lilicăi¹⁵⁴.

O mare minune ne prezintă părintele Justin Pârvu. Minunea s-a întâmplat în ziua de 30 ianuarie 1962, la praznicul Sfinților Trei Ierarhi: Vasile, Grigorie și Ioan. Era un detașament de 86 de deținuți la Periprava, în Deltă, la recoltat de stof pentru export. Au fost obligați să intre până la brâu în apa rece a unui lac, pentru a aduce de acolo de trei ori câte două mănunchiuri de stof. La refuzul unora de a executa ordinul, au primit amenințarea cu împușcarea. Acești năpăstuiți au lucrat în apa rece de dimineață până la ora amiezii. Frigul și umezeala le pătrunseseră în oase.

„Dragii mei, lucrul important este că atunci când ne-am întors cu al treilea mănunchi, *soarele a ieșit, a luminat și a încălzit la peste 25 de grade Celsius*. A fost *o minune care ne-a dat cea mai mare bucurie*. Gardienii erau amărâți”. S-au putut dezbrăca să-și stoarcă hainele și să le usuce și niciunul nu a răcit ulterior. *Noi am plecat de acolo cu emoția că Dumnezeu, pentru neputința noastră de a mai îndura, săvârșise o minune, concluzionează părintele Justin*¹⁵⁵.

3. 5. Învierea în temnițe

Dacă nu este înviere a morților, nici Hristos n-a înviat. ...Iar dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră, sunteți încă în păcatele voastre; ...Dar acum Hristos a înviat din morți, fiind începătură (a învierii) celor adormiți. (I Cor. 15, 13-20).

Sărbătoarea Învierii, momentul culminant al vieții liturgice a tuturor credincioșilor creștin ortodocși, a fost trăită și de cei întemnițați. Credincioșii practicanți cunosc stările deosebite pe care le simt după o perioadă de mortificare a trupului și de pocăință din timpul Postului Mare. Învierea Mântuitorului aduce pentru mulți creștini practicanți și învierea sufletelor lor. Vă dați seama cum trăiau această sărbătoare întemnițații care mai aveau o singură nădejde: credința că sufletele lor vor învia, așa cum Hristos a înviat din morți. Există două feluri de înviere. Una a sufletului în viața trupească, atunci când credinciosul urcă

¹⁵¹ Idem, p. 215.

¹⁵² Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, p. 143.

¹⁵³ Mihai Rădulescu, *Rugul aprins*, Editura Ramida, București, 1993, pp. 106-107.

¹⁵⁴ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, pp. 376-377.

¹⁵⁵ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, pp. 197-199.

niște trepte ale desăvârșirii. Cealaltă înviere este cea promisă după Judecata de Apoi. Cel ce învie în timpul vieții în trup, rămâne înviat și după moartea trupezască.

După o adevărată săptămână a patimilor, în care se desfășurase procesul de la Cluj, cu anunțarea sentințelor chiar în Sâmbăta Mare, Aspazia Oțel are un moment de bucurie sufletească. „Ca un răspuns la tristețea și îngrijorarea mea, au început să bată clopotele la Catedrala Ortodoxă care se afla peste drum de tribunal. După primul dangăt puternic și vibrant, a izbucnit un frumos *Hristos a înviat!* Cântau preoții cu vocile lor frumoase. Din repetare în repetare, *Hristos a înviat!* a cuprins toată închisoarea. Amplificat cutremurător, imnul urca din temniță spre cerul înstelat, făcând să vibreze sfânta noapte a Învierii din primăvara anului 1949”¹⁵⁶.

Traian Popescu ne descrie sărbătorirea *Învierii* din anul 1949 în închisoarea Pitești. Săptămâna Mare au trăit-o cu evlavie, liniște și pace sufletească. „Și iată noaptea de Înviere. Odată cu bătaia clopotelor care răzbea până la noi, au început să apară lumânări aprinse în stradă, dincolo de casele lipite de zidul închisorii. Acest decor, care pentru noi luase proporții cosmice, avea însă și semnificația mesajului spiritual al acelor care nu ne uitaseră și care acum doreau să știm că sunt împreună cu noi sufletește. Nu le-am putut răspunde decât cu un *Hristos a înviat!* care a început discret, apoi s-a dezlănțuit din cele aproximativ 800 de glasuri. Dacă cineva ar fi putut asista la acel moment, l-ar fi asemuit cu o imensă catedrală în care sutele de lumânări din stradă împreună cu glasurile noastre marcau Învierea Domnului, cu *moartea pre moarte călcând*. Totul vibra: aerul, ferestrele, ușile, dar mai ales inimile noastre, fără a ne imagina ce cataclism va veni peste ele nu după mult timp. Când s-a așternut liniștea, ostașul din post a spus: *Adevărat a înviat!*”¹⁵⁷

Dumitru Bordeianu ne descrie sărbătorirea Paștilor anului 1949 în celula 18. Pe atunci încă se mai primeau pachete trimise de rude. Numai arareori în 1948 și 1949 s-a întâmplat acest lucru. Un coleg de celulă a primit pe căi lăturalnice un pachet de alimente de aproximativ 10 kg. Din acest pachet s-au înfruptat toți studenții de la muncă silnică și temniță grea. Cantitatea a fost simbolică, dar cu un efect moral impresionant. Pentru a înțelege modul cum a fost împărțit pachetul, ca exemplu, un ou a fost împărțit în 24 de porții, fiecare cu o bucată de coajă roșie, simbol al sărbătorii *Învierii*. Pachetul conținea și prescuri pentru anafură, de luat cu ocazia Paștilor¹⁵⁸. (...)

Părintele Dimitrie Bejan afirma despre *Învierea* de la Aiud: „Imaginați-vă cum făceam noi Paștele! Când cânta toată pușcăria *Hristos a înviat!*, milițienii ne suduiau, stăteau cu parii pe noi, dar noi tot cântam! Acolo am trăit cel mai intens bucuria Învierii... Era directorul care-i îndemna: *Bateți-i, mări! Nu vedeți că sunt creștini?*”¹⁵⁹

Sărbătorirea *Învierii* a avut un caracter aparte în minele de plumb. Acolo au fost detașați o parte din deținuții din închisori care erau *apți* de muncă. Munca în mină avea avantajul unei anumite libertăți a deținuților în abataje, pentru că nu aveau unde să fugă. De aceea cele mai multe mărturii despre *Învierea* în temnițe sunt relatate din această perioadă a anilor 1950-1954. (...)

Preotul Liviu Brânzaș a trăit *Învierea* în singurătatea celulei de anchetă din închisoarea din Oradea. În 19 aprilie 1952 el nota: „Mă simt în profunzime altul... Această *înviere sufletească* a mea se petrece în chiar aceste zile ale sărbătorii *Învierii Domnului*”¹⁶⁰.

Tot părintele Brânzaș ne descrie noaptea *Învierii* la mina Cavnic. Sfredelele, ca și la Baia Sprie, au fost folosite drept clopote. „Sunt clopotele ocnei! Niciodată nu am auzit dangăte mai vibrante și mai tulburătoare. Totul este amețitor. Nimic nu lipsește din majestatea Noptii Sfinte: lumini, cântări, clopote...”

Cine a trăit o asemenea noapte trebuie să devină un alt om! Aici, în adâncul acestei catacombe, cu întunericul ei copleșitor, răsare o rază de lumină de care nu te poți împărtăși nicidecum și nicăieri în altă parte. *Raza din catacombă!* Ce fericire! A meritat să suporti toate chinurile de până acum, numai să te învrednicești de un asemenea har!”¹⁶¹

Oprea Tărăban amintește despre *strigătul Golgotei în noaptea de Înviere din 1957, în închisoarea*

¹⁵⁶ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 135.

¹⁵⁷ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005, pp. 65-66.

¹⁵⁸ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 101-102.

¹⁵⁹ Pr. Dimitrie Bejan, *Bucuriile suferinței*, Hârlău - Iași, 2002, p. 88.

¹⁶⁰ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 44.

¹⁶¹ Idem, pp. 118-119.

din Gherla, când aproximativ 7000 de deținuți au cântat o noapte întreagă *Hristos a înviat!*¹⁶²

O altă sărbătoare a *Învierii*, de la Reduitul din Jilava, din anul 1957, este pomenită de Vasile Cristea¹⁶³.

Și părintele Steinhardt descrie sărbătorirea *Învierii* la Gherla în 1961. După ce au postit, deținuții s-au împărtășit în liniște. „După deșteptare, încercarea de a cânta în surdina *Hristos a înviat!* fusese brutal reprimată de gardieni. Acum însă, la prânz, ne dau pace și din câte un colț, de sus, de unde suntem cocoțați, auzim – ca din văi, de acolo, de dincolo – câte o îngânare de cântec și o reluăm și noi, șușotind”¹⁶⁴.

De la Mislea, Aspazia Oțel își amintește două sărbători ale *Învierii*.

„În ziua *Învierii* ne-am adunat toată temnița *liberă* (cele care au lucrat o perioadă la atelierele de croitorie) în sala de mese, unde corul condus de Marga a făcut o liturghie originală, alcătuită numai din răspunsurile la Sfânta Liturghie, orânduite după canon de Nana”¹⁶⁵.

„Ne-am putut sărbători în liniște zilele legate de Sfintele Patimi, de Sfânta *Înviere*. Am reconstituit din memorie câteva evanghelii, câteva stihuri din stările Prohodului, am făcut din soba noastră un altar în jurul căruia ne-am adunat ca să-L primim cum se cuvine pe Mântuitorul sufletelor noastre. Am reușit să cântăm și *Mergi la cer și Te așează, Hristos a înviat* și stihuri din Sfânta Liturghie. Executate *pianissimo*, cântecele noastre răsunau foarte înăbușit în mizerabila noastră temniță, transfigurată într-un spațiu celest în care sufletele puteau să-și ia cuminecarea în miracol, caracteristică acestor Sfinte zile”¹⁶⁶.

Din amintirile Nicolei Valery aflăm despre serbarea *Învierii* într-o altă celulă a închisorii Mislea. Când în satul din apropiere au sunat clopotele, mai mult de cincizeci de deținute erau în picioare. Maica Eudoxia, așezată într-un pat suprapus, domina întreaga adunare. Maica a citit toate pericopele evanghelice privitoare la minunea *Învierii* (Nicole Valery descoperise o Biblie în fosta biserică transformată în depozit. Biblia a fost fragmentată în fascicule ce au circulat în mare taină și cu mult folos printre deținute). Apoi toate au cântat *Hristos a înviat!*

„Fără să ne mai temem că vom fi auzite, am cântat într-un singur glas minunatul cântec ortodox *Hristos a înviat din morți...*, pe care l-am repetat de trei ori... După ce, îmbrățișându-ne ca niște surori, ne-am spus una alteia, din nou, *Hristos a înviat!*, fiecare s-a întors în patul ei. Departe de ai noștri și nevoite să trăim într-un loc mizerabil, ne simțeam mai aproape de Dumnezeu și înțelegeam mai bine misterul *Învierii* decât pe vremea când sărbătoream Paștele în libertate. În acea zi am înțeles cu adevărat minunata lui frumusețe”¹⁶⁷.

Desigur, aceste gesturi creștine au fost de multe ori drastic sancționate de conducerea închisorilor. Dar acestea nu au putut umbri bucuria de manifestare a credinței în *Învierea* lui Hristos. Considerați morți de regimul comunist, pomeniți la morți de rudele din afară ce nu mai aveau vești de la ei, întemnițații au dovedit că *Învierea* este un act real și posibil. Atât cei care au murit în închisori, cât și cei care au supraviețuit au biruit moartea. Dovada *învierii* lor este că la acest moment regimul comunist a fost înfrânt. Acești întemnițați ne-au demonstrat în timp că biruitor nu poate fi decât Iisus Hristos împreună cu toți cei care cred în *Învierea* Sa.

¹⁶² Mihai Rădulescu, *Rugul Aprins*, Editura Ramida, București, 1993, p. 69.

¹⁶³ Idem, p. 67.

¹⁶⁴ Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 205.

¹⁶⁵ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 186.

¹⁶⁶ Idem, p. 265.

¹⁶⁷ Nicole Valery – Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, p. 114.

5. Mărturisire, martiriu și sfințenie în temnițe

5. 1. Mărturisiri de credință ortodoxă în temnițe

Mărturisirea este un act prin care, în mod voit și în deplinătatea cunoștinței, un credincios afirmă un adevăr de credință. Astfel de momente de mărturisire a credinței au avut foarte mulți deținuți de-a lungul detenției. Majoritatea dintre ei au fost închiși tocmai datorită declarațiilor deschise și faptelor lor ce dovedeau credința în Dumnezeu și prin care se împotriveau sistemului ateu.

Dar, după cum ați văzut deja, comunismul a fost diabolic din perspectivă teologică. *Din acest punct de vedere putem afirma că toți cei care au fost închiși și erau credincioși în momentul arestării pot fi declarați mărturisitori ai credinței creștine. De asemenea toți preoții întemnițați au făcut o mărturisire creștină prin continuitatea lucrării lor acolo. Săvârșind Sfintele Taine printre deținuți, ei au dovedit că preotul este oriunde slujitorul lui Hristos Dumnezeu din Sfânta Treime.*

Mărturisiri au fost cu miile și nu pot fi cuprinse într-o singură carte. Numai Dumnezeu din ceruri cunoaște toate actele de manifestare a credinței celor întemnițați. Vom prezenta doar câteva cazuri mai reprezentative ale unor asemenea acte de mărturisire.

La pronunțarea sentințelor din procesul de la Cluj, după relatarea Aspaziei Oțel, majoritatea acuzaților au mărturisit: „*Îmi asum vina de a crede în Dumnezeu, de a-mi iubi patria și de a mă jertfi pentru binele neamului meu. Voi primi cu stoicism osânda și voi fi bucuros să o ispășesc*”¹⁶⁸.

Deosebită a fost mărturisirea studentului Ioan Bohotici: „*Ne-ați acuzat că suntem niște dușmani înrăiți ai poporului, că urâm clasa muncitoare, că suntem niște produse nefericite ale burghezo-moșierimii în declin. Nu suntem dușmani ai propriului popor, nu suntem nici pe departe fii de moșieri, nu avem nicio relație cu pătura burgheziei exploatare și nu urâm pe muncitori. Sunt fiu al Maramureșului și cunosc foarte bine cât a suferit și cât a sângerat întregul neam sărac. Noi, generația aceasta pe care o aveți în față, pe băncile acuzării, suntem foarte conștienți de toate nedreptățile care ne-au umplut de revoltă și durere. De aceea ne-am făurit un crez, un vis, și ne-am angajat în realizarea lui. Noi am vrut să ne formăm și să ne pregătim pentru a fi apți să schimbăm acea ordine socială care se exprimă prin *homo homini lupus* cu o alta care să se exprime prin *homo homini res sacra*. ... Și nu este deloc întâmplător că suntem judecați în Săptămâna Patimilor. Cu aproape 2000 de ani în urmă, Însuși Fiul lui Dumnezeu, Iisus, urca din greu Golgota, osândit la suplicii și moarte prin crucificare, tocmai pentru că vroia să restabilească omul, să-i restabilească demnitatea divină pierdută, să-l readucă la starea de Eden*”¹⁶⁹.

În închisoarea Mislea, Nicole Valery-Grossu poartă un dialog cu directoarea închisorii, căreia îi mărturisește: „*Stând singură în celulă, am avut norocul să înțeleg că în viață există cauze cărora merită să li te consacri; pentru mine, *singura cauză pentru care merită să lupți este cauza creștină. Sunt ortodoxă. M-am convertit înainte de a intra în închisoare și, de atunci, sunt hotărâtă să consacru întreaga energie a tinereții mele lui Iisus, Domnul nostru, al tuturor. Pe El vreau să-L slujesc și, prin El, pe toți cei ce mă înconjoară. Am fost adusă aici pentru politică, dar ea nu mai are asupra mea nicio putere. Prin credința mea în Dumnezeu, mă consider acum o ființă nouă*”¹⁷⁰.*

Tot de la Mislea, Nicole Valery ne relatează un alt caz de mărturisire creștină. Tânăra de 26 de ani, Cristina, este chemată de doi ofițeri politici care îi prezintă o scrisoare de la mama sa. Aceasta îi sugera ca, spre binele ei, să accepte ce-i cer aceștia pentru a fi eliberată. Ei îi propuneau eliberarea, condiționată de colaborarea ca informator în libertate. Refuzând, Cristina le-a răspuns categoric: „*Credeți-mă, am remușcări pentru durerea ei... Dar, în fața condițiilor voastre, domnilor, prefer să știu că mama suferă departe de mine decât să fac să plângă atâtea alte mame din pricina lașității mele. Conștiința mea nu-mi îngăduie să mă angajez în acest joc sinistru. Sunt creștină!*”¹⁷¹

Dumitru Bordeianu descrie atitudinea lui Țurcanu în august 1951, când procesul de reeducare se apropia de final la Pitești. El mergea din cameră în cameră și afirma: „*Vreau să vă atrag însă atenția că cei mai periculoși dintre voi, bandiților, ați rămas cei care mărturisiți credința voastră în Dumnezeu...* De aceea, pentru aceștia vor continua încă ani de zile demascările, așa cum le-ați cunoscut și încă cu alte

¹⁶⁸ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, p. 131.

¹⁶⁹ Idem, p. 132.

¹⁷⁰ Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998, p. 90.

¹⁷¹ Idem, p. 183.

metode. Trebuie să vă scoatem din cap și din inimă odată pentru totdeauna această aberație, credința în Dumnezeu”.

După aceste afirmații, el întreba: „Cine din voi, bandiților, mai crede în Dumnezeu?” O jumătate din camera trei subsol a ridicat mâna în sus la această întrebare. Aceasta după toate torturile și supliciile fizice și psihice ce au constituit reeducarea. Bineînțeles că această *mărturisire* a fost urmată de alte pedepse. Bordeianu afirmă:

„Cine nu-l cunoaște pe *Vasile Pătrașcu*, a cărui credință a fost de nezdruncinat și a mărturisit-o până în ultima clipă, cu toate torturile prin care a trecut? Cine nu-și amintește de Zelică Berza din camera 3 subsol, de Reus, Ungureanu, Nedelcu, Popa, Andreșan, Dinescu, Popescu Paul, și de ceilalți, care *au afirmat public că nimeni nu-i va putea obliga să se lepede de Dumnezeu și de Biserica Lui*, cu toate torturile aplicate, cu atât mai mult cu cât Biserica este recunoscută de lege”¹⁷²?

La Crăciunul din 1950, la Pitești, *au refuzat să cânte monstruozițiile impuse de torționari*: Pintilie, Nedelcu, Zelică Berza, Reus Gheorghe, Dinescu și Gelu Gheorghiu. Răzbunarea demonică nu a întârziat. În urma pedepsei cu bătaii cumplite, Pintilie a suferit moarte martirică, iar Nedelcu a înnebunit.

La mina Nistru, în anul 1954, a venit în inspecție un locotenent major. Acesta l-a luat separat pe părintele Grebenea și i-a cerut: „Promite-mi că nu vei dezvolta nicio activitate religioasă și nu vei da nimănui îndemnuri, sfaturi, lămuriri pe linie religioasă, adică te vei reține și nu vei da nimănui asistență spirituală”.

Iată răspunsul mărturisitor al părintelui Grebenea: „Noi suntem arestați, lucrăm în condiții grele. Suntem uitați de familii, cărți și gazete nu avem, moartea e lângă noi la tot pasul, iar regimul e sever. Rupti de toate, ne-a rămas numai Dumnezeu... *Ca preot creștin, pot eu să resping pe cineva dacă vine și îmi cere un ajutor spiritual? Acest lucru nu l-aș face orice s-ar întâmpla...* Nu resping cererea dumneavoastră din îndrăzneală. Nu! Ci din necesitate: mi-e imposibil a o primi și nu vreau să vă înșel. Vă spun deschis: Nu!”¹⁷³ Și era în mâinile lor!

În timpul reeducării la Gherla, între două bătaii, Virgil Maxim le prezice torționarilor: „Voi acum sunteți amăgiți și înșelați de propria voastră părere despre voi și v-ați făcut slujitori lui satan, iar prin mâinile voastre se operează prăbușirea multor suflete. Pentru că nu mai vreți să vă întoarceți din drumul acestor fărădelegi și să deconspirați lucrarea pe care v-ați angajat să o săvârșiți, veți plăti cu viețile voastre. Pentru a nu rămâne urme, totdeauna cel ce se servește de o sculă pentru săvârșirea răului caută să o distrugă sau s-o ascundă. Și voi veți fi primii care veți fi uciși”. Și așa a și fost până la urmă¹⁷⁴.

Căpitanul Madociu a fost în detenție numai vreo 6 luni. Înainte de a fi eliberat, acesta le-a mărturisit colegilor de celulă: „Domnilor, am crezut la început că această formulă comunistă este salvatoare pentru țara și poporul nostru. *Vă mărturisesc că din tot ceea ce am văzut și din tot ce am înțeles în aceste zile de detenție, socotesc că nu există concepție mai oribilă și metode mai drăcești decât acestea*. Sunt bucuros că am fost arestat, ca să-mi salvez sufletul de la moarte veșnică”¹⁷⁵.

Anchetat la Văcărești în procesul reeducării, creștinul Virgil Maxim mărturisitorul are următorul dialog cu un ofițer politic:

„- Ce ideal ai?

- *Să pot iubi pe Dumnezeu și pe aproapele meu ca pe mine însumi...*

- Tu crezi că pe om l-a făcut Dumnezeu?

- *Da! Dumnezeu l-a făcut. După chipul și asemănarea Sa.*

- Ești înapoiat!... Nu crezi că este utopie credința în Dumnezeu?

- *De două mii de ani a învins toate concepțiile celelalte: religioase, filosofice, morale etc. Hristos a spus despre Biserica Sa că porțile iadului nu o vor birui. Utopie este concepția materialistă*”¹⁷⁶.

Trecut prin reeducare, tânărul M., după ce s-a opus inițial, a cedat după trei luni de torturi și a acceptat să bată și el. Ajuns la Tg. Ocna, grav bolnav, înainte de a muri *a mărturisit* colegilor de cameră: „Iertați-mă! *Cred în Dumnezeu și în viața veșnică*. Nu mă părăsiți! Vă rog... vă rog ...!”¹⁷⁷

¹⁷² Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 272-275.

¹⁷³ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 249-250.

¹⁷⁴ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 85.

¹⁷⁵ Idem, p. 98.

¹⁷⁶ Idem, pp. 157-161.

¹⁷⁷ Ioan Ianolide, *Întorcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 132.

Țăranul Ghe., deținut bolnav la Tg. Ocna, se revoltase împotriva lui Gafencu pentru că i se părea că toată lumea îl ajută numai pe acesta. Dorea mult să trăiască și ar fi vrut să-și vadă copiii de acasă. Pe patul de moarte, acest țăran îi mărturisește lui Valeriu: „Iartă-mă, am fost stăpânit de satana! Doream să trăiesc și am fost îngrozit că mor. Nu a fost drept, nu a fost bine ce am făcut. *Mor cu credința în Dumnezeuul strămoșilor noștri*. Ticăloșii ăștia au pângărit lumea! Blestemați să fie! Și s-a stins”¹⁷⁸.

Părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa a fost un mărturisitor deosebit. A cedat la reeducarea de la Pitești. În anul 1954 a uimit securitatea cu gestul său curajos de a afirma că adevărații autori ai reeducării erau conducătorii Ministerului de Interne. A fost un adevărat act de pocăință al părintelui. Închis la Jilava într-o izolare ucigătoare, părintele încearcă să-l salveze pe colegul său de celulă, Costache Oprișan. Cu un ciob de sticlă și-a scrijelit artera de la mână și a colectat o cantitate de sânge în gamelă. După decantare, i-a dat lui Costache să bea limfa rezultată. Gestul a fost sublim, dar zadarnic pentru bietul Oprișan¹⁷⁹.

După eliberarea din 1964, părintele hotărăște să slujească toată viața lui Dumnezeu și oamenilor. Absolvă Facultatea de Teologie și este hirotonit preot. Deoarece încă îl apăsa conștiința pentru căderea din închisoare, a vrut să-I arate lui Dumnezeu mulțumirea pentru salvarea sufletului său din iadul reeducării.

Astfel, în Postul Mare al anului 1978, a rostit *Șapte predici către tineri* în capela Seminarului teologic din București, unde preda limba franceză și studiul Noului Testament. Alungat din școală și din biserică de patriarhul Justin Moisescu, părintele Calciu a fost arestat de Securitatea ceaușistă și condamnat la 10 ani de detenție. A fost eliberat în anul 1984 și și-a continuat slujirea preoțească în S.U.A., pentru românii din exil¹⁸⁰. Plecat la Domnul în anul 2006, a fost înmormântat în cimitirul Mănăstirii Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil de la Petru Vodă, ctitoria marelui duhovnic, părintele Justin Pârveu, în memoria celor căzuți în închisorile comuniste.

Părintele Justin Pârveu ne povestește despre muștrarea de conștiință ce a avut-o la un moment dat. Atunci nu avusese curajul să-și recunoască calitatea de preot în fața administrației. Într-o altă situație are prilejul să facă mărturisirea. Într-o adunare de 120 de deținuți este pusă întrebarea: *Cine crede încă în Dumnezeu? Cine crede încă în această tâmpenie?*

Părintele a ieșit în fața mulțimii, *mărturisind în acest fel credința sa*. La a doua întrebare a politrucului: „*Cine altcineva crede ca acesta?*”, gestul părintelui Justin a determinat atitudinea întregii adunări. *Toți au avut curajul să mărturisească credința în Dumnezeu*¹⁸¹.

Un episod asemănător s-a petrecut și la Periprava. Duminică după amiaza caralii i-au întrebat pe deținuți: „Bandiților, ați rămas tot bandiți. Mă, care mai crede, mă, în Dumnezeu, să iasă aicea în față!”¹⁸² Și la fel, părintele a ieșit primul în față și apoi toți ceilalți după el. *Aceste mărturisiri publice* determinau reacția dură a conducerii și a gardienilor. Deținuții erau aspru pedepsiți pentru curajul de a înfrunta duhul antihristic, însă continuau mărturisirea cu orice risc.

Despre părintele Justin a auzit prin închisori, fără să-l cunoască, Grigore Caraza. *Era prezentat de deținuți ca fiind un preot cu har*¹⁸³. Și acum părintele Justin își continuă mărturisirea. Ctitoria sa, Mănăstirea Petru Vodă, este închinată martirilor și mărturisitorilor din temnițele comuniste. În cimitirul mănăstirii odihnesc trupurile neînsuflețite ale părintelui Gheorghe Calciu Dumitreasa și ale monahului Atanasie Ștefănescu. Amândoi au trecut prin calvarul temnițelor.

Părintele Dimitrie Bejan a fost un preot deosebit, prezent în închisori. A realizat importanța preotului în spațiul de detenție și a înțeles continuarea misiunii sale slujitoare printre deținuți. Pentru curajul de a-i asista duhovnicește pe frații de suferință, a fost pedepsit de multe ori. Dăruit de Dumnezeu, părintele rezista la bătăile gardienilor fără să simtă durerea. Ioan Ianolide îl descrie: „Un erou, un vulcan de credință, un munte de caracter. A fost preot militar pe frontul de Răsărit. Și-a început lupta cu ateismul în lagărele de soldați români din U.R.S.S., când a refuzat să intre în divizia Tudor Vladimirescu, formată din românii care acceptaseră reeducarea cu scopul de a reveni în țară. În 1948 a fost trimis spre judecare la București. A trecut prin mai multe închisori din țară. După eliberare, a continuat să fie urmărit,

¹⁷⁸ Idem, p. 141.

¹⁷⁹ Grigore Caraza, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007, pp. 289-291.

¹⁸⁰ Ziarul „Libertatea”, New York, an V, aprilie-mai, nr. 45-46, 1986.

¹⁸¹ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârveu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, p. 106.

¹⁸² Idem, p. 196.

¹⁸³ Grigore Caraza, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007, pp. 355-357.

persecutat și torturat”¹⁸⁴.

Părintele Arsenie Papacioc a fost și el un mare mărturisitor al temnițelor comuniste. A făcut parte din grupul celor aproximativ o sută de deținuți care au refuzat total reeducarea din anii 1962-1964 de la Aiud. Într-o sală mare de conferințe erau adunați deținuții cărora li se explica ce decăzută era Biserica în Evul Mediu și ce abuzuri făcuse Inchiziția. Părintele s-a ridicat în picioare și a început să strige reeducatorilor: *Ce vorbiți voi? Ce știți voi despre Evul Mediu? Evul Mediu a fost teocentrist, a pus pe Dumnezeu în frunte; pentru niște papi nenorociți, acuzați Biserica lui Hristos și virtuțile creștine?*

Ioan Ianolide îl descrie sumar, dar concis. „Ieromonahul Arsenie: mărunț, slab, ager și viu, mare duhovnic, om fără compromisuri. *Micul cel mare*. S-a călugărit din vocație. Suflet și trup feciorelnic, caracter integru. Energie necurmată și imensă putere de iubire. Om de luptă și sacrificiu. Conștiință și capacitate misionară. A făcut prozeliti înainte și după ce a depus votul monahal. S-a zbatut să impună adevărata conștiință creștinilor și a reușit. Luptător încercat, el spunea: *Noi înfruntăm pe ateii la ei acasă*. Este un far al lui Hristos”¹⁸⁵.

La eliberarea din 1964, unul din gardienii de la Aiud l-a petrecut cu privirea și a exclamat: *Iese sfințenia pe poartă!*

Înainte de a părăsi închisorile, deținuții care înduraseră atâtea suferințe au fost supuși la o nouă reeducare. Nu mai erau folosite aceleași metode ca cele din reeducarea din anii 1949-1951. Denumirea cosmetizată era de *activitate cultural-educativă*. Acum se foloseau metode mai subtile și li se cerea un acord scris de acceptare a regimului și de lepădare a credinței. Refuzul semnării declarației finale s-a soldat cu izolarea câtorva sute de deținuți hotărâți, timp de aproape 2 ani.

Iată discuția din noiembrie 1962 dintre preotul Liviu Brânzaș și colonelul Crăciun:

„- Domnule comandant, eu am declarat că, atunci când voi fi eliberat, voi respecta legile țării (în mod intenționat spuneam ale țării, și nu ale statului), dar *nu pot renunța la cele trei principii ale mele*. Nu pot să ies pe poarta închisorii decât în aceste condiții. Cele trei principii ale mele...

- Care sunt acelea? – mă întrerupe el, cu o nuanță de ironie în glas.

- *Credința în Dumnezeu, dragostea de neam și cultul eroilor* – răspund eu cu simplitate”¹⁸⁶.

Această mărturisire i-a atras părintelui pedepsirea cu închiderea la Zarca, *închisoarea din închisoare*, până la eliberarea din iulie 1964.

Aceeași soartă a avut-o și mărturisitorul Grigore Caraza. Iată un fragment din declarația dată de acesta în anul 1962, prin care preciza că refuză să primească reeducarea: „*Subsemnatul, fiind creștin-ortodox, cu credință nelimitată în Dumnezeu, nu pot să mă asociez decât unei formații cu caracter religios*. În acest sens, la întrebarea care mi s-a pus de către domnul maior politic, ce cărți vreau să citesc, răspunsul meu a fost că numai cu caracter religios și, în special, Noul Testament”¹⁸⁷.

În urma acestei declarații, Grigore a pătimit 45 zile de izolare la celularul din Aiud. Afară erau geruri cumplite. Pentru a nu îngheța se mișca încontinuu 17 ore pe zi, după care cădea extenuat pe podeaua de ciment. Cei izolați primeau mâncare la trei zile, iar seara primeau apă rece amestecată cu sare. Apoi a stat la Zarca Aiudului până în iarna lui 1963-1964, când a făcut din nou 65 zile de celular. Aceeași soartă au avut la Aiud aproximativ 100 de deținuți care nu au cedat și nu au vrut să facă nici cel mai mic compromis cu privire la reeducarea finală.

În timpul discuțiilor privind pregătirea deținuților pentru eliberare, părintele Grebenea a fost somat:

„- *Declară că nu există Dumnezeu!*

- Religia e de neînlocuit, iar preoții sunt slujitorii ei. Doborârea ei e doborârea omului... Deci, ca să nu vă înșel, *declar că există Dumnezeu și că eu am crezut în El!* Vă rog să credeți că un preot, dacă e cinstit, nu vă poate înșela declarând că nu există Dumnezeu.

- *Ce angajamente îți iei pentru viitor, dacă te eliberezi?*

- Aș dori să unesc două lucruri în acțiunea mea: lucrul pentru Dumnezeu prin slujirea Sfintei noastre Biserici și slujirea Patriei prin acte ce țin direct de întărirea ei. *Vreau să fiu în viitor un creștin adevărat și un român adevărat!*”¹⁸⁸ Și părintele Grebenea a fost un mărturisitor al lui Hristos.

¹⁸⁴ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 330.

¹⁸⁵ Idem, p. 328.

¹⁸⁶ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 270.

¹⁸⁷ Grigore Caraza, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007, p. 333.

¹⁸⁸ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 369-371.

Virgil Maxim relatează că: „800-1000 de oameni n-au acceptat condiții în legătură cu munca și eliberarea. Declarația era compromițătoare și cuprindea renegarea trecutului ideologic, înfierarea lui, chiar lepădarea de credință; apoi subordonarea totală față de dispozițiile administrației. Unii o dădeau formal, încercând să-și salveze bruma de viață ce le mai rămăsese atârnată de ciolane și credeau că este suficient ca să-i mulțumească pe adversari. Se înșelau”¹⁸⁹.

Administrația mergea mai departe și deținuții nu scăpau până nu semnau ce li se impunea. Pedepsa celor pomeniți de Maxim, care au refuzat lepădarea, a fost trimiterea la Zarcă. Acolo regimul a fost draconic în ultimii doi ani.

Iată declarația scrisă, demnă de un mărturisitor creștin, dată de Virgil Maxim la sfârșitul lunii aprilie 1964, înainte de eliberare:

„1. *Sunt creștin ortodox și cred în Dumnezeu Treimic*, pe care-L mărturisește Biserica noastră Ortodoxă română.

2. Sunt român și mă simt legat de tot trecutul de luptă al strămoșilor, care au apărut cu prețul vieții lor ființa spirituală și materială a acestui neam și pământul pe care trăim.

3. *Sunt împotriva concepției ateiste și comuniste din țară și din lume.*

4. Mă supun legilor statului și doresc să muncesc, dar dacă această supunere și muncă îmi este condiționată de abdicarea de la credința în Dumnezeu și apărarea valorilor spirituale naționale, sunt gata să suport consecințele refuzului de supunere și muncă”¹⁹⁰.

Din cartea *Preoți în cătușe* aflăm că în 1964 începe noua reeducare și la o colonie de muncă din Deltă. Părintele Dumitru Bălașa era îndemnat:

- *Declară și dumneata că nu crezi în Dumnezeu, că te omoară ăștia.*

Deși bătut, părintele nu a cedat.

- *Cum să declar? Să rămâie scris?*

Agresat continuu, părintele și-a folosit înțelepciunea. A anunțat conducerea lagărului că va semna declarația cerută dacă va fi lăsat să vorbească adunării deținuților din lagăr. Aceștia îi pun la dispoziție un microfon. În fața conducerii și a tuturor deținuților, părintele a mărturisit: *Mi s-a cerut să declar că nu cred în Dumnezeu.* A relatat cum a fost bătut și chinuit ca să dea această declarație. În final el a rostit cuvintele: „Rog pe Bunul Dumnezeu să vă ierte. Dumneavoastră o să mergeți acasă; o să vă vedeți familiile, copiii. Pe mine, desigur, or să mă împuște. *Să spuneți soției mele și copiilor mei că am murit cu credința în Dumnezeu și că nu m-am lepădat până-n ultima clipă!*”

După aceasta a îngenunchat și a început să cânte rugăciunea *Tatăl nostru*. Nu a fost ucis, dar a fost pedepsit cu izolarea și înfometarea¹⁹¹.

Înainte de a fi eliberat de la Periprava, în septembrie 1963, după 15 ani de detenție, părintele Zosim Oancea a mărturisit în fața maiorului Paul:

„Domnule maior, eu m-am condus și mă conduc în viață după o scară de valori: *pentru mine, întâi e Dumnezeu, în al doilea rând – Neamul și Țara, în al treilea rând – Familia, iar abia în al patrulea rând sunt eu.* Dacă se poate să trăiesc și eu afară, liber ca și ceilalți, bine. Dacă nu, stau mai departe aici”¹⁹².

Aici trebuie să vedem diabolismul Securității. După atâția ani de suferințe, de disperări, de căderi și ridicări, comuniștii au vrut să se asigure că vor da drumul unor oameni reeducați. Omul nou, proiectat de laboratoarele socialismului științific, trebuia să nu se mai ridice. Mulți dintre cei care au trecut prin acest lung calvar au semnat declarațiile cerute. Cine are curaj, să ridice piatra și să-i judece.

Rămân însă cei care nu au vrut sub nicio formă să cadă din credința lor. Trebuie să vedem puterea și măreția lui Dumnezeu în statornicia acestor mărturisitori ai lui Hristos.

5. 2. Martiraje în temnițe

Prin definiție, *martirul este o persoană care îndură chinuri sau suferă moarte pentru o idee sau convingerile sale, pentru apărarea unei credințe religioase.* Același înțeles îl are și cuvântul „mucenic”. Actul de suferință al martirului se numește martiriu sau martiraj. Martirii sunt cei care au avut curaj să înfrunte moartea pentru a-L mărturisi pe Hristos. Ei sunt aleșii Domnului, care au urmat pe Hristos până

¹⁸⁹ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 193.

¹⁹⁰ Idem, p. 209.

¹⁹¹ Mihai Rădulescu, PS Irineu Slătineanu, *Preoți în cătușe*, Editura Ramida, București, 1997, pp. 120-121.

¹⁹² Pr. Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, p. 225.

la moarte. Întâiul martir creștin a fost Sfântul arhidiacon Ștefan. Istoria Bisericii lui Hristos, reflectată și prin calendarul creștin-ortodox, este plină de martiri și mucenici. Și în temnițe au fost rânduiți astfel de oameni ai lui Dumnezeu.

Părintele Liviu Brânzaș povestește cum a trecut la cele veșnice preotul duhovnic Aurel Lazarov. La Aiud, s-a îmbolnăvit de meningită și a fost internat la infirmeria penitenciarului. Boala s-a dezlănțuit cu virulență și a intrat într-o fază galopantă. Întrând în agonie, părintele a început un dialog dramatic cu un interlocutor invizibil:

- *De ce, Doamne, de ce?...*

Apoi:

- *Știu, Doamne, știu!...*

Și cu ultimele energii ale ființei sale:

- *Înțeleg, Doamne, înțeleg!...*

„Așa a trecut în veșnicie robul lui Dumnezeu preotul Aurel, duhovnic neînfricat al temniței și ocnei... Fericit robul lui Dumnezeu Aurel – preotul care în timpul prigoanei anticreștine a murit în temniță!”¹⁹³

Dumitru Bordeianu ne-a relatat cazul studentului medicinist Iosub Mihai. Datorită curăției sale sufletești, am văzut cum Dumnezeu i-a dăruit acele vise premonitorii ce anunțau reeducarea de la Pitești. Potrivit lui Bordeianu, Iosub a fost bătut crunt în camera 2 parter. Pentru a se trezi din leșin l-au udat cu apă pe cap și apoi l-au lăsat aproape mort, cu capul pe cimentul rece. În urma acestui tratament inuman, în câteva zile ficatul i s-a umflat și a făcut și o meningită acută. Deși sesizată conducerea, nu a fost tratat. A murit în dureri groaznice, dar împăcat cu gândul că nu s-a lepădat de Dumnezeu și de idealurile sale.

„Pentru toți cei care l-am cunoscut pe Iosub, *amintirea și jertfa lui au fost un imbold și un exemplu*. Așa a știut să moară un tânăr în floarea vârstei, ucis fără milă de cei fără Dumnezeu și fără de lege. Iosub a fost primul pe care l-am văzut ucis”¹⁹⁴.

Mărturisorul Dumitru Bordeianu declară: „Și dacă la Pitești aș fi văzut numai un tânăr ucis... Dar *au fost uciși zeci, și anume dintre cei ce se nasc la mari intervale de timp, dintre cei mai buni*”¹⁹⁵.

Ionică Pintilie este un alt *martir al temnițelor*. El a avut curajul ca, în reeducare, nu numai *să se opună torționarilor*, dar să-i mobilizeze și pe ceilalți colegi de celulă, *îndemnându-i să nu se lepede de credința lor. Mărturisea în fața tuturor că el este creștin*, că-L iubește pe Hristos și că acceptă de bunăvoie moartea.

După bătăi îndelungate ce au durat luni de zile, înainte de a i se da lovitura de moarte, Pintilie a mărturisit: *Sunt creștin și așa vreau să mor!* Și așa a și murit. Abia se mai putea mișca și, la întrebarea dacă mai crede în Dumnezeu, el a dat din cap afirmativ. A fost bătut din nou. Înainte de moarte a avut o revenire de câteva momente. Ultimele lui cuvinte au fost auzite de Bordeianu: *Văd printre aștri... Am ajuns în galaxia Halas și văd...*

Nici trupul mort nu a fost lăsat de furia demonilor ce se manifesta prin torționar. A fost călcat în picioare și bătut, deși nu mai răsufla.

Iată ce ne spune despre el Dumitru Bordeianu: „*Pintilie a răbdat martiriul asemenea primilor creștini*. A fost asasinat de slugile satanei, care și-au vândut sufletul și conștiința lui Lucifer”¹⁹⁶.

Pe la sfârșitul lui ianuarie 1951, un alt coleg de suferință are parte de *moarte martirică*. Țurcanu l-a ucis pe un tânăr care fusese premiantul liceului teoretic din Bacău și unul dintre cei mai buni studenți ai Politehnicii din București. Niță Cornel *a mărturisit public că este creștin* și că vrea să moară în această credință. Țurcanu s-a dezlănțuit cu toată furia demonică asupra lui și i-a zdrobit ficatul cu picioarele. „Tânărul acesta se asemana în calitate și atitudine cu Pintilie, fiind, ca și el, unul din cei mai buni dintre noi... *Ei valorau cât sute dintre noi ceilalți*” nota Bordeianu¹⁹⁷.

La Gherla, Dumnezeu a rânduit ca încă șase tineri credincioși să biruiască frica instaurată de torționarii lui Țurcanu. Știm că frica este de la diavol și că acesta ține în capcana fricii sufletele oamenilor pentru a nu se mântui.

¹⁹³ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, pp. 116-117.

¹⁹⁴ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 151-152.

¹⁹⁵ Idem, p. 171.

¹⁹⁶ Idem, pp. 200-205.

¹⁹⁷ Idem, pp. 232-233.

Începuse procesul reeducării și la Gherla. Acesta se desfășura în mare secret și erau folosiți deținuți turnători care cedaseră reeducării de la Pitești. Cei șase tineri, *cu un curaj de martiri, au prevenit miile de deținuți din atelierele închisorii că studenții, elevii și o parte din muncitorii și țărani nou veniți sunt informatori.*

Țurcanu a aflat de acțiunea lor. I-a bătut crunt și i-a plimbat din celulă în celulă pentru a-i da ca exemplu de ceea ce li se poate întâmpla celor ce se opun reeducării. Bordeianu îi descrie pe cei șase martiri: „Într-o seară, prin decembrie, s-a deschis ușa și au apărut, mai întâi, trei cadavre ambulante, susținute de câte doi inși: trei tineri desfigurați și, puțin după aceea, încă trei. Prin toate torturile și camerele de demascări prin care am trecut, nu am văzut vreodată așa ceva. Fața acestor tineri era desfigurată, nu li se mai cunoșteau ochii, nasul sau urechile. Văzându-le fața, ne-am întrebat cum vor fi arătat trupurile lor, când nu puteau să se țină pe picioare și nici să scoată un cuvânt?”¹⁹⁸

Aveau să moară la scurt timp în celulele secrete ale Gherlei. *Prin jertfa lor, cei șase au putut preveni și au stopat acțiunile de demascare de la Gherla.* Numele lor nici măcar nu se mai cunosc. Trupurile lor stau îngropate prin gropile comune ale Gherlei. Dar sufletele lor curate au ajuns în cetele sfinților. Ei nu și-au salvat doar sufletele lor, ci a sutelor de deținuți ce ar fi trebuit să intre în demascările care au fost oprite prin curajul acțiunii lor. Ca ei au mai fost câțiva, despre care nu se mai știe nimic.

Un caz deosebit este și cel al muncitorului tâmplar din Arad, Flueraș. Acesta, profitând de obligația de a face curat prin curtea închisorii din Gherla, mergea să se închine în fosta capelă. Acolo se aflau și icoanele aduse din fosta biserică, dezafectată și transformată în magazie.

Fost socialist în tinerețe, el mergea acum în fața acestor icoane și se ruga la Dumnezeu să-l ierte. Temnița îl adusese în stare de pocăință. Într-o discuție cu Bordeianu, bătrânul îi spunea, referindu-se la iluziile vieții: *Fătul meu, toate sunt minciuni. Vezi să nu-L pierzi pe Dumnezeu, c-ai pierdut totul!* Au fost ultimele cuvinte schimbate între cei doi. Ulterior, Bordeianu a aflat cum a fost trădat și ucis.

„Probabil că *găsindu-l pe Flueraș în genunchi, în fața icoanei lui Hristos, prin turnătoria unui ticălos, Goiciu a avut pretextul ca să-i facă de petrecanie, așa cum le făcuse la Galați atâtor preoți sau celor pe care îi văzuse prin vizetă îngenuncheați, făcându-și rugăciunea. Numai Dumnezeu știe cine l-a ucis pe Flueraș, pentru vina că se ruga Lui să-i ierte necredința și păcatele*”¹⁹⁹.

Moartea părintelui Șerban din comuna Corbu de Jos, județul Constanța, este pomenită de trei dintre autorii prezentați: părintele Justin Pârvu, părintele Nicolae Grebenea și Mihai Rădulescu. Epuizat de munca fizică din mină, părintele Șerban se adresează conducerii într-o adunare cu toți deținuții. El reclamă condițiile inumane în care sunt forțați să muncească. Într-o discuție cu părintele Grebenea, el a conștientizat că, prin gestul său, ar putea să fie omorât.

Oprit la suprafață, a fost trimis să adune pietre în lagăr, în apropierea gardului împrejmuit din sârmă ghimpată. Plecând de lângă el gardianul ce-l supraveghea, soldatul de la postul de santinelă l-a împușcat.

Înainte de a lua hotărârea de a vorbi conducerii, preotul Șerban i-a spus părintelui Grebenea: „Am lăsat acasă o nevastă cu copil mic. Te rog, îngrijește-te, de scapi, și, dacă voi muri eu, să afle cum am murit. *Nu din lașitate am luat hotărârea morții, ci în extremis: singura șansă de a mai fi bun de ceva*”²⁰⁰.

A făcut gestul conștient că va fi omorât. A acceptat să moară pentru adevăr. Și părintele Șerban a fost *un martir al lui Hristos.*

Un alt caz este cel al filosofului și omului de cultură Mircea Vulcănescu. *Concepția sa era profund creștină.* El este pomenit de părintele Grebenea, de Virgil Maxim și de Ioan Ianolide. Aflat la Jilava, a fost prins ținând prelegeri colegilor de celulă. Dus împreună cu alți pedepsiți într-o cameră cu umezeală pe jos, a cerut unui tânăr student să nu se culce pe cimentul gol. *Nu, nu trebuie să mori, ești tânăr!* S-a așezat el pe pardoseala umedă și rece și tânărul a stat peste trupul lui. Astfel a salvat viața aceluia confrate de suferință și credință.

Vulcănescu a contractat TBC în urma acestui act de jertfă față de aproapele. Dus la Aiud, a fost bătut cu o biciușcă de oțel peste tot corpul, până la nesimțire. Udat cu apă rece, pentru a ieși din leșin, a

¹⁹⁸ Idem, pp. 322-323.

¹⁹⁹ Idem, pp. 352-356.

²⁰⁰ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 209-210; Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I., pp. 99-100 și Mihai Rădulescu, *Rugul Aprins*, Editura Ramida, București, 1993, pp. 58-60.

contractat o congestie pulmonară galopantă și a murit. Iubind pe Dumnezeu și iubindu-și aproapele mai mult decât pe sine însuși, *Mircea Vulcănescu a trecut în rândul sfinților martiri*²⁰¹.

Am redat în subcapitolul referitor la minuni episodul torturării tânărului Costache Opreșan. A fost un tânăr student deosebit de capabil și cu o credință nelimitată. Cu mult curaj, acesta l-a înfruntat pe Țurcanu în procesul de reeducare și l-a denunțat în fața colegilor de la camera 99 din Gherla. Înfruntarea dintre Opreșan și Țurcanu este comparată de Maxim cu lupta dintre Sfântul Arhanghel Mihail și satana pentru trupul lui Moise: *Ceartă-te pe tine Domnul, diavole!* Pedepsa a fost strivirea și sufocarea lui de către Țurcanu, care s-a urcat cu picioarele pe trupul întins pe jos. Virgil Maxim a descris ca pe o minune a învierii din morți ridicarea în picioare a lui Opreșan.

Acesta nu a acceptat reeducarea. În urma bătăilor și torturilor continue, s-a îmbolnăvit de TBC. A murit în forțul 13 de la Jilava, în iulie 1958, și l-a avut ca martor al morții pe părintele Gheorghe Calciu - Dumitreasa. Având talent de poet, el proiectase în temniță *Epopoea spiritului în trei cânturi*, ce ar fi avut 12000 de versuri. Primele 200 de strofe, compuse și scrise în memorie, erau învățate și de părintele Calciu²⁰².

Iată cum prezintă trecerea la cele veșnice a lui Costache, părintele Calciu în prefața lucrării lui Dumitru Bacu: *Pitești – la Buchenwald se murea mai ușor*: „În 1958 eram într-o corabie a morții; șaisprezece oameni puși în patru celule oarbe de la Jilava, patru celule zidite într-o celulă mai mare, de forma unui semicilindru culcat. O corabie a cărei destinație era moartea. Șaisprezece oameni, fiecare cu nebunia și înțelepciunea lui, cu boala și tragedia lui. Cei mai mulți trecuseră prin Pitești, mai mult de două treimi din noi. Bolnavi trupește, răniți sufletește, înfomețați și înfrigurați, în celulele în care apa curgea pe pereți, iar umezeala ne pătrundea în oase, eram acolo într-o amestecătură dozată după toată știința Kremlinului, pentru a se stabili cât timp poate rezista un om în teroare, la foame și tortură, la certurile din celulă, la bolile care infestau fiecare centimetru cub de aer neprihănit cu milioane de microbi.

Atunci a murit în celula mea cel mai bun dintre noi. Era atât de bolnav și atât de slab, încât moartea era mai prezentă pentru noi decât pereții umezi, decât mâna gardianului care ne lovea sau descuria și încuia ușa, mai concretă decât pâinea și apa noastră zilnice. Tusea de tuberculos a lui Costache Opreșan, expectorația abundentă și urât mirositoare a unui plămân ros integral de bacili, ne întorcea uneori stomacul pe dos, în ciuda dragostei imense pe care i-o purtam toți trei.

Și totuși, el, *Costache muribundul, era axa și suportul nostru*, justificarea noastră pentru acolo, *îngerul care îl biruia pe diavol pentru noi*. În clipa în care a murit, universul nostru și-a pierdut sensul. Atunci lumea s-a prăbușit cu vaiet, cataclismul s-a produs și noi am rămas trei oameni într-un pustiu al disperării. Și niciun indicator. Cel care ne călăuzea murise, eram înconjurați de o lume ostilă, de șase metri pătrați care supurau moarte și deznădejde din fiecare atom de materie.

Era în iulie 1958. Spre apusul soarelui, după ce trecuseră zece ore de la moartea lui Costache, în care timp ne rugaserăm cu lacrimi și disperare: *Cu sfinții odihnește, Hristoase, sufletul adormitului robului Tău Costache... Costache...*, după ce i-am spălat trupul ca să intre curat în pământul din care a fost zidit, l-am scos gol pe targă în curtea închisorii. Soarele apunea, lumina lui de aur cădea peste o vegetație luxuriantă, nebună, înăbușitoare. Lumii nu-i păsa de noi. Nu pierise universul în neființă, soarele nu-și întunecase lumina sa, nu se despicase pământul până în adânc, nici florile nu-și pierduseră frumusețea. Încă odată, naturii nu-i păsa de noi. Universul nostru – carcera! Îi era lumii și necunoscut, și indiferent.

Ne-am întors în celulă copleșiți, urând florile și copacii, și cerul senin și pur, și soarele de aur. Pe targa murdară și mărunță, în mijlocul curții uriașe, păzit de gardianul în uniformă, era trupul gol al lui Costache. Slab – doar piele și os – (incredibil cum putea fi acela un trup de om!), sub lumina dură care îi scotea în evidență slăbiciunea și urâciunea corpului emaciat, zăcea acolo ca un monument al morții. *Și niciun înger nu-l păzea cu sabia de foc de profanările ulterioare. Niciunul*. Doar un gardian în uniformă.

Pe pieptul gol și descărnat, străluceau două flori albastre, mari, necunoscute – toate florile ne deveniseră necunoscute. Le pusese Iosif, profitând de un moment de confuzie al gardianului. Le rupsesse

²⁰¹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, pp. 306-307; Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 273-275; Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 61.

²⁰² Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, pp. 88-89; Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 317-319.

pe fugă și zăceau pe pieptul osos, aruncate, strâmb, dar reale și agresive. Gardianul strigase la Iosif:

- *Ia-le de acolo, ia-le mai repede!* (Lui îi era frică să se atingă de mort.) Iosif nu l-a ascultat.

- *O să vă învăț eu minte pe toți, și pe voi, și pe el!* – a mai strigat gardianul.

Pentru prima dată Iosif i-a răspuns, căci de la moartea lui Costache, în afară de lacrimi și rugăciuni, nu schimbaserăm niciun cuvânt, nici între noi, nici cu gardianul.

- *Nouă, domnule gardian, ne mai puteți arăta încă multe, dar lui nu, el v-a scăpat pentru totdeauna.*

Vedeți, ei, *gardienii, îngerii materiei*, credeau că mai au putere asupra noastră chiar și după moarte.

De atunci, ani în șir l-am tot chemat pe Costache Opreșan, ziua și noaptea, ca să-mi spună ceva despre moarte și viața de veci, și niciodată nu mi-a răspuns. De atunci mă întreb și ne întrebăm: *Care este hotarul dintre moarte și viață, cine este mort și cine este viu: noi sau Costache Opreșan?*²⁰³

Moarte martirică a avut și ieroschimonahul Daniil, Sandu Tudor, de la Schitul Rarău. Ieroschimonahul Daniil făcea parte dintr-o veche familie boierească și renunțase la privilegiile statutului social pentru viața smerită de monah. A fost autorul mai multor acatiste: *Imm-Acatist la Rugul Aprins al Maicii Domnului, Acatistul Sfântului Ioan Bogoslovul, Acatistul Părintelui nostru Calinic Cernicanul*.

„Întors dintr-un pelerinaj în Sfântul Munte, a înființat la Mănăstirea Antim din București grupul mistic de rugăciune *Rugul Aprins*, un cerc de intelectuali creștini preocupați de rugăciunea inimii. Înțelegând cerebral frumusețile duhovnicești ale misticii ortodoxe, el a încercat să le trăiască, dar nu a reușit întotdeauna să pună în acord toată ființa sa cu trăirea în Duhul Sfânt. A fost un caracter vulcanic, impulsiv, cu o structură intimă mistică. Gânditor și om de acțiune. Un impetuos care a năvălit cu elanuri mari în viața monahală. Strălucea în cuvânt”²⁰⁴.

Arestat în anul 1958, acest om de o vastă cultură a fost forțat să scrie o lucrare cuprinzând toate lepădările făcute la reeducarea de la Aiud. Comuniștii aveau de gând să publice această lucrare ca un exemplu pentru toată lumea. Părintele Marcu de la Sihăstria l-a sfătuit să nu accepte. Contrar sfatului dat a acceptat, crezând că-i va păcăli pe politrucii²⁰⁵. A fost izolat și se pare că a intrat în grave conflicte cu aceștia. Probabil conștiința nu l-a lăsat să accepte jocul murdar. Astfel părintele a suferit un atac apoplectic și, după o stare de comă profundă, și-a dat obștescul sfârșit.

În disputele pe teme religioase cu deținuții creștini de alte confesiuni era *ca un dulău în luptă cu niște căței. Era o spaimă pentru neortodocși, îi sfârâma repede* – notează părintele Grebenea care l-a întâlnit în pușcărie²⁰⁶.

Ioan Ianolide descrie *moartea martirică a tânărului ce a fost răstignit cu șori de două cuie din perete* și a fost bătut în ficat. Refuzase orice colaborare cu reeducarea, deși fusese torturat groaznic în camera 4 spital de la Pitești. Acest tânăr a fost folosit de Țurcanu în scena blasfemiatoare a Crăciunului. Tânărul, al cărui nume nici nu s-a păstrat, *juca* rolul lui Iisus Hristos Cel Răstignit în viziunea demonică a lui Țurcanu. „Bă, nu te lăsăm până nu vei spune cu gura ta că Hristos a fost un șarlatan care a înșelat lumea!” l-a amenințat Țurcanu.

Tânărul *a murit, răstignit pe perete*, fără să scoată niciun cuvânt. Dumnezeu S-a milostivit de el. „Țurcanu l-a coborât cu scârbă de pe perete și l-a târât afară, unde autoritățile și doctorul i-au încheiat proces verbal de deces pentru *atac de cord*”²⁰⁷.

Un alt *caz de martiraj*, descris de Ioan Ianolide, este al unui tânăr necunoscut care a fost forțat să bea saramură până a murit²⁰⁸.

Mihai Rădulescu pomenește de *moartea martirică a părintelui Petru I. Focșeneanu*, născut la Podu Turcului, unde a și slujit înainte de arestare. A avut curajul să slujească Învierea în celulă, la Gherla, și a fost prins de autorități. A murit la 17 iulie 1953, urmare a schingiuirilor administrate în carceră. O viață închinată lui Hristos, sfârșită cu jertfa supremă, asemenea Mântuitorului²⁰⁹.

Tânărul Iosif Florea a fost condamnat la doi ani închisoare pentru că ajutase cu alimente copiii

²⁰³ Dumitru Bacu, *Pitești – centru de reeducare studențească*, Editura Atlantida, București, 1991, pp. 11-12.

²⁰⁴ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 327.

²⁰⁵ Monahul Filoteu, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007, p. 59.

²⁰⁶ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 350-351; I. Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, pp. 326-327; V. Maxim, Maxim, Virgil, *Imm pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 209.

²⁰⁷ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, pp. 92 și 270-273.

²⁰⁸ Idem, p. 92.

²⁰⁹ Mihai Rădulescu, *Rugul Aprins*, Editura Ramida, București, 1993, p. 68.

flămânzi ai unui arestat, consătean din Sebeșel, mare luptător împotriva tiraniei roșii. În închisoare la Aiud s-a îmbolnăvit și, netratat, a murit chiar în ziua în care ar fi trebuit să fie eliberat.

Părintele Zosim Oancea, care l-a cunoscut pe Iosif, nota: „Cu un scurt moment de reculegere, cu rostirea rugăciunilor de înmormântare și cu un întristat *Dumnezeu să-l odihnească!*, am încheiat încă o zi de durere, în Mormântul fără de Cruce de la Aiud”²¹⁰.

Un episod dramatic este descris de Traian Popescu și amintit și de părintele Grebenea, și de părintele Justin Pârnu. Popa T. Ioan era un deținut ce acuza de mai multă vreme dureri cauzate de o ciroză avansată. Deși făcuse demersuri pentru a fi tratat, i se refuzase ajutorul de către conducere.

Profitând de plimbarea de o jumătate de oră, ce se făcea pe atunci la Aiud, s-a desprins de grup și s-a îndreptat spre sârma ghim-pată. Ignorând sârma ce-i străpungea carnea, el a sărit peste acest gard. Dincolo de sârma ghimpată se afla o fâșie și, după aceasta, gar-dul închisorii înalt de 2,5 metri. Deținuții strigau către santinela care-l somase: *Nu trage, că e bolnav!* „Pentru el viața nu mai era suportabilă, dar nu încerca să și-o curme cu propria mână, iar firul de păianjen ca-re-l mai ținea legat de ea nu-l mai putea salva. Dumnezeu era în acele clipe singurul martor al gândirii, al stării de conștiință și al psihicului acestui disperat ce își dorea trecerea pragului acestei lumi spre cea veșnică...”

Popa T. Ioan deschide larg mâinile spre cer oferindu-și pieptul spre ostaș și spre ferestrele celularului. Acesta este un vuiet, iar gardianul stă consternat. Aproape că nici nu se mai aude pocnetul singurului cartuș ce se înfige direct în inima lui Popa, care cade răpus, pe cămașa albă înflorind instantaneu o pată de sânge, liniștind un suflet zbuciumat”²¹¹.

5. 3. Chipuri de sfinți în temnițele comuniste

Părintele Steinhardt notează în jurnalul său: „*Câți oameni admirabili în jurul meu! Și sfinți, o mulțime de sfinți!*”²¹²

Pastorul Richard Wurmbrand a mărturisit, în predicile și scrierile lui de după eliberare, că *la penitenciarul de la Tg. Ocna el a văzut sfinți*²¹³.

Dintre deținuți s-au evidențiat câteva figuri deosebite. Aceștia au dobândit în timpul detenției o mare râvnă la rugăciune, o bunătate deosebită manifestată față de cei din jur și o trăire duhovnicească ce i-a făcut pe cei din jur să-i numească sfinți din timpul vieții. Curăția lor trupească, erau tineri când au intrat în temniță, alăturată curăției sufletești a fost baza. Pe acesta ei au construit, treaptă cu treaptă, desăvârșirea sufletului.

Ioan Ianolide notează: „Toate acestea și multe alte asemenea au îmbogățit sufletele și mințile oamenilor de acolo. Se profila un tip de om complet, deplin, armonios, cu o viziune integrală despre Dumnezeu, om și lume. Acolo nu se făceau confuzii între valori, nici între planuri existențiale, nici între duri. Acolo nu se împărțeau oamenii în partide politice, nici în clase sociale, nici chiar în naționalități. *Acolo valoarea supremă era omul sfânt, viața sfântă, duhul sfințit.* Valorile se ierarhizau singure, ca de altfel și oamenii care, în temniță fiind, nu mai aveau mijloace de a-și ascunde defectele”²¹⁴.

Vom prezenta mai jos câteva figuri reprezentative, zugerite de martorii oculari ai vieții lor.

Părintele Marcu Dumitrescu a fost un mărturisitor creștin cu viață de sfânt. A rezistat la torturile din temnițe cu multă credință și îndrăzneală. Rezistența la tortură i-a adus porecla de *fachirul*. A fost printre cei care nu au cedat reeducării finale de la Aiud. Trecut prin multe suferințe, a avut parte de mai multe vedenii minunate pe perioada detenției.

Ioan Ianolide își amintește de la Aiud: „În munți citise Scriptura de mai multe ori și, având o memorie fabuloasă, reținuse mult din ea. Acum se ruga zi și noapte de unul singur, oriunde s-ar fi aflat, orice ar fi făcut, și adesea a fost văzut cu chipul scaldat de lacrimi. Atunci era mai frumos ca oricând. Profilul îi părea săpat în marmură. Văzându-l, un pictor, cuprins de emoție, a spus:

- *Omul acesta e luminos la chip, strălucește, are o expresie care mă uimește. Dacă voi trăi, mă voi strădui toată viața să prind într-un portret ceea ce văd în el*”²¹⁵.

²¹⁰ Părintele Zosim Oancea, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003, pp. 101-102.

²¹¹ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005, pp. 100-103.

²¹² Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 276.

²¹³ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, p. 31.

²¹⁴ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 281.

²¹⁵ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 343.

După eliberare, a mers într-o mănăstire și a început viața monahală. Apoi a ajuns la Mănăstirea Sihăstria, unde l-a cunoscut pe părintele Cleopa. Datorită trăirii duhovnicești în temnițe și datorită patimilor pe care le-a îndurat, părintele Marcu a primit de la Dumnezeu darul vederii în duh, prin materie și prin timp. Ioan Ianolide a aflat acest fapt dintr-o convorbire cu părintele Cleopa, într-o vizită la Sihăstria, prin anii 1980²¹⁶. Înainte de a muri, părintele Cleopa a afirmat: *Acesta este cel mai mare duhovnic al Sihăstriei!* Iar părintele Justin Pârvu a spus: *Părintele Marcu e mai sfânt decât toți sfinții din cimitirul Sihăstriei!*²¹⁷

Părintele Voicescu dă mărturie: „Ar fi trebuit să vă vorbească despre Tg. Ocna Ioan Ianolide, fratele și prietenul în Hristos al lui Valeriu, care în 23 de ani de temniță, deși relativ tânăr, *câștigase înțelepciunea filocalică a unui mare avă*”²¹⁸. Pomenit de mulți autori de memorialistică, Ianolide a făcut parte din grupul mistic al lui Valeriu. A rezistat tuturor încercărilor din temnițe. El însuși un mare trăitor creștin, a îndrumat duhovnicește deținuții care aveau nevoie să ajungă la Dumnezeu. A fost mângâiere pentru mulți muribunzi de la Târgu Ocna. Prin trăire a fost ca un monah și asemenea unui preot prin slujirea aproapelui.

A ieșit din temniță în 1964, bolnav de TBC, și a încercat să se integreze în noua societate comunistă din țară. Noua lume nu-l putea înțelege și îl refuza. S-a închis în sine și a dat tot ce a avut mai bun în câteva sute de pagini de memorii. După propria mărturisire, le-a scris între anii 1981-1984, fiind permanent urmărit, hărțuit, amenințat cu moartea de Securitate. A plecat la Domnul în anul 1986. Ajuns la Mănăstirea Diaconesti, manuscrisul a fost scos la lumină în anul 2007. Dumnezeu a rânduit ca lucrarea *Întoarcerea la Hristos* să apară printre ultimele scrieri-mărturii din temnițele comuniste. De aceea o putem asemăna cu Evanghelia iubirii a Sfântului Apostol Ioan. Ea completează toate celelalte scrieri și prezintă trăirile din temnițe privite din perspectivă duhovnicească. Fără să fie instruit ca teolog, Ianolide a scris o lucrare profund teologică.

Elocventă este propria mărturisire: „Am fost flămând timp de peste douăzeci de ani, adesea distrofic din cauza subnutriției. Mi-am simțit trupul înghețat în toți anii temniței. Am fost bătut, chinuit și torturat ani de zile, până la distrugerea rezistenței fizice și sufletești. Am cunoscut îngrozitoarea experiență a trăirii dincolo de limitele suportabilului.

Timp de ani de zile am fost amenințat cu moartea. Neconținut mi s-a cerut sufletul. Ani mulți, vreo cincisprezece la număr, am fost terorizat să mă *reeduc*. Am refuzat, temându-mă nu de moarte, ci de prăbușire. Numai Dumnezeu m-a apărat de cădere, căci nu există om care să reziste la toate chinurile.

Am întâlnit tot felul de oameni: tineri și bătrâni, intelectuali, muncitori, țărani, români, evrei, ruși, unguri, credincioși și ateii, înțelepți și nebuni, sănătoși și bolnavi, ucigași și sinucigași, oameni curați și oameni perversi, sfinți și îndrăciți. Am ascultat profesori, savanți, literați și am învățat mai mult decât la Universitate.

Am vegheat oameni ce mureau: unii erau deznădăjduiți, alții revoltați, alții senini. Am îngrijit pe generalul președinte al Completului de judecată care m-a condamnat. După ce-i servise pe stăpâni, fusese și el azvârlit în temniță. Mi-a fost dat mie să-i închid ochii.

Am luptat cu gândurile, am luptat cu trupul meu, am luptat cu lumea. *La sfârșitul acestei amarnice experiențe, numai Hristos rămâne viu, întreg și veșnic în mine*. Bucuria mea e deplină: Hristos. M-am dăruit Lui și El m-a făcut om. Nu-L pot defini, dar El e totul în toate. Slavă dau lui Hristos Dumnezeu și Om!”²¹⁹

Există oameni sfinți, care trec prin viață smeriți și ascunși. Prin atitudinea lor, ei determină schimbarea vieții celor pe care-i întâlnesc. Unul dintre ei a fost Costică Pascu. Aflat în plin proces de reeducare la Pitești, Virgil Maxim notează despre Costică Pascu: *...mi-a șoptit de la înălțimea lui spirituală: Chiar dacă tu sau oricare dintre voi m-ați omorî, să știți că v-am iertat...*²²⁰

Aceste cuvinte, rostite dintr-un suflet curat, au declanșat un zbucium interior în Maxim. Cuvintele lui Costică l-au ajutat să treacă peste momentele dramatice ale reeducării, mai ușor și mai atent cu propriile fapte. Se poate spune că numai un om cu viață sfântă putea să producă un asemenea cutremur

²¹⁶ Idem, pp. 345-347.

²¹⁷ Monahul Filoteu, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007, p. 69.

²¹⁸ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, p. 26.

²¹⁹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 17.

²²⁰ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, pp. 83-84.

sufletesc celor din jur.

Un chip de sfântă ne este prezentat de Aspazia Oțel. Nana Sofica a petrecut 16 ani numai în temnițele comuniste. Având o educație religioasă sănătoasă primită din familie, Nana a reușit să ajute foarte multe suflete căzute, aflate în închisori. În lipsa preoților din închisorile pentru femei, credincioase ca Nana le-au ținut locul. Ea a organizat rugăciunea din celulele prin care a trecut. Fiind înzestrată cu o memorie bună, știa pe de rost toate rugăciunile Postului Mare, inclusiv versetele Prohodului. Ea a reconstituit din memorie evangheliile care se citesc pentru comemorarea prinderii, anchetării și răstignirii Mântuitorului. Tot ea a organizat și *liturghiile originale*, în care deținutele cântau toate răspunsurile din timpul Sfintei Liturghii, orânduite după canon.

Aspazia Oțel își amintește: „Am privit de multe ori felul în care înjgheba, cu o clamă și un firicel de vată, o candelă. Măinile ei exprimau atâta evlavie, încât mi se părea că oficiază o taină sacră. ...Seara, când Nana aprindea candela și se recitau rugăciunile, se crea acel spațiu duhovnicesc, sacru, în care sufletele noastre se scufundau în baia de mister specifică acestor zile... Ai fost mereu la dreapta noastră, gata să ne sprijini, să ne ajuți, să ne îmbărbătezi, să ne ridici, să ne crești și să te rogi pentru noi și pentru însângerații neamului nostru. De la tine, Nană, am învățat noi cum este dragostea de aproape, acea iubire lipsită de tensiune, acea iubire care iartă și acoperă. A fost, Nană, iubirea ta aidoma celei descrise de Sfântul Apostol Pavel.

De la tine am învățat că demascarea vine de la demon, este o asasinare a spiritului. Credeai în înălțare... Ai dat într-adevăr, Nană, tu ai dat un sens nobil suferinței. Transfigurată de dragoste, suferința era un dar, o jertfire de sine pentru cel mai nobil țel: mântuirea.

Evoc acele seri când ne cântai rugăciunea atât de dragă sufletului tău: *Și ocrotește, Doamne, țara aceasta, neamul acesta și pe cei ce se roagă și luptă pentru mântuirea lui*. Era frumos glasul tău, un firicel suav de voce ca de copil, limpede și vibrantă, un clopoțel de argint, care revărsa atâta puritate și inocență peste jarul credinței, încât, ascultându-te, noi ne gândeam la îngeri”²²¹.

Părintele Ioan Negruțiu este o figură de sfânt prezentată tot de Virgil Maxim. Absolvent al Seminarului Teologic din Galați, a rămas preot celib și a fost și profesor de teologie. *Era un om excepțional din toate punctele de vedere. Smerenia se întrecea cu bunătatea și răbdarea*. Refuzând propunerea de a deveni om de încredere al partidului, a urmat condamnarea de 10 ani muncă silnică și Canalul. Aici a avut o viață creștină exemplară, convingând și un creștin evanghelist să se reîntoarcă la Ortodoxie.

A fost eliberat din lagărul de la Canal în 1957, cu un an înainte de finalizarea pedepsei. În noaptea dinaintea eliberării a avut un vis minunat. Urca pe Golgota și l-a văzut pe Domnul Iisus Hristos răstignit singur pe Cruce. Părintele Negruțiu s-a oferit să treacă pe cruce alături de Mântuitor. Iisus l-a invitat: *Ioane, acum înțelesul nu mai e ca în Vinerea Răstignirii. Suie-te pe care vrei! Pe Cruce să fii, lângă Mine!* Visul s-a împlinit.

Eliberat a doua zi, a fost dus de un colonel de securitate în lunca Călmățuiului, într-o colonie de deportați. Iată cuvintele colonelului adresate bieților oropsiți din colonie: *V-am adus preot...De-acu puteți să muriți cât mai mulți. Are cine să vă îngroape*.

Părintele îi ajută să ridice o biserică. Dar peste un an a fost din nou arestat. Trimisese din Bărăgan o scrisoare în care pomenea de câțiva români macedoneni întâlniți în închisoare. Găsită la destinatară, scrisoarea a constituit act de acuzare pentru părintele, condamnat la muncă silnică pe viață. Hristos îl chema să se urce pe cruce, ca în vis.

Părintele Marcu de la Sihăstria povestește cum în spitalul unei închisori l-a întâlnit pe părintele Ioan Negruțiu. Părintele hrănea un deținut bolnav ce nu se putea mișca deloc. Părintele Marcu afirmă că avea sigur rugăciunea inimii, altfel nu se putea explica răbdarea cu care îngrijea bolnavul²²².

Virgil Maxim afirmă: „O, părinte Ioane! Sunt fericit că te-am cunoscut și că m-ai însemnat pe creștet și pe mine cu semnul Sfintei Cruci, cu brațul tău care s-a atins de genunchiul însângerat al Domnului Hristos!”²²³

De la Dumitru Bordeianu avem o altă mărturie despre *chipul unui sfânt al închisorilor*. Vasile

²²¹ Aspazia Oțel Petrescu, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000, pp. 156, 163, 164, 410.

²²² Monahul Filoteu, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007, p. 58.

²²³ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II, p. 168.

Ungureanu era din Târgu Neamț, cântăreț de biserică sau dascăl, cum se spunea prin partea locului. A fost arestat și el, și preotul paroh al bisericii Tălpădari din Iași. În momentul arestării, în anul 1948, avea 46 de ani și era student la Conservatorul din Iași.

„Crescut în duhul Ortodoxiei mănăstirilor din regiunea Neamțului, de unde era de baștină, era profund creștin, cu o trăire ce putea fi luată ca model... La camera 3 subsol. Pentru căldura sufletească cu care înconjura pe fiecare tânăr, m-am legat și eu mult de badea Vasile, *văzând în el exemplul și trăirea Sfinților Părinți răsăriteni*”.

A inițiat un cerc mistic în închisoare și a suportat tortura ca un martir. Se impresiona până la lacrimi la vederea tinerilor torturați. N-a lovit niciodată pe nimeni.

„Bădia Ungureanu avea *înfățișarea unui sfânt bizantin* din iconografia răsăriteană și a fost printre puținii camarazi întâlniți în închisoare care ținea miercurea și vinerea post negru, mâncarea lăsându-și-o altora”.

Dumitru Bordeianu recunoaște că numai asceții din grupul lui Valeriu Gafencu și al avocatului Trifan semănau cu Vasile Ungureanu.

În postul Paștelui din anul 1951 bădia plângea: *Plâng de durerea fraților*. Frații lui erau toți cei torturați. Amintindu-i-se că frații erau și bandiți ce îl băteau, Ungureanu a replicat: *Nu ei m-au bătut*.

El, un om sporit duhovnicește, știa că furia diavolului se abătea asupra lui prin cei ce-l băteau²²⁴.

Ioan Ianolide ne prezintă succint *figura unui sfânt anonim*:

„Ghe. era un alt tânăr, care părea cam superficial. Mulți credeau că nu este capabil de înalte și adânci trăiri lăuntrice și îl priveau cu mirare când venea să asculte discuțiile duhovnicești. Îl căuta des pe Valeriu și-i cerea îndrumări despre Rugăciunea inimii, pe care o și practica în taină. Cum era destul de bolnav și stătea mai mult la pat, n-am băgat de seamă lucrarea lui, până ce nu ne-a făcut atenți Valeriu.

Ghe. *ajunsese la trepte înalte în rugăciune*. Era vesel și liniștit. *Primea daruri și vederi în duh*. Era curat, blând, înțelept și fericit. Și el a fost chemat de politruc pentru a primi streptomicina contra delațiunii, dar refuzul său a fost atât de scurt și categoric, încât ofițerul l-a înjurat și l-a trimis în pat. Era ca un copil. *Și-a sfârșit viața zămbind*”²²⁵.

De la Mihai Rădulescu și Ioan Ianolide aflăm despre fostul stareț al Mănăstirii Tismana, părintele Gherasim Iscu.

Părintele a fost la Canal, unde se muncea șaisprezece ore pe zi, urmate de alte patru de program administrativ. Fusese repartizat în brigada specială pentru preoți, cu un regim special de exterminare. S-a dovedit un creștin adevărat îmbărbătându-și prietenii, ajutându-i la muncă. Ca preot, a asigurat spovedania și împărtășirea tuturor celor care îi cereau ajutorul. *Turnat pentru că săvârșea Sfintele Taine, a fost bătut, izolat, înfometat, terorizat peste teroarea generală*.

Urmare a acestor acțiuni, s-a îmbolnăvit și a ajuns aproape muribund la Tg. Ocna. Aici era căutat pentru calitățile sale de duhovnic și dădea îndrumări isihaste din bogata lui experiență mistică.

Ioan Ianolide, însuși un trăitor profund, simțea harul Duhului Sfânt manifestat prin acest preot monah. El a fost martor ocular al plecării în viața veșnică a acestui suflet, în noaptea de Crăciun a anului 1951. Valeriu Gafencu îi anunțase pe cei din cameră să fie pregătiți cu o lumânare pentru plecarea părintelui.

„- Voi pleca în curând, poate chiar acum, în noaptea de Crăciun. Și acesta e un dar al Domnului. Nu știu cum să-I mulțumesc... Nu știu cum să-i fac pe oameni să-L trăiască pe Dumnezeu, deplina bucurie... Am certitudinea vieții veșnice, particip deja la ea. Nu mă sperie nici Judecata, căci merg cu cuget smerit și cu nădejde numai în mila și darul Domnului... Duhurile întunericii stăpânesc acum pe oameni, dar să nu vă temeți, Hristos este aproape, cercetează lumea; iar lumea are nevoie de multă suferință... Dușmanii cred că am fost învinși, dar ei neagă lucrarea lui Dumnezeu în istorie și nu cunosc căile Lui... Sunt fericit că am ajuns în ceasul acesta...”²²⁶

Ianolide va nota despre părinte: „Arhimandritul Gherasim a fost un stâlp al rezistenței sufletești în temniță. La Canalul morții Dunăre -Marea Neagră a fost repartizat în brigada specială pentru preoți. Batjocoriți, chinuiți, torturați, preoții – între care și părintele Gherasim – au răbdător cu cinste calvarul. Mai

²²⁴ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 242-245.

²²⁵ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 150.

²²⁶ Idem, pp. 281-285.

târziu părintele s-a îmbolnăvit de TBC și a fost adus la Târgu Ocna, unde *a murit ca un înger în trup*²²⁷.

Părintele Voicescu ne relatează: „Am avut preoți deosebiți acolo: Viorel Todea, *Gherasim Iscu – starețul de la Tismana, cel care-i ajutase pe cei din munți – care a murit acolo ca un sfânt*”²²⁸.

Părintele Gherasim a făcut și o prorocie: „*Acum pare cu neputință, dar dincolo de mijloacele omenești există o economie divină și ea va renaște omenirea*”. Era în anul 1951 și abia peste aproape 40 de ani hidra comunistă a fost decapitată. Ea se manifestă și astăzi în viața noastră, dar va fi biruită de Hristos.

Preotul Liviu Brânzaș și mărturisitorii Dumitru Bordeianu și Ioan Ianolide sunt cei care au adus mărturie în lucrările lor despre cel care a fost un sfânt în viață: Gheorghe Jimboiu.

Gheorghe Jimboiu era originar din Oltenia, comuna Vela, județul Gorj. În momentul arestării din 1949, era student la Academia Comercială din Brașov. Un tânăr energic care a simțit nevoia de a organiza o acțiune de rezistență studențească împotriva regimului bolșevic în anii de după război. Nu a făcut niciun act criminal, dar a fost considerat *dușman al poporului* pentru organizarea rezistenței. A primit 15 ani de detenție.

Urmare a torturilor din primul an de arestare, Jimboiu s-a îmbolnăvit de ciroză acută și de TBC pulmonar. A fost dus la penitenciarul spital Tg. Ocna, unde s-a cunoscut cu grupul lui Valeriu Gafencu.

Ioan Ianolide ne prezintă multe date despre acest *om sfânt*. Deși intrase într-un grup de rugăciune recunoscut, Jimboiu l-a determinat pe Ianolide să afirme: „Între noi s-a distins din primul moment. Rostea zilnic, pe lângă rugăciunile obișnuite, de cincizeci de ori Psalmul 50, dedicându-l de fiecare dată unui om sau unei cauze... Era senin și, evident, desprins de cele lumești. *Credea nelimitat*”²²⁹.

A aflat de la grupul lui Valeriu de Rugăciunea inimii și a început să o practice înlocuind treptat Psalmul 50. Având o râvnă deosebită, a avansat repede și intens. În curând a ajuns să o rostească în inimă. Simțea un plâns răcoritor curgând înăuntru.

Gheorghe Jimboiu a ajuns la măsurile înalte pe care le atingeau doar părinții pustiei. Dumnezeu l-a învrednicit să vadă lumina lăuntrică. Avea bucuria de a primi darurile darului Duhului Sfânt.

Deși cu o trăire interioară deosebită, el era sociabil, amabil, preocupat de problemele actualității și de perspectivele de viitor. Când Dumitru Bordeianu l-a întâlnit în 1954 la Gherla, convorbirile cu Jimboiu l-au ajutat pe acesta să refacă legătura lui cu Dumnezeu. Sfaturile acestui om înduhovnicit l-au salvat pe Bordeianu din mlaștina disperării în care intrase din timpul reeducării. „Numai când te vei ruga cu lacrimi și te vei căi, Dumnezeu îți va auzi glasul și te va ierta!”²³⁰

Dumitru Bordeianu avea să afirme: „Am cunoscut în viața mea fel de fel de oameni, atât înainte, cât și după detenție, dar n-am întâlnit un altul, indiferent de vârstă sau pregătire, care să înțeleagă Ortodoxia și să iubească pe Hristos ca Jimboiu... A fost singura ființă pe care am întâlnit-o care n-a spus niciodată că suferă de foame. *Avea dragoste de oameni, indiferent cine erau ei, prieteni sau dușmani, dusă până la sacrificiul de sine*”²³¹.

Părintele Liviu Brânzaș l-a cunoscut la Aiud în anul 1960. Era deja grav bolnav și nu putea să stea decât pe marginea patului, rezemat de perete. Ajunsese la o trăire lăuntrică ce îl făcea mai mult un ascultător al celor din jur. Avea o pace și o împăcare cu ideea morții, fără neliniști privind viitorul. Știa unde va pleca din această viață.

Povestea pilde din *Pateric* și le oferea colegilor de celulă mărgăritare din comoara Sfinților Părinți. *Într-atât au fost de marcați cei care l-au cunoscut pe Jimboiu, încât au afirmat că au cunoscut un adevărat sfânt*.

Dumitru Bordeianu spunea: „*Acest martir, cu fizicul lui de sfânt bizantin, a fost pentru mine modelul de neegalat a ceea ce trebuie să fie și să facă omul pentru mântuirea lui și a neamului care l-a conceput... Din clipa în care l-am cunoscut pe Jimboiu trăiesc cu impresia că am stat de vorbă cu îngerii. A fost desăvârșit din toate punctele de vedere, conform imperativului: Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este!*”²³²

²²⁷ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 326.

²²⁸ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, p. 123.

²²⁹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 152.

²³⁰ Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001, pp. 377-378.

²³¹ Idem, p. 370.

²³² Idem, p. 371.

Nu voia să ajungă monah sau preot, ci i se părea normal să rămână în starea de mirean celib. Împreună cu Valeriu, s-a decis să slujească toată viața pe Hristos și Biserica. Amândoi erau plini de duh, dar *Valeriu excela în cuvânt, iar Gheorghe în faptă*²³³.

A trecut prin penitenciarele Tg. Ocna, Gherla și Aiud, fiind peste tot un formator al conștiinței creștine și un inițiator în Rugăciunea inimii. După cincisprezece ani de detenție, când mai avea câteva zile până la eliberare, era atât de epuizat, încât l-au dus la infirmeria închisorii, unde a murit.

Trupul său este înmormântat, fără cruce, undeva pe Râpa Robilor, unde acum este ridicat monumentul *Crucii purtate* de la Aiud. Dar sufletul său se află în cetele sfinților lui Hristos.

Ajuns preot, după detenție, părintele Liviu Brânzaș a simțit impulsul să noteze într-o zi în Jurnalul pe care-l ținea în Sfântul Altar: *Gheorghe Jimboiu a murit în stadiu de sfințenie*²³⁴.

Am păstrat la sfârșitul acestei lucrări pe cel supranumit de toți care l-au cunoscut sau au auzit doar de el *Sfântul închisorilor*: pe Valeriu Gafencu.

Deși a trăit numai în primii patru ani ai detenției majorității celor care au luptat împotriva regimului comunist ateu, *Valeriu și-a pus amprenta asupra vieții creștine din toate închisorile comuniste*. Asemenea apostolilor ce au dus mai departe învățătura lui Hristos, cei apropiați și supraviețuitori ai lui Gafencu au dus peste tot mesajul și duhul lui Valeriu.

Nu există autor de lucrare, ce vorbește despre temnițele comuniste, care să nu-l pomenească pe Valeriu.

Valeriu Gafencu a fost arestat din anul 1942 și condamnat la 25 ani de închisoare. Pe atunci avea 21 de ani și era student al Facultății de Drept din Iași. Nu era acuzat decât pentru educația morală și națională pe care o susținea; prin urmare s-a simțit liber de orice vinovăție. *Tânărul acesta era curat ca o floare*. În închisoare a studiat până în anul 1948, când comuniștii au preluat puterea. Înainte de 1948 erau admise cărțile și deținuții aveau acces la biserica din închisoarea Aiud.

Printre cărțile pe care le-a citit au fost *Patericul, Mântuirea Păcătoșilor, Viețile Sfinților, Urmarea lui Hristos*. A studiat lucrările Sfinților Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Palama, Grigorie de Nazianz, Efrem Sirul, Ioan Damaschin și toate cursurile care se predau la Facultatea de Teologie.

Condițiile din închisoare și mai ales o perioadă de izolare de la Zarca Aiudului au fost folosite de Gafencu pentru a aplica ceea ce studiasse despre etapele despățimirii, înlocuirea lor cu virtuți și treptele rugăciunii.

Deosebită este o scrisoare trimisă din temniță în anul 1943 mamei și surorilor sale. El descrie procesul interior prin care a trecut și lupta pentru a înțelege de ce a fost închis. Lacrimile și recunoașterea stării de păcat a omului sunt necesare pentru adevărata pocăință. Fiind un tânăr curat, Valeriu a ajuns să înțeleagă și să aplice cuvintele Mântuitorului din Predica de pe munte (Mat., cap. 5, 6, 7). Astfel el considera păcate inclusiv pe cele săvârșite cu vorba și cu gândul. Mărturisind aceste păcate nefăcute preotului, el recunoștea că s-a despovărat de ele, însă lupta cu săvârșirea lor va continua până la moarte.

„Să știți însă de la mine: niciun om nu e curat decât Unul Singur Hristos-Dumnezeu. Și cine fuge de realitatea propriului suflet e un mincinos. Căutați de vă apropiați sincer de Hristos și lăsați lumea, cu păcatele ei, în pace. Veți fi fericiți și veți fi mult iubite de orice suflet curat. *Iubiți! Iubiți! Iubiți!*”²³⁵
Acestea erau îndemnul către mama și surorile lui.

La acest nivel duhovnicesc ajunsese Valeriu Gafencu la 22 de ani.

Iată descrierea făcută de părintele Grebenea, care l-a cunoscut încă de la arestarea din 1942: „*Smerit, cu preocupări spirituale deosebite*. Lecturi alese, prietenii cei mai buni, voia să rămână pe o linie de onoare și a rămas tot timpul. Oriunde era ceva deosebit și frumos de făcut, era prezent... Citea numai Biblia și cărți religioase. Era foarte inteligent și prindea repede sensul just al textelor sfinte”²³⁶. Pe atunci era un tânăr frumos, bine făcut, cu fruntea lată și cu ochii albaștri.

În februarie 1949, Traian Popescu îl întâlnește pe Gafencu la Pitești. Iată cum era descris la 28 de ani, după 7 ani de temniță grea și trăire duhovnicească:

„Înalt, puțin adus de spate (povara anilor petrecuți în închisoare își pusese amprenta), purta pe cap o

²³³ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 153.

²³⁴ Pr. Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001, p. 308.

²³⁵ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, pp. 181-190.

²³⁶ Pr. Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000, pp. 188-189.

căciuliță croșetată, care semăna cu o armură medievală, teșită, ce-i acoperea fruntea. *Figură ascetică, de mucenic bizantin*, dar având o față luminoasă... Părea coborât dintr-o pictură medievală, pentru a răspândi în jur tihna. Cu o vastă instruire teologică și filosofică, raporta totul, cel mai mic eveniment sau comportament la învățătura creștină din: *Biblie, Viețile Sfinților, Pateric, Filocalii*²³⁷.

Valeriu Gafencu dovedea deja semne ale sfințeniei prin pacea pe care o imprima chiar și celui mai rău gardian. Valeriu era singurul deținut ce putea discuta liniștit cu temutul gardian Georgescu și nu a fost bătut niciodată la Pitești. De la el, Traian Popescu a învățat Psalmul 50 și Rugăciunea inimii: „Am văzut la acest om cum, *pe măsură ce puterile fizice îl părăseau, se diminuau, cele spirituale deveneau tot mai puternice*. Devenise un schelet, care abia se mai ridica din pat, dar care nu înceta să ne tâlmăcească din tâlcurile evanghelice, se eteriza pur și simplu, sleindu-se în același timp fizic”²³⁸.

În repetate rânduri a fost anchetat de organele politico-administrative și a declarat senin că este creștin și că nu există mântuire fără Hristos. Politrucii îl catalogau plini de sarcasm: *Ești un retrograd mistic și bigot! De-alde tine au frânat progresul în lume. Ești însă depășit de istorie și de știință. Viitorul este al nostru, și nu al vostru!* Dar, cu toate riscurile, Valeriu n-a încetat până la sfârșit să-L mărturisească pe Hristos. El a biruit în timp!

În anul 1948, când a început interzicerea Bibliiei și a cărților în închisoare, Valeriu a reușit să ascundă o Biblie pe care a desfăcut-o în fascicule. Aceste fascicule au circulat mai ușor prin celule. Multe capitole au fost memorate de deținuți și așa au putut transmite mai departe Cuvântul lui Dumnezeu noilor sosiți ce aveau nevoie.

La sfârșitul lui decembrie 1949, Valeriu a avut o cădere de vreo trei săptămâni. Toți se așteptau să moară. Chiar și el se împăcase cu ideea că este momentul să plece spre viața veșnică. O adevărată minune a fost revenirea lui, după o noapte de letargie. Iată cuvintele rostite după întoarcerea din moarte: „Domnul nu m-a vrut, nu sunt încă vrednic de Împărăția Lui”.

A fost luat a doua zi și dus la Văcărești și apoi la penitenciarul spital Tg. Ocna. Aici, în camera 4 spital, a stat și Valeriu Gafencu. Ajunsesse la maturitate duhovnicească. Iată cum îl caracterizează cel mai bun prieten al lui, Ioan Ianolide: „*Era senin, echilibrat, puternic în cuvânt, controlat în faptă, statornic în rugăciune, intransigent în atitudine, plin de dragoste, răspândind o tainică atracție* – și toate acestea din patul în care zăcea țintuit de o boală grea și îndelungată.

Suferea de caverne la plămâni, avea pleurezie și făcea pneumotorax, avea dese hemoptizii (scuipa sânge) și-și pierduse pofta de mâncare. În plus simțea dureri reumatice în tot corpul, avea dureri abdominale din cauza unei apendicite și, în fine, suferea de inimă.

În ultimii doi ani nu s-a mai putut așeza întins pe pat nici ziua și nici noaptea, ci ședea rezemat de marginea patului, iar capul îi cădea în piept”²³⁹.

Din cauza lungului șir de luni petrecute în pat, fără mișcare, și din cauza slăbiciunii și insuficienței circulației sângelui, i-au apărut pe corp escare (răni deschise) mari ce nu puteau fi vindecate cu niciun chip, cuprinzându-i o mare parte a spatelui, coapselor și gambelor. Aceste escare erau bandajate de colegii de celulă mediciniști și se smulgeau de pe răni la înlocuire, provocând dureri cumplite. Valeriu nu scotea niciun sunet și nu schița niciun gest. Avea o mare stăpânire de sine. Singurul semn al grelei suferințe erau broboanele de transpirație apărute pe frunte²⁴⁰.

La el somnul se contopea cu starea de veghe și rugăciunea era continuă. Când spasme și dureri mari îl congestionau, se crispa o vreme, dar chemând tainic numele lui Hristos depășea suferința și renăștea cu un zâmbet proaspăt, viu, strălucitor, venit din altă lume.

Deosebit este faptul că, atunci când ridica mâna, *din degetele lui se răspândeau lumini*. Aceste lumini erau sesizate de toată lumea, dar în moduri diferite, în funcție de ochiul lăuntric al fiecăruia²⁴¹.

Lepădarea de sine se vede și din întâmplarea următoare: La o percheziție a gardianului, lui Valeriu i s-a confiscat pernuța pe care se rezema. Un alt gardian, mai omenos, i-a returnat-o, iar el s-a gândit că trebuie să o dăruiească altui coleg de suferință, anchilozat. Acesta a dăruit-o altuia și tot așa, până când

²³⁷ Traian Popescu, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005 p. 90.

²³⁸ Idem, pp. 92-93.

²³⁹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 134.

²⁴⁰ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, p. 176.

²⁴¹ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 135.

pernuța a ajuns să fie dăruită lui Valeriu de cineva care nu știa de unde pornise milostenia.

Dumnezeu l-a dăruit cu harul cuvântului. Spre sfârșitul vieții, medicii și prietenii i-au recomandat să nu mai vorbească, pentru a nu se epuiza. Dar el le-a spus: „Nu-mi luați această bucurie, căci pentru a-L mărturisi pe Hristos trăiesc; și de trăiesc, prin mila Lui trăiesc și, fără a-mi exprima dragostea ce v-o port, n-ar mai avea rost să trăiesc... Vă mulțumesc pentru grijă, dar vă rog să înțelegeți că nu pot să fac altfel”²⁴².

Martor al celor întâmplare, studentul R. a afirmat: „*Lui Valeriu îi datorez adevărata mea încreștinare.* El mi-a descoperit nu numai adâncimea propriului meu suflet, ci și orientarea în viață și în lume”²⁴³.

Aurelian Guță, coleg la camera 4 spital, mărturisea: „Timpul care s-a scurs mi-a întărit convingerea că *nu mai întâlнисem până atunci o personalitate creștină atât de puternic dezvoltată pe ambele sensuri ale verticalei: înălțime și totodată profunzime*”²⁴⁴.

Am descris deja modul profund al unei mărturisiri făcută de Valeriu în subcapitolul referitor la spovedania în temnițe. Acesta se spovedea și se împărtășea ori de câte ori avea prilejul.

Hristos era viu în el – a fost concluzia preotului Viorel Todea care l-a spovedit ultima dată.

Înainte de a fi operat de apendicită cronică, politrucul închisorii a vrut să-l șantajeze pentru a colabora cu regimul. Valeriu l-a refuzat categoric. După operație are loc o nouă tentativă de racolare, respinsă demn: *Nu sunt judecătorul altora, ci sunt mărturisitorul lui Dumnezeu!*²⁴⁵

Asemenea martirilor din primele veacuri, Valeriu îi înfrunta cu mult curaj pe ofițerii politici care-i cereau lepădarea:

„- *Cum îndrăznești să vorbești așa cu mine? Nu pricepi că nu vrem să facem din voi eroi? Vom face din voi delatori, iar din nevestele și surorile voastre prostituate!*

Valeriu era adânc îndurerat și a răspuns:

- *Păcatele lumii acesteia trebuie ispășite. Noi ispășim aici multe păcate. Cu toții însă suntem în mâinile lui Dumnezeu.*

- *Ești un bandit mistic! Aici vei muri! Să nu crezi c-o să scapi cu viață! Așa cum ești, va trebui să primești reeducarea!*”²⁴⁶

Este deosebită și abordarea problemei încreștinării evreilor în viziunea lui Valeriu, așa cum reiese dintr-o discuție cu pastorul luteran, de origine evreu, Richard Wurmbrand: „Cred că pocăința evreilor este o problemă duhovnicească, și nu rasială... *Ar trebui mai multă strădanie creștină pentru întoarcerea evreilor!*”²⁴⁷

Am prezentat și modul în care *Valeriu a preferat să-l salveze pe pastorul Wurmbrand cu streptomicina dăruită lui*, care i-ar fi putut salva viața. Wurmbrand a supraviețuit temniței. Valeriu a murit. Așa a înțeles el iubirea aproapelui!

De asemenea, ați văzut și *minunea apariției Maicii Domnului în noaptea de Crăciun.*

Măsurile la care ajunsese acest om erau deosebite. Astfel Valeriu i-a povestit prietenului Ianolide cum într-o noapte, în timpul rugăciunii, *sufletul lui a părăsit corpul fizic.* Smerit, Valeriu a refuzat să facă o călătorie a sufletului pentru a-și vedea familia. I-a fost teamă să nu ispitească diavolul prin acest gest al său.

Exemplar este și testamentul lui Valeriu Gafencu, rostit înainte de a pleca la cele veșnice:

„În primul rând *gândul și sufletul meu se închină Domnului.* Mulțumesc că am ajuns aici. Merg la El. Vă rog mult să-L urmați, să-L slăviți și să-I slujiți. *Sunt fericit să mor pentru Hristos.* Lui îi datorez darul de azi. Totul e o minune. Eu plec, dar voi aveți de purtat o cruce grea și o misiune sfântă. În măsura în care mi se va îngădui, de acolo de unde mă voi afla mă voi ruga pentru voi și voi fi alături de voi. Veți avea multe necazuri. Fiți tari în credință, căci Hristos îi va birui pe toți vrăjmașii. Îndrăzniți și rugați-vă! Păziți neschimbat Adevărul, dar să ocoliți fanatismul. Nebunia credinței este putere dumnezeiască, dar tocmai prin aceasta ea este echilibrată, lucidă și profund umană. Să-i iubiți și să-i slujiți pe oameni. Au

²⁴² Idem, p. 137.

²⁴³ Idem, p. 139.

²⁴⁴ Ieromonahul Teognost, *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I, p. 175.

²⁴⁵ Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006, p. 143.

²⁴⁶ Idem, p. 145.

²⁴⁷ Idem, p. 168.

nevoie de ajutor, căci dușmani prădalnici caută să-i înșele. *Ateismul va fi învins, dar să fiți atenți cu ce va fi înlocuit!*²⁴⁸

Părintele Voicescu afirmă că: „Valeriu Gafencu și-a luat la revedere pur și simplu, *cum își iau la revedere părinții din pustie de la ucenicii lor – cu zâmbetul pe buze*”²⁴⁹.

Ultima dorință a lui Valeriu a fost să-i fie pusă în gură o cruciuliță de argint. Timp de două zile trupul lui a fost ținut în curtea mare, sub zăpadă, și a fost îngropat pe ascuns, noaptea.

De atunci o groapă neștiută din Tg. Ocna așteaptă să fie desfăcută și cineva să identifice *trupul sfânt al lui Valeriu Gafencu cu o cruciuliță de argint în gură*.

La sfârșit trebuie subliniată și descoperirea de sfinte moaște ale martirilor din temnițele comuniste. Părintele Ilie Lăcătușu a fost unul din preoții ce au suferit în temnițele comuniste. A fost întemnițat în anii 1952-1954 și 1959-1964. Părintele Justin Pârvu își amintește: „Pe părintele Ilie Lăcătușu l-am cunoscut în Periprava. Era o mulțime de preoți, printre care și părintele, pe care l-am simțit foarte apropiat și cald. Din mulțimea de preoți câți eram noi acolo, acesta era mai mult decât un călugăr. Cam toată colonia mergea în orice împrejurare să-i ceară sfat”²⁵⁰.

În anul 1998, la dezgroparea după 15 ani de la moarte, trupul său a fost descoperit întreg și neputrezit. Clerici și mireni ai Bisericii au recunoscut toate caracteristicile specifice sfintelor moaște. De atunci credincioșii merg la mormântul părintelui pentru a se închina, cinstindu-l ca pe un sfânt²⁵¹.

De asemenea au fost descoperite nenumărate fragmente de sfinte moaște ale celor care au murit martiric la Aiud. În locul în care erau aruncate trupurile schilodite ale deținuților, pe Râpa Robilor de lângă închisoarea Aiud, când se sapă o groapă nouă în cimitirul extins al orașului, se descoperă noi și noi oseminte sfinte. Aici se află ridicat și un simbolic *Monument al Crucii purtate* în memoria celor ce s-au jertfit în închisorile comuniste. Prin grija părintelui Justin Pârvu, în capela din interiorul monumentului se asigură slujire permanentă și sunt pomeniți cunoscuții și necunoscuții morți în temnițe.

Și în biserica Mănăstirii Petru Vodă, închinată *Sfinților martiri și mărturisitori din temnițele comuniste*, se găsesc sfinte moaște descoperite pe lângă temnițele comuniste și așezate în raclă spre închinarea dreptcredincioșilor creștini.

La fel procedau și creștinii primelor veacuri. Pe locul în care era martirizat un credincios sau pe locul în care îi erau îngropate osemintele se ridica un mic altar de rugăciune. Acestea au constituit primele lăcașuri de cult din cadrul Bisericii, numite martyrium (pl. martyria). Dezvoltându-se, cu timpul, ele au devenit altarul viitoarelor biserici în care se închinau și se rugau creștinii. De aceea, și acum, la sfințirea altarului unei biserici noi, se pun în piciorul Sfintei Mese fragmente de sfinte moaște.

---

²⁴⁸ Idem, pp. 189-190.

²⁴⁹ Ioana Iancovescu, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002, pp. 123-124.

²⁵⁰ Grația Lungu Constantinescu, *Părintele Iustin Pârvu – Viața și învățăturile unui mărturisitor*, Iași, 2007, p.255.

²⁵¹ Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Sfintele moaște din România*, Editura Episcopiei Romanului, 1999, p.174.

Bibliografie

Reviste și ziare:

Revista „Rost”, an II, nr. 21-22, 2004.

Revista „Dosarele istoriei”, an. XII, nr.1, 2007.

Ziarul „Libertatea”, New York, an V, aprilie-mai, nr. 45-46, 1986.

Lucrări:

***, *Lacrima prigoanei*, Vol. 2, Editura Gama, 1997.

***, *Preot Constantin Sârbu, un mare mărturisitor creștin*, Editura Bonifaciu, București, 2000.

Alui Gheorghe, Adrian, *Părintele Justin Pârvu și morala unei vieți câștigate*, Editura Credința Strămoșească.

Amusin, I.D., *Manuscrisele de la Marea Moartă*, Traducere de Acad. Emil Condurachi, Editura Științifică, 1963.

Baciu, Petru C., *Răstigniri ascunse – mărturii*, Editura Bunavestire, București, 2004.

Bacu, Dumitru, *Pitești – centru de reeducare studențească*, Editura Atlantida, București, 1991.

Bălan, Arhim. Ioanichie, *Sfintele moaște din România*, Editura Episcopiei Romanului, 1999.

Bejan, Pr. Dimitrie, *Bucuriile suferinței*, Hârlău - Iași, 2002.

Bordeianu, Dumitru, *Mărturisiri din mlaștina disperării*, Editura Scara, București, 2001.

Brânzaș, Pr. Liviu, *Raza din catacombă*, Editura Scara, București, 2001.

Caraza, Grigore, *Aiud însângerat*, Editura Conta, Piatra Neamț, 2007.

Chifăr, Pr. Nicolae, *Istoria creștinismului*, Editura Trinitas, Iași, 2001, Vol. I.

Coja, Ion, *Legionarii noștri*, Editura UMC București, 2001.

Constantinescu, Gabriel, *Șah la rege – declinul monarhiei române în secolul al XX-lea*, Editura Christiana, București, 2007.

Culianu, Ioan Petru, *Eros și magie în Renaștere. 1484*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Eliade, Mircea, *Fragmentarium*, Editura Destin, Deva, 1990.

Eliade, Mircea, *Jurnal*, Vol. I și Vol. II, Editura Humanitas, București, 1993.

Filoteu, Monahul, *Mărturisirea unui creștin – Părintele Marcu de la Sihăstria*, Petru Vodă, 2007.

Gillet, Olivier, *Religie și naționalism*, Editura Compania, București, 2001.

Grebenea, Pr. Nicolae, *Amintiri din întuneric*, Editura Scara, București, 2000.

Hrehor, Pr. Constantin, *Muntele mărturisitor*, Editura Timpul, Iași, 2002.

Iancovescu, Ioana, *Părintele Voicescu, Un duhovnic al cetății*, Editura Bizantină, București, 2002.

Ianolide, Ioan, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Christiana, București, 2006.

Lenin, Vladimir Ilici, *Opere*, Vol. 2, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1951.

Lupu, Prof. Univ. Dr. Corvin, *România în contextul relațiilor internaționale actuale*, Editura Techno Media, Sibiu, 2006.

Maxim, Virgil, *Imn pentru crucea purtată*, Editura Gordian, Timișoara, 1997, Vol. II.

Mărgineanu, Nicolae, *Amfiteatre și închisori*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1991.

Oancea, Pr. Zosim, *Închisorile unui preot ortodox*, Editura Christiana, București, 2003.

Ockrent, Christine, Conte de Marenches, *Consilier de taină al puterii*, Editura Humanitas, București, 1992.

Oțel Petrescu, Aspazia, *Strigat-am către Tine, Doamne...*, Editura Bunavestire, București, 2000.

Păcurariu, Pr. Prof. Dr. Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1991.

Popescu, Traian, *Experimentul Pitești*, Editura Criterion, București, 2005.

Popescu, Traian, *File din procesul comunismului*, Editura Scara, București, 2004.

Rădulescu, Mihai, *Rugul Aprins*, Editura Ramida, București, 1993.

Rădulescu, Mihai, Slătineanu, PS Irineu, *Preoți în cătușe*, Editura Ramida, București, 1997.

Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

Teognost, Ierom., *Părintele Justin Pârvu și bogăția unei vieți dăruite lui Hristos*, Editura Credința Strămoșească, 2006, Vol. I.

Valery-Grossu, Nicole, *Binecuvântată fii, închisoare...*, Editura Duh și Adevăr, București, 1998.

Anexe:

Programul campaniei „Din temnițe spre Sinaxare”

Deviza campaniei: „Să ne cunoaștem trecutul!”

Acest secol a dat noian de sfinți și de martiri, numai că nu-i cunoaștem. Hristos este prezent în lumea de azi prin sfinți, martiri, mărturisitori și eroi. Dar lumea de azi nu e solidară cu sfinții ei, căci nu le poate urma exemplul. Dacă sfinții de acum ar fi fost la începuturile creștinismului, toată suflarea creștină ar fi trăit cu ei, prin ei, către ei. Noi nu suntem creștini și de aceea nu ne cunoaștem sfinții.

Noul mucenic Valeriu Gafencu

Campania *Din temnițe spre Sinaxare* a fost inițiată, cu binecuvântarea părintelui Iustin Pârvu, de un grup de intelectuali creștini. Ea își propune să prezinte viețile și învățăturile sfinților închisorilor din timpul prigoanei comuniste. Campania se va desfășura începând cu data de 1 decembrie 2008 până pe 24 decembrie 2009, dată reprezentativă pentru trecerea a douăzeci de ani de la căderea regimului comunist condus de dictatorul Nicolae Ceaușescu.

În zilele noastre, atitudinea creștinilor față de sfinții închisorilor este foarte diferită, de la o indiferență totală până la cinstirea lor ca mărturisitori ai lui Hristos. Prea Sfințitul Iustinian Chira mărturisea: „Am fost întrebat și eu, de oameni care lucrează în presă: «Câți dintre cei ce au făcut pușcărie merită să fie trecuți în antologia aceasta a sfinților?». Ce credeți că am răspuns? «Toți.» Și spun și acum, în auzul universului și al lui Dumnezeu. Toți.”

Învățătura Bisericii Ortodoxe este că un mucenic este sfânt din clipa morții. Singura condiție pentru canonizare este ca acesta să fi mărturisit dreapta credință a Bisericii. Sinodul nu face altceva decât să constate că mucenicul a dat mărturia cea bună. Pentru canonizarea sfinților mucenici nu e nevoie de minuni – deși s-au săvârșit deja unele minuni prin rugăciunile acestor mărturisitori.

Credem că Sfântul Sinod ar putea alege o zi de prăznuire a întregului sobor de noi mărturisitori, în care să fie cinstiți și cei despre ale căror pătimiri mucenicești nu s-au păstrat mărturii scrise sau orale. Pătirea lor o știe doar Dumnezeu, Cel care i-a primit în Împărăția Sa.

Campania îl are ca patron pe Noul Mucenic Valeriu Gafencu, cunoscut ca „sfântul închisorilor”. El, părintele Ilarion Felea și Ieroschimonahul Daniil de la Rarău (Sandu Tudor) vor fi propuși Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române spre canonizare. Inițiativa canonizării Noului Mucenic Valeriu Gafencu (care s-a arătat plin de harisme dumnezeiești încă din timpul vieții) aparține unui grup de foști deținuți politici, mireni și preoți. Inițiativa canonizării părintelui Ilarion, marele teolog și mărturisitor mort în închisoarea de la Aiud, a avut-o un grup de credincioși de la parohia Șega 1 din Arad, de la biserica ctitorită de părintele Ilarion. Inițiativa canonizării Cuviosului ieroschimonah Daniil i-a aparținut Mitropolitului Antonie Plămădeală, care a declarat următoarele: „Unii din oamenii aceștia s-au întors din închisori, Sandu Tudor nu s-a mai întors niciodată... A murit la Aiud. El poate fi canonizat! Eu aș face o propunere, un Sinod de canonizare, pentru că el a murit în închisoare la Aiud, unde a fost închis pentru Rugul Aprins, pentru credința lui”.

În paralel cu aceste trei propuneri de canonizare – pentru care se va face un Memoriu către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, se vor cerceta și viețile celorlalți mucenici - preoți, călugări sau mireni (cum sunt starețul Gherasim Iscu, Mircea Vulcănescu, maica Mihaela Iordache, Costache Oprișan și mulți alții). În același timp se vor cerceta și viețile celor care, ieșind din închisorile comuniste, au dus o viață de sfințenie - cum sunt părintele Ilie Lăcătușu, părintele Benedict Ghiuș sau alții (un amănunt din Viețile Sfinților merită menționat aici: Sfânta Mare Muceniță Tecla a murit la bătrânețe, la zeci de ani după ce fusese chinuită pentru credința în Hristos...)

Campania nu se ocupă de studierea vieții tuturor ortodocșilor care au trecut prin închisorile comuniste, ci se ocupă doar de cercetarea vieților celor care au dat acolo mărturia jertfelnică a credinței în Hristos și în adevărul Bisericii Sale.

Campania va consta în organizarea de conferințe, dezbateri, tipări de cărți, broșuri și pliante de popularizare, în proiecții de filme documentare, în organizarea de întâlniri cu cei care au supraviețuit închisorilor comuniste dar și de pelerinaje la locurile în care au fost îngropați sfinții mărturisitori.

Prima acțiune este editarea volumului *Din temnițe spre sinaxare*, la Editura Areopag, și sprijinirea editării numărului 3 din Revista *Atitudini* - cu materiale despre canonizarea sfinților închisorilor. Ultima acțiune va avea loc în postul Crăciunului anului 2009 – când se va organiza un pelerinaj la Aiud, la mormintele și moaștele mărturisitorilor.

Pe site-ul oficial al campaniei, www.sfintii-inchisorilor.ro, se va face o bibliotecă digitală care va pune gratuit la dispoziție cărți esențiale din literatura închisorilor. Blogg-er-ii și web-master-ii pot susține această campanie prin promovarea logo-ului campaniei.

Campania are un caracter apolitic.

Este foarte important ca această campanie să coaguleze cât mai bine persoanele, grupările și asociațiile care conștientizează nevoia recunoașterii valorii jertfei noilor mărturisitori.

Pe data de 1 decembrie 2008 va fi făcută publică lista principalilor susținători ai acestei campanii (asociații, personalități, publicații, edituri, clerici, mănăstiri, schituri).

Inițiatori: Danion Vasile (Director Editura Areopag), Gigel Chiazna (Web-master sfintii-inchisorilor.ro), Laurențiu Dumitru, Răzvan Codrescu (reprezentant Editura Christiana și Revista Puncte cardinale), Romeo Petrașciuc (director Editura Agnos), Florin Bulică (Web-master ortodoxradio.ro), Claudiu Târziu (Revista Rost), Răzvan Bucuroiu, Mircea Platon.

Pelerinaj la temnița prizonierilor²⁵²

Părintele Augustin de la Aiud

Rafael Udriște: Noul manual de istorie a comunismului în România păcătuiește tocmai prin omiterea dimensiunii spirituale a Rezistenței Românești Anticomuniste: aceea de mărturisire a credinței creștine. Cu alte cuvinte, autorii refuză să accepte o evidență: existența unor români care au fost torturați până la moarte pentru că au rămas în credința lui Hristos. Iată deci că în România rănile lăsate de comunism nu s-au cicatrizat încă. Mai mult chiar, ideologia ateistă continuă să otrăvească sufletele. Iar cei morți în temniță, ca și supraviețuitorii gulagului comunist, continuă să fie întemnițați în nepăsarea noastră.

Danion Vasile: Faptul că în manualul „O istorie a comunismului din România” se face pur și simplu abstracție de sfințenia jertfei celor din închisori, ne arată că asistăm la o nouă răstignire a mucenicilor. Pur și simplu jertfa lor este deturnată. Sunt prezentați ca simpli cavaleri ai acestui veac, care se luptă cu un sistem politic și atâta tot. Ei de fapt au fost robii lui Hristos. Așa cum a spus Valeriu Gafencu: regret că nu am îmbrăcat mai devreme cămașa lui Hristos. Aceasta a fost cămașa cu care au murit ei: cămașa mărturisirii dreptei credințe.

Aspectul principal care ține de canonizarea sfinților este legat foarte mult de popor. El poate canoniza. Nu există aspectul de a se canoniza din partea Sinodului, aceasta se hotărăște de popor pentru că poporul îi cunoaște pe sfinți, și acesta ia atitudine în privința aceasta și dorește canonizarea acestora. Ei bine, din păcate pentru sfinții de la Aiud, poporul nu a știut nimic despre ei pentru că în perioada comunistă ni s-a ascuns foarte bine ceea ce s-a întâmplat, nu numai aici la Aiud, ci și în celelalte temnițe din România. Se vrea acum cu cartea „Sfântul Închisorilor” să se determine canonizarea Sfântului Valeriu Gafencu, dar pe lângă el sunt foarte mulți din cei care sunt aici, cărora bineînțeles nu le știm numele, dar se poate face și o canonizare generală pentru cei care au murit aici în închisoarea de la Aiud.

(...) Am să relatez câteva exemple foarte clare cu privire la semnele de mucenicie pe care le-au avut, iar după aceea am să vă spun care sunt aspectele importante care contează la canonizarea unui sfânt.

Aici este un cap, în partea aceasta era fața, aici este ceafa. A fost lovit în partea dreaptă a urechii, cu o rangă sau cu o bătă. Lovitura a fost mortală: mi-a explicat un medic și vă spun cum este explicația. Partea aceasta care este intrată în creier, dacă ar fi fost mort, după lovitură osul craniului ar fi trebuit să crape foarte ușor. Dar aici nu este crăpat, nu este plesnit de tot ci, pur și simplu, este crăpat la extremități. Osul s-a mulat după lovitură. Asta arată că a fost lovit în timpul vieții și lovitură a fost mortală. (...) Aici este un cap care se presupune că a fost tăiat cu o pânză de circular, o pânză de circular foarte mică. Se vede cum este începutul de tăietură, exact cât a fost dimensiunea pânzei de circular, de aici a ieșit puțin în exterior, a tăiat aici, a tăiat înspre sus, spre vârful capului, de aici a mers până în partea celalaltă a urechii. Aici este urechea din partea stângă, aici din partea dreaptă. A început din partea stângă. Aici a penetrat prima dată. Făcându-și loc cu pânza, a tăiat până aici sus, de aici a tăiat așa și ce a mai rămas din partea cealaltă. Majoritatea medicilor au rămas șocați cum de acesta – și spun că a fost tăiat în timpul vieții – pentru că există un aspect al osului când, dacă este în viață și de exemplu există un caz nefericit să-i faci autopsie fiind în viață, se poate descoperi la următoarea autopsie dacă vrea familia să se mai facă, se poate descoperi dacă s-a făcut autopsia când era viu sau după ce a murit. Și acest lucru se vede aici. (...) Acest cap prezintă în zona aceasta a frunții lovitură cu cuie. Era o bătă care la capătul ei pe o lungime de 10-14 cm avea bătute cuie cu vârful foarte puțin scos în afară și cu care loveau în cap nu ca să pătrundă cuiul până la creier că l-ar fi omorât și nu aveau interesul acesta, ci doar ca să rupă din pielea capului, să strivească puțin osul craniului, să producă hemoragie și durere. Acest lucru îl vedem aici.

Alt aspect de tortură la același sfânt este fruntea care a fost plesnită din bătaie. Se știe foarte bine că osul de la frunte este cel mai puternic os al craniului, ceafa cea mai sensibilă (omul dacă din nefericire

²⁵² Mărturie din emisiunea *Semne – De ce nu canonizăm martirii anticomuniști?*, realizată de Rafael Udriște, difuzată de TVR pe 11 octombrie 2008.

cade pe ceafă, spun medicii că poate muri pe loc, dar când cade în frunte șansele de a păți ceva la creier sunt mai mici decât atunci când cade pe ceafă). E foarte interesant să se știe că a fost o lovitură foarte puternică, dacă s-a crăpat osul de la frunte.

Al treilea aspect de tortură la același sfânt este ceafa care este plesnită. De aici reiese, din ceea ce mi-au spus medicii care au fost pe aici, că au fost loviți foarte mult în zona cefei, că aici există un mănunchi de nervi care distribuie durerea în tot organismul și mai mult în zona creierului. Și din cauza regimului de înfometare pe care l-au avut în penitenciar, a slăbit foarte, foarte mult rezistența organismului și mai ales rezistența oaselor și au crăpat de la loviturile pe care le-au primit aici, în zona cefei. Tot medicii mi-au spus că chiar și dacă oasele ajung la o stare mai puțin sănătoasă, nu mai sunt puternice, cum ar trebui să fie în mod normal, totuși trebuiesc bătăi puternice ca să poată crăpa pur și simplu ceafa...

Sfinți din închisori – Părintele Ilie Lăcătușu²⁵³

Mărturia Părintelui Ioan de la Rarău

- Părinte Ioan, spuneți-ne câteva cuvinte despre părintele Ilie Lăcătușu, ale cărui moaște întregi și binemirositoare au fost găsite acum câțiva ani în București...

- Aflând de la cineva de la București de părintele Ilie Lăcătușu, care zicea că părintele vorbește și face minuni, de curiozitate am mers și eu la un prieten care avea mașină și m-a dus la cimitir. Eu nu cunosc Bucureștiul și nu știam unde să merg. Și a vrut Dumnezeu ca să vină fata părintelui Ilie Lăcătușu la cimitir acolo, deși nu fusese de vreo două-trei zile. Am socotit că Dumnezeu a vrut așa ca să-mi facă un favor, pentru că eram străin de București, la distanță foarte mare și poate pentru dorința asta de a-l vedea și de a se confirma ceea ce am auzit, să văd personal cu ochii mei, Dumnezeu a vrut ca fata să vină. Și intrând înăuntru, am văzut un mort adevărat, cu ochii închiși, complet, nemișcat. M-am mirat când l-am văzut fără capac deasupra, fără mirosuri. Omul, când moare, în două-trei zile trebuie să-l trateze cu fel de fel de chimicale ca să nu răspândească mirosuri, ca să nu putrezească imediat; sunt mulți care au început să putrezească din cauza păcatelor. Iar el – nimic, de atâția ani, trăind în aer ca toți oamenii, și descoperit, și fără niciun fel de miros. M-am pus în genunchi și capul l-am aplecat pe sicriu și am făcut o rugăciune. Și, bineînțeles, în rugăciune am pomenit pe Mântuitorul, Maica Domnului și după aceea pe el, personal, ca să se roage pentru iertarea păcatelor mele. Și când am ridicat capul și m-am uitat la el, era cu ochii deschiși mari. Atunci, neașteptat - pentru că sfântul face minuni, deschide ochii, se mișcă, vorbește la cei care sunt vrednici - eu, socotindu-mă cu totul nevrednic de așa ceva, am rămas impresionat când am văzut că a deschis ochii mari. Am plecat din nou capul și am făcut o rugăciune și când am ridicat din nou capul, ochii i-a mișcat în direcția mea, se uita cum se uită oamenii fără să învârtă capul - dar ochii i-a învârtit exact spre mine. Și fata Părintelui Lăcătușu zice: „Părinte, tata vrea să-ți vorbească, întreabă ceva”. Și, în clipa aceea, neașteptând altă invitație, m-am uitat în spate, știam când eram eu în cimitir mai erau vreo trei oameni - acum erau vreo patruzeci-cincizeci de oameni în spatele meu. Și atunci m-am ridicat și am plecat.

Și am rămas cu convingerea că Sfântul Ilie Lăcătușu este un sfânt cu adevărat mare, mare înaintea lui Dumnezeu. Nu-i cunosc activitatea, nu-i cunosc viața, știu că a fost un preot care a făcut pușcărie pe timpul comunistilor și din cauza asta nu vor să-l canonizeze conducătorii.

Am mai mers altă dată, ca la doi ani, și am intrat iar la părintele Ilie Lăcătușu. Am pus iarăși capul pe sicriu și m-am rugat; înainte însă iarăși am pus mâinile mele pe mâinile lui - țepene complet, reci ca gheața, cum sunt morții și, după ce m-am rugat puțin, am pus mâinile mele pe mâinile lui și am văzut că mâinile lui se mișcă în sus și în jos, se mișcau cu mâinile mele.

- Dumneavoastră îi mișcați mâinile sau nu?

- Eu le-am mișcat. Am pus mâinile mele pe mâinile lui.

- A, deci erau mișcate de mâinile dumneavoastră?

- Mâinile mele erau pe mâinile lui și am văzut că mâinile lui nu mai erau reci ca gheața, erau calde.

Și am mișcat să văd dacă se mișcă. Se mișcau mâinile și am rămas uimit. Am văzut un mort, da' nu-i mort, un mort viu.

- Nu mai erau rigide?

- Nu, absolut deloc. Erau flexibile.

- Nu se vedeau semne de putrefacție...

- Absolut nimic, ca viu, și cu mustață și cu tot absolut.

- Cu părintele Ilie ați auzit și alte minuni?

- Spunea cineva că a vorbit cu el și am rămas atunci foarte gânditor: cum poate un mort după atâția ani să vorbească? Cum poate de atâția ani să fie și să nu putrezească. Și am auzit că ar fi spus, înainte de a muri: „Pe mine mă îngropați jos dar după nu știu câți ani, o să puneți preoteasa în locul meu și pe mine o să mă lăsați deasupra” - exact cum s-a întâmplat acum. Era deci și înainte văzător cu duhul, prin darul

²⁵³ Material preluat din Revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 28-32.

proorociei. Dacă n-ar fi fost sfinții aceștia care străjuiesc țara noastră din toate părțile și se roagă pentru noi, nu știu ce s-ar fi întâmplat.

- *Vă rugați lui ca unui sfânt? Faceți rugăciuni către părintele Ilie?*

- Nu știu cât de mult mă rog eu, dar știu că este un sfânt, un mare sfânt, așa cum este și Sfântul Calinic de la Cernica, Sfânta Cuvioasă Parascheva, Sfântul Dimitrie Basarabov, Sfânta Filofteia, sfinți mari, mari de tot.

- *În închisoare ați cunoscut astfel de părinți cu viață sfântă?*

- Da, am cunoscut. N-am stat cu ei, numai i-am văzut.

- *Despre părintele Daniil, Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, ce puteți spune?*

- E unul dintre cei mai mari mucenici, un mărturisitor al dreptei credințe ortodoxe. Ieroschimonahul Daniil Tudor a fost un om cu viață sfântă, desăvârșită, un om studios; tot timpul scria și se ruga neîncetat.

- *L-ați cunoscut?*

- Da, l-am cunoscut. Era și el cunosător cu duhul. Avea mare trecere la rugăciune, la Maica Domnului. Schitul Rarău, unde era el atunci, era foarte, foarte, foarte sărac și de multe ori nu era ce să mănânce nimeni, absolut nimeni. „Hai să mergem la Maica Domnului să facem o rugăciune” – zicea el. Se ruga la Maica Domnului câte o jumătate de oră și Dumnezeu îi dădea de toate. Știu de la un mare cărturar că avea o cultură foarte mare, avea o credință fixă, zdravănă, îi combătea pe toți activiștii de partid pe care îi trimitea stăpânirea ca să-l combată, ca el să nu mai meargă la București să țină conferințe. El pe toți i-a convertit.

- *Despre ce ținea conferințe?*

- Discuta sub toate aspectele, știa vreo cinci șase limbi străine. Toată viața și-a închinat-o lui Dumnezeu.

- *Cum a murit?*

- A murit în închisoare. L-au omorât. A murit în chinuri. A fost cel mai intransigent dintre toți deținuții în ceea ce privește credința. A murit ca un mare mucenic, care mărturisea înaintea păgânilor dreapta credință. Dumnezeu vrea de la toți hotărâre și statornicie. Omul, dacă nu este convins, nu vrea să se ocupe cu nimic altceva. Dacă ei erau convinși de valoarea crezului lor, au suferit. Viața sfinților ar trebui să fie pildă vieții noastre. Nu-i place lui Dumnezeu compromisul. Ori ești în lumină, ori în întuneric, ori cu Dumnezeu, ori cu Satana. Dacă nu apără cineva dreapta credință, înseamnă că nu-i cu Dumnezeu. Pentru mântuire, adevărul nu suportă schimbări tot așa după cum viața nu suportă moartea. Viața nu există numai pe pământ, ci în veșnicie unde este exclusă moartea. Nu există viață pe pământ, este un termen, o posibilitate de a dobândi viața cea veșnică, prin fapte, atât. Zice și Sfântul Ioan Gură de Aur: „Poți să câștigi și viața și moartea prin faptele tale”. Dumnezeu Își alege oamenii. Acum e vreme de cernere. Făina dacă nu-i cernută, e cu gunoaie, trebuie cernută, aurul dacă nu-i încercat în foc nu se curăță de materie străină.

Mărturia Părintelui Justin Pârvu

Cu Părintele Ilie Lăcătușu am stat 4 ani la Periprava, în Deltă. El s-a remarcat, în general, prin interiorizarea lui puternică și prin tăcere; rar îl auzai vorbind ceva, și atunci când o făcea, era foarte important ceea ce spunea, de cele mai multe ori ne îndemna să ne rugăm atunci când eram în vreo primejdie. Despre acest om pot să spun că avea cu adevărat darul smereniei. Căuta tot timpul să nu iasă în evidență cu ceva, făcea pe neîsemnatul. Îmi amintesc de o întâmplare minunată din Deltă, când Părintele Ilie a jucat un rol foarte important. În 30 ianuarie, ne-au trimis în colonie, la canal la tăiat de stuf. Vă dați seama ce însemna lucrul acesta pe un frig de iarnă? Moarte curată. Eram toți înspăimântați, mai ales că îi văzusem și pe caralii noștri cu mitraliera, vreo patru mitraliere. Probabil așteptau să ne execute, crezând că vom refuza comanda. Era o deschidere acolo, de apă, de vreo patruzeci de hectare și stuful era tocmai în adâncime. Toți am început să murmurăm și nu prea aveam de gând să intrăm în apă. Ne-au ordonat să intrăm și să scoatem câte doi snopi. Pentru cine făceam noi astea? Nu avea niciun sens. Măi, și cum să intri în apă? Calci te duci într-o știoală, nu te mai scoate nimeni de acolo. Am ezitat la început. Dar Părintele Ilie a avut un cuvânt foarte ferm și ne-a îmbărbătat pe toți: „Măi, intrăm pentru că ăștia îs puși pe gând rău; ăștia trag în noi. Să intrăm în apă, că Maica Domnului și Sfinții Trei Ierarhi ne vor scoate

nevătămați”. Măi, și am intrat. Am ajuns acolo, până la bărbie am intrat în apă. Am tăiat frumos snopi. Și ne miram cu toții că lucram ca pe uscat. Unii până la piept, unii până la gât, unii în sfârșit până la jumătate, cum ne-a prins locul pe fiecare acolo. Și am scos. Am mers vreo trei ore în apă, și am scos la mal cei doi snopi. Dar nu era numai așa că-l tai cu frunze, trebuia frumos, curățat, măsurat, pus la dimensiune și era un ger de - 30° afară, gheața groasă de 20-25 cm, încât vedea nufărul galben înflorit sub gheață. Sus ne însoțeau niște păsări, care ne-au urmărit în tot acest timp și dedesubt florile de sub gheață. Ei bine, eram cu toții nevătămați și uzi. Curgea apa de pe noi. Mare minune a fost atunci. Că dimineața, când am intrat noi era ceață, nori și rece, așa te prindea la oase. Și dintr-odată a apărut soarele, măi băieți, s-a luminat de ziuă. Era o căldură, de se minunau și caralii. Ne-am dezbrăcat și s-au uscat hainele ca la cea mai fierbinte sobă, așa aburi ieșeau din toate. Ne-am încălțat, ne-am îmbrăcat și hai la colonie. Și așa Maica Domnului și Sfinții Trei Ierarhi au fost cu noi și ne-au ajutat, chiar în ziua de 30 ianuarie. Și vă spun că nu s-a întâmplat să fie niciun bolnav, niciun internat, n-o fost nimic. Și aceasta datorită rugăciunilor Părintelui Ilie, că altfel cred că eram cu toții morți...

O arătare minunată a părintelui Sofian de la Antim²⁵⁴

Părintele Mihai Andrei Aldea

„În închisori eram așa de bine păziți, așa de constrânși, că nu ne puteam gândi decât la Dumnezeu. De obicei, omul se roagă cu putere când este în necazuri. Și închisorile erau cu adevărat niște mari necazuri. Rugăciunile celor din închisori erau primite de Dumnezeu; cu toată mizeria, cu toată răutatea comandată împotriva sărmanilor deținuți, aveau toți o seninătate și o bucurie care nu se putea să vină decât de sus, de la Dumnezeu. Rugăciunile celor din închisori erau niște rugăciuni asemănătoare cu ale Sfinților Părinți din pustiu sau a atâtor martiri arși pe rug, care, arzând focul sub ei, erau veseli și mulțumeau lui Dumnezeu pentru această jertfă pe care o aduceau Sfinției Sale. Cam așa erau și aceste rugăciuni din închisori, pentru foarte mulți dintre deținuții politici. Pentru noi, cei de afară, zbuciumul lor, modul lor de viață ne sugerează gândul că e bine să ne smerim, să ne ostenim, să ducem o asceză—cât e posibil—prin post, prin rugăciune, prin metanii, prin iertarea insultelor pe care le primim în viață, prin răbdare fără cârtire și atunci rugăciunile noastre sunt primite înaintea lui Dumnezeu, așa ca ale celor din închisoare.”

Părintele Sofian Boghiu

... O întâmplare de la noi de la biserică, legată de părintele Sofian Boghiu. La un an după ce a murit părintele Sofian Boghiu, pentru că eu am mare evlavie la el - și pentru că știu că a fost un sfânt al nostru, cum, de altfel, au recunoscut-o deschis mulți, și dintre ierarhii noștri și dintre mireni care l-au cunoscut, - i-am făcut icoana. Nu i-am pictat-o eu, nu sunt pictor de icoane, am vorbit cu cineva și i-am făcut icoana și chiar la un an de zile, la Înălțarea Sfintei Cruci, de dimineață, înainte să începem slujba, foarte de dimineață, pe la șase și ceva, am sfințit icoana și mi-am lăsat-o acolo, lângă mine, în Sfântul Altar, ca s-o am aproape de inima mea. Slujind singur într-o bisericuță foarte mică, este foarte greu. Pe de o parte, trebuie să primești pomelnicele, pe de cealaltă parte este firul slujbei care trebuie ținut și sunt toate rugăciunile care trebuie făcute, și de câte ori slujești singur este foarte greu. Însă, în acea Liturghie a fost foarte ușor. Parcă părintele era cu mine, așa am simțit eu: că părintele era cu mine și mă ajuta, pentru că am reușit să primesc liniștit toate pomelnicele, să le pomenesc pe toate - și pomelnice permanente avem ditamai teancul, acolo; am citit rugăciunile cu liniște și cu pace și totul a decurs uimitor, parcă timpul curgea altfel. A fost extraordinar! La sfârșit, eram plin de fericire, când am ieșit la miruit, eram atât de plin de minunea acestei Liturghii care decursese ca nicio alta, fără nici cea mai mică umbră, desăvârșit. Numai că în timp ce miruiam, am văzut o credincioasă care plângea cu tristețe - nu din motivul că fusese pătrunsă de slujbă, ci de tristețe. Și m-am tulburat un pic și am întrebat-o: „Dar ce s-a întâmplat?” Cunoscând-o bine, știind că este o femeie foarte credincioasă, m-am întristat: „Ce este?” Și zice: „Părinte, eu am înnebunit!” A fost, bineînțeles, un șoc pentru mine și nu înțelegeam. Am luat-o deoparte: „Dar cum s-a întâmplat? Ce este? De ce credeți asta?” Și îmi spune: „Părinte, eu am fost de față la înmormântarea părintelui Sofian, știu foarte bine că a murit, dar astăzi l-am văzut slujind în Sfântul Altar.” Pentru o clipă, m-am blocat. Pe urmă, i-am povestit ce s-a întâmplat. Am scos icoana din altar, care nu se vedea, o pusesem pentru sufletul meu. I-am scos icoana, i-am arătat-o. Nu s-a liniștit, a început să plângă și mai rău, încă nu era convinsă dacă era nălucire sau a înnebunit sau chiar s-a arătat sfântul - ca Danion cu visul cu Sfântul Nectarie²⁵⁵ -, și eu am continuat să miruiesc. Și la un moment dat vine o altă doamnă, tot credincioasă, dar care merge de obicei la o biserică din centru, unde-și are duhovnicul, mai rar vine la noi, și care era foarte fericită. Zice: „Părinte, așa de bucuroasă sunt! Mi-a spus cineva că a murit părintele Sofian, și când l-am văzut slujind azi, la noi în biserică, am fost așa de fericită!” Acuma, eu am fost într-

²⁵⁴ Fragment din conferința *Tu și Hristos*, București, 26 noiembrie 2007.

²⁵⁵ Detalii pe <http://www.danionvasile.ro/blog/2007/09/11/binecuvantarea-sfantului-nectarie/>

un moment foarte dificil, pentru că, în momentul în care am încercat să-i explic că totuși părintele Sofian a murit, se uita la mine ciudat, mă credea pe mine nebun. Și a trebuit să o duc la doamna cealaltă, ca să le pun față în față, să se liniștească între ele.

Am vrut să spun acest lucru pentru că povestea *Arătarea minunată* (din volumul *Taina iubirii. Povești pentru copiii mari și mici* - de Danion Vasile) este, de fapt, un lucru care se întâmplă. Și pentru că, într-adevăr, sfinții lucrează în zilele noastre. Pentru că și noi avem sfinți care lucrează și fac minuni, chiar dintre cei pe care poate i-am cunoscut și i-am văzut, și poate tocmai de aceea nu știm să-i apreciem la adevărata lor valoare duhovnicească. Ca, de exemplu, părintele Sofian și ca alți sfinți care au trăit alături de noi sau care încă mai trăiesc alături de noi, și pe care ar fi bine să învățăm să-i respectăm, eventual luând exemplul de la alte popoare: de la greci, de la sârbi, de la ruși, de la felul în care știu ei să-și respecte sfinții, fie că sunt în viață, fie că au trecut la cele veșnice, adică să știm să prețuim pe duhovnicii noștri, pe povățuitorii noștri, pe cei care își pun sufletul pentru mântuirea noastră. Și să avem curajul să facem acest lucru liniștit și deschis, alături de ceilalți. Pentru că de multe ori oamenilor parcă le este rușine să-și mărturisească credința cu adevărat, din cele mai diferite motive. Și este bine să învățăm să ne mărturisim credința nu formalist, nu închisat, ci deschis și trăit.

Proslăvirea Sfinților²⁵⁶

Părintele Mihail Pomazanski

Ce este, în esență, proslăvirea formală a sfinților de către Biserică? Mult este iubită în Biserica cea Sfântă, Sobornicească și Ortodoxă, amintirea în rugăciune a fiecăruia dintre mădularele sale ce a adormit întru credință, nădejde și pocăință. Această pomenire a majorității celor adormiți este mărginită, comparativ, la cercul restrâns al „Bisericii familiei”, sau, în general, la persoane având legături de sânge apropiate sau care l-au cunoscut pe cel răposat. Ea se exprimă prin rugăciuni pentru cel adormit, spre iertarea păcatelor sale, ca „sufletul său cu dreptii să se numere” și „cu sfinții să se odihnească”. Este un șirag duhovnicesc care-i unește, în rugăciune, pe cei de pe pământ cu cel adormit; este o expresie a dragostei, binefăcătoare atât pentru răposat, cât și pentru cei ce se roagă pentru dânsul. Dacă, după moarte, cel adormit nu se lipsește de vederea slavei lui Dumnezeu din pricina păcatelor sale personale, dă răspuns cu propria sa rugăciune către cei ce i-au fost apropiați pe pământ.

Cei bogăți în duhul lor creștinesc, plini de slavă în slujirea Bisericii, faruri luminătoare ale lumii, lasă în urma lor o amintire ce nu se mărginește la un cerc restrâns de oameni, ci este știută în întreaga Biserică, locală sau universală. Încredințarea că ei au atins slava lui Dumnezeu și că rugăciunilor lor au putere, chiar și după moarte, este atât de profundă și netăgăduită încât cugetele fraților lor pământești nu sunt purtate spre rugăciuni de iertare a păcatelor acestora (de vreme ce ei sunt sfinți în fața Domnului, fără trebuință de așa ceva), ci spre lauda nevoițelor lor, spre primirea vieților lor ca pilde pentru noi înșine, spre a le cere rugăciunile.

Spre a da mărturie de siguranța adâncă a Bisericii că un drept răposat este cu Domnul, în ceata sfinților din Biserica cerească, ea alcătuieste un act de „socotire între sfinți” sau „proslăvire”. Astfel, Biserica își dă binecuvântarea pentru trecerea de la rugăciunile pentru răposăți la rugăciuni prin care cerem mijlocirea rugătoare înaintea scaunului lui Dumnezeu. Glasul unanim al Bisericii, ce cuvântă prin gurile ierarhilor săi, glasul sinodal, încuviințează convingerea mădularelor ei de rând despre sfințenia unui drept.

Uneori, pomenirea unui drept răposat nu se întinde dincolo de hotarele unei anumite regiuni. Alți sfinți ai lui Dumnezeu devin vestiți și măriți în întreaga Biserică, chiar din timpul activității lor pământești; ei sunt slava Bisericii și se înfățișează a fi stâlpi ai acesteia. O hotărâre ecleziastică a proslăvirii lor încuviințează veșnic această pomenire, în locul ce i se cuvine – în Biserica locală care a luat hotărârea, sau în întreaga Biserică sobornicească.

Adunarea sfinților din Biserica cerească a tuturor veacurilor este uriașă și nu poate fi înșiruită. Numele anumitor sfinți sunt cunoscute pe pământ; altele rămân neștiute. Sfinții sunt asemenea stelelor – cei apropiați de noi pot fi văzuți mai limpede; totuși, nenumărate alte puncte luminoase se întind prin spațiu, până unde privirea nu poate ajunge. Așadar, în pomenirea Bisericii, sfinții sunt proslăviți atât în grupuri mari și în adunări întregi, cât și individual. Astfel sunt pomenirile mucenicilor, ce au fost uciși cu sutele și cu miile, cele ale Părinților Sinoadelor Ecumenice, și, în cele din urmă, prăznuirile de obște ale „tuturor sfinților”, anuale (în prima Duminică după Rusalii; a doua Duminică după Rusalii, pentru toți sfinții Rusiei) și săptămânale (în fiecare sâmbătă).

Cum are loc proslăvirea de către Biserică a marilor și slăviților ei ierarhi, a asceților și a celorlalți sfinți? Pe baza căror principii, după ce criteriu, după ce rânduială – pentru cazurile obștești și pentru cele individuale? Studiul prof. E. Golubinski, *Istoria canonizării Sfinților în Biserica Rusă* (ed. a II-a, Moscova; Ed. Universitară, 1903) este dedicat acestor întrebări. În expunerea ce urmează, vom întrebuința, în mare măsură, tratatul profesorului Golubinski.

Când folosește expresia de *canonizare a sfinților*, profesorul Golubinski recunoaște din cele dintâi rânduri ale cărții sale că, deși termenul provine etimologic din cuvântul grec *canon*, el face parte din terminologia Bisericii Latine și nu este întrebuințat de ortodocșii greci. Acest fapt ne indică că nu este nevoie să-l folosim; și, într-adevăr, la vremea sa, i s-a reproșat profesorului Golubinski folosirea sa prea

²⁵⁶ Material apărut selectiv în Revista *Atitudini*, nr. 1/2008, pp. 46-50.

deasă, îndeosebi pentru că duhul și caracterul proslăvirii ortodoxe sunt oarecum deosebite de canonizarea din credința romano-catolică. Canonizarea bisericii romano-catolice, în forma sa actuală, constă într-o proclamație solemnă a papei: „Decretăm și definim faptul că Fericitul *N.* este Sfânt și îl înscriem în lista sfinților și dispunem ca memoria sa să fie celebrată cu devoțiune și pioșenie...” „Rânduirea în ceata sfinților” ortodoxă nu are o formulă anume, stabilită, dar sensul ei ar putea fi exprimat astfel: „Mărturisim că *N.* este (numărat) în ceata sfinților lui Dumnezeu”.

În cele dintâi veacuri ale Bisericii creștine, erau recunoscute trei categorii principale de sfinți. Aceștia erau: a) patriarhii și proorocii Vechiului Testament (dintre care iese în evidență Sfântul Ioan Înainte-mergătorul) și apostolii Noului Testament; b) mucenicii, care au dobândit cununi de slavă prin vărsarea sângelui lor; și c) ierarhi deosebiți care au slujit Biserica, precum și oameni cărora li se dădea laudă pentru nevoița lor (dreptii și asceții). În ce privește patriarhii, proorocii, apostolii și mucenicii, apartenența la vreuna din aceste categorii purta în sine și recunoașterea ca sfânt.

Se știe din istorie că se țineau adunări de rugăciune în cinstea mucenicilor încă din primul sfert al celui de-al doilea veac (potrivit Sfântului Ignatie al Antiohiei). După toate probabilitățile, adunările au început în perioada imediat următoare celei dintâi prigoane a creștinilor – cea a lui Nero. Se pare că nu a fost nevoie de nicio hotărâre ecleziastică pentru a împuternici cinstirea în rugăciune a vreunui mucenic. Moartea unui mucenic în sine dădea mărturie de primirea unei cununi cerești. Rânduirea, însă, în ceata sfinților a arhierilor și a asceților adormiți se făcea individual, și avea loc, în chip firesc, pe temeiul vredniciei fiecăruia.

Este cu neputință a se da un răspuns general despre care este criteriul întrebuințat de Biserică pentru recunoașterea sfinților aparținând acestei a treia categorii. În ce privește în particular pe asceți, fără nicio îndoială că temeiul obștesc, de căpătâi, al proslăvirii lor a fost și este încă facerea de minuni, ca o dovadă mai presus de fire, liberă de părerile și prejudecățile omenești. Profesorul Golubinski socotește acest indiciu ca fiind singurul temei al proslăvirii asceților, în istoria canonizării bisericești. În pofida părerii sale, totuși, se poate concluziona că pomenirea marilor viețuitori creștini ai pustiei din vechime, conducătorii și călăuzitorii monahismului, a fost rânduită de Biserică din pricina darurile lor didactice și a înaltele realizări duhovnicești, fără a se mai ține cont strict dacă au fost proslăviți cu darul facerii de minuni. Ei au fost rânduiți în cetele sfinților doar pentru viața lor ascetică, fără vreo referință anume la un asemenea criteriu [săvârșirea de minuni].

Proslăvirea de către Biserică din vechime a sfinților ierarhi ar trebui privită oarecum diferit. Măreața lor slujire în sine a fost temeiul proslăvirii lor, așa cum era pentru mucenici sfârșitul lor cel sfânt. În Calendarul din Cartagina, care datează din veacul al șaptelea, se găsește însemnarea: „Aici sunt trecute zilele de naștere [adică data muceniei] ale mucenicilor și zilele în care au adormit episcopii a căror pomenire o prăznuiește an de an Biserica Cartaginei.” Prin urmare, judecând potrivit străvechilor calendare liturgice grecești, se poate presupune că, în Biserica Greacă, toți episcopii ortodocși care nu și-au întinat numele în vreun fel au fost rânduiți în ceata sfinților locali ai eparhiei lor, pe temeiul credinței că fiind mijlocitori în fața lui Dumnezeu în timpul vieții acesteia, prin chemarea lor, rămân asemenea și în viața de dincolo de mormânt. În calendarele bisericești ale Patriarhiei Constantinopolei, sunt trecuți în lista sfinților toți patriarhii Constantinopolei ce au ocupat acel scaun între anul 315 (Sfântul Mitrofan) și 1025 (Sfântul Eustație), cu excepția celor ce au fost eretici sau au fost dați jos din scaun dintr-o anumită pricină canonică. Această condică, totuși, nu a fost întocmită în ordinea în care patriarhii și-au ocupat scaunul. După toate probabilitățile, episcopii cei mai renumiți au fost recunoscuți ca sfinți imediat după răposarea lor; în alte cazuri, înscrierea a avut loc după ceva vreme.

Numele tuturor episcopilor adormiți au fost trecute în *dipticele* locale (lista celor adormiți care se citește cu glas tare la dumnezeieștile slujbe), iar în fiecare an, la data adormirii fiecăruia dintre ei, li se făcea pomenirea cu o solemnitate deosebită. Sozomen, istoricul bisericesc, dă mărturie de faptul că în biserici individuale sau în eparhii se țineau prăznuirile mucenicilor locali și pomenirea foștilor lor preoți (adică a arhierilor lor). În acest context, el folosește termenul de „prăznuire” legat de amintirea mucenicilor, iar pe cel de „pomenire” legat de ierarhi, ceea ce lasă să se înțeleagă că în Biserica din vechime evenimentele din urmă (dacă se poate vorbi de o situație de ansamblu și nu de cazuri individuale) erau de mai mică însemnătate decât cele dintâi. Prof. Golubinski lansează ipoteza că, în ce privește ierarhii, după un anumit număr de ani de rugăciune fierbinte *pentru* ei, prăznuirea anuală a amintirii lor s-a preschimbat într-o zi de rugăciune *către* ei. Potrivit mărturiei lui Simeon al Tesalonicului,

din cele mai timpurii vremuri, în Constantinopol arhieriei erau îngropați în interiorul altarului celei mai mari biserici, cea a Apostolilor, precum moaștele sfinților, din pricina Harului preoției dumnezeiești.

În Biserica Greacă, până în cel de-al unsprezecelea veac, doar foarte puțini din ceata arhieriei erau sfinți cinstiți universal, în întreaga Biserică. Cea mai mare parte a ierarhilor au rămas sfinți locali ai Bisericilor individuale (adică ai eparhiilor), și fiecare eparhie/Biserică îi prăznuia doar pe ierarhii ei locali, un număr foarte mic dintre ei fiind cinstiți sobornicește, în întreaga Biserică. O dată cu veacul al unsprezecelea, cetelor arhieriei au devenit din locale, universale, în urma acestei treceri rămânându-ne foarte multe nume. Aceasta a fost probabil pricina pentru care, din acel veac, rânduirea unui ierarh în ceata sfinților s-a făcut cu mai multă strictețe, și existența dovezii de netăgăduit a minunilor lor a devenit un criteriu necesar pentru numărarea oricărui dintre patriarhii Constantinopolei în rândul sfinților, așa cum se cerea până atunci doar pentru proslăvirea asceților.

În Bisericile locale (eparhii), dreptul de a recunoaște persoane ca sfinți aparținea episcopilor și clerului lor sau supușilor oficiali ai autorității lor. Este, de asemenea, foarte posibil ca episcopii să nu fi săvârșit asemenea fapte fără cunoștința și încuviințarea mitropolitului și a sinodului episcopilor din provincia mitropolitană. Uneori, mirenii au hotărât în prealabil viitoarea proslăvire a asceților, chiar și când cei din urmă erau încă în viață, și, urmându-și hotărârea, au înălțat biserici închinare unor asemenea asceți, având, pare-se, încredințarea că va veni și binecuvântarea ierarhilor.

Când Simeon cel Evlavios, starețul Sfântului Simeon Noul Teolog, a adormit întru Domnul după patruzeci și cinci de ani de nevoiță ascetică, Sfântul Simeon, cunoscând tăria luptelor sale, curăția inimii sale, apropierea sa de Dumnezeu și Harul Sfântului Duh care l-a adumbrit, a alcătuit în cinstea sa un panegiric, precum și cântări și canoane, și a prăznuit amintirea sa an de an cu mare fală, zugrăvind-i o icoană ca sfânt. Se poate ca alții, atât din mănăstire cât și din afara ei, să-i fi urmat pilda, căci a avut mulți ucenici și admiratori în rândul monahilor și al mirenilor. Sfântul Serghie al II-lea, pe atunci Patriarh al Constantinopolei (întronizat între 999-1019), auzind de aceasta, l-a chemat pe Sfântul Simeon să vină înaintea sa, și i-a pus întrebări despre praznicul și Sfântul care era atât de cinstit. Înțelegând însă că Simeon cel Evlavios a dus o asemenea viață înaltă, nu a oprit cinstirea amintirii sale, ci chiar a trimis candelile și a tămâiat el însuși spre pomenirea lui Simeon. Au trecut șaisprezece ani fără incidente. Dar apoi, un anume mitropolit retras, cu influență, ce locuia în Constantinopol, a obiectat la orice cinstire condusă dintr-o inițiativă personală. Un asemenea lucru i se părea hulitor și împotriva rânduiei Bisericii. Câțiva preoți de parohie și unii mireni au fost de acord cu el, și din aceasta pricină au început să aibă loc tulburări, ce au ținut vreme de aproape doi ani. Pentru a-și atinge scopul, potrivnicii Sfântului Simeon nu s-au dat deoparte de la clevetiri, îndreptate atât împotriva Sfântului, cât și a starețului său. Sfântului Simeon i s-a cerut să se înfățișeze în fața patriarhului și a sinodului său, pentru a da lămuriri. Răspunsul său a fost că, urmând învățăturile apostolilor și ale Sfinților Părinți, nu s-a putut opri de la a-și cinsti Bătrânul, că nu i-a silit pe alții să facă asemenea, că a făcut potrivit conștiinței sale, și că ceilalți au făcut așa cum li s-a părut a fi cel mai bine. Mulțumiți de această *apologie*, aceștia i-au poruncit Sfântului Simeon ca de acum înainte să prăznuiască amintirea starețului său cât mai simplu cu putință, fără vreo solemnitate. Polemica a continuat totuși vreme de aproape șase ani, și o prigoană pe scară largă a fost pornită împotriva icoanei lui Simeon cel Evlavios, în care acesta era înfățișat în tovărășia altor sfinți, cu un înscris ce se referea la el ca „sfânt”, și ca fiind adumbrit de Hristos Domnul într-o poziție de binecuvântare. Urmarea acestor fapte a fost că, pentru liniștea minții și spre a se lăsa pacea, Sfântul Simeon a hotărât să părăsească Constantinopolul și să se stabilească într-un loc izolat, lângă vechea biserică a Sfintei Marina, unde mai târziu a zidit o mănăstire. În ce privește problema cinstirii în sine, hotărârea precedentă a rămas în vigoare, și anume prăznuirea era îngăduită atâta vreme cât nu era făcută cu solemnitate (cf. „Viața Sfântului Simeon Noul Teolog” în *Omiliile* sale, ed. Episcopul Teofan, vol. 2, [Moscova, Editura Efimov, 1892], vol. I, pag. 3-20).

Întâmplarea citată mai sus dovedește, dintr-un punct de vedere, că cunoașterea vieții drepte a unui ascet duce la o convingere fermă privind șederea sa împreună cu sfinții după moarte și la cinstirea sa; pe de altă parte, dă mărturie de faptul că, la acea vreme (veacul al 11-lea), obiceiul și rânduiele Bisericii cereau încuviințarea explicită din partea înaltelor autorități bisericești și o hotărâre sinodală anume care să consfințească cinstirea publică.

Mai apoi, Biserica Greacă va cunoaște două categorii ale noilor sfinți proslăviți: mucenici și asceți. Sub stăpânirea turcă, Biserica Greacă a avut nu puțini mucenici ce au fost trimiși la moarte din pricina râvnei deosebite pentru credința creștină și pentru osândirea în public a islamului. Biserica Greacă de mai

târziu, și împreună cu ea Biserica universală, a privit și continuă să-și privească mucenicii în același fel în care Biserica din vechime îi privea pe mucenicii epocii creștine timpurii, recunoscând mucenicia drept temei îndestulător pentru proslăvire, fără vreo legătură cu darul facerii de minuni, deși în multe cazuri au avut loc minuni. Mulți mari mucenici greci nu au fost proclamați sfinți în mod oficial și au fost adesea cinstiți ca „zeleți” [plini de râvnă], fără vreo cercetare sau recunoaștere anume din partea Marii Biserici a Constantinopolei, căci un astfel de lucru ar fi fost anevoie de îndeplinit în condițiile Jugului Turcesc. Sfântul Nichifor din Chios, care a alcătuit o „Slujbă de obște către orice Nou Mucenic”, explicând nevoia de o asemenea slujbă, spune: „În măsura în care marea parte a noilor mucenici nu au o slujbă spre prăznuire, și întrucât mulți doresc o astfel de slujbă – unii, spre a-și cinsti un semen de același neam; alții, spre a cinsti pe cineva pe care l-au cunoscut ei înșiși; iar alții, spre a cinsti pe cineva care i-a ajutat într-o nevoie – am alcătuit, prin urmare, o slujbă de obște pentru orice nou mucenic. Fie ca cel ce are dorire să cânte o asemenea slujbă către un mucenic pentru care are evlavie.” Autorul cărții *O istorie a canonizării sfinților în Biserica Rusă* crede că, în general, erau meniți cazului de mai sus mucenicii cinstiți fără o proslăvire oficială. Dacă această presupunere este adevărată sau nu, este greu de stabilit.

Ca și mai înainte, criteriul care trebuie să fie îndeplinit în Biserica Răsăritului pentru proslăvirea asceților, fie ei arhieriei sau monahi, a fost darul facerii de minuni. Patriarhul Nectarie al Ierusalimului (întronizat între 1661-1669) ne oferă o mărturie plină de limpezime în această privință. El scrie: „Trei lucruri dau mărturie de adevărata sfințenie din oameni: 1) o Ortodoxie deplină, 2) desăvârșirea în toate virtuțile, care sunt încununate de mărturisirea credinței, chiar până la vărsarea sângelui, și în cele din urmă, 3) lucrarea, prin Dumnezeu, a minunilor și a semnelor mai presus de fire.” Pe lângă acestea, Patriarhul Nectarie arată că în vremea aceea, când se petreceau adesea abuzuri în declararea minunilor și a virtuților, mai erau cerute și alte semne, precum nesticăciunea trupurilor sau o bună-mireasmă ieșind din oase.

În Răsărit, dreptul de a proslăvi un sfânt spre cinstirea locală aparține mitropoliților scaunelor mitropolitane; pentru o închinare sobornicească, în întreaga Biserică a Constantinopolei, își dădeau binecuvântarea patriarhul Constantinopolei împreună cu sinodul său de episcopi. Athosul pare să constituie o excepție în această privință, proslăvindu-și proprii asceți spre cinstire locală, în Sfântul Munte, prin autoritatea personală a obștilor de frați, sau a mănăstirilor individuale, sau de către sinodia Protatonului pentru întreaga comunitate athonită. De asemenea, darul facerii de minuni poate fi cu greu considerat drept un temei obligatoriu pentru proslăvire, însă o viață ascetică, susținută mai apoi de semnul bunei-miresme ieșind din oseminte, poate fi socotită ca un astfel de temei.

Din culegerea de documente ale Patriarhiei Constantinopolei privind proslăvirea sfinților, care este anexată la cea de-a doua ediție a *Istoriei canonizării sfinților în Biserica Rusă*, cineva și-ar putea face o idee până la ce fel de rânduire a fost dusă proslăvirea.

Din cel de-al patrusprezecelea veac avem o hotărâre a Patriarhului Ioan al XIV-lea (întronizat între 1333-1347) adresată lui Teognost, Mitropolitul Kievului și a toată Rusia (întronizat între 1328-1353, rezident în Moscova), datată iulie 1339, privind rânduirea între sfinți a predecesorului său, Sfântul Petru, Mitropolitul Moscovei (întronizat între 1308-1326): „... Am primit epistolia Sfinției Tale, dimpreună cu înștiințarea și mărturia despre arhierul sfintei Biserici care a fost înainte-ți, că după moarte proslăvit a fost el de către Dumnezeu și a fost arătat a fi unul dintru cei cu adevărat bineplăcuți Lui, și că mari minuni se săvârșesc printr-însul și fieșcare boală este tămăduită. Ci ne-am bucurat pentru aceasta și prea-mult ne-am veselit cu duhul, și l-am dat Domnului spre proslăvire. Și întrucât Prea-Sfinția Ta a căutat povățuire de la noi spre cum a se purta cu astfel de sfinte moaște, îi răspundem: Prea-Sfinția Ta însăși cunoaște, nici neștiutor nu este de felul rânduiei și obiceiului Bisericii lui Dumnezeu, care se ține într-asemenea pricini. Primind mărturie întemeiată și netăgăduită despre Sfântul acesta, fie ca Sfinția Ta să făptuiască în pricina de față potrivit rânduiei Bisericii. Cinstește și blagoslovește pe bineplăcutul Domnului cu cântări și sfinte doxologhisiri, și lasă moștenire acestea veacurilor care au să vie, spre lauda și slava lui Dumnezeu, Cel ce proslăvește pe cei care l-au proslăvit...”

În panegiricul Patriarhului Filoteu al Constantinopolei (întronizat între 1354-1355 și 1364-1376) pentru Sfântul Grigorie Palama, arhiepiscopul Tesalonicului, privind socotirea arhiepiscopului în ceata sfinților, după o înșiruire a zece minuni săvârșite la mormântul sfântului, citim: „Prin urmare [adică din pricina faptului că au avut loc multe minuni la mormântul arhiepiscopului], cei mai iubitori de Dumnezeu și însemnați dintre dânșii aici de față [cetățeni ai Tesalonicului], și îndeosebi cei ce sunt preoți, sfătuindu-se dimpreună, au zugrăvit o sfântă icoană a lui Grigorie și fac un prăznuire strălucită, pentru tot norodul,

în ziua adormirii sale, și se osârduiesc a-i ridica o biserică, căci ucenic slăvit al lui Hristos este. Ei nu mai așteaptă adunările celor mari ori vreun sobor al tuturor spre a-l recunoaște [a fi sfânt], căci, uneori, astfel de lucruri sunt o opreliște, o povară, o piedică și o grijire, și sunt toate prea omenești, ci se mulțumesc, lucru de laudă, cu o recunoaștere de sus, cu căutătura luminoasă și netăgăduită a faptelor sale, și cu credința.” Din cuvântarea patriarhului Filoteu este limpede că: 1) Sfântul Grigorie Palama a fost așezat între sfinți din pricina minunilor săvârșite la mormântul său, și 2) proslăvirea sa a fost făcută de Mitropolitul Tesalonicului.

Hotărâri de o proveniență mult mai recentă vorbesc limpede de cerințe anume ale sinoadelor, legate de proslăvire. Astfel, într-o hotărâre a Patriarhului Chiril I (întronizat între 1621-1623, 1624-1632, 1632-1633, 1633-1634, 1637-1638) privind proslăvirea Sfântului Gherasim al Chefaloniei, după o tâlcuire dogmatică a învățaturii ortodoxe despre Sfânt, găsim: „Și noi, pe de o parte, gata în fața lui Dumnezeu să dăm către cei dumnezeiești cinstea ce li se cuvine drept răsplată, și pe de a altă parte, grijind de binele a toți credincioșii, potrivit dumnezeieștilor părinți ce au fost înaintea noastră, și urmând obiceiul cel sobornicesc al Bisericii, hotărâm, rânduim și poruncim în sinod, întru Duhul Sfânt, și cu încuviințarea fericiților Patriarhi ai Antiohiei și Ierusalimului care viețuiesc în Constantinopole, a prea-sfințitului nostru mitropolit, și a iubiților noștri frați, arhiepiscopi și episcopi, prea-cinstiți întru Duhul Sfânt, a preavrednicului și învățatului cler, ca înainte-numitului Sfânt Gherasim să i se dea închinăciune an de an, cu sfinte slujbe și psalmodii, și să fie recunoscut în rândul oamenilor celor sfinți și cuvioși, de acum înaintea și pururea, nu doar în insula Chefaloniei, ci în întreaga Biserică a celor evlavioși, dintr-un capăt într-altul al lumii. Ci cel ce nu primește această hotărâre sinodală, ori cel ce a cutezat îndeobște să o tăgăduiască, după întâia și a doua muștrare, să fie scos din părtășia celor evlavioși, și să fie tuturor ca un păgân și vameș, după cuvântul Evangheliei”. Urmează apoi iscăliturile celor trei patriarhi și a altor șapte arhierei. În copia ce poartă pecetea, este așezată înainte de hotărâre cererea adresată Patriarhului de către locuitorii insulei Chefaloniei. În aceasta, ei cer, prin mijlocirea unui anumit episcop, ca Patriarhul să dea o hotărâre, încuviințând închinarea către Gherasim, și ca acesta să fie trecut pe lista celor sfinților și cuvioși.

Altă hotărâre a aceluiași Patriarh, datată 1633, privind rânduirea în ceata sfinților a Sfântului Ioan Cretanul și a celor 98 de nevoitori dimpreună cu dânsul, cuprinde o tâlcuire dogmatică urmată de această declarație: „Întrucât cu mult înaintea vremii noastre, în dumnezeiesc-ziditul oraș al Cretei, cuviosul Ioan viețuitorul în pustie și cei ce se nevoiau cu dânsul, nouăzeci și opt la număr, au strălucit... a căror viață Domnul a proslăvit-o cu minuni... adunând întru Duhul Sfânt toți arhierei ce se găseau în Constantinopole, și chemând pe Cel Făgăduit să fie cu noi în toate zilele noastre, rânduim ca sfinții aceștia să se slăvească an de an cu prăznuiri și sfinte cântări, și să se socotească dimpreună cu restul sfinților, atât în insula Cretei, și în toate bisericile din întreaga lume. Neobișnuit și peste măsură de nebunesc ar fi, atunci când Dumnezeu prea-minunat i-a proslăvit pe dâșii ca sfinți, dacă nici noi nu ne-am bucura întru cinstirea lor, ori chiar ne-am lipsi de folosul ce purcede dintr-aceasta, îndeosebi de vreme ce suntem în trebuință de asemenea mijlocitori...” Această hotărâre se sfârșește cu iscăliturile a douăzeci și unu de arhierei.

În cele din urmă, hotărârea Patriarhului Gavriil al III-lea al Constantinopolei (întronizat între 1702-1770), dată în 1703, privind socotirea cu sfinții a lui Dionisie, arhiepiscopul ascet al Zakintului, cuprinde o hotărâre asupra prăznuirii locale a unui sfânt local. Locuitorii celor două insule ce alcătuiesc eparhia Chefaloniei și Zakintului au cerut din partea Patriarhului îngăduința de a institui o sărbătoare anuală pentru Sfânt și să facă din aceasta o prăznuire solemnă. Sinodul episcopilor, condus de Patriarh, a hotărât: „Poruncim și legiuim întru Duhul Sfânt că Kir Timothei al Chefaloniei și Zakintului, iubit al lui Dumnezeu, și sfânta adunare a clerului – preoți și ieromonahi – și tot norodul Domnului dimpreună cu dâșii, cârmuitori și supuși, au îngăduința vădită să țină de acum înainte an de an sărbătoare, și să prăznuiască marea amintire a cuviosului și de Dumnezeu purtătorului părintelui nostru Dionisie, arhieru și făcător de minuni, cu slujbe canonice în ziua ce i-a fost rânduită, adică în cea de-a șaptesprezecea zi a lunii lui Decembrie, în sfânta Mănăstire a Schimbării la Față [ce este] așezată într-una din insulele Strofadelor, unde se găsesc moaștele sale... și ca praznicul cel an de an și slujba cea mărită a sfântului să se mărginească doar la aceste insule, unde a pogorât dumnezeiescul Har, și ca această sfântă slujbă rânduită pentru sfântul să se țină până la sfârșitul veacurilor, neîntreruptă în șiru-i și netulburată de nimeni...”

Actul rânduiri în cetele sfinților este legat, în mare măsură, de dezvelirea moaștelor celui drept, care este proslăvit. În aceste cazuri, trebuie să se facă o deosebire între trei acte anume. Cercetarea

moaștelor poate fi recunoscută ca una din acțiunile ce premerg actul proslăvirii, în aceeași măsură cu cercetarea relatărilor despre minunile sale. Apoi urmează hotărârea sinodală privind proslăvirea. În zilele noastre, scoaterea solemnă a moaștelor este, de obicei, una dintre cele dintâi lucrări sfinte în îndeplinirea actului de proslăvire. O dată cu scoaterea moaștelor și așezarea lor cu evlavie într-un loc anume pregătit dintr-o biserică începe rugăciunea în cinstea noului proslăvit bineplăcut al lui Dumnezeu. Totuși, prezența moaștelor și dezvelirea lor propriu-zisă nu sunt absolut esențiale pentru o proslăvire. Moaștele multor sfinți nu s-au păstrat, iar trupurile altora au fost supuse stricăciunii precum trupurile oamenilor obișnuiți. În ce privește moaștele unui număr însemnat de sfinți din vechime, unele din acestea sunt trupuri întregi – oase cu carne; altele, oase lipsite de carne.

Scoaterea trupurilor din pământ a început din Biserica timpurie. Precum se știe din documente provenind din cel de-al doilea veac, creștinii se adunau an de an la mormintele mucenicilor în ziua adormirii lor, spre a o prăznuire cu măreție. Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Grigorie Teologul amintesc dezgroparea moaștelor sfinților. În *Viața Sfântului Antonie*, Sfântul Atanasie descrie cinstirea deosebită pe care creștinii din Egipt o aveau pentru rămășițele mucenicilor. Este bine știut faptul că Împăratul Constanție (înscăunat între 337-361), fiul Sfântului Constantin cel Mare, a așezat moaștele Apostolilor Andrei, Luca și Timotei într-o raclă, în Biserica Sfinților Apostoli, între anii 356 și 357.

În ceea ce privește proslăvirea sfinților, Biserica rusă a urmat credința și obiceiul Bisericilor Răsăritului. Regula generală în această privință a fost și rămâne următoarea: temeiul pentru socotirea în cetele sfinților a unuia dintre bineplăcuții lui Dumnezeu ce a adormit a fost darul săvârșirii de minuni, fie în vremea vieții, atunci când se cunosc astfel de exemple, sau, precum în marea parte a cazurilor, după moarte. În Biserica străveche, așa cum s-a afirmat, o slujire înaltă a Bisericii sau o moarte mucenicească erau în sine și prin sine asemenea temeiuri. În Biserica Rusă au existat ocazii asemănătoare de proslăvire ecleziastică, în afară de săvârșirea minunilor, însă acestea au fost niște excepții, rar întâlnite.

Următorii sfinți se deosebesc după gradul de răspândire teritorială a cinstirii: 1) sfinți locali într-un sens mult mai restrâns, a căror prăznuire a început doar la locul înmormântării lor, fie într-o mănăstire, fie într-o biserică parohială (existând mai multe exemple); 2) sfinți locali într-un sens mai larg, adică cei a căror cinstire a fost mărginită în fapt de hotarele eparhiei; și, în cele din urmă 3) sfinți universali sau sobornicești ai Bisericii, a căror prăznuire a început în întreaga Biserică Rusă. Dreptul de a proslăvi sfinți locali din prima și a doua categorie aparține episcopului eparhial, desigur, cu încuviințarea mitropolitului sau a patriarhului; dreptul proslăvirilor sobornicești aparține capului Bisericii Ruse. Săvârșirea proslăvirii sfinților constă în adunarea relatărilor minunilor și a cercetării acestor mărturii. Esența proslăvirii sfinților constă în începerea unei prăznuiri anuale a sfântului, în ziua adormirii sale sau a scoaterii moaștelor sale, sau în ambele. Pentru prăznuirea amintirii unui sfânt se cere alcătuirea unei slujbe a acestuia, ca și o „viață” scrisă. Autoritățile bisericești au avut grijă ca slujbele și citirile din Proloage (Sinaxar) legate de sfânt să fie alcătuite „potrivit tipicului”, adică să se urmeze unei forme stabilite și să fie mulțumitoare din punct de vedere literar-stilistic.

Cinstirea unui sfânt nou-proslăvit începea cu o slujbă dumnezeiască deosebită, solemnă, în biserică lângă care sau în care se găseau rămășițele trupești ale sfântului lui Dumnezeu.

Din vremurile străvechi până astăzi, proslăvirea sfinților în Biserica Rusă a fost săvârșită mereu în același chip; din această pricină, nu a existat vreo perioadă în istorie în care să fi avut loc vreo schimbare a împrejurărilor sau a felului în care se făcea proslăvirea. Indiferent de o proslăvire oficială, și în alte cazuri înaintea proslăvirii, exista deja o „cinstire” a asceților virtuoși adormiți. În multe dăți se înălța un paraclis deasupra mormântului celui adormit, și într-însul se așeza o lespede de mormânt sau o raclă (dacă cel adormit era îngropat într-o biserică, racla se așeza deasupra locului de înmormântare; de obicei, acest „cenotaf” era un sicriu de piatră ce nu ținea vreun trup, de vreme ce trupul era îngropat dedesubt). Se cântau la mormânt panihide²⁵⁷, și uneori chiar *molebene*²⁵⁸ către cei adormiți. O asemenea proclamare

²⁵⁷ *Panihida* este o slujbă a parastasului care se oficiază în răstimpul dintre moartea și înmormântarea cuiva, cât și după înmormântare, la diferite termene de la moarte, iar în mănăstiri se face pentru pomenirea de obște a tuturor morților, în fiecare vineri seară și sâmbătă dimineață (*n. tr.*)

²⁵⁸ Un *moleben* este o slujbă aparte, în care se fac rugăciuni de recunoștință și de cerere către Domnul, către Maica Domnului și către Sfinți, cu prilejul unor întâmplări deosebite din viața neamului sau a persoanelor. „Moleben” este un cuvânt slavon însemnând „slujbă de cerere”. *Molebenele* țin fie de cultul public, fie de cel personal. În cadrul „cultului public” se săvârșesc *molebene* la: 1) „aniversările imperiale”, adică la zilele de naștere și la onomasticele membrilor Casei Imperiale, în ziua suirii pe tron a Împăratului ce domnește, în ziua încoronării Majestăților lor Imperiale; 2) în ziua

după voie ca „sfânt” a unei persoane, prin cântarea de *molebene*, a fost oprită de către autoritățile bisericești ca fiind împotriva rânduielilor. Au existat cazuri în viața Bisericii Ruse când s-au întocmit slujbe către sfinți ce nu erau încă proslăviți printr-o hotărâre sinodală anume; acestea au trecut în folosința personală. Astfel, în veacul al șaisprezecelea, Fotie, un monah al mănăstirii din Volokalamsk, a întocmit o slujbă către adormitul Iosif din Voločk și a trimis-o mitropolitului Macarie al Moscovei (întronizat între 1543-1564). „Mărețul far și dascăl al întregii lumi, Înalt Prea-Sfînțitul Mitropolit Macarie,” se menționează la începutul slujbei, „cercetând această slujbă, l-a blagoslovit pe Starețul Fotie să o folosească la rugăciunile din chilia sa, până ce se va lua o hotărâre sinodală.” Rar au mai fost întâlnite prilejuri asemănătoare, când o înaltă autoritate bisericească să binecuvânteze o inițiativă personală în scrierea de slujbe către asceți ce nu au fost încă proslăviți printr-o hotărâre sinodală. Într-unul din *sbornicele* (culegerile) Mănăstirii Lacul Alb a Sfântului Chiril, se găsește o scriere „Asupra slavei deșarte a tinerilor călugări care întocmesc noi canoane și vieți ale sfinților”. Autorul anonim al articolului se opune monahilor care, „năzuind după slava lumească și dorind să atragă atenția celor la putere, întocmesc canoane și vieți ale celor adormiți, pe care Dumnezeu nu i-a proslăvit”. În concluzie, autorul îi mustră pe alcătuitoarii de canoane și vieți, zicând: „O, voi copilăroșilor, nu mai întocmiți noi canoane și vieți spre a fi cântate de către oameni în case ori în chiliile cele monahicești, fără de blagoslovenia Bisericii”.

În esență, nu există vreo deosebire între sfinții prăznuiți de către întreaga Biserică și cei locali. Sfinții din ambele categorii sunt proslăviți printr-o hotărâre a autorității ierarhice. Credincioșii se îndreaptă către ambii cu rugăciunile lor de mijlocire. Biserica îi numește și pe unii și pe ceilalți „sfinți”. În Biserica Rusă, ca și în celelalte Biserici Ortodoxe ale Răsăritului, în multe cazuri, sfinții locali trec [cu timpul] în categoria sfinților Bisericii Universale. Una dintre caracteristicile ce deosebesc sfinții cinstiți universal de cei cu cinstire locală este că numele sfinților cărora li se dă închinare sobornicească sunt cuprinse în cărțile slujbelor dumnezeiești. Este adevărat că, până la mijlocul celui de-al șaisprezecelea veac, nu existau îndeobște nume ale sfinților ruși în înscrisurile oficiale, dar, după acest veac, ele încep să apară. În *Cartea Epistolelor (Apostolul)*, tipărită la Moscova la sfârșitul veacului al șaisprezecelea, se găsesc șapte sfinți ruși: Sfântul Serghie al Radonejului, Sfântul Petru, mitropolitul Moscovei, Sfântul Alexie, mitropolitul Moscovei, Sfântul Leontie, episcopul Rostovului, Sfântul Chiril din Bielozersk, Sfântul și Marele Domn Vladimir, și Sfinții purtători-de-patimi Boris și Gleb. Începând însă cu întâiul *Liturgier (Slujebnik)* tipărit, în 1602, a fost introdus un înscris obligatoriu al sfinților prăznuiți sobornicește, în înscrisurile lunare din *Tipicon* și în lista sfinților din alte cărți liturgice. În vremea perioadei Sinodale, în hotărârile Sfântului Sinod privind proslăvirea ecleziastică sobornicească, în felurite ocazii, se găsește următoare îndrumare: „... și, în cărțile tipărite ale Bisericii, se cere să i se treacă numele în listele cu ceilalți [sfinți]”.

În Biserica Rusă, cei dintâi numărați în ceata sfinților au fost sfinții domni Boris și Gleb (numiți Roman și David la botez); a urmat apoi Sfântul Teodosie de la Lavra Peșterilor kievene; apoi, poate, Sfântul Nichita, episcop al Novgorodului, și Sfânta și marea Doamnă Olga. Cu totul, până în cel de-al șaisprezecelea veac, existau în jur de șaptezeci de nume ale sfinților ruși proslăviți, dintre care douăzeci și doi erau prăznuiți în întreaga Biserică Rusă. Sinoadele din 1547 și 1549, adunate sub conducerea mitropolitului Macarie, au rânduit prăznuirea a alți noi sfinți, și a ridicat gradul de cinstire al altora, adăugând treizeci și nouă de nume la cele douăzeci și două care deja primeau cinstire sobornicească, aducând numărul celor din urmă la șaiszeci și unu. Între aceste sinoade și întemeierea Sfântului Sinod, în Rusia Moscovită au avut loc nu mai puțin de o sută cincizeci de noi proslăviri, dintre care se cunosc datele precise a aproximativ o treime; despre restul avem referințe indirecte, cum ar fi zidirea de biserici și de altare secundare²⁵⁹ ce le erau închinare, precum și unele menționări trecătoare în scrierile epocii, care ne furnizează dovezi ale unei încuviințări oficiale a cinstirii date lor.

---

unui hram, adică ziua sfințită spre pomenirea sfântului sau a întâmplării în al cărui nume și cinste a fost numită și închinată o anumită biserică de parohie; 3) în zilele de comemorare a victoriei asupra inamicilor; 4) cu ocazia unor mari calamități publice, precum o invazie străină, epidemii, molime, secetă sau inundații, și altele asemenea. În cadrul „cultului personal”, se săvârșesc *molebene* la dorința persoanelor particulare cu ocazia zilelor de naștere și onomastice, înaintea începerii școlii de către copii, când cineva pleacă într-o călătorie, când se face mutarea într-o nouă casă, când se aduce mulțumire pentru milostivirea cerută la rugăciune, pentru însănătoșirea unui bolnav ș.a. *Molebenele* sunt de trei feluri: unele cuprind cântarea unui canon, altele omit canonul, iar cea de-a treia categorie omite predica Evangheliei (cf. „*Manual al Dumnezeieștilor Slujbe*”, protoiereu D. Sokolof) (n. tr.)

²⁵⁹ Unele biserici aveau mai multe altare (n. tr.)

Numele sfinților din Rusia de sud-vest ar trebuie așezate într-o categorie aparte, în frunte cu sfinții Lavrei Peșterilor de la Kiev. Împrejurările istorice din acea regiune, îndeosebi subjugarea de către puterile străine (Lituania și Polonia), au dus la mult mai puține proslăviri de sfinți. O slujbă de obște către sfinții Peșterilor kievene a fost cerută de mitropolitul Petru Movilă (întronizat între 1633-1646), fiindu-i înfățișată în 1643. Înainte de aceasta, dar tot sub Petru Movilă, s-a alcătuit *Patericul Peșterilor*, ca și o culegere a minunilor petrecute la Lavră și în peșterile ei, în vremea celor patruzeci și patru de ani ce au precedat întocmirea cărții.

Din viața Sfântului Iov de la Pociaev, scrisă de ucenicul și ajutorul său în conducerea Mănăstirii din Pociaev, aflăm cum a început proslăvirea acestui cuvios, a cărui amintire este cinstită îndeosebi în diaspora rusă. Dezvelirea moaștelor sale a avut loc la șapte ani de la adormirea sfântului, de către mitropolitul Dionisie (Balaban) al Kievului (întronizat între 1657-1663). Cauza imediată a acestui fapt a fost arătarea întreită a cuviosului Iov în fața mitropolitului, pe când acesta dormea, spre a-l înștiința că dezvelirea moaștelor sale era bine-plăcută lui Dumnezeu. După cea de-a treia arătare, mitropolitul (care se pare că îi știa pe Sfântul Iov și Mănăstirea din Pociaev, de pe vremea când era episcop al Luțkului), „pricepu că acestea erau potrivit Proniei lui Dumnezeu și, fără a mai zăbovi, se grăbi către Mănăstirea din Pociaev, luându-l cu dânsul pe Kir Teofan (Krehovețki), arhimandritul Mănăstirii Obruciski, care se întâmplase să fie cu el la acea vreme. Ajungând la mănăstire cu tot clerul său, se apucă să întrebe cu de-amănuntul despre cinstita și neprihănită viață a Sfântului Iov. Încredințându-se că a fost o lucrare bună și plăcută lui Dumnezeu, a poruncit de îndată, cu încuviințarea obștei, să se deschidă mormântul sfântului. Astfel, s-au descoperit nestrucate moaștele Cuviosului, întocmai ca în ceasul îngropării, răspândind o mireasmă neînchipuit de dulce. Întovărășiți de o mulțime de oameni, au purtat moaștele cu cinstea cuvenită către marea biserică a Dătătoarei-de-viață Treimi, și acolo, în nartex, au așezat racla, în anul Domnului nostru 1659, în cea de-a douăzeci și noua zi a lui august. Mai apoi, o mare mulțime de oameni ce sufereau de felurite boli au primit vindecare, căci Sfântul Iov a fost împodobit în viața aceasta cu toate virtuțile; și, astfel, după moarte, nu a încetat să facă bine celor ce se apropie de el cu credință” (cf. *Slujbei și Vieții Cuviosului Iov*, Jordanville, NY).

După unirea Rusiei kievene cu cea moscovită, sfinții Rusiei au fost numiți „sfinți a toată Rusia” – ai Rusiei nordice și ai celei apusene. Aceasta era obiceiul în fapt, deși abia în 1762 s-a dat o hotărâre a Sfântului Sinod ce îngăduia trecerea numelor sfinților kievieni în listele sobornicești lunare de la Moscova și încuviința ca slujbele lor să se tipărească în Minei. Această hotărâre a fost repetată apoi de două ori.

În perioada sinodală, următorii sfinți au fost proslăviți spre a fi cinstiți de către întreaga Biserică (sunt prezentați în ordine cronologică, după data proslăvirii lor): Sfântul Dimitrie, mitropolitul Rostovului; Sfântul Inochentie, cel dintâi episcop al Irkuțkului; Sfântul Mitrofan, cel dintâi episcop al Voronejului; Sfântul Teodosie, arhiepiscopul Cernigovului; Sfântul Serafim al Sarovului; Sfântul Ioasaf, episcopul Belgorodului; Sfântul Ermoghen, patriarhul Moscovei; Sfântul Pitirim, episcopul Tambovului; Sfântul Ioan, mitropolitul Tobolskului; Sfântul Iosif, episcopul Astrahanului.

Au existat în vremea perioadei sinodale și proslăviri locale ale sfinților. Dar, chiar și în această epocă, nu există liste precise sau documente vrednice de încredere despre împrejurările și datele proslăvirii lor, de vreme ce hotărârile privind canonizările locale erau făcute fără vreo proclamare formală în condica cea mare a hotărârilor Sfântului Sinod, până la apariția publicațiilor oficiale ale Sinodului – *Registrul Bisericii și Registrele Eparhiale* – acestea nefiind publicate deloc.

În Biserica Rusă, ca în Răsăritul Ortodox, cu cât era mai întinsă zona cinstirii propuse, cu atât mai înaltă trebuia să fie autoritatea bisericească necesară spre a o încuviința.

În 1715, preotul și enoriașii Bisericii Învierii din Totma (regiunea Vologda) au înfățișat arhiepiscopului Veliko-Ustiugului cererea ca, în urma multelor minuni ce se petrecuseră la mormântul lui Maxim – un preot „nebun pentru Hristos” din acel oraș, care adormise în 1650 – arhiepiscopul să binecuvânteze zidirea unei biserici închinată Sfintei Paraschiva deasupra mormântului său, „așa cum se obișnuiește pentru sfinții lui Dumnezeu, și să se mai zidească deasupra moaștelor sale o raclă, cu o sfântă icoană drept acoperământ.” Ca răspuns la această cerere, arhiepiscopul hotărî „să se zidească un monument în acea biserică și să se cânte în chip sfânt *molebene* către Sfântul Maxim, precum se face și celorlalți ce au bine-plăcut lui Dumnezeu”. Prin urmare, se poate trage concluzia că arhiepiscopul a binecuvântat cinstirea locală cu propria sa autoritate.

Obștea Mănăstirii de la Solovki s-a îndreptat în 1690 către arhiepiscopul Atanasie al Holmogorei cu cererea de a îngădui în mănăstirea lor prăznuirea amintirii Sfântului Gherman, care era unul dintre

întemeietorii mănăstirii, împreună cu Sfinții Zosima și Savatie, și care adormise în 1484 (Sfinții Zosima și Savatie fuseseră deja proslăviți pentru prăznuirea sobornicească, la Sinodul din 1547 de sub mitropolitul Macarie). Arhiepiscopul, exprimându-și bunăvoința, dar ținând cont de însemnatele implicații sobornicești ale acestui act, le-a răspuns arătând rânduiala existentă și care trebuie întrebuintată în asemenea cazuri: „Netăgăduindu-i sfințenia (Sfântului Gherman), ci păstrând plinătatea învățăturilor Sfintei Biserici, din vechime s-a obișnuit în Sfânta noastră Credință Ortodoxă să se ceară mai dintâi mărturii vrednice de încredere despre viața și minunile sfinților lui Dumnezeu. Pe temeiul acestei mărturii și cu blagoslovenia sobornicească a Arhipăstorului și a monahilor ortodocși, li se alcătuiască slujbe și canoane, și într-acest chip se stabilește o cinstire; dar fără de dovezi și fără de blagoslovenia stăpânitorului și a Prea Fericirii sale, Patriarhul, acest lucru nu poate fi întemeiat într-un chip înțelept.” Încuviințarea proslăvirii locale a Sfântului Gherman a avut loc în anul ce a urmat.

Ca exemple despre cum se ajungea la o îndeplinire sinodală a chestiunilor legate de dreptii adormiți, vom cita câteva pasaje din actele referitoare la proslăvirea sfinților „a toată Rusia”.

Într-una din antologiile Volokolamskului se găsește următoarea declarație, referitoare la introducerea prăznuirii sobornicești în amintirea Sfântului Iosif al Voloțkului: „Din porunca drept-credinciosului și iubitorului de Hristos Stăpânitor Autocrat, Țar, și Mare Domn Feodor Ivanovici, a Toată Rusia, și cu blagoslovenia părintelui său, Prea-Fericitul Iov, întâiul Patriarh al Moscovei și a Toată Rusia, troparul, condacul, stihira și canonul, și întreaga slujbă pentru Liturghia cuviosului nostru părinte și egumen Iosif din Voloțk au fost îndreptate sub egumenul Ioasaf, la 1 Iunie, 7099 [adică 1591]. Și Stăpânitorul Autocrat, Țarul, și Marele Domn Feodor Ivanovici a Toată Rusia, și Prea-Fericirea sa Iov, Patriarh al Moscovei și a Toată Rusia, și întregul sinod, în adunare sobornicească au dat mărturie de cântarea troparului, condacului, stihirei, canonului și slujbei la Liturghia Cuviosului Iosif. La povața întregului sinod, Țarul și Patriarhul au poruncit ca slujba să se cânte și să se slujească în tot locul la 9 septembrie, ziua adormirii Cuviosului nostru părinte Iosif Făcătorul-de-minuni, care este data pomenirii sfinților și dreptilor dumnezeiești părinți, Ioachim și Ana. Stăpânitorul, Țarul și Marele Domn Feodor Ivanovici a poruncit ca în mineiul tipărit și în toate mineiele acelei zile să se treacă condacul, stihira, canonul și întreaga slujbă către cuviosul Iosif, dimpreună cu cea a praznicului Nașterii Prea-Sfintei de Dumnezeu Născătoarei și cu cea a Dumnezeieștilor Părinți, rânduind și întărind astfel ca praznicul acesta să se săvârșească într-acest chip, neschimbat, în tot locul, pururea. Amin.” Cinstirea Sfântului Iosif a fost stabilită de trei ori – de două ori local și o dată sobornicește. Moaștele sale nu au fost dezvelite și au rămas până în ziua de astăzi sub o lespede.

Dintr-o hotărâre a Patriarhului Iov (întronizat între 1586-1605), datată 1600 și aflată în Mănăstirea Korniliev din regiunea Vologda, știm cum s-a ajuns la stabilirea cinstirii sobornicești a Sfântului Corneliu din Komel. Egumenul Iosif al Mănăstirii Korniliev a adus patriarhului la cunoștință că, în cinstea Sfântului Corneliu, în mănăstire a fost zidit un paraclis secundar, ce încă nu a fost târnosit, și că „de mulți ani cei care cereau tămăduire de la Sfântul Corneliu o primeau, și cei orbi, cei ologi, și cei chinuți de felurite suferințe erau vindecați”. O dată cu aceasta, egumenul Iosif a trimis patriarhului, la sinod, stihira, canonul și viața Sfântului Corneliu. Patriarhul, episcopii, și toți ceilalți ce luau parte la sobor l-au întrebat pe arhiepiscopul Iona al Vologdei despre minunile Sfântului Corneliu și au primit răspuns din partea sa cum că „la racla Sfântului Corneliu Făcătorul-de-minuni au loc multe minuni de nedescris, și prea-bine se știe că minunile săvârșite de el nu sunt mincinoase”. Mai apoi, au ascultat cu toții stihira, canonul și viața Sfântului Corneliu și au găsit viața a fi scrisă „după chip și asemănare”. Apoi, patriarhul și sinodul au înfățișat chestiunea Țarului Boris Feodorovici Godunov (încăunat între 1598-1605), și suveranul, sfătuindu-se cu patriarhul și cu sinodul, porunci „să se facă Vecernie și Priveghere de toată noaptea și să se slujească Liturghia lui Dumnezeu în Biserica cea sobornicească și apostolească a Prea-Curatei Născătoarei de Dumnezeu, închinată Adormirii ei, în orașul capitală al Moscovei, în ziua pomenirii Sfântului Mucenic Patrichie, episcopul Prusei, pe 19 mai, și în catedralele provinciilor mitropolitane, scaunele arhiepiscopale și episcopale din întreaga Rusie Mare, precum se face pentru ceilalți sfinți; și în mănăstirea Sfântului Corneliu, și la biserica catedrală a Sofiei, Înțelepciunea lui Dumnezeu, din Vologda, și în suburbii, și în sfintele biserici ale lui Dumnezeu din raioanele depărtate și în toate orașele dimprejur și în toată regiunea ce ține de arhiepiscopul Vologdei, se poruncește a prăznuirii amintirea lui Corneliu Făcătorul de minuni la 19 mai.”

Vedem din aceste pasaje că stabilirea proslăvirii sfinților lui Dumnezeu a fost tratată cu mare atenție și râvnă. Nu o dată, autoritatea bisericească a respins cererile de proslăvire a adormitului care se cinstea, dacă nu vedea o dovadă de netăgăduit și fermă pe care să se întemeieze o astfel de proslăvire.

Cuvintele hotărârilor sinodale referitoare la proslăvirea sfinților ne arată în chip limpede înțelegerea ortodoxă a acestei acțiuni drept o mărturisire universală, sobornicească, din partea Bisericii, a unei credințe ferme sau a unei siguranțe că Dumnezeu și-a proslăvit bine-plăcutul în ceruri, și că prin urmare noi, pe pământ, trebuie de asemenea să îl proslăvim, cu bucurie. Acest cuget se exprimă în actele perioadei Sinodale, așa cum s-a consemnat în întregime și cu exactitate.

În relatarea oficială a proslăvirii Sfântului Ierarh Mitrofan al Voronejului citim: „Când, prin cercetarea ce s-a săvârșit, o lucrare adevărată a lui Dumnezeu, Cel Ce este minunat întru sfinții Săi, a devenit îndeajuns de vădită Sfântului Sinod prin nestrucăciunea trupului Sfântului Ierarh Mitrofan și prin tămăduirile ce au loc la moaștele sale, Sfântul Sinod nu a mai zăbovit în a descoperi în chip sărbătoresc Bisericii acest dar al lui Dumnezeu, cu arhierească binecuvântare îngăduindu-se ceea ce până atunci era o faptă de râvnă personală, chemarea spre mijlocire a părintelui nostru între sfinți Mitrofan, în rugăciunile sale către Domnul, și așezarea făcătoarelor-de-minuni și tămăduitoarelor sale moaște precum o lumânare, nu sub obroc, ci pe un sfeșnic, ca toți să se lumineze. Prăznuirea bisericească anuală a acestui Sfânt Ierarh a fost rânduită la data adormirii sale – 23 noiembrie.”

Hotărârea de proslăvire a Sfântului Tihon din Zadonsk zice: „Amintirea Prea-Sfinției sale Tihon, episcop al Voronejului... a fost cinstită cu evlavie printre rușii ortodocși ce s-au revărsat către Mănăstirea din Zadonsk și către mormântul Ierarhului din locuri mult-îndepărtate, în mare număr, rugându-se pentru sufletul acestui arhieru și nădăjduind la mijlocirile sale în rugăciune către Dumnezeu. Amintirea înaltelor virtuți creștinești cu care a strălucit de-a lungul întregii sale vieți pământești, vestirea înțelepciunii evanghelice rămasă în scrierile sale dumnezeiesc-luminate și vindecările minunate ale feluritelor suferințe, ce s-au săvârșit la mormântul său, i-au făcut pe mulți dintre credincioși să se închine acestui Sfânt Ierarh. Întru toate acestea, s-a aflat o nădejde plină de evlavie ca acest Ierarh proslăvit de Dumnezeu să se numere cu cetele sfinților. Încă de la sfârșitul veacului trecut [al 18-lea] s-a dat glas unei asemenea nădejdi, în cereri trimise către Alteța Sa Imperială și Prea Sfântul Sinod...” Arhiepiscopul Antonie al Voronejului, în chiar ziua adormirii Sfântului Tihon, a trimis o scrisoare Împăratului Nicolae despre dorința fierbinte a nenumăraților pelerini „ca acest mare far al credinței și al faptelor bune care acum zace sub un obroc, să fie adus în fața ochilor tuturor...” Sinodul, în darea de seamă către suveran, și-a anunțat hotărârea începând cu următoarele cuvinte: „Recunoscându-l pe adormitul episcop Tihon al Voronejului în rândul cetei sfinților care au fost proslăviți de Harul lui Dumnezeu, prin buna-mireasmă a sfințeniei, și [recunoscând] trupul său cel nestrucăciut ca sfinte moaște...”

Hotărârea privind proslăvirea Sfântului Serafim din Sarov este exprimată în chip asemănător: „Recunoscându-l pe evlaviosul stareț Serafim, ce a adormit la Sihăstria Sarovului, ca fiind întru ceata sfinților proslăviți de Harul lui Dumnezeu...”

Precum este bine-știut, iar unii oameni încă își mai aduc aminte, în ultimele decenii de dinaintea căderii Rusiei proslăvirea sfinților Bisericii Ruse (precum Sfântul Teodosie de la Cernigov, Sfântul Serafim din Sarov și alții de mai apoi) era o mare sărbătoare națională religioasă, în centrul căreia stătea dezvelirea moaștelor sfinților lui Dumnezeu. În general, proslăvirea sfinților ruși din veacul al optulea până în cel de-al douăzecilea a fost caracterizată de dezvelirea sfintelor lor moaște, fapt care ne arată că aceste două acte erau strâns legate intrinsec, deși, așa cum s-a spus, dezvelirea moaștelor nu era o condiție absolut esențială și nu urma întotdeauna după actul proslăvirii.

Din tot ce s-a spus, putem trage mai multe concluzii. În esență, potrivit înțelegerii Bisericii și potrivit rânduielilor proslăvirii sfinților, proslăvirea sfinților în Biserica Ortodoxă a fost întotdeauna în același mod. În aceste privințe, Bisericele Răsăritene Ortodoxe ale celui de-al doilea mileniu au urmat tradiția Bisericii întâiului mileniu și a perioadei lor străvechi. Biserica Rusă a epocii pre-Petrine²⁶⁰ a

²⁶⁰ Istoria Bisericii Ruse din secolul al 18-lea a fost marcată de domnia spectaculoasă a lui Petru I cel Mare. Țarul Petru a conștientizat pe deplin potențialul de influență politică al Bisericii și a acționat precum un politician secularizant: a abolit instituția Patriarhatului și a înlocuit-o cu un „Colegiu Bisericesc” (numit mai apoi „Sfântul Sinod”), ce era condus de un procuror, după modelul luteran german, care răspundea doar în fața împăratului. Procurorul, un mirean, avea puterea de a numi și transfera episcopii după voie. Drept urmare, Biserica Ortodoxă Rusă, cel puțin în administrația sa exterioară, a fost transformată într-un „minister al religiei” imperial, iar glasul ei în societate nu putea fi auzit decât cu greu. Poate cea mai dezastruoasă urmare a acestei noi rânduieli a fost confiscarea pământurilor și posesiunilor

urmat calea Bisericii Grecești; Biserica Rusă a epocii post-Petrine a rămas credincioasă obiceiurilor epocii pre-Petrine. Proslăvirea sfinților a constat și constă într-o declarație obștească de credință a Bisericii că Însuși Dumnezeu l-a unit pe cel adormit cu adunarea sfinților Săi. Această credință este întemeiată fie pe faptul unei morți prin mucenicie, fie pe o viață dreaptă, vădită întregii Biserici, fie pe proslăvirea sfântului lui Dumnezeu prin săvârșirea de minuni, în vremea vieții sau la mormântul său. De obicei, proslăvirea este o expresie a glasului poporului Bisericii, către care cea mai înaltă autoritate bisericească, după convenita cercetare, rostește în sinod ultimul cuvânt – stabilirea, recunoașterea, încuviințarea și legiuirea Bisericii.

Proslăvirea sfinților este printre cele mai importante lucrări ale Bisericii. În aspectul său fundamental, elementar, proslăvirea înseamnă trecerea de la rugăciunile „pentru cel mort” la cererile de mijlocire a unui sfânt către Dumnezeu, și proslăvirea sa în rugăciune, prin slujbe din mineiul de obște sau cu slujbe anume alcătuite. Proslăvirea unui sfânt și dezvelirea moaștelor sale nu constituie un act unic, inseparabil, deși se săvârșesc adesea împreună. Biserica Ortodoxă nu susține că este esențial să treacă o perioadă fixă de timp între adormirea unui drept și numărarea sa în ceata sfinților, așa cum se face în credința romano-catolică, care a instituit o perioadă de câteva decenii (de obicei cincizeci de ani de la data morții pentru „beatificare” – un proces ce corespunde aproximativ cinstirii locale – și optzeci de ani pentru canonizare).

În minunile săvârșite prin rugăciuni sau la mormântul dreptului lui Dumnezeu, Biserica Ortodoxă vede voia lui Dumnezeu spre proslăvirea acestor nevoitori. Când astfel de semne nu există, Biserica nu vede voia lui Dumnezeu în a fi proslăviți lor solemn, așa cum glăsuiește una din hotărârile patriarhului Adrian al Moscovei (întronizat între 1690-1700), privind o anumită cerere de proslăvire: „Dacă Domnul Dumnezeu nostru, Făcătorul a toate, proslăvește pe cineva în această viață, și după moartea acestuia face cunoscută [proslăvirea] către poporul Său prin numeroase minuni, atunci minunile acestei persoane devin știute în chip vădit, căci sunt în Sfânta Biserică mulți sfinți făcători de minuni, a căror amintire o cântă pururea Biserica și ale căror moaște le păstrează. Pe cei ce sunt neștiuți, pe care Dumnezeu Atotțiitorul Însuși nu a bineplăcut a-i proslăvi cu semne și minuni, chiar de au viețuit cu dreptate și într-un chip sfânt, Biserica nu a socotit de cuviință să-i proslăvească. Numele multora sunt date uitării, și întreaga lume nu poate cuprinde cărțile cu numele lor, de s-ar putea scrie.”

(Traducere: Radu Hagiu)

---

mănăstirești, în timpul domniei Ecaterinei a II-a cea Mare și restricțiile severe pentru cei ce doreau să urmeze chemarea monahală. Totuși, ar fi o greșală să caracterizăm această perioadă a istoriei Bisericii (la care se face referire adesea ca „perioada Sinodală”) ce a dăinuit până la Revoluția din 1917 ca la una de declin sau de stagnare. Este adevărat că Biserica a viețuit într-o situație necanonică, sub pogorământ, deși a fost recunoscută de celelalte Biserici Ortodoxe Răsăritene. Educația bisericească, începută formal cu academiile întemeiate după model apusean în secolul al 17-lea, a ajuns atât de îndepărtată de adevărata tradiție a Ortodoxiei încât la începutul secolului al 19-lea întregul învățământ se făcea în latină, cu o teologie protestantă, învățându-se pe de rost combaterea propagandei romano-catolice și a teologiei latine, învățându-se în aceeași manieră combaterea protestantismului! Iconografia a devenit pictură realistă portretistic-religioasă, iar imnografia a primit influența muzicii baroce europene sau chiar a operei profane. Totuși, în spatele acestei fațade de decădere și obediență, viața duhovnicească a Bisericii a urmat neîntreruptă. (cf. *O scurtă istorie a Bisericii Ortodoxe Ruse*) (n. tr.)

Starețul Daniil Tudor - Floarea de foc a Ortodoxiei²⁶¹

Silviu Aroneș

În data de 17 noiembrie 1962, în jurul orei unu din noapte se muta la viața veșnică Starețul Mănăstirii Rarău, Ieroschimonahul Daniil Tudor, lungind cu suferința și martiriul său lunga listă a crimelor comise de comunismul ateu.

Decesul a survenit, în închisoarea Aiud, după ce părintele fusese, din nou, zdrobit în bătaii cu pumnii, bocancii și bastoanele de către „omul nou” al orânduirii socialiste.

Fișa medicală a spitalului închisorii consemnează, cu toate erorile și omisiunile, starea bolnavului, diagnosticul și cauza morții: hemoragie cerebrală. Nu și cauza reală a morții, documentul în cauză neconsemnând dacă hemoragia a fost provocată de vreo agresiune, însă având în vedere „antecedentele” securității, se poate afirma cu certitudine că părintele Daniil a fost bătut cu bestialitate, în repetate rânduri. Acesta s-a învrednicit de moarte mucenicească, mărturisindu-L până în ultima clipă pe Mântuitorul Iisus Hristos.

Alexandru Teodorescu, Sandu Tudor, fratele Agaton, sau părintele Daniil – etape ale trecerii de la mirean, la scriitorul îndumnezeit și la slujitorul lui Dumnezeu

Până să ajungem la ultimul capitol al vieții celui care a fost Alexandru Teodorescu, Sandu Tudor, fratele Agaton, sau părintele Daniil se cuvine să cercetăm biografia acestei complexe personalități, care a marcat veacul său și ne-a lăsat moștenire „Rugul Aprins” al credinței.

Acesta a văzut lumina zilei în data de 22 decembrie 1896, la București, în casa soților Sofia și Alexandru Teodorescu. Copil fiind urmează clasele primare la București, iar studiile liceale le face la Ploiești unde tatăl său este numit președinte al Curții de Apel. În ultimul an de liceu, în 1914, tânărul Alexandru este mobilizat, iar în anul 1916 este concentrat și avansat, pe front, la gradul de sublocotenent. După Primul Război Mondial Sandu Tudor studiază pictura la Academia de Arte Frumoase, iar între anii 1922-1924 se îmbarcă pe vasul Dobrogea, ca ofițer asistent, navigând pe mările și oceanele lumii. După anul 1924 revine la București, unde continuă studiile universitare și predă la Liceul din comuna Pogoanele.

Activitatea literară o începe în anul 1925 odată cu publicarea volumului de versuri „Comornic”, eveniment consemnat de critica literară, fără entuziasm însă. Totuși Constantin Gane va scrie în „Convorbiri literare” că autorul are „stofa marilor înzestrați ai marii poezii”. În prealabil, în anul 1923 în poezia „Patos și Patmos” ofițerul de pe vasul Dobrogea afirma că a văzut arătarea străvezie a „Insulei Apocalipsului”, poezie care poate fi considerată prima creație de factură mistică a lui Tudor. Perioada 1925-1927 este deosebit de efervescentă din punct de vedere jurnalistic, acesta colaborând la revistele literare „Gândirea”, „Convorbiri literare”, „Cuvântul artistic”, „Familia”, „Contemporanul” ș.a. Din ianuarie 1927 lucrează la revista „Gândirea” sub conducerea lui Nichifor Crainic, redactor șef al publicației la vremea respectivă. Aproape firesc, am putea spune, acum după atâția ani, se apropie de literatura mistică, publicând în același an (1927), într-o primă formă „Acatistul Preacuviosului Părintelui Nostru, Sfântul Dimitrie cel Nou, Bouarul de la Basarabov”. Această lucrare va apărea în volum în anul 1942 sub egida „Fundației Regale pentru Literatură și Artă”.

În anul 1928 Sandu Tudor obține binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, iar perioada imediat următoare reprezintă o intensă activitate profesională în domeniul teologic – subdirector al Institutului de Teologie din Chișinău, unde decan era la vremea respectivă Gala Galaction, apoi secretar al Oficiului Universitar la Universitatea București – și literar-jurnalistic.

---

²⁶¹ Inserăm aici viețile celor trei noi mărturisitori români propuși pentru canonizare: Cuviosul ieroschimonah Daniil de la Rarău, părintele Ilarion Felea și Valeriu Gafencu.

Călătoria în Sfântul Munte Athos, minunile și semnele Dumnezeiești – jaloane în drumul spre o trăire îndumnezeită

Anul 1929 înseamnă pentru Sandu Tudor un an de cotitură majoră, prin călătoria făcută în Sfântul Munte Athos. Acolo, călăuzit de Dumnezeu și îndrumat de sfinții călugări cunoaște în profunzime viața monahilor athoniți, soarbe nectarul dulce al rugăciunii curate și smerite a inimii și se întoarce pătruns de „duhul curat și duhovnicesc” al Athosului, după cum va consemna el însuși, într-un material de presă.

Călătoria lui Sandu Tudor stă sub semnul minunii. În momentele cruciale din viața sa, mâna lui Dumnezeu și ajutorul Maicii Domnului l-au sprijinit și l-au izbăvit, deschizându-i, în același timp sufletul spre trăirea inimii, întru mântuirea sufletului său, pentru că și cei chemați, dar întârziați în păcate, au nevoie de o chemare mai puternică, de semne mai mari.

Astfel, Sandu Tudor scapă dintr-o tentativă de asasinat, în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, într-o localitate din Ucraina, când un plutonier încearcă să-l ucidă cu o rafală de pistol automat, în timp ce dormea. Dumnezeu i-a dat gândul cel bun să se mute din patul în care dormea de obicei, cu câteva minute înainte de a porni rafala ucigașă. Apoi, scapă cu viață dintr-un accident aviatic, pe care-l descrie el însuși: „Într-o zi, pe când zburam, m-am îndreptat spre pista de aterizare, angajându-mă într-o vrilă, din care nu am putut redresa aparatul. Văzând că avioneta se prăbușește, am strigat către Dumnezeu: «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!». Am rugat pe Dumnezeu să mă scape. Asta am cerut, cu lacrimi în ochi, când veneam spre gura căscată a morții care mă aștepta jos. Iar Mântuitorul Iisus Hristos m-a auzit și mi-a salvat viața. Avioneta, în cădere s-a zdrobit de pământ. A fost o mare minune dumnezeiască că am scăpat cu viață. Mi-am mușcat doar buza de jos în timpul accidentului”.

Atunci s-a hotărât să vândă întreaga avere, și-a luat crucea sa și a urmat Domnului. Însă, până să ajungă să facă acest pas Sandu Tudor a fost încercat de Dumnezeu și chemat să-L caute pe El. Călătoria din anul 1929, în Sfântul Munte Athos este o astfel de încercare. Această călătorie este descrisă în cartea „Viața ieroschimonahului Daniil Tudor”, apărută la Editura Panaghia, sub îngrijirea ierodiaconului Cleopa Paraschiv, din care am preluat câteva fragmente.

„În anul 1929 o ziaristă franceză a scris câteva articole defăimătoare la adresa călugărilor din Sfântul Munte Athos, mințind că a vizitat Sfântul Munte, travestită în bărbat. Intrigat de acest lucru și ahtiat, ca orice ziarist, după noutăți Sandu Tudor s-a hotărât să viziteze Sfântul Munte.

În timpul călătoriei sale se încredințează de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care la fiecare pas îi scoate în cale omul potrivit. Astfel, în Tesalonic, îl întâlnește pe părintele Bridu, preotul aromânilor care-i facilitează obținerea vizei de intrare în Sfântul Munte. Tot aici se întâlnește cu schimonahul athonit Elisei, originar din Oltenia”, care-i va fi însoțitor și povățuitor în Sfântul Munte. Diavolul îl ispitește, sub chipul negustorului grec Alecos Papaiani, care-i descrie Sfântul Munte ca pe un loc „unde nu există nimic altceva decât sărăcie, sălbăticie și murdărie” și-i recomandă să călătorească în apus. Lămurirea vine tot de la Părintele Elisei: „Cu ochii lumești și păcătoși atâta se vede. După judecata păcătoasă, nu se vede decât întunericul. Nu uita că Biserica Ortodoxă, care este Trupul Domnului Iisus Hristos, nu va fi distrusă niciodată. Biserica Ortodoxă este în mare luptă cu păcatele și moartea. Dar de fiecare dată iese biruitoare și cântă «Hristos a înviat»”. Sub îndrumarea părintelui Elisei, Sandu Tudor își lasă barbă și viețuiește opt luni în Sfântul Munte, urmând îndemnul „ceea ce fac eu să faci și tu”. Astfel, află miezul arzând, viu al Ortodoxiei, iar prin fața lui se perindă tinerețea lui, cu deșertăciunile ei lumești – „Capșa”, cluburile de noapte, cabaretele, femeile în toalete elegante, ședințele literare, petrecerile ...

Toată trăirea spirituală din Sfântul Munte Athos se poate concentra într-o frază, mărturie a părintelui Elisei „Lumea asta întreagă dacă se mai ține și nu cade sub blesteme e fiindcă se sprijină pe rugăciunile Muntelui Sfânt. Pe când lumea stă la adâncul nopții culcată în moliciunea patului, în dulceața somnului și furii, răii și tâlharii, blestemătesc, iar desfrânații se îndulcesc stricat din poftă spurcate, Muntele stă treaz și bate mătânii cu oftări”.

* * *

În anul 1930 Sandu Tudor editează revista săptămânală „Floarea de foc”, care va apărea până în anul 1936, iar în 1933 scoate cotidianul „Credința” – ziar independent de luptă politică și spirituală – care va fi ulterior interzis de Guvernul Goga. În jurul acestor publicații se grupează tinerele condeie ale vremii, Alexandru Sahia, Ion Călugăru, Eugen Ionescu, Mircea Vulcănescu, Zaharia Stancu, Cicerone Teodorescu, Eugen Jebeleanu care duc o acerbă luptă antihitleristă și împotriva antisemitismului.

În anul 1939 Sandu Tudor este concentrat și trimis pe frontul de est. Se întoarce în 1941 și este numit profesor la o școală tehnică de motomecanizare, unde îndeplinește și funcția de comandant. În luna noiembrie a anului 1942 este arestat și internat în lagărul de la Târgu Jiu, împreună cu alți scriitori, considerându-se că avea convingeri de stânga; este eliberat la intervenția Ministerului de Război, Direcția Motomecanizare, care reclamă prezența acestuia în unitate.

Sandu Tudor rămâne sub arme până la sfârșitul războiului. La întoarcerea acasă, în 1945 va constata falimentul celei de a treia căsătorii. Acest fapt îl determină să se dedice vieții monahale, după care tânjea de mult și spre care, se poate aprecia, că a făcut primul pas prin călătoria din 1929, la Sfântul Munte Athos.

Urmând întru totul porunca Mântuitorului și-a vândut mașina personală, casele de pe Calea Victoriei, împreună cu alte bunuri personale de mare valoare și a contribuit la renovarea Mănăstirii Antim, unde a intrat ca frate în același an, 1945. În data de 3 septembrie 1948 fratele Sandu Tudor a primit tunderea în monahism, din partea ÎPS. Firmilian Arhiepiscopul Craiovei și odată cu aceasta numele Agaton (prescurtare de la Aghia-Aton, adică Sfântul Munte Athos). După doi ani, în 1950 părintele Agaton este hirotonit ieromonah (preot) la Mănăstirea Crasna, județul Gorj, de către Mitropolitul Olteniei, Firmilian.

Mișcarea spirituală Rugul Aprins – „nucleu de iradiere duhovnicească”

Începând cu anul 1945 „În jurul Mănăstirii Antim s-a constituit discret, un grup spiritual al unei «elite intelectuale bucureștene, care-și propunea prin Părinții Filocalici și Părinții Pustiei bucuriile Duhului Sfânt», redescoperirea adevăratei trăiri ortodoxe. Astfel s-a constituit la inițiativa scriitorului Sandu Tudor și cu binecuvântarea părintelui stareț, apoi și a Patriarhului Nicodim mișcarea spirituală Rugul Aprins – «nucleu de iradiere duhovnicească», în care se implicau părinți și mireni: arhim. Benedict Ghiuș, părintele Dumitru Stăniloae, Al. (Codin) Mironescu, Paul Sterian, Vasile Voiculescu, Paul Constantinescu, Constantin Joja, Alexandru Elian, arhim. Sofian Boghiu, arhim. Felix Dubneac, arhim. Andrei Scrima, Ion Marin Sadoveanu, ș.a.»”, (ierod. Cleopa Paraschiv, *Starețul Daniil de la Rarău*).

Cum toți participanții erau interesați de trăirea intensă a credinței, lucrarea principală s-a rânduie a fi rugăciunea inimii, mai ales după venirea providențială a părintelui rus Ioan Kulâghin, adevărat trăitor al rugăciunii, care a devenit părintele spiritual al Rugului Aprins și care a fost pentru grupul constituit la Mănăstirea Antim «străinul trimis», purtător al Moștenirii Binecuvântării.

Rugul Aprins, care ardea și nu se mistuia, după interpretarea dată de părintele Daniil Tudor, simbolizează rugăciunea neîncetată a lui Iisus. Rugul Aprins, mișcare spirituală de influență isihastă, a fost frecventată de creștini și clerici, care întăriți de puterea credinței, au încercat să se opună prin rugăciune și mijloace intelectual – culturale invadatorului ateu, nivelator de conștiințe. Acest lucru s-a petrecut o perioadă de timp în libertate, iar apoi în închisorile comuniste. Scopul duhovnicesc al „Rugului Aprins” era să sporească focul credinței, pe altarele inimilor credincioșilor, în perioada de prigonire atee. După o perioadă de timp, autoritățile comuniste au interzis mișcarea „Rugului Aprins” și au trecut la arestarea participanților.

În anul 1950 începe calvarul arestărilor, când a fost acuzat de fascism – leitmotivul anilor '50 – și atitudine ostilă față de orânduirea comunistă. Părintele Agaton a fost condamnat la 5 ani de muncă silnică, pedeapsă pe care a executat-o în diverse lagăre de muncă, inclusiv la Canalul Dunăre – Marea Neagră, cimitir al elitei românești. După eliberarea din detenție, părintele Agaton s-a mutat la Mănăstirea Sihăstria – Neamț, fiind hirotonit schimnic de către părintele arhimandrit Cleopa Ilie și ulterior a fost închinoviat și numit stareț al Mănăstirii Rarău, la 15 noiembrie 1953, sub numele Daniil Tudor. Acesta a avut o trăire duhovnicească foarte înaltă și a fost caracterizat de părintele Gheorghe Calciu astfel: „Intrând în monahism de două ori, prima dată, pe poarta mai largă, ca monahul Agaton și apoi pe poarta mai strâmtă, ca ieroschimonah, schimbându-i-se numele în Daniil, Sandu Tudor s-a mistuit pe sine într-un urcuș al

înduhovnicirii, învingându-și limitele, transfigurându-le, ajungând la Schitul Rarău, poate cel mai aproape de inima lui Dumnezeu și luminând de aici, prin candela făpturii sale, până departe, spre ungherele țării”.

Ultima arestare, mutarea la viața veșnică

A doua arestare, produsă în noaptea de 13/ 14 iulie 1958 a avut loc la București, în casa prietenului său Alexandru Mironescu; părintele plecase de la Rarău pentru ca viețuitorii mănăstirii să nu aibă de suferit din cauza arestării sale. Acesta, fiind văzător cu duhul, fusese vestit de Dumnezeu, astfel că la începutul lunii iunie 1958 după ce a slujit utrenia și-a cerut iertare de la toți viețuitorii schitului și i-a întărit duhovnicește. După aceasta, le-a spus că Dumnezeu i-a vestit că va fi arestat de cei necredincioși și că va muri în închisoare, mărturisindu-L pe Mântuitorul. A fost judecat și condamnat la 25 de ani temniță grea, pentru activitate mistică dușmănoasă împotriva clasei muncitoare. Însă, principala vină, formulată de atei, a fost, după cum a vorbit diavolul printr-un anchetator: „Ai vrut să dai foc la comunism cu Rugul (tău) Aprins”.

În celula umedă, rece și întunecoasă a închisorii, torturat și înfometat, Ieroschimonahul Daniil a ajuns pe treptele înalte ale rugăciunii inimii. Având lumina lui Iisus Hristos în inima sa, starețul Daniil va scrie aici ultima variantă a *Imnului Acatist al Rugului Aprins al Maicii Domnului*. A murit, după 4 ani de bătaii și lanțuri, fiind printre puținii preoți care au purtat lanțuri la picioare, pe toată perioada cât a fost închis. În ciuda detenției, torturilor și sălbăticiiei sistemului concentraționar românesc părintele Daniil – Sandu Tudor a rămas un model de verticalitate morală și duhovnicească, lucrând, atât în libertate, cât și în închisoare la *Imnul Acatist al Rugului Aprins al Maicii Domnului*, ca armă de foc pentru înduhovnicire și alungarea vrăjmașilor văzuți și nevăzuți. Avea inima atât de trează, încât se cutremura la gândul că ar putea ceda, câtuși de puțin, din slăbiciune. Prin mărturisirea credinței – cu refuzul oricărui compromis – s-a învrednicit de moarte mucenicească.

***

Părintele Augustin de la Aiud ne oferă o importantă mărturie despre sfințenia Cuviosului Daniil Mărturisitorul:

„Părintele Daniil a fost băgat într-o iarnă la celula numită Alba, sau Frigider, cum i se mai spunea, la temperatura de - 30° Celsius. Era o celulă fără geamuri, cu fecale și rână peste tot, fiindcă acolo erau băgați cei care trebuia să moară – practic erau condamnați la moarte prin frig. Erau îmbrăcați foarte sumar, și erau lăsași acolo cu foarte-foarte puțină mâncare, atât înainte de a intra în celula respectivă cât și după ce au intrat în celulă. Și părintele a fost băgat cu un medic, un foarte bun prieten de-al părintelui.

După ce au fost băgați amândoi în celulă de către 3 gardieni, părintele Daniil s-a aruncat imediat pe burtă, cu mâinile întinse în semnul Sfintei cruci, cu fața în toată mizeria de acolo și i-a spus doctorului: Pune-te pe mine! Doctorul s-a așezat cu spatele pe spatele lui în aceeași poziție de Sfântă cruce, iar după ce s-a așezat i-a spus așa: Doctore, nu mai spui nimic altceva decât numai atât: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul. Și medicul spunea că în momentul când a început părintele Daniil rugăciunea, a intrat o lumină orbitor de strălucitoare în toată celula și din clipa respectivă a pierdut noțiunea timpului.

După ceva vreme, au fost bruscați de gardienii care au intrat în celulă, i-au ridicat de jos, și după aceea au aflat că au rezistat acolo 8 zile, fără apă, fără mâncare, fără somn, fără nimic de îmbrăcat, la - 30° Celsius. Torționarii când au intrat acolo și când au pus mâna pe părintele Daniil era mai fierbinte decât atunci când l-au adus în celulă iar în jurul lui totul se topise.”²⁶²

²⁶² Mărturie din emisiunea *Semne – De ce nu canonizăm martirii anticomuniști?*, realizată de Rafael Udriște, difuzată de TVR pe 11 octombrie 2008.

Viața părintelui Ilarion Felea Mărturisorul²⁶³

Părintele Tudor Demian

Nota editorului: Părintele Ilarion Felea este destul de puțin cunoscut în vremea noastră. El a fost un propovăduitor al Evangheliei foarte apreciat, atât de popor cât și de intelectualitate, la jumătatea secolului trecut. Profesor la Academia Teologică din Arad, părintele a scris multe lucrări teologice, cea mai importantă fiind Spre Tabor, lucrare pe care părintele Justin Pârvu o consideră „cea mai bună operă a Ortodoxiei românești de până acum. Părintele Ilarion Felea este un adevărat geniu liturgic al teologiei ortodoxe, al Bisericii Ortodoxe. (...) Opera Spre Tabor este a doua, după acest tezaur al Ortodoxiei care se cheamă Filocalia, fiind o desăvârșită tâlcuire a Filocaliei”²⁶⁴. Despre înalta sa trăire duhovnicească, părintele Stăniloae a mărturisit: „Părintele Ilarion Felea m-a depășit”²⁶⁵.

Chiar dacă textul care urmează nu reușește să ofere o imagine completă a personalității părintelui Ilarion, îl oferim cititorilor, nădăjduind ca, în viitorul apropiat, când jurnalul părintelui Ilarion va vedea lumina tiparului²⁶⁶ să putem înțelege mai multe despre acest smerit mărturisor al lui Hristos, mort în temnițele Aiudului, care acum se bucură cu toți sfinții mucenici în Împărăția Cerurilor.

Preotul profesor Ilarion Virgil Felea, autorul acestui valoros volum, s-a născut la 21 martie 1903 în comuna Valea Bradului, județul Hunedoara, unde tatăl său era preot. A urmat școala primară în comuna natală (1910-1914), iar cursurile liceale la Liceul „Avram Iancu” din Brad (1914-1920) și la Liceul „Moise Nicoară” din Arad (1920-1922), unde și-a luat bacalaureatul.

Între anii 1922-1926, a studiat teologia la Academia „Andreiană” din Sibiu, unde și-a luat diploma de capacitate preotească, la 22 iunie 1926. În anul școlar 1926-1927 a funcționat ca profesor suplinitor la Liceul „Avram Iancu” din Brad.

La 29 iulie 1927, a fost hirotonit preot în cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, de la 6 august, același an, slujind ca preot paroh la Valea Bradului până la 30 august 1930, când a trecut în Eparhia Aradului, obținând prin concurs parohia Arad-Șega.

Între anii 1927-1929, a urmat și absolvit cursurile Facultății de Litere și Filosofie din Cluj.

În parohia Arad-Șega, desprinsă de curând din parohia Arad -Centru, tânărul și entuziastul preot a moștenit o biserică nouă, ridicată în roșu, o modestă casă parohială, o „Casă culturală”, fostă școală confesională, ce se cereau renovate și extinse, și o populație alcătuită în majoritate din români ortodocși, cei mai mulți fiind meseriași și muncitori la fabricile „Astra” și UTA, din apropiere.

Cu dârzenia sa de mare luptător și jertfitor pentru Biserică și Neam, cu zelul său misionar, slujitor evlavios la altar și păstor de vocație, „care își pune sufletul pentru oile sale” (Ioan 10, 11), „fără de prihană..., veghetor înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții..., neagonisitor de câștig urât, ci blând, pașnic, neiubitor de argint, binechivernisind casa lui...” (I Timotei 3, 2-4), îmbinând fericit altarul și amvonul bisericii cu catedra școlii și cu activitatea intensă de la Casa culturală, izbutește să câștige, în scurtă vreme, inimile și interesul credincioșilor.

În decursul celor nouă ani de slujire și păstorire în această parohie, n-a renunțat nici la strădaniile sale de cunoaștere și adâncire teologică, nici la harul scrisului, în care a debutat încă din anul 1924, la Revista Teologică din Sibiu, pe când era student.

La 20 decembrie 1932, și-a luat licența la Facultatea de Teologie din București, cu subiectul „Mântuirea după concepția ortodoxă, catolică, protestantă și sectantă”, iar la 30 octombrie 1939,

²⁶³ Material apărut sub titlul *Preotul profesor dr. Ilarion Felea* în volumul Ilarion V. Felea, *Religia și cultura*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, Arad, 1994, pp. 355-360.

²⁶⁴ Din volumul *Spre Tabor*, vol. I, *Pregătirea*, Editura Crigarux și Mănăstirea Petru Vodă, Piatra Neamț, 2007, coperta interioară.

²⁶⁵ Idem, p. 11

²⁶⁶ Jurnalul părintelui va fi tipărit tot la Editura Crigarux.

doctoratul în Teologie cu valoroasa teză „Pocăința, studiu de documentare teologică și psihologică”, publicată în „Seria Teologică”. Tot în acest timp, a colaborat la următoarele reviste și ziare: *Revista Teologică* și *Telegraful Român* din Sibiu, *Biserica și Școala*, *Apărarea Națională*, *Aradul*, *Granița*, din Arad, *Renașterea* din Cluj, *Viața ilustrată* din Sibiu-Cluj, *Zărandul* din Brad, *Lumina satelor*, *Oastea Domnului*, din Sibiu, și a scos de sub tipar studii teologice și lucrări de popularizare: „Convertirea creștină”, tipărită în Seria Teologică Sibiu 1935; „Critica ereziei baptiste”, tot în Seria Teologică, Sibiu 1937; „Dumnezeu și sufletul în poezia română contemporană”, în colecția „Cărțile vieții” din Cluj, 1937; „Beția din punct de vedere religios, științific și social”, în Biblioteca creștinului ortodox Arad, 1931; „Icoane alese din viața Ortodoxiei”, tot în Biblioteca creștinului ortodox Arad, 1935 și „Drumul crucii” (în colaborare), Arad, 1937.

În anul universitar 1937-38, a funcționat ca profesor suplinitor la Academia Teologică din Cluj, iar de la 1 ianuarie 1939, a fost numit preot la parohia Arad-Centru, unde a funcționat până la 30 septembrie 1942, fiind reintegrat la aceeași parohie la data de 1 iulie 1952, activând până la 25 septembrie 1958, când a fost ridicat de Securitate.

La 1 octombrie 1938, a fost numit profesor la Catedra de dogmatică și apologetică de la Academia Teologică din Arad, unde a funcționat până în 1948, deținând un anumit timp și funcția de Rector. A predat cu competență și aleasă dăruire, studenților din anul III și IV, Teologia dogmatică, Teologia morală, Ascetica și mistică și Omiletica practică. La 1 iunie 1939, i s-a încredințat și redactarea revistei „Biserica și Școala”, căreia i-a purtat de grijă până în anul 1945, și mai apoi, la 1 august 1943 până în 1945, „Calea mântuirii”, foaie religioasă pentru popor. În paginile lor publică o seamă de articole de teologie și viață bisericească, informații și recenzii despre cărți și reviste.

Perioada în care a slujit ca preot la parohia Arad-Centru și totodată redactor la revistele „Biserica și Școala” și „Calea mântuirii”, de asemenea, ca profesor la Academia Teologică din Arad, poate fi considerată cea mai prodigioasă din activitatea preotului profesor Ilarion V. Felea.

A continuat colaborarea la „Revista Teologică” din Sibiu până în anul 1943, a mai colaborat la revista „Duh și Adevăr”, la reviste oficiale ale Mitropoliei Banatului și la alte reviste și ziare din Arad, a rostit și publicat o seamă de conferințe religioase și de cultură.

Totdeauna bine documentat, aducea precizări, sensibiliza inimi și minți îndoielnice sau rezervate, îndreptându-le și aducându-le în albia Bisericii, statornicind la cunoaștere și mărturisire a lui Hristos. Prin predicile și meditațiile sale rostite de la amvonul Catedralei și în alte biserici, totdeauna bine pregătite și de actualitate, a atras spre rugăciune și Biserică un număr însemnat de intelectuali, care veneau să-l asculte și cu care întreținea legături spirituale cât mai apropiate. Îndrăzneț și pătrunzător, cuvântul preotului Ilarion V. Felea, rostit cu glas de tunet și cu duh de profet, dezbrătat de orice dulcegărie și repețire, în care se simțea obișnuința dascălului de a vorbi, aducea lumina și determina transformări lăuntrice.

Au văzut lumina tiparului în acest timp: „Teologie și preoție”, în Anuarul Academiei Teologice din Arad pe anul 1938/1939; „Paisie și paisianismul”, în colecția „Cărțile Vieții”, – Cluj 1940; „Catehism creștin ortodox”, Arad, 1955, tipărit în patru ediții; „Sfintele Taine”, în Biblioteca „Veniți la Hristos”, Sibiu, 1946; „Mântuirea”, în Biblioteca „Calea Mântuirii”, Arad, 1947. A redactat Calendarul eparhial (Îndrumătorul tipiconal) pe anii 1948, 1952, 1956 și a tipărit un „Antologhion” pentru preoți, cântăreți și pentru folosul acestora și al altor credincioși, ca îndreptar de cântare bisericească.

Culmea cea mai înaltă a acestor tipărituri o atinge însă preotul profesor Ilarion V. Felea prin ciclul de cărți de predici, conferințe și meditații religioase, în care a încercat și a izbutit a defini esența, doctrina și apologia creștinismului, răspunzând, în același timp, unei întrebări potrivite oricărui volum, ce va apărea la vremea lui și cu voia cea sfântă a lui Dumnezeu: „Ce este creștinismul?”, din care au văzut lumina tiparului: „Duhul Adevărului”, de conținut dogmatic, apărută cu binecuvântarea Episcopului Andrei Magieru în Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Aradului, editată la Arad în 1942, ediția a II-a tot la Arad, în 1943, premiată de Academia Română, amândouă edițiile bucurându-se de o largă răspândire în rândul preoțimii și al credincioșilor, material folosit ca îndreptar în predicile de pe amvoanele bisericilor și nu o dată, în lipsa unui preot la altar, citite de cântărețul stranei la slujba Utreniei, drept hrană sporitoare în credință, în viața creștină, alături de sau în locul tradiționalei Cazanii.

Tot cu binecuvântarea P.S. Părinte Episcop Andrei al Aradului și a Veneratului Consiliu Eparhial, a văzut lumina tiparului *Religia Iubirii*, de cuprins apologetic, apărută la aceeași editură, la Arad, în 1946.

În viața preotului Ilarion V. Felea, ca și în a noastră, a tuturor, au intervenit apoi anii Jorii Pătimirilor, datorate dictaturii materialist-ateiste, în decursul cărora a fost pusă la grea încercare viața și existența sa ca om. La data de 3 martie 1945, a fost ridicat împreună cu o seamă de oameni de cultură și de trăire religioasă și deținut în lagărul de la Caracal, până în iulie 1945. În dimineața Bobotezei, 6 ianuarie 1949, după ce a terminat cu sfințirea caselor, a fost ridicat și dus într-o pivniță insalubră și înghesuită, anchetat, deținut o vreme singur într-o celulă de la capătul etajului II, rezervată pe seama așa-numiților deținuți politici.

A fost transferat apoi la Penitenciarul din Timișoara, iar la 28 octombrie 1949, a fost judecat și condamnat la un an închisoare corecțională pentru „omisiunea denunțării”, trecând și prin celulele vechi ale Aiudului, de unde a fost eliberat la data de 5 ianuarie 1950. După eliberare, a lucrat la Biblioteca Sfintei Episcopii, apoi, la data de 1 iulie 1952, a fost reintegrat ca preot la parohia Arad-Centru (Catedrală) din Arad, unde activează până la data arestării.

La data de 25 septembrie 1958, a fost ridicat și dus la Ministerul de Interne (Uranus) din București, și supus unei foarte severe și nedrepte anchete, transportat la Cluj, judecat în secret și, pe baza unor mărturii nejustificate, împreună cu alți șase preoți din Arad, condamnat, la data de 14 martie 1959, de Tribunalul Militar Cluj la 20 de ani de muncă silnică și 8 ani degradare civică, pentru infracțiunea de „uneltire contra ordinii sociale” și 20 de ani de temniță grea pentru „activitate intensă contra clasei muncitoare și mișcării revoluționare”.

Detenția a făcut-o la Penitenciarul din Gherla, apoi la cel din Aiud, unde a încetat din viață la 18 septembrie 1961.

Înmormântat fără cruce și fără a i se cunoaște locul unde odihnesc rămășițele pământești, preotul profesor Ilarion V. Felea s-a încununat, prin moartea sa, cu aureola de martir pentru Biserică și Neam, așa cum odinioară au făcut-o strămoșii săi, moșii, de unde a provenit.

A izbutit să lase în urma sa o seamă de cărți și studii de mare valoare teologică și culturală, pe care le-a tipărit când era în viață, precum și o serie de studii, meditații, predici și conferințe de o înaltă spiritualitate creștină, cuprinse în șase volume în manuscris, salvate cu voia lui Dumnezeu de la distrugere și păstrate cu mare devoțiune și cu ferma convingere că și acestea vor ajunge să vadă lumina tiparului, spre slava lui Dumnezeu și vrednica cinstire a celui ce le-a scris tocmai în vremea când i se pregăteau lanțurile care l-au pogorât prea devreme într-o groapă comună, unde trupul său chinuit își doarme somnul de veci în așteptarea Învierii.

O înmormântare la Aiud²⁶⁷

Preot Ioan Bărdaș

Era prin anii 1960-61, în celularul din Aiud. Într-o zi se anunță prin toate formele de mass-media din pușcărie, morse la perete și calorifer: *A murit Părintele Ilarion Felea.*

Cine nu-l cunoștea pe Părintele Felea din Aiud? Toți știam, unul de la altul, că a fost profesor la Academia Teologică Ortodoxă din Arad și mie mi-a fost profesor și mai ales pedagog. Îl cunoșteam noi bihoreni și arădenii, îl cunoșteam sibienii și bucureștenii și mai ales Academia Română care i-a premiat cărțile. A fost un predicator de performanță la Catedrala din Arad și oriunde îl chemau rosturile Bisericii. La Catedrală, credincioșii și studenții ar fi fost în stare să reproducă predica lui din ziua aceea.

La Academia teologică catedra lui se transforma în amvon; avea și o voce baritonală care te cucerea. Douăzeci de stilouri așterneau pe caiet, toată lecția din ziua aceea. Fizic, era o figură impunătoare de bărbat, fața încadrată de barbă arăta ca un cap de efigie, era generos și comunicativ, de aceea era simpatizat de toți.

Era moț la rădăcină, de pe valea Crișului Alb, poate că și aceasta i-a dat destinul înalt pe care l-a avut. La manifestări și diferite ocazii, îl invitau unii și alții:

- Părinte, cântă-ne ceva din ale Iancului!

Și cânta tăgănat și duios și te ducea pe meleagurile Iancului și ale lui Horea, în vremile de vrednicie ale moșilor.

Scria cu duh deosebit despre cele sfinte ale lui Dumnezeu și despre cele vrednice de istorie ale neamului nostru. Eu l-am luat ca mentor duhovnicesc în viața mea de preot și păstor de suflete, pe unde am trecut. De aceea era așa de cunoscut de mulți și în lumea ortodoxă și la celelalte confesiuni. În Aiud și în celelalte închisori era cunoscut pentru expunerile și textele biblice pe care le transmitea pe banda minții, mai ales de cei tineri.

În Aiud erau fețe înalte din alte confesiuni, dar nimeni nu avea popularitatea părintelui Stăniloae, a ieromonahului Anania și a părintelui Ilarion Felea, toți fiind la Aiud la ora aceea.

Când moare cineva afară, vin toți cei dragi și-l petrec după toată rânduiala creștinească. Pe părintele Felea l-am petrecut, cu sufletele, noi „frații și rudeniile lui de idealuri și suferință”. N-a fost bătrân dar a murit pentru că nu i s-a dat asistență medicală; așa se „planifica” în pușcăriile comuniste.

Oamenii, respectiv noi, deținuții, am urmărit mersul bolnavului, până a închis ochii. Aflând vestea mutării sale la Domnul, am stat de veghe două seri, până l-au dus la groapă la *Trei plopi*, cimitirul deținuților politici. A doua seară, au și dat alarma cei de jos de lângă morgă, unde era mortul:

- Acum îl duce la groapă pe Părintele Felea!

Într-adevăr, se auzea o căruță, o droșcă brașoveană, trasă de un cal, cu doi gardieni pe capră, ducând sicriul. Erau trei porți până la poarta principală și în liniștea nopții se auzea mersul carului.

Noi stăteam sub pătură, era după ora 10, ora stingerii, nu ne mișcam. Acum începea prohodul. Toți cei 5000 de prizonieri politici din Aiud, asistați de cei 400 de preoți ortodocși, se rugau după rânduială: *Cu sfinții odihnește, Doamne, sufletul adormitului robului tău, Ilarion preotul, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârșit.* Acestea le rosteau toți, chiar dacă în celulă nu era preot: dacă era preot se făcea o rânduială mai dezvoltată, tot sub pătură.

Cei de jos ne comunicau că s-a ajuns la poarta principală, unde se petrecea scena cea mai sinistră: venea ofițerul de serviciu cu o bară ascuțită de fier și o înfigea în inima mortului, să se convingă „stăpânirea” de moartea omului. Ce scenă sinistră și lugubră, demnă de evul mediu și ea se petrecea în evul modern, în era comunistă.

²⁶⁷ Articol preluat din *Telegraful român*, Nr. 31-34/1994, p. 4.

Carul funebru se ducea la *Trei plopi*, la cap i se punea un stâlp de lemn, pe care se bătea o tinichea cu numărul matricol din dosarul deținutului. După codurile comuniste, atâta mai rămânea din viața omului.

Când se încheia prohodul cu cuvântul *Amin*, se mai auzeau morsele la perete și la calorifer:
Dumnezeu să-l ierte, în veci să fie pomenirea lui!

Orașul Pitești are o cunoscută însemnătate istorică pozitivă din punct de vedere cultural, bisericesc și economico-industrial. Pentru ca acest trecut să nu rămână maculat de ororile săvârșite în faimosul lui penitenciar, Pronia divină a rânduit să treacă pe aici un mare număr de oameni adevărați. Un astfel de trăitor și martir creștin a fost și Valeriu Gafencu, tânăr deosebit de înzestrat sufletește și de aceea foarte încercat de suferință. Trebuie să mărturisesc de la început că nu mi-a fost dat să cunosc direct pe acest erou al credinței și omeniei străbune, firul condamnării mele politice desfășurându-se în zece închisori, îndeosebi în coloniile canalului Dunăre – Marea Neagră.

1. Date biografice și formație culturală

Născut la data de 24 decembrie 1921 (câteva referințe biografice indică luna ianuarie a aceluiași an), în comuna Sângerei din județul Bălți, el a îndurat mai întâi destinul politic al părinților săi. Tatăl, deputat în Sfatul Țării care a votat în 1918 unirea Basarabiei cu România, suferă deportarea, la ocuparea acesteia de către ruși, în 1940. Fiul a absolvit Liceul Ion Creangă din orașul natal, urmând apoi Facultatea de Drept din Iași. Refugiat din Basarabia, el începe calvarul vieții sale o dată cu intrarea în Frățiile de Cruce. Pentru activitatea politică interzisă atunci, este arestat de guvernul Ion Antonescu în ianuarie 1941, înainte de a fi condamnat, mai târziu, la 25 de ani de muncă silnică. Colegii și câțiva profesori universitari ai săi vin la proces ca martori ai apărării. Argumentul lor, că studentul întemnițat, prin capacitatea intelectuală și prin consecvența sa morală „ar aduce mari servicii comunității academice și întregii societăți românești”, nu a reușit să împiedice ca el să ia drumul închisorii la cei 20 de ani împliniți²⁶⁹. „Încă din copilărie, îl descrie un biograf²⁷⁰, Valeriu avea o inteligență vie, o fire blândă, și era deosebit de corect, conform celor relatate de surorile lui, care se află în viață. Era «născut», iar nu «făcut» bun”. Într-adevăr, chipul omului lăuntric transpare întrucâtva și pe figura celui din afară. O fotografie a sa, ajunsă până la noi, îi arată fața scaldată în melancolie. Privirea parcă i se întoarce tot timpul înăuntrul propriei făpturi spre cultivarea introspecției. Ochii așezați în orbite prea mari completează impresia de sobrietate a buzelor strânse și prelungi. Capul plecat într-o parte comunică aceeași notă generală de bunătate și de îmbrățișare dezinteresată a chipului său frumos. În 1944 a refuzat să semneze cererea de eliberare condiționată²⁷¹ și să colaboreze cu noua putere politică. A rămas, prin urmare, mai departe în detenție.

2. Universul ideatic religios și social-istoric

Condamnat astfel la o totală izolare față de societatea pornită pe mari schimbări din afara zidurilor, Valeriu Gafencu devine conștient că e timpul să-și adâncească datele învățaturii creștine pe care o mărturisea. Poate că a avut drept model pe unul dintre înaintașii săi de convingeri politice, despre care cel mai mare teolog român contemporan afirmă: „Eu cred că Moța, care era băiatul protopopului din Orăștie, era foarte creștin; și el s-a dus într-adevăr ca să apere Occidentul de comunism”²⁷². Totodată, tânărul

---

²⁶⁸ Material tipărit de Pr. Prof. Univ. Dr. Gheorghe I. Drăgulin sub titlul *Valeriu Gafencu: Prin mari încercări, cu statornicie și iubire creștină, la suprema cinstire aghiografică* în Revista *Mitropolia Olteniei*, nr. 9-12/2002, pp. 19-33. Merită semnalat faptul că textul, apărut într-una din cele mai cunoscute reviste bisericești din România, a semnalat teologilor și clericilor importanța canonizării lui Valeriu Gafencu.

²⁶⁹ Ileana Nețoiu, *Un sfânt al subteranelor comuniste: Valeriu Gafencu*, în „Puncte cardinale”, III (1993), nr. 3/127, p. 6. Articolul publică și un portret din primii ani ai deținutului în discuție. Altul, de mai târziu, este reprodus în „Scara”, III (decembrie 1999), p. 136.

²⁷⁰ Alexandru Virgil Ioanid, *Mărturie pentru recunoașterea sfințeniei și muceniciei lui Valeriu Gafencu* (datată la 10 mai 1992), dactilogramă, în posesia noastră.

²⁷¹ Paul Caravia și colab., *ibid.*, p. 196. Pentru cele două procese politice în care a fost implicat, a se vedea N. Trifoiu (ed.), *Studentul Valeriu Gafencu, „Sfântul închisorilor”* din România. Studiu, mărturii ale camarazilor de suferință și corespondență, Cluj-Napoca 1998, p. 16.

²⁷² Laurențiu Niță, *Convorbire cu părintele Dumitru Stăniloae*, în „Scara”, decembrie 2001, p. 151.

student s-a angajat cu fermitate și pe căile trăirii creștine intense. Rezultatele opțiunii se vor vedea în curând, atât de demarcația unei grupări aparte de spiritualitate creștină, cât și dintr-un număr impresionant de ucenici în ale credinței. Astăzi se știe că înaltul său nivel de trăire este rezultatul scrierilor religioase lecturate. Ne referim la fragmente biblice²⁷³, care nu puteau circula în închisoare decât în foi detașate, la *Viețile Sfinților*, la *Filocalie*. Aceasta din urmă ajunsese în anul 1948 la patru volume publicate. Din cuprinsul lor, mare impresie au făcut asupra deținutului nostru „Capetele” Sfântului Maxim Mărturisitorul.

Dar sfera culturii religioase a tânărului deținut era și mai întinsă. Studia cu folos nu numai operele unor teologi români, ci și pe acelea ale teologilor și filosofilor ruși din epocă. Era vorba de unele volume ale Părintelui Dumitru Stăniloae și apoi de volumele lui Vladimir Soloviov, ale Prot. Serghie Bulgakov, ale Prot. Pavel Florenski, ale lui N. Berdiaev, ale scriitorului ortodox clasic F. Dostoievski. Având ca lectură zilnică *Urmarea lui Hristos*, alcătuită de Thomas à Kempis, pe care o recomandă și altor creștini, alteori *Oglinda duhovnicească*, nu neglijează marile culturi. Citim într-una din scrisorile sale de la închisoare că cere să i se trimită acolo un curs de limba germană²⁷⁴.

Dedicat acestor studii și meditații, Valeriu Gafencu a avut norocul să aibă în preajmă frați de suferință sinceri și puternici în credință. Printre aceștia se citează duhovnicul din aceleași celule, Pr. Vasile Serghie, apoi Pr. Viorel Todea și macedoneanul Anghel Papacioc, arhimandritul Arsenie de astăzi de la mănăstirea Techirghiol²⁷⁵. În vara lui 1947, viitorul martir a avut convorbiri cu renumitul duhovnic Arhim. Benedict Ghiuș.

Și-a pus de timpuriu problema mântuirii. Într-o scrisoare către surorile sale, din 1942, el declară: „În viața asta credința e totul. De aceea, omul fără credință e mort”²⁷⁶. Se străduia să trăiască în smerenie, acceptând sacrificiul pentru alții. Practica mila creștină și trăia rugăciunea inimii. „Cu o vastă instruire teologică și filosofică – își amintește alt deținut²⁷⁷ - raporta totul, cel mai mic eveniment sau comportament, la învățătura creștină: *Biblia, Viețile Sfinților, Patericul, Filocalia* etc.”. Iubirea era cuvântul de ordine în toate manifestările vieții sale. „Prin Hristos iubesc pe toți. Este o cale atât de greu înțeleasă și acceptată de oameni, dar sunt convins că este singura care duce spre Fericire” – citim într-o corespondență cu familia²⁷⁸. Altădată le scrisese surorilor sale: „Nu există fericire adevărată decât în Iisus Hristos. Pe aceea căutați de o realizați. Nu vă uitați la felul cum înțelege și trăiește lumea viața. Voi aveți un îndreptar de viață – calea creștină – și după acest îndreptar călăuziți-vă pașii”²⁷⁹.

Fiind urmărit de ideea păcatului, intenționa să intre în mănăstire, după revenirea în lumea liberă. Cu această fermă năzuință, practica o repetată spovedanie a păcatelor din trecut. „Și dacă privesc la viața mea, o mărturisesc deschis, regret din toată inima păcatele și greșelile săvârșite, dar sunt fericit că Dumnezeu, cu darurile Lui minunate, mi-a luminat calea, întărindu-mi credința spre desăvârșirea Iubirii și spre apărarea scânteii de adevăr, ce ne-a fost sădită în Inimă”²⁸⁰. Este foarte impresionantă sinceritatea cu care își face publice și alte păcate, ba chiar „două căderi” din anii liceului.

Cât de serioasă a fost preocuparea tânărului Valeriu pentru o viață fără de patimi și implicit problema dependenței creștinului de un duhovnic o arată *Îndreptarul de spovedanie* pe care l-a alcătuit²⁸¹. Vechile și cunoscutele prescripții din *Molitfelnic* sunt întregite de aspecte contemporane ale păcatului. La porunca I a *Decalogului*, de pildă, ești întrebat dacă faci spiritism, dacă dai crezare viselor, prezicătorilor, farmecelor. Altă întrebare vrea să precizezi dacă ai plătit cinstit salariul servitorilor. Iar alta dacă nu cumva iei mită²⁸² și nu ai în casă tablouri cu trupuri goale.

²⁷³ Pr. Constantin Voicescu, *Despre patrafirul ascuns*, în „Scara”, 1999, decembrie, p. 149; Traian Popescu, *Paștele 1949. Pitești*, *ibid.*, p. 151. Dintr-o altă sursă se știe că la Aiud, înainte de venirea comunismului, fiecare deținut poseda Biblia (Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, [București], 2002, p. 107).

²⁷⁴ Scrisoare din 3 iulie 1942, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 76 și 120. Comp. Virgil Maxim, p. 109 și 170.

²⁷⁵ N. Trifoiu, *ibid.*, p. 21; Virgil Maxim, *ibid.*, p. 180.

²⁷⁶ N. Trifoiu, *ibid.*, p. 25.

²⁷⁷ Traian Popescu, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 114.

²⁷⁸ Scrisoare din 7 martie 1946, *ibid.*, p. 168.

²⁷⁹ Scrisoarea din 23 septembrie 1945, Aiud, *ibid.*, p. 154

²⁸⁰ Scrisoare din 7 martie 1946, *ibid.*, p. 168.

²⁸¹ Este publicat în „Scara”, 1999, decembrie, p. 157-167.

²⁸² *Ibidem*, p. 162.

Ascultând caracteristicile vieții interioare ale ilustrului deținut, ar fi greșit să-l considerăm totuși un izolat individualist. În această privință, el mărturisește: „Iubesc tot ce este creație a lui Dumnezeu. Vreau să contribui cu maximum la realizarea fericirii umane (...). Suntem responsabili de toate greșelile și păcatele celorlalți semeni ai noștri (...). Să ne iubim unii pe alții, să ne ajutăm cât mai mult și să trăim cu gândul la Dumnezeu!”²⁸³.

A rămas de la Valeriu Gafencu și Ioan Ianolide proiectul unui ordin religios semimonahal, denumit *Servii lui Hristos*. Statutul²⁸⁴ a fost pus pe hârtie de cel din urmă autor, la 18 februarie 1983. Esența lui ideologică se referă la înființarea unei confrerii mănăstirești laice, care să nu mai respecte votul fecioriei. În locul lui, ordinul ar fi obligat să slujească mai mult lui Hristos. Implicat în abordarea creștină a tuturor activităților publice: sociale, culturale, juridice, economice, el ar mări trăirea creștină în societate. O dată cu schimbarea imaginii credinciosului blând și tolerant cu una de dârzenie în apărarea credinței, s-ar mări și prestigiul Bisericii în fața Statului.

Proiectul presupune despărțirea sacrului de social, preoția de diaconie. Se ignoră adevărul că „toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor” (Iacob 1, 17). El se dovedește influențat de ideea lui Vladimir Soloviov a atotunității divine, a uniunii teantropice²⁸⁵. Perspectiva augustiană a celor două cetăți în ale cărei categorii este întrevăzut mersul istoriei a primit completări în vremea mai nouă chiar de la catolici²⁸⁶.

Proiectatul statut al ordinului *Servii lui Hristos* vădește totuși un suflet sensibil la neîmplinirile creștinătății în istorie și o privire unitară a mersului ei către eshatologie.

O credință atât de curată și de fermă, fundamentată pe bune și variate lecturi filosofico-teologice, nu putea să nu îmbrace și veșmântul luminos al liricii religioase. La liceul pe care l-a frecventat a existat societatea de lectură „B.P. Hașdeu”, condusă atunci de elevul Eugen Coșeriu, actualul filolog romanist cunoscut în întreaga lume. Acesta a invitat și pe prietenul său mai tânăr să publice bucăți în proză în revista „Crenguța” a societății. Așa a debutat el aici cu paginile lecturii *De Paști în sat*²⁸⁷. Dar vocația tânărului deținut erau versurile. Poeziile lui Valeriu Gafencu se cântau odinioară în celulele închisorii, pe muzica lui M. Lungeanu. Unele se mai întâlnesc și astăzi prin biserici. Secretul supraviețuirii lor constă în faptul transformării poeziei în rugăciune, pe care a putut-o realiza autorul. Este cazul cu *Iisuse, Iisuse*²⁸⁸. Trăirea aceasta exprimă profund o autentică sensibilitate regăsită adesea în imnuri: *Imnul Învierii, Imnul celor căzuți*²⁸⁹, *Imnul biruinței*²⁹⁰. În afară de Paști, poetul s-a oprit adesea la colindele de Crăciun²⁹¹. Pe lângă o posibilă influență a lui Radu Gyr, suferința, speranța și trăirea proprie constituie elementele principale al acestei creații.

În privința sensibilității poetice a tânărului nostru, o scrisoare a lui consemnează: „Când ați fost la mine, mă tot țineam să vă dau și eu un caietel cu *Poeme și versuri* de ale mele, dar am uitat. Sunt atât de frumoase! Întreaga-mi viață sufletească mi-am vărsat-o în aceste scurte poeme, care-mi sunt dragi, care sunt ale mele. Le păstrez în taină, singur. Sunt cam în stilul celora din Iași, peste care a dat Colea înainte de despărțirea noastră, dar au cu totul alt caracter. Sunt străbătute de un duh nou. Cuprind ca esență procesul reînnoirii sufletești, o lume nouă, în care plutește duhul iubirii și al armoniei”²⁹².

²⁸³ Scrisoarea din 29 octombrie 1945, Aiud, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 157.

²⁸⁴ Textul lui, atât cât a ajuns până astăzi, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 24-42, p. 95. Varianta lui Valeriu Gafencu, *Despre revitalizarea credinței creștine*, în „Scara” C (2001), decembrie, p. 161-170 (reconstituire de V. Ioanid și Traian Popescu în anul 1985). Pentru încercările utopice ale altora, vezi F. Strejnicu, *op. cit.*, p. 52.

²⁸⁵ Comp. M.A. Dinnik și colab., *Istoria filosofiei*, vol. IV, București, 1961, p. 71, 74.

²⁸⁶ Vezi H. – I. Marrou, *Civitas Dei, civitas terrena: num tertium guid?*, în “*Studia Patristica*”, 1957, vol. II, p. 344.

²⁸⁷ Cf. N. Trifoiu, *ibid.*, p. 11.

²⁸⁸ Cf. F. Strejnicu, *ibid.*, p. 309

²⁸⁹ Cf. „Scara” I (1997), iunie, p. 188 și urm.

²⁹⁰ Cf. F. Strejnicu, *ibid.*, p. 315

²⁹¹ Cf. „Scara” III (1999), decembrie, p. 4-5; F. Strejnicu, *ibid.*, p. 316, 323

²⁹² Scrisoare din 10 aprilie 1945, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 146; o comparație a valorii lor lirice religioase cu alte poezii, la Gh. Gorunescu, *un nume pe panoplia martirilor*, în „Cuvântul românesc”, Ontario, 1993, mai, p. 12.

3. Fapte de creștin militant

„În închisoare, Valeriu nu era singur pe linia trăirii creștine intense, ci făcea parte dintr-un grup ce împărtășea aceeași orientare spirituală, alături de doctorul Traian Trifan, studentul în drept Ioan Ianolide, Anghel Papacioc, cel care avea să devină ieromonahul Arsenie Papacioc de la Techirghiol, Marin Naidim, Aurel Dragodan, Constantin Țoțea și alte suflete alese”²⁹³.

La acești prieteni ucenici mai adăugăm pe Gheorghe Jimboiu, caracterizat astfel de un coleg: „Și el spunea veșnic rugăciunea inimii, trăind numai pe coordonatele dragostei față de celălalt. Era de o bunătate și o seninătate extraordinară. Nu auzai de la el un singur cuvânt de răzbunare și ură. Un înger în trup”²⁹⁴. Celălalt adept al lui Gafencu a fost Constantin Dumitrescu²⁹⁵, călugărit de asemenea după ieșirea din închisoare. Amintim și pe preotul Constantin Voicescu din București și pe inginerul Aurelian Guță, trăitor astăzi în Craiova.

1. Din caracteristicile și faptele creștine ale lui Valeriu Gafencu, sufletul acestor fraternități din detenție, amintim: *o credință curată și puternică*. „Trăiește intens iubirea și credința în Hristos, relatează supraviețuitorul^{29a}, se întărește în Duhul Sfânt, se roagă neconștient, Dumnezeu îl învrednicise cu darul rugăciunii inimii, practică de călugării isihazi”. Această stare de incandescență spirituală a credinței atrăgea și pe alții. Unul din frații săi de suferință mărturisește cu prilejul trecerii aceluia în veșnicie: „El era plin de har (...). Credința lui Valeriu mi-a dat putere. Mesianismul omului ce murea mi-a dat aripile mărturisirii”^{29b}. Și Jean Bukiș își amintește într-un articol: „Erau mulți studenți în Aiudul anilor '43-'48, dar deasupra tuturor, prin credința în Iisus și prin comportare, apărea ca o lumină Valeriu Gafencu, fără ca el să se impună sau să ceară ceva”.

Dar suflul acestei trăiri trecea dincolo de zidurile închisorii. Mărturisind despre sine: „Faptul că am ajuns a înțelege și a trăi chiar spiritul creștin, m-a făcut să mă simt mulțumit, ca trezit dintr-un mormânt”^{29c}. El dă apoi felurite sfaturi mamei și surorilor. Pe acestea le îndeamnă să se ferească de păcat, să se roage mult, să meargă regulat la biserică. „În viața asta credința e totul. De aceea, omul fără credință e mort”, precizează el²⁹⁶. Surorile în special să citească *Biblia, Mărgăritarele lumii, Pollyana*, și să-și îndrepte adesea gândul către Maica Domnului.

2. Dar propovăduirea credinței creștine „cu timp și fără timp”, după expresia apostolului, evidențiază o altă preocupare a tânărului: *predicarea măreției lui Hristos printre deținuți*, cu o putere puțin întâlnită în epoca noastră. Ioan Ianolide, prietenul lui de o îndelungată suferință, mărturisea că și după 31 de ani el îl simțea pe Valeriu aproape și împreună se aflau lângă Domnul Iisus.

3. Iubirea de oameni de care a fost capabil s-a dovedit activă și într-un climat de suferință de nesuportat în mod obișnuit. Cei care l-au cunoscut și l-au văzut în timpul reeducării propovăduind, încurajând, înălțând sufletește pe cei din jur, l-au asemănat cu un Apostol Pavel al zilelor noastre. De aceea bolnavii din alte camere ale sanatoriului se adunau în jurul patului și-l ascultau, întărindu-se astfel în fața încercărilor pe care le trăiau. Puterea iubirii lui strălucea nu numai în ceasurile exterminării programate, ci și în întreaga atmosferă pestilențială a bolii și suferinței, când se simțeau aproape aripile morții. Un fost coleg de detenție își amintește despre Târgu-Ocna: „Sosirea sa în acest penitenciar este resimțită de ceilalți deținuți ca un miracol. Personalitate harismatică, Valeriu Gafencu preschimbă traiul sordid de închisoare în viață cu adevărat creștină. El era îngerul cu ochi albaștri care obliga, prin însăși prezența lui, la pocăință și rugăciune, care-i întărea pe cei din jur și-i transforma lăuntric pentru tot restul vieții”²⁹⁷.

4. *Milostenia* l-a caracterizat de asemenea pe acest fiu al unor refugiați din Basarabia, plecați de acolo doar cu ce au putut încărca într-o căruță. În prima colonie de lângă Aiud a întâlnit o dată un sărac, căruia i-a dăruit pe neobservate haina de student de pe el. Gestul amintește de viața Sfântului Martin de

²⁹³ A.V. Ioanid, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 86

²⁹⁴ Dumitru Bordeianu, *ibid.*, p. 17. Comp. P. 369: „Jimboiu era poate cel mai strălucit elev al lui Gafencu, îmbinând în modul cel mai armonios concepția legionară, credința ortodoxă și setea de cunoaștere intelectuală (...), dar n-am întâlnit un altul, indiferent de vârstă sau pregătire, care să înțeleagă Ortodoxia și să iubească pe Hristos ca Jimboiu”.

²⁹⁵ *Ibidem*, p. 253.

^{29a} Ileana Nețoiu, *art. cit.*, p. 6.

^{29b} Ioan Ianolide, *Servii lui Hristos*, *ibid.*, p. 29.

^{29c} Scrisoare din 1 nov. 1942, Aiud, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 126

²⁹⁶ Scrisoare din 14 octombrie 1942, *ibid.*, p. 125.

²⁹⁷ Ileana Nițoiu, *ibid.*, p. 46.

Tours, dar la întoarcere a fost învinuit de lipsă de dreptă judecată. El însă s-a justificat: „Am trimis-o înainte!”, adică a dat-o de pomană și nu-i pare rău.²⁹⁸

Și preotul Vasile Boldeanu de la Paris a declarat, după ani și ani de atunci, că fiind transferat la Aiud numai în cămașă și pantaloni, aproape înghețat, a fost salvat de mai tânărul său frate de suferință. Acesta a dezbrăcat bundița lui îmblănită și l-a îmbrăcat pe el²⁹⁹. De aceea, cu privire la donator, s-a spus: „Gesturile lui erau binecuvântări și îmbrățișări. Faptele lui, arareori sau târziu sesizate sau descoperite, erau daruri integrale ale ființei lui. Valeriu nu dăruia, se dăruia”³⁰⁰.

5. *Puterea de sacrificiu* a tânărului nostru deținut atinge limitele mitului. Ea nu a ținut seama de om, de neam, de religie sau de diferență de convingeri politice. La Târgu-Ocna, Valeriu Gafencu ajunsese într-un grad avansat de boală. Simțea că moartea se dovedea din ce în ce mai aproape. În această stare, când bolnavii de tuberculoză se agață de un fir de pai în speranța supraviețuirii, el a fost capabil de un gest suprem. Streptomicina, primită prin prietenul său Relu Stratan, a donat-o muribundului Richard Wurmbrand, devenit în libertate pastor baptist. Însănătoșindu-se, acesta s-a eliberat și a scris mai multe cărți în care își amintește cu recunoștință de cei care cândva l-au scăpat de la moarte³⁰¹.

6. *Sentimentul prieteniei* cultivat de donatorul medicamentului vindecător este iarăși exemplar. Se știe că în detenție nu poți avea încredere în nimeni, deoarece nu știi care semen este în realitate ochiul și urechea administrației opresive. Obișnuit cu anii grei de închisoare, Valeriu a știut să-și păstreze tinerețea sufletului său greu încercat. Se vede această fermitate creștină și umană în scrisorile pe care le trimitea familiei. Aproape regulat, el se adresa nu numai unei persoane, ci și multora dintre rudeni. Le amintea pe rând, ca la acatist, referindu-se concret la nevoile zilnice și la starea lor reală.

Cât privește dimensiunile sentimentelor sale în traiul din celule, stau mărturie legăturile vii cu frații de suferință, întrajutorarea multora dintre ei și numeroșii prieteni și ucenici. Aceștia l-au urmat și în zilele reeducării după metoda barbară a lui A.S. Makarenko.

7. Se vorbește și astăzi, după o jumătate de veac de la trecerea la izvorul frumuseții veșnice, despre *mesianismul* lui, despre *influența sfântă* pe care o avea asupra oamenilor. „Acest om, la Târgu-Ocna, se uita în ochii criminalilor și-i făcea miei. Și erau cei mai mari zbiri. Chiar și directorul închisorii nu-l putea privi în ochi. Atât de mult influența sufletul lui cald, încât cine l-a cunoscut s-a transformat complet”³⁰². Alte caracterizări sunt la fel de maxime: „Toată lumea, își amintește medicul lui curant³⁰³, îl iubea și-l stima. Până și cei din administrație erau impresionați de această puternică personalitate”. Prezența lui crea oriunde bucurie, iubire, respect, apropiere sufletească.

Puterea acestei comuniuni de credință s-a arătat în cazul acelor frați de suferință, determinați de forța lui morală intransigentă la opțiuni de necugetat în pușcărie. Ei s-au hotărât anume să renunțe la pachetele cu alimente și medicamente trimise de familie, numai să nu devină informatori.

Altă formă a aceleiași binefăcătoare influențe a constituit-o îndemnul iubitor de întoarcere la credința creștină din mlaștina ateismului. Este cazul cu bătrânul socialist Gh. Filipescu, care, fiind influențat de el, a mărturisit în momentele morții divinitatea Mântuitorului lumii³⁰⁴.

8. *Om al păcii* se dovedește Valeriu Gafencu și din preocuparea lui permanentă de a menține bunăvoința și unitatea oamenilor. Se știe că unii dintre cei întemnițați aveau convingeri lumești în comparație cu grupul „spiritualilor”. Discuțiile și discordiile dintre aceștia deveniseră insuportabile și ruptura dintre grupuri părea definitivă. Cineva trebuia să ia o inițiativă de pace. De ziua conducătorului grupului advers, patru dintre ceilalți au întins mâna celor supărați, urându-le sănătate și mulți ani fericiți. Printre ei, un rol de frunte în această inițiativă evanghelică l-a avut Valeriu Gafencu³⁰⁵.

Preocupările pentru bunele raporturi și pacea sufletelor s-a manifestat la el și în alte împrejurări, ca în cazul împăcării lui Nicolae Vișan cu Paul Vilescu³⁰⁶.

²⁹⁸ Marin Naidim, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 46.

²⁹⁹ Ing. Mihai Colgiu, *ibid.*, p. 61.

³⁰⁰ Virgil Maxim, *ibid.*, p. 57.

³⁰¹ F. Strejnicu, *op. cit.*, p. 66, Richard Wurmbrand, *Cu Dumnezeu în subterană*, București, 2001, p. 101.

³⁰² D. Bordeianu, *op. cit.*, p. 17; A. Lefa, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 72

³⁰³ Aristide Lefa, *ibid.*, p. 72.

³⁰⁴ Ileana Nețoiu, *ibid.*, p. 6, Dumitru Bacu, *Memoria pângărită*, în „Cuvântul românesc”, Ontario, 18 (dec. 1992), nr. 200, p. 11; Ion Popescu, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 111.

³⁰⁵ N. Trifoiu, *ibid.*, p. 9

³⁰⁶ Virgil Maxim, *ibid.*, p. 184

9. Cei care au fost lângă martirul nostru de-a lungul anilor săi de detenție relatează și alte lucruri minunate despre el. Dintre acestea, *rezistența la suferință* se remarcă în chip foarte clar. Astfel, la Târgu Ocna, unde se trata de tuberculoză, a trebuit să facă o operație de apendicită. La terminarea ei, Valeriu a spus medicului că i s-a executat aceasta pe viu, fără ca anestezia să-și facă efectul. Răbdarea durerilor cumplite pe care le-a îndurat pacientul, o dată cu o transpirație abundentă, au uimit pe cei din jur.

10. *Rezistența la înfometare* arată altă biruință spirituală a dreptslăvitorului deținut. Unii din acest cerc mistic, preocupați de înfrângerea lăcomiei pânteceului, posteau miercurea și vinerea, după pravila Bisericii strămoșești. De aceea, colții ispitei și ai foamei nu s-au înfipt în trupurile lor. „Pentru aceștia – consemnează o confesiune de mai târziu³⁰⁷ - viața pământească avea mai puțină importanță, ei plutind în alte sfere. Și atunci, cum să nu cred în viețile sfinților și ale martirilor asceți răsăriteni, când i-am văzut pe camarazii mei, care duceau o viață după modelul lor?”

4. Mărturii supreme de martir creștin

1. Anii 1946-1948 au însemnat și pentru unii deținuți mai vechi posibilitatea de a trăi și a munci în coloniile înființate în preajma unor penitenciare. Acolo ei se organizau și se gospodăreau singuri. Pentru Valeriu Gafencu, repartizat la Galda de Jos, județul Alba, a fost un prilej de cultivare al unui aspect al personalității sale. În afară de lucrul în pădure, la grădina de legume și în construcții, el se ruga îndelung într-o biserică veche și părăsită. Alteori fredona *Serenada* de Schubert sau cântări religioase îndătinat, precum *La râul Vavilonului*, sau *Cu noi este Dumnezeu*. „Improviza chiar el melodii proprii, – spun foștii frați de suferință³⁰⁸ – dar toate erau într-o tonalitate minoră. Cântece lumești nu l-am auzit cântând, parcă nu făcea parte din lumea aceasta”. Alteori se scula de dimineață și culegea flori pe care le ducea la biserica satului. „Încolo, citim într-o scrisoare, eu îmi petrec timpul meditând, citind cărți sfinte, rugându-mă și lucrând câte ceva, sau în celulă. Mă plimb și iubesc mult. Iubesc tot ce e creație a lui Dumnezeu”³⁰⁹. A existat acolo și un cor bisericesc, Valeriu cântând la partida tenor II³¹⁰.

Într-o excursie au vizitat mănăstirile Râmeț și Sâmbăta de Sus din Ardeal, unde au ascultat cu multă evlavie cuvintele de învățătură ale renumitului duhovnic Arsenie Boca. Este demn de amintit că, încă de la organizarea coloniilor de muncă, se adoptase un stil comunitar de viață, ca în timpurile creștine primare. Toate se consumau în obște. Și cronicarul mai consemnează: „Când vremea nu ne permitea să lucrăm, viața coloniei se transforma în viață de mănăstire, cu program de rugăciuni, studiu, meditații, convorbiri duhovnicești”³¹¹. Abia acum, cunoscând acest climat filocalic, năzuind la puritate și desăvârșire duhovnicească, putem înțelege *hotărârea de primire a jertfei martirice*, dacă li s-ar cere lepădarea de credință. „Între anii 1944-1945, Valeriu Gafencu, împreună cu alte mari suflete (...), au trasat o linie de conduită creștină și românească pentru toți deținuții politici (...): neacceptarea vreunei forme de conciliere și supunerea și acceptarea oricărui suplicii, consecință a mărturisirii Adevărului dumnezeiesc în viața personală și comunitară a neamului”³¹².

2. La 4 mai 1948, amintita colonie de muncă a fost desființată, iar deținuții de acolo s-au întors la Aiud. Aici au fost concentrați capii intelectualității țării. Pentru Valeriu Gafencu, locul l-a constituit confruntarea cu ateismul oficial. În ciuda atâtor activiști și instituții de stat care propovăduiau noua orientare ideologică, studentul nostru a întreprins un act de mare curaj, el a precizat ofițerului care a năvălit în celulă că *solicită asistență religioasă*. Trăirea creștină profundă a determinat pe tânărul creștin să nu evite niciun pericol în a-și reclama drepturile stipulate atunci pe hârtie doar de formă³¹³.

3. După repartizări ulterioare, o parte din studenți a ajuns la Pitești. Vechii deținuți, condamnați de pe timpul lui Antonescu, impuseseră aici o atmosferă de ordine, de pace și de disciplină. „Tonul acesta l-a imprimat cel care a impresionat prin tăria, atitudinea și exemplul pe care l-a dat ca nimeni altul: Valeriu Gafencu”³¹⁴.

³⁰⁷ D. Bordeianu, *ibid.*, p. 244.

³⁰⁸ Marin Naidim, *ibid.*, p. 47

³⁰⁹ Scrisoare din 29 oct. 1945, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 157.

³¹⁰ Virgil Maxim, *op. cit.*, p.160.

³¹¹ *Ibidem.*, p. 134.

³¹² *Ibidem.*, p. 180.

³¹³ F. Strejnicu, *ibid.*, p. 124.

³¹⁴ D. Bordeianu, *op.cit.*, p. 101.

4. De pe urma unor groaznice maltratări, la care s-au adăugat frigul, foamea și alte lipsuri, Valeriu Gafencu s-a ales cu tuberculoză la plămâni³¹⁵ și cu reumatism generalizat. Transferat la *Târgu Ocna*, deși nu se putea ține pe picioare, acest om sfânt hrănea cu lingura pe bolnavii ținuiți pe patul suferinței și le curăța scuipătorile. Prin încurajări, ca să nu cadă în deznădejde, prin practicarea milei și a smereniei creștine, el îi hrănea și sufletește. Celor care îl căinau pentru torturile reeducării de la Pitești, el le dădea pilda Mântuitorului Hristos: nici pe drumul Golgotei, nici pe cruce, Acesta nu S-a văitat și nu a protestat.

O dată a fost admonestat că ajută pe un evreu. Ridicându-se din pat, s-a dus la cel care îi vorbise: „Dragul meu, s-a justificat el³¹⁶ – bunătatea nu se precupește, nu se împarte și nu alege. O dai celui care are nevoie de ea și mai ales atunci când are nevoie. Iisus Hristos a spus parabola samariteanului milostiv tocmai ca lumea să nu facă în niciun fel deosebire de rasă și de religie.”

La Târgu Ocna, acțiunea comunistă de reeducare silită a înregistrat un eșec vădit. „Acolo, atmosfera era dominată de duhul creștin, pe care Valeriu îl impunea prin simpla lui prezență”³¹⁷.

5. Moartea mucenicului și răsunetul ei în spiritele contemporanilor

La 18 februarie 1952, ochii albaștri ai Sfântului închisorilor au privit alt tărâm, sufletul lui pregătindu-se să se închine Dumnezeului răstignit Care îi călăuzise viața pământească³¹⁸. Nicolae Itul, pe pieptul căruia și-a dat ultima suflare, i-a pregătit din timp lumânarea și cămașa albă, așa cum îi ceruse el de mai înainte. A mulțumit medicilor care l-au îngrijit, apoi și-a luat rămas bun de la cei care au venit la patul lui. Ultimele cuvinte i-au fost: „Nu uitați să vă rugați la Dumnezeu să ne întâlnim acolo cu toții! Doamne, dă-mi robia care eliberează sufletul și ia-mi libertatea care-mi robește sufletul!”³¹⁹. La moartea lui a nins cu fulgi mari.

Orban, cel mai sever dintre gardieni, a plecat atunci din secție, foarte încurcat, dând astfel posibilitatea să i se facă slujba de înmormântare. „Și totuși, aici, – comentează un coleg de suferință – Valeriu Gafencu a învins moartea, prin ignorarea ei, prin trăirea în Dumnezeu, prin dragostea față de semenii, prin modelul de viață creștină care a cutremurat și clarificat conștiința în derivă, care a readus pe drumul cel drept victime epuizate în mlaștinile deznădejdii, sau mușcate de turbate fiare sălbatice”³²⁰.

Dar faima „celui ce a rămas un mit pentru toți cei care l-au cunoscut”³²¹ înregistrează și alte aprecieri superlative. „Om care să trăiască creștinismul și să fie atât de apropiat de Dumnezeu, ca Valeriu Gafencu, nu mi-a fost dat să întâlnesc!” mărturisește un frate de celulă³²². „Exemplu de trăire creștină”³²³. O viață impresionantă. „El era plin de har”³²⁴, „un inspirat al lui Dumnezeu”, „Valeriu Gafencu: o lumină!”³²⁵. Și pastorul Richard Wurmbrand afirmă că inima tânărului său frate ortodox din închisoarea Pitești era „hrănită cu idealurile creștinătății”³²⁶. Și continuă mărturisirea printr-o întrebare retorică: „Cine ar putea uita oameni de înălțime legendară ca Gafencu, Samulidis, Tetea, Gavrilaş și alții care au câștigat respectul nostru (...)? Câțiva dintre ei mi-au salvat viața”³²⁷.

Din unanimitatea colegilor de suferință care afirmă chiar și după mulți ani că cel care „avea un chip îndumnezeit”³²⁸ a fost cu adevărat un sfânt al veacului nostru, amintim următoarele nume: Ioan Ianolide, A. Lefa, Aurelian Guță, M. Lungeanu³²⁹, D. Bordeianu³³⁰, Virgil Maxim³³¹, Pr. C. Voicescu³³².

³¹⁵ Nicolae Ivan, *Sinuciderile în închisorile comuniste din România*, în „Memoria”, 28 (2002), nr. 1, p. 87; Jean Bukiu, *Sfântul închisorilor*, în „Origini”, II (1998), nr. 11 și 12, p. 13.

³¹⁶ Cf. Jean Bukiu, *ibid.*, p. 13.

³¹⁷ A.V. Ioanid, *Mărturie pentru recunoașterea sfințeniei și muceniei lui Valeriu Gafencu*, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 87; Pr. C. Voicescu, *Viața religioasă în închisoarea Târgu Ocna*, în „Vestitorul Ortodoxiei”, VIII (1996), nr. 154, p. 2; Sandu Angelescu, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 66.

³¹⁸ Ileana Nețoiu, *op.cit.*, p. 6; în schimb, N. Trifoiu, *ibid.*, rămâne la data de 2 februarie.

³¹⁹ Cf. N. Trifoiu, *ibid.*, p. 23.

³²⁰ C. Străchinaru, *ibid.*, p. 100.

³²¹ D. Bordeianu, *op. cit.*, p. 369.

³²² Stelian Popescu, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 98.

³²³ Sandu Angheliescu, *ibid.*, p. 67.

³²⁴ Ioan Ianolide, *ibid.*, p. 26 și 29.

³²⁵ Virgil Maxim, *op.cit.*, p. 110 și 179.

³²⁶ R. Wurmbrand, *op.cit.*, p. 101.

³²⁷ Apud F. Strejnicu, *op.cit.*, p. 61.

³²⁸ Aristide Lefa, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 68.

6. Candidat la eternitate prin cinstirea interortodoxă universală

O existență creștină atât de lirică și deplină a făcut pe mulți cunoscători să se gândească la canonizarea acestui martir. Noi înșine am făcut-o încă din 1991, când am propus spre cinstirea ecumenică îndeosebi cinci nume: Arhim. Arsenie Boca, Arhim. Benedict Ghiuș, Pr. Ioan Șt. Boboc (Călțuna, jud. Buzău), Prof. Univ. Teodor M. Popescu, medicul-poet Vasile Voiculescu³³³.

În Biserica Ortodoxă, canonizarea sfinților cere câteva condiții de fond:

1. Ortodoxia neîndoielnică a credinței;
– proslăvirea lor de către Dumnezeu printr-una din aceste harisme:
– moartea martirică;
– înfruntarea primejdiilor pentru dreapta-credință;
– năzuința spre o desăvârșită trăire morală;
– săvârșirea minunilor;
– slujirea jertfelnică a credinței și Bisericii Ortodoxe;

2. Răspândirea renumelui de sfințenie după moarte și un cult spontan.

Trebuie să mai precizăm că inițiativa cinstirii eroilor credinței creștine a avut-o întotdeauna poporul evlavios. Acestei canonizări populare îi urmează după mai mulți ani canonizarea solemnă a întregii Biserici³³⁴.

Pentru a înlesni comparația cu normele canonice de mai sus, reamintim următoarele caracteristici ale vieții religioase ale lui Valeriu Gafencu:

- a) Credința nestrămutată și interesul pentru influența Ortodoxiei în lume³³⁵;
- b) Iubirea de oameni, chiar în condiții potrivnice și de suferință;
- c) Viața personală de rugăciune isihastă³³⁶ și mijlocirea pentru lume spre înnoirea ei în Hristos³³⁷;
- d) Transfigurarea, după o concentrare puternică în rugăciune, și răpirea la fericirea cerească³³⁸;
- e) Totala dăruire lui Dumnezeu, unind preocupările duhovnicești cu cele sociale;
- f) Mărturisirea credinței creștine „cu timp și fără timp”, fără să lezeze alte crezuri religioase;
- g) Răbdarea cu nădejde creștină a diferitelor dureri, boli, neputințe trupești, dar și a ocărilor și a torturilor din perioada anchetelor;
- h) Lepădarea de sine împinsă până la jertfirea vieții³³⁹;
- i) Bucuria care i-a covârșit încercările trăite în viață³⁴⁰;
- î) Semnele minunate: furtuna care a măturat clăile de fân strânse duminică³⁴¹, deși Valeriu a protestat, și ninsoarea lină din clipele morții lui³⁴²;
- j) Previziunea datei sfârșitului lui³⁴³;
- k) Seninătatea morții: „Sunt fericit, mă duc la Dumnezeu! Rugați-vă împreună cu mine pentru sufletul meu și al vostru!”³⁴⁴.

* * *

³²⁹ Cf. N. Trifoiu, *ibid.*, p. 42, 74, 85, 101.

³³⁰ D. Bordeianu, *ibid.*, p. 101.

³³¹ Virgil Maxim, *ibid.*, p. 185 și 468.

³³² Pr. C. Voicescu, *Viața religioasă în închisoarea Târgu Ocna*, p. 2.

³³³ Pr. Dr. Gheorghe I. Drăgulin, *Victimele pușcăriilor comuniste și ale revoluției în atenția aghiografului contemporan*, în „Biserica Ortodoxă Română”, CIX (1991), nr. 7-9, p. 96.

³³⁴ Vezi formele ei pregătitoare, la Arhid. prof.dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox, legislație și administrație bisericească*, vol. II, București, 1990, p. 182 și urm.

³³⁵ Aurelian Guță, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 81.

³³⁶ Idem, *ibid.*, p. 81; M. Lungeanu, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 100

³³⁷ Ioan Ianolide, *ibid.*, p. 28.

³³⁸ A.V. Ioanide, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 90.

³³⁹ *Ibidem*, p. 94.

³⁴⁰ Comp. poezia *Trăiesc flământ*, în “Scara”, I (1997), iunie, p. 188.

³⁴¹ Virgil Maxim, *Imn pentru crucea purtată*, p. 136.

³⁴² Aristide Lefa, la N. Trifoiu, *ibid.*, p. 73.

³⁴³ N. Trifoiu, *ibid.*, p. 23.

³⁴⁴ Cf. Traian Popescu, *ibid.*, p. 116.

În loc de concluzie, voi aminti un amănunt biografic, a cărui semnificație depășește zenitul acestui veac. Bursa din timpul studenției pentru specializarea în Italia, cerută și de el, a fost atribuită lui Eugen Coșeriu. Este aici o alegere divină pe care abia acum o înțelegem: în timp ce prin cel dintâi România a câștigat un lingvist de talie mondială, prin Valeriu Gafencu Biserica Ortodoxă Română a dobândit un sfânt de cinstire interortodoxă evidentă.

Victimele pușcăriilor comuniste și ale revoluției în atenția aghiografului contemporan³⁴⁵

Părintele Gheorghe Drăgulin

Scurgerea unui an și jumătate de la abolirea orânduirii totalitariste și atee mai în toată lumea pune probleme deosebit de acute românilor de astăzi. O dată cu vindecarea rănilor trecutului, cu inițiativa unor noi rosturi politico-sociale, cu restructurarea economiei etc., se impune și întrebarea cinstirii vrednicilor și a jertfelor căzute pentru dobândirea libertății, a democrației, a demnității și a adevărului public cucerit.

Pentru aflarea și cântărirea la justa valoare a acestui nou profil moral și național românesc, poate că nu sunt maturizați toți factorii de apreciere a lui. O posibilă doză de subiectivitate, deci de incompletă categorisire a judecăților formulate, poate fi presupusă. Totuși, prin pomenirile îndătinatelor ale morților, prin cinstirea lor cu o legislație specială a participanților, prin marcarea creștină a locurilor eroice, opinia publică de la noi a luat-o înaintea altor instituții. Ea cere și Bisericii să manifeste o primă estimare asupra destinului veșnic al eroilor și martirilor căzuți în răstimpul istoric de tristă amintire.

Începutul și structurarea unui proces politic în țară impus din afară, de sovietici

Ca urmare a prevederilor marilor „prooroci” proletari: Marx, Engels, Lenin și Stalin, în România s-a pornit la instaurarea socialismului ateu, mai ales după plecarea tancurilor sovietice. Noțiuni apocaliptice, precum „ură”, „dictatură proletară”, „luptă de clasă”, „dușman al poporului” etc., au devenit șabloane publice care au înveninat vorbirea obișnuită până la nivelul preșcolarilor. Relațiile dintre membrii societății românești s-au întunecat de pâcla artificială a urii și a excluderii unor români din comunitatea națională. S-au încurajat, în planul general al vieții, delațiunea, minciuna și corupția. Oamenii au început să fie prețuiți și selectați după gravitatea păcatelor lor. Dosare și liste ținute la zi făceau operantă această manipulare generală. Un întreg aparat de stat supraveghea impunerea tot mai strânsă a orânduirii staliniste. Este vorba de faimoasa securitate, de feluriți informatori, de provocatori, de oportuniști etc. Pentru o remunerație suplimentară modică sau, uneori, numai în speranța unui avantaj în viitor – precum un bilet într-o stațiune sau accesul într-un anumit spital de stat etc. – oameni socotiți a fi creștini și onorabili au devenit umbra de spion a altor oameni: la serviciu, în familie, la școală, în biserică, pe aceeași scară a blocului, la telefon, la sindicat. Bineînțeles că membrii de partid, precum și cetățenii cu dosar „sănătos”, s-au bucurat din plin de binefacerile socialismului biruitor. Au pătruns în învățământul Universității cu prioritate, au fost aduși din provincie în orașe pentru a li se da imediat locuință, repartiție în câmpul muncii, considerație socială în puncte cheie ale economiei. Soțiile lor au fost scutite de navetă, iar fiii au dobândit ușor plasare în serviciul dorit.

Pe urmă au beneficiat în exclusivitate de burse, de parohii și de călătorii în străinătate, de acces la civilizația „putredă” a Occidentului.

Ceilalți oameni, care nu au putut face dovada unui ascendent revoluționar, în mod absolut comunist din ilegalitate, nu și-au adăpat scrisul la porunca nescrisă de demolare a societății libere sau nu au simulat „reeducarea” socialistă, de pildă prin purtarea pufoaicei, au devenit cetățeni de mâna a doua. În peisajul

---

³⁴⁵ Material tipărit de Pr. prof. univ. dr. Gheorghe I. Drăgulin în revista „Biserica Ortodoxă Română”, CIX (1991), nr. 7-9, pp. 91-98. Retipărit acum ca document, acesta este unul din primele texte tipărite după 1989 în care s-a pus problema canonizării eroilor credinței din perioada comunistă. Autorul a fost profesor de Istoria Bisericii Universale la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București. La vremea tipăririi sale, materialul a reprezentat un eveniment pentru lumea teologică, fiind o dovadă a faptului că inițiativa canonizării sfinților mărturisitori este susținută și în mediul teologic universitar.

vieții cotidiene, ei erau numai tolerați la viața societății de astăzi, neavând drepturi de oameni cu adevărat liberi, nedispunând de informație culturală, fără îngăduința semnării vreunui produs intelectual propriu.

Aceasta este marea majoritate a populației țării, provenită din fiii de „chiaburi”, din foștii deținuți politici, din cei asupra cărora s-a exercitat „mânia poporului”. Unii nu aveau decât vina că n-au putut preda cotele de cereale fantastice care le-au fost impuse, prin presiuni samavolnice. Lista cu numele lor era afișată la biroul oricărui Sfat popular, ceea ce făcea posibilă respingerea oricărei cereri lor celei mai legitime, respingerea fiind motivată în numele luptei de clasă.

Cea de-a doua etapă a impunerii silniciei comuniste în țara noastră, pe lângă aceea a stalinismului, a fost așa-numita „epocă de aur”. În numele exemplificării teoriei „umanismului socialist”, în numele evidenței constructivismului orb și strivitor, s-a pornit la strunirea „științifică” a unei întregi nații. I-au fost impuse cele mai diverse și cele mai de neimaginat privațiuni. Urmările au fost: înfometarea sistematică a societății, morți în incubatoare și spitale, sinucideri etc.

Inventarierea și pedepsirea „dușmanilor poporului”

Prin pușcării și prin lagăre de muncă forțată era în logica noii orânduiri să se situeze în opoziție ireconciliabilă față de tot ceea ce găsisse în țara noastră, deoarece ea era impusă, și anume cu o silnicie neîntâlnită aiurea. În felul acesta s-a ajuns ca, pentru a se instala prezentul, să fie expiat trecutul. Foști „exploatatori” din largul țării și-au aflat astfel locul alături de condamnați de drept comun, alături de oropsiții zilei: chiaburi, zvoniști, sabotori, propagatori ai misticismului, intelectuali patrioți ș.a.

Instituția care se străduia să unifice atâta varietate a răzbunării și diversiunii, mergând până la moarte, era securitatea. Fața văzută, legală și gospodărească a securității se numea penitenciar sau colonie de muncă.

Se crede că în timpul defunctei orânduiri comuniste au funcționat în țara noastră 160 de închisori. Prin ele au trecut două milioane de deținuți politici, dintre care trei sute de mii au fost uciși („Rezistența”, 1/1991, p. 3). Alte surse dau cifra de trei milioane de pedepsiți politic, cincisprezece mii dintre ei devenind eroi ai morții legale („România liberă”, 17-18 aug. 1991, p. 3).

În intenția lor de exterminare a tot ceea ce este românesc, intelectual și creștin, instituțiile morții au realizat chiar o tipologie a pedepsei și a suferinței.

Astfel, pentru „reeducarea” în vederea creării „omului nou” comunist, a existat *penitenciarul Pitești*. Nenumărați studenți și elevi au plătit cu viața lipsa de conformism, consecvența lor patriotică și umană: „N-au existat în istoria torturilor torturi ca în închisoarea Pitești. Bătăi de joc care nu s-au scris și nu se pot scrie, pentru că niciun editor din lume nu le-ar publica, pentru că oamenii n-ar putea suporta” – mărturisește un martor al blestemățiilor suferite, pastorul Richard Wurmbrand („Renașterea”, nr. 10/1991, p. 3). Pentru alt supraviețuitor, Piteștiul este „paroxismul nebuniei comuniste” („România liberă”, 15 mai 1991, p. 5).

„Despre cele 55 de fete – eleve și studente ucise mișelește – starea civilă comunistă nu pomenește nimic. Media de vârstă a deținuților politici de la *Tg. Ocna* era sub 30 de ani. Majoritatea celor morți acolo și aruncați de-a valma în pământ era constituită din elevi și din studenți” („România liberă”, 20 iulie 1991, p. 2). Este depoziția unui supraviețuitor al altei pușcării de reputație comunistă.

Mina de la *Baia Sprie* și-a agonisit o sinistră celebritate pentru detașamentele sale de mineri proveniți din rândul preoților ortodocși deținuți.

Colonia de muncă forțată de la *Poarta Albă* a fost estuarul sumbru de triere a zecilor de mii de deținuți, a unora spre moarte, iar a altora spre o viață amputată și neagră.

Fostul deținut politic Sergiu Popescu, rămas orb în colonia de muncă forțată, își intitulează amintirile sale: *Iadul de la Midia*. Aici mureau în timpul iernii un număr de aproximativ o mie de oameni. Deși au iubit omul și libertatea lui, ei au fost încercați prin felurite dureri. Dar au rămas statornici în credință, devenind pilde ale demnității umane. Ca purtători ai unor idealuri care n-au putut fi îngropate în pământ, eroii lagărelor și închisorilor trăiesc în veci în adevărul istoriei.

„Imposibila eliberare” realizată doar prin jertfa eroilor martiri

Cu cât procesul de structurare totalitară a devenit mai dur, cu atât dorința de adevăr, de demnitate umană și de libertate se mărea în țara noastră. Cum impresiile fricii generalizate sunt încă vii în sufletele multora dintre noi, este inutilă amintirea întregului fenomen. Față de atâtea forțe ale reprimării cotidiene,

marea parte a societății românești căzuse în deznădejde. Prin jertfa eroilor-martiri însă, speranțele au devenit bucurii, certitudini eliberatoare.

Se pare că Duhul Sfânt a conferit tinerilor din România o misiune specială, aceea a mărturiei pentru adevăr și libertate. Prin jertfa sângelui lor, ei au adus lumina printre noi, au redescoperit unitatea, credința și seninătatea străbunilor. Cu flori în fața gloanțelor, ei nu s-au spăimântat să strige: „Vom muri și vom fi liberi!”. Este demn de evidențiat că, în marea înclăștare cu asupra și impostura, tineretul a cerut valori spirituale: libertate, democrație, alegeri nefalsificate. Cu tot ineditul și cu toată măreția ei, Revoluția Franceză nu a cunoscut așa ceva.

Politologii și moralisții vorbesc de generații eroice în viața unui popor. Ele apar atunci când iubirea de neam și consimțirea la jertfă a celor mai buni fii ai respectivei comunități naționale sunt decretate singura soluție izbăvitoare. În elanul lor de dăruire, tinerii noștri au pornit să schimbe o lume vrăjmașă cu piepturile lor goale.

Deși a lor viață a fost răpită de către criminali înarmați și de un sânge cu ei, viața noastră a fost izbăvită prin fapta lor supraumană, întregul popor redobândindu-și curajul și demnitatea.

Pentru aceasta, ei au dreptul nu numai la pomenirea istorică de neocolit, ci și la cinstirea de sărbătoare a calendarului.

Manifestări religioase creștine în detenție și în evenimentele Revoluției

Una dintre constantele preocupări ale orânduirii atee din deceniile trecute a fost golirea oamenilor de viața creștină. Obsesia aceasta aducea în plus și fragmentarea identității istorice a poporului român. Ea a fost posibilă datorită iluziei că religia poate fi scoasă din unitatea și armonia valorilor umane. „Ne rugam mult, discutăm între noi probleme religioase, filosofice, literare. Regăseam marile întrebări ale lumii și ale vieții, cărora le aflam acum răspunsuri mai clare, depășind parcă în maturitate vârsta noastră tânără. Eram ademeniți cu perspectiva eliberării grabnice și a reabilitării, dar simțeam venind de dincolo de noi o tărie morală care ne interzicea pactul cu diavolul.” (*Din documentele Rezistenței*, vol. 1, București, 1991, p. 178). Aceasta este depoziția de astăzi a unui „reeducat” cu forța de la Pitești, față de care el se străduia atunci să-și încredințeze viața lui Dumnezeu.

Totuși, în preajma altarelor păgâne ale jertfelor pe care comunismul le impunea țării, au existat creștini care s-au rugat pentru vrăjmașii lor. „Am asistat la Crăciun, prin anii 1950, în camera morților de la Târgu-Ocna, cum preotul Iscu, pe patul de moarte, la dreapta mea, și la stânga mea, pe moarte, era comunistul care-l chinase de moarte. Și preotul, din cauza chinurilor impuse de celălalt, cu ultimele puteri a chemat pe alți doi deținuți și, sprijinindu-se pe umerii lor, încetul cu încetul a trecut de patul meu, s-a așezat pe patul ucigașului său, l-a mângâiat pe păr, de parcă erau Romeo și Julieta, și i-a zis: «Ai fost tânăr, n-ai știut ce ai făcut, dar să știi că eu te iubesc și te-am iertat și pot să te asigur că toți creștinii pe care i-ai bătut, toți te-au iubit și iertat!», dar îi vorbea precum un mire miresei” („Renașterea”, cit. *supra*).

Pe lângă „brigăzi de preoți”, la Capul Midiei a existat și o „brigadă de sfinți”, adică aduși acolo pentru convingerea lor de oameni credincioși. Denumirea ironică amintită arată singură și tratamentul cotidian inuman pe care această categorie de oameni putea să-l aibă într-o închisoare comunistă.

La Baia Sprie, mină la care au fost condamnați îndeosebi preoți, Învierea din anul 1951 a fost sărbătorită după rânduiala strămoșească. Au apărut, ca la o înțelegere, sunete de clopot, de toacă, veșminte liturgice” („Rezistența”, nr. 2/1991, p. 1).

Și în Revoluția română din 1989, tinerii au ridicat mici altare pe la răspântii. În locurile în care au căzut eroi, au fost înălțate cruci, apoi troițe, cu lumânări aprinse și cu flori proaspete schimbate des.

În timpul ostilităților au strigat: „Dumnezeu este cu noi!” sau au cântat troparul de la Pavcerniță: „Cu noi este Dumnezeu, înțelegeți neamuri și vă plecați...!”. Nu mai vorbim de trasul clopotelor, de rostirea rugăciunii *Tatăl nostru* în genunchi ș.a. Una dintre atitudinile dătătoare de nădejde din timpul Revoluției noastre a fost gestul poetului Ioan Alexandru, care a purtat icoana și Sfânta Cruce până în studiourile Televiziunii.

Atitudinea Bisericii Ortodoxe Române față de toate jertfele anticomuniste

Din derularea evenimentelor pe care le-a trăit poporul nostru în ultimele decenii reiese cu prisosință că societatea românească a fost structurată ca o adevărată citadelă. De aceea, în multe pușcării am auzit discuții de comparare a supliciuului nostru cu acela al martirilor creștini din primele secole, în sensul superiorității celui dintâi. Numai prin suprabaricadare a putut fi sugrumată libertatea individului și impusă

o ideologie străină, antiumană și atee. Față de o morărie, condusă dintr-un singur punct, care te putea priva de libertate ani în șir, îți confisca averea, îți refuza încadrarea în munca pentru care te-ai specializat etc., rezistența individului cu alte convingeri decât marxism-leninismul devenea deosebit de grea, uneori imposibilă.

Aceasta era și situația generală în țara noastră, când într-o formă sau alta – aproape întreaga societate se afla în realitate de partea marelui și străinului Spirit. Așa se și explică de ce au putut fi arestați – pe tăcute – mii de preoți, s-au demolat atâtea biserici și s-au închis numeroase mănăstiri, fiecare dintre privilegiați își apăra, mai întâi, scaunul și porția cucerită.

Pe de altă parte, opoziția anticomunistă – cu diferite intensități – constituie o unitate din primii ei ani și până la Revoluția izbăvitoare.

În acest caz sunt posibile următoarele atitudini de cinstire a celor căzuți:

a) Dintotdeauna, Biserica dreptmăritoare a făcut părtași nemuririi ei pe toți cei care au apărut cu prețul vieții lor legea și patria străbună. De aceea, și *pe eroii-martiri uciși de comuniști în temnițe și pe victimele Revoluției trebuie să-i înveșnicească*. Sunt eroi, pentru că au trecut prin sacrificiul suprem, sunt martiri, pentru că au dat mărturie despre valorile eterne pe care comunismul le anula sau le credea, la noi, nimicite pentru totdeauna.

Formula de mai sus nu poate fi sancționată acum, ci după trecerea unui oarecare timp, pentru mai multe cauze. Mai întâi, din *Documentele Rezistenței*, proiectate în unsprezece volume, nu a apărut decât primul. Abia atunci vom ști mai precis că zvonurile ajunse dincolo de zidurile pușcăriilor sunt adevărate, iar caracterizările reale. Nici dintre cei care au căzut în decembrie 1989 nu au fost toți creștini. Unii erau atei, iar alții anticlericali și nici măcar nu știau să se închine.

Eroul este într-adevăr treapta cea mai de sus a vredniciei morale. Noblețea sa sufletească are un plus de voință, multă stăpânire de sine, iubire de oameni și jertfelnicie. În Biserică, însă, eroul trebuie să se caracterizeze prin ruperea legăturilor pământești neesențiale, prin disponibilitatea de a-L slăvi pe Hristos prin purtarea Crucii și prin lepădarea patimilor trupești. În Biserica Ortodoxă Română, nu a fost niciodată agreată canonizarea politică. Față de cerința mărturisirii îndelungate a credinței adevărate, uneori prin exil și prin închisoare, lozinca „Vom muri și vom fi liberi!” pare o revendicare doar imanentă. Să se observe, de asemenea, oportunistul exclamației: „Dumnezeu este cu noi!” față de smeritul „Doamne, ajută!” sau „Doamne, miluiește!”

b) A doua posibilitate de prețuire a jertfelor anticomuniste este *formula canonizării individuale*. Dintre numele care s-au stins în preocupări de sfințenie, de jertfelnicie și de consecvență cetățenească, amintim pe următorii: Arhim. Arsenie Boca, Arhim. Benedict Ghiuș, Pr. Ioan Șt. Boboc (parohia Călțuna, jud. Buzău), poetul Vasile Voiculescu, Prof. Univ. Teodor M. Popescu, Pr. Prof. Toma Gherasimescu.

Despre alt martir, istoria de astăzi consemnează: „Într-o celulă a sinistrei închisori politice de la Aiud, se stingea, la începutul anilor '50, unul dintre cei mai valoroși intelectuali români din câți s-au născut pe acest pământ. De fapt, acest om s-a sacrificat: pentru a prelungi orele sau pentru a atenua agonia unui tânăr tuberculos, *marele filosof Mircea Vulcănescu* s-a întins pe cimentul înghețat, sub tânărul muribund, ca o saltea umană, îmbolnăvindându-se la rândul său și, muribund, după câteva zile, martir al omenirii și pildă unică de sacrificiu... Înainte de a-și da duhul, Mircea Vulcănescu ne-a transmis un testament spiritual, fără pereche în secole de istorie: „Nu, să nu ne răzbunați!” (din preambulul filmului documentar cu același titlu, în pregătire de Mihai Constantinescu, regizor) („Rezistența”, nr. 2/1991, p. 4).

Iată acum scene și nume din timpul „reeducării”, vrednice de aghiografia ortodoxă: „Bolnavii prăvăliți pe ultimele trepte ale suferințelor găseau, în asemănarea patimilor cu cele ale marelui chinuit Iisus, rezistență și putere de ridicare pe verticala spiritului în zone inaccesibile oamenilor în împrejurări obișnuite. Aici s-a săvârșit o experiență sufletească singulară. Acesta a fost miracolul de la Târ- gu-Ocna. Mâna lui Dumnezeu i-a adus aici pe Valeriu Gafencu și Ioan Ianolide, cei doi mari trăitori creștini arestați din 1941, care prin puterea lor de convingere și exemplul de fiecare zi au insuflat celorlalți deținuți credință, tărie, putere de dăruire, înaltă atitudine morală față de prieteni și adversari. Până și reeducații îi respectau. Se simțeau atât de mici înaintea forței pe care o iradia personalitatea celor doi!” (*Documentele Rezistenței*, I, p. 176).

În alt reportaj citim, de asemenea: „Voi spune doar că toți românii ar fi trebuit să trăiască superba solidaritate a celor prezenți, comuniunea viilor cu morții, în spiritul versurilor lui *Valeriu Gafencu*, intens evocat în calitate de sfânt al închisorii, laolaltă cu atâția alții:

„Te-ai dus și ne-ai lăsat în urma Ta

Nădejdea revederii-n paradis,

Mereu vei fi cu noi și-om aștepta
Să ne-ntâlnim cu sufletul deschis.
Ne-ndemni pe cei ce-n viață am rămas:
Luptați, uniți și-n același pas,
Zidiți lui Dumnezeu altare sfinte,
Pășiți pe calea vieții înainte!”

Este *Imnul celor căzuți*, pe melodia dr. Mihail Lungeanu. S-au cântat colinde compuse în închisoare, s-au re trăit anii petrecuți acolo, cu tot ce a însemnat nu doar menținerea demnității de om, ci, mai ales, sfințenia vieții lor întemnițate. Este ceea ce supraviețuitorii numesc „aspectul duhovnicesc al închisorii Târgu-Ocna”, nu numai pentru nenumăratele viziuni creștine avute de deținuți, ci și pentru gesturile lor simple, de o infimă sfințenie, prin care se ajutau să reziste sau să moară creștinește (...). În ideea centrală a predicii rostite de părintele C. Voicescu, se precizează: „Dacă despre fenomenul Pitești se vorbește atât de mult, ca despre o lucrare satanică de distrugere a omului, trebuie să se vorbească și despre fenomenul *Târgu-Ocna ca lucrare divină de restaurare a omului, în plin iad comunist*”. Fiindcă acolo, în plină suferință, „s-a trăit frățietatea ca o împărțășanie” („România liberă, 20 iulie 1991, p. 2).

c) Sfântul Sinod poate lăsa întreaga problematică *în competența preoților*. În funcție de numărul eroilor căzuți din localitate și în tradițiile parohiei, fiecare preot urmează să slujească o pomenire generală a lor, când permite timpul și contextul situațiilor din pastorație.

Chiar și fără voia oamenilor, istoria reliefează vrednicia lor lăuntrică și reală – spre zidirea sigură a urmașilor și spre slava lui Dumnezeu.

Creștinii nu pot primi pacea ispititoare a Satanei, creștinii nu vor accepta decât pacea lui Hristos, oricât de multe sacrificii li se vor cere.

Cine crede fără a fi și un misionar, acela n-a cunoscut frumusețea credinței.

Rămân ostaș credincios al Bisericii, căci în aceste vremuri Iisus trebuia să fie în temniță. Sunt cutremurat și fericit că mi se oferă moartea pentru El.

Să nu părăsiți niciodată Biserica, chiar dacă veți întâmpina mari împotriviri în statornicirea adevărului.

Cred că numai cu adevărul Evangheliilor își poate găsi omul liniște în suflet.

Să dați slavă lui Dumnezeu toată viața.

Oamenii trebuie să fie sfinți.

Vrăjmașii lui Hristos au dezlănțuit cea mai mare și cea mai crudă prigoană asupra creștinilor.

Acum cine crede trebuie să stea gata de moarte.

În suferință m-am putut cunoaște pe mine însumi, mi-am putut cunoaște goliciunea și nimicnicia. Azi mă văd un păcătos, cel mai păcătos om.

Sunt fericit, căci dacă mi-i îngrădită libertatea fizică de către legile omenești, prin zidurile închisorii, Dumnezeu mi-a dăruit libertatea sufletului prin trăirea Iubirii - și această libertate este bunul suprem pe care l-aș fi putut câștiga în lumea aceasta plină de deșertăciuni.

Cei ce m-au lovit m-au împins mai tare în brațele Domnului și pentru aceasta le mulțumesc.

Mă rog pentru prieteni, pentru creștini și pentru mântuirea din ceasul al unsprezecelea a dușmanilor.

Suferința, oricât ar fi de grea, nu are alt sens decât curățirea sufletului dornic de mântuire.

Doresc să știu că sunteți pregătite să primiți cele mai grele lovituri cu credința că, dincolo de această viață trecătoare, există o altă viață, veșnică, fericită, o patrie cerească fără hotar, care merită orice jertfă, oricât de mare.

Numai cine a gustat din bucuriile adânci ale sufletului le poate înțelege.

Nu numai în mănăstire este mântuit omul. Eu m-am pregătit și mă pregătesc mereu să devin creștin.

Să nu așteptați fericirea să vină din altă parte decât dinăuntrul vostru, unde sălășluiește Hristos.

Trebuie să stăm sub povața duhovnicului, care înlătură voia nepricepută, făcând loc voii lăsate de Dumnezeu în fiecare dintre noi; că dacă nu stăm sub povața duhovnicului, putem intra în rătăcirii mai mari ca patimile.

În toate împrejurările roagă-te lui Dumnezeu să se împlinească voia Lui.

Simt iubirea Mântuitorului Hristos și la El alerg când vin ispitele asupra pătimășului meu trup; și Domnul mă ajută și-mi dă puteri să birui răul.

Țelul de căpetenie al vieții noastre trebuie să fie o permanentă pregătire pentru ziua Învierii creștine.

Crezul pentru care m-am jertfit cerea o viață grea și-o moarte de martir.

---

³⁴⁶ Extrase din volumul *Sfântul închisorilor – Valeriu Gafencu*, coordonat de Monahul Moise de la Oașa, Editura Reîntregirea, 2007.

Alta este viața decât cea pe care și-o închipuie omul. Altul este omul însuși decât ceea ce se închipuie el a fi. Altul este adevărul, decât cel pe care și-l imaginează mintea omenească. Adevărul este Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu. Căutați să vă apropiați sincer de Hristos și lăsați lumea cu păcatele ei în pace.

Păcatul este a doua răstignire adusă Mântuitorului; acum Îl scuipă în față cei ce sunt botezați, acum cununa de spini I-o pun cei ce se numesc creștini, acum Îi dau palme, acum Îi bat piroanele, acum Îl împung cu sulița cei pentru care a suferit batjocoriri și bătăi și pentru care și-a dat sângele pe Golgota.

Acest secol a dat noian de sfinți și de martiri, numai că nu-i cunoaștem. Hristos este prezent în lumea de azi prin sfinți, martiri, mărturisitori și eroi. Dar lumea de azi nu e solidară cu sfinții ei, căci nu le poate urma exemplul. Dacă sfinții de acum ar fi fost la începuturile creștinismului, toată suflarea creștină ar fi trăit cu ei, prin ei, către ei. Noi nu suntem creștini și de aceea nu ne cunoaștem sfinții.

Din poezia închisorilor...

Nota editorului:

„Cu toții știm – la porțile de ger –
că veșnicia-i tot ce ne rămâne
și nu rămân doar cele care pier.
Toți vom pleca, dar nimeni nu va spune
că n-a avut în el un strop de cer
și toți vom duce-n noi câte-o minune...”

(Radu Gyr - *Nu știi cum va fi ziua aceea...*)

Se pot scrie multe despre valoarea literară a poeziei scrise în închisorile comuniste. Deținuții au păstrat în ei minunea credinței și poezii închisorilor au vorbit despre această minune. Cei care citesc poeziile lor astăzi, în condiții de confort, înțeleg cu greu cât de mult au contat acestea în vremuri grele, de foame, de sete, de bătaii fără număr. Poezia lui Andrei Ciurunga intitulată *Lui Radu Gyr* reușește să ne dezvelească puțin din taina care înconjoară întreaga poezie a temnițelor. Și e o bună introducere pentru lectura câtorva din poeziile de aur ale închisorilor, poezii cu care s-au hrănit mulțime de suflete aflate în pustia temnițelor...

Prietene de temniță dușmană
și frate bun de pâine fără grâu,
ne doare pe-amândoi aceeași rană
și, spumegând, mușcăm același frâu.

Dar vântul mi-a trimis, sau poate cerul,
în plânsul de cătușe, vechi și crud,
un cântec pe care temnicerul
nu l-a simțit fugind de la Aiud.

Când noaptea mă prindea de caraulă,
însângerat de-al dorurilor șir,
Iisus venea la mine în celulă,
adus de mucenicul Radu Gyr.

Trupul uita întreaga lui durere
sub ochii calzi ce binecuvântau,
și-n presimțita noastră înviere
clopotnițe din amintiri sunau. (...)

Prietene de temniță dușmană
și frate bun de pâine fără grâu,
îmi stai alături, rană lângă rană,
și spumegăm în ham, frâu lângă frâu.

Căci ești aproape, mâna te-ar atinge
și simt, căzându-ți de sub spinul greu,
un strop de sânge cald ce se prelinge
și se-mpreună sub condei cu-al meu.

Imnul Învierii

Valeriu Gafencu

Vă cheamă Domnul slavei la lumină,
Vă cheamă mucenicii-n veșnicii.
Fortificați Biserica Creștină
Cu pietre vii, zidite-n temelii!

Refren: Veniți, creștini, luați Lumină,
Cu sufletul senin, purificat!
Veniți, flămânzi, gustați din Cină,
E Nunta Fiului de Împărat!

Să crească-n inimile noastre-nfrânte
Un om născut din nou, armonios,
Pe chipurile voastre să se-mplânte
Pecetea Domnului Iisus Hristos.

Un clopot tainic miezul nopții bate,
Iisus coboară pe pământ;
Din piepturile voastre-nsângerate
Răsună Imnul Învierii Sfânt.

Smulgeți-vă din ceata celor răi,
Intrați în cinul oastei creștinești,
Priviți spre Porțile Împărătești,
Căci cei din urmă fi-vor cei dintâi!

Iisus în celulă

Radu Gyr

Azi-noapte, Iisus mi-a intrat în celulă.
O, ce trist și ce'nalt părea Crist!
Luna venea după El, în celulă
Și-L făcea mai înalt și mai trist.

Măinile Lui păreau crini pe morminte,
ochii adânci ca niște păduri.
Luna-L bătea cu argint pe veștminte
argintându-I pe mâini vechi spărturi.

Uimit am sărit de sub pătura sură:
- Doamne, de unde vii, din ce veac?
Iisus a dus lin un deget la gură
Și mi-a făcut semn ca să tac.

S'a așezat lângă mine pe rogojină:
- Pune-mi pe răni mâna ta!
Pe glezne-avea urme de cuie și rugină,
parcă purtase lanțuri cândva.

Oftând și-a întins truditele oase
pe rogojina mea cu libărci.
Prin somn lumina, dar zăbrelele groase
lungeau pe zăpada Lui, vârgi.

Părea celula munte, părea căpățână
Și mișunau păduchi și guzgani.
Am simțit cum îmi cade capul pe mână
Și-am adormit o mie de ani...

Când m-am trezit din afunda genună
miroseau paietele a trandafiri.
Era noapte și era lună,
numai Iisus nu era nicăiri...

Am întins brațele. Nimeni. Tăcere...
Am întrebat zidul. Niciun răspuns.
Doar razele reci, ascuțite'n unghere,
cu sulița lor m'au străpuns...

- Unde ești, Doamne? am urlat la zăbrele.
Din lună venea fum de cățui...
M-am pipăit... și pe mâinile mele
am găsit urmele cuielor Lui.

Colind de Crăciun

Valeriu Gafencu

La fereastra robilor
Cântă îngerii în cor.
De cu seară până'n zori
Au venit colindători,
Îngerii nemuritori
Încărcați cu dalbe flori.

Refren:

Lăsați copii să vină,
Să-mi aducă din grădină
Dalbe flori de sărbători,
Dalbe, dalbe flori.

Cântă robii Domnului,
Înjugați cu jugul Lui
Pe malul Troțușului.
Dar cântarea lor e mută,
Că-i cu suferință smulsă
Și cu rugăciuni crescută.

Refren: ...

Stă un copilaș în zare
Și privește cu mirare
O fereastră de'nchisoare.
Lângă micul copilaș
S'a oprit un îngerăș,
Ce-i șoptește drăgălaș.

Refren: ...

Azi Crăciunul s'a mutat
Din palat la închisoare,
Unde-i Domnu'ntemnițat.
Și copilul cel din zare
A venit la închisoare
Să trăiască praznic mare.

Slavă

Radu Budişteanu

Binecuvântată fie suferinţa
care scoate omul din fãgaşul plat,
praştie repezitã într-un Goliat,
pom în care duhul naşte cunoştinţa.

Binecuvântată fie suferinţa.
Fără ea ogorul e argilă coaptă,
inima n-ar prinde lacrima în şoaptă
şi n-ar şti păcatul ce e pocăinţa. (...)

Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Radu Gyr

Nu pentru-o lopată de rumenă pâine,
nu pentru pătule, nu pentru pogoane,
ci pentru văzduhul tău liber de mâine,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Pentru sângele neamului tău curs prin șanțuri,
pentru cântecul tău ținut în piroane,
pentru lacrima soarelui tău pus în lanțuri,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Nu pentru mânia scrâșnită-n măsele,
ci ca să aduni, chiuind pe tăpșane,
o claie de zări și-o căciulă de stele,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Așa, ca să bei libertatea din ciuturi
și-n ea să te-afunzi, ca un cer în bulboane
și zarzării ei, peste tine să-i scuturi,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Și ca să-ți pui tot sărutul fierbinte
pe praguri, pe prispe, pe uși, pe icoane,
pe toate ce slobode-ți ies înainte,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Ridică-te, Gheorghe, pe lanțuri, pe funii!
Ridică-te, Ioane, pe sfinte ciolane!
Și sus, spre lumina din urmă-a furtunii,
ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!

Știu veacurile

Mihai Buracu

Știu veacurile cum să cumpănească
când ne vor pune anii în talere,
c-am rupt din munți și-am dus pe mâini galere
pentru credința noastră-mpărătească
și pentru dreptul nostru la-nviere.

Știu veacurile - și vor pune-n carte,
ca să rămâie mărturie dreaptă -
că n-am îngenuncheat pe nicio treaptă

și, de-am murit, ne-am ridicat din orice moarte
și-am răsplătit cu fapte orice faptă.

Crez

Radu Gyr

Cred într-unul Dumnezeu,
Tatăl ziditorul,
dar mai cred și-n neamul meu,
înfrățit cu dorul.

Cred în sfinți, dar și-n voinici,
cred în flori și-n cremeni,
căci tăcuții mucenici
cu haiducii-s gemeni. (...)

Cred într-unul Dumnezeu,
Tatăl ziditorul,
ce-a-nfrățit în neamul meu
sfântul crez cu dorul!

Mi-s ochii triști

Valeriu Gafencu

Mi-s ochii triști și fruntea obosită
De-atâta priveghere și-așteptare,
Mi-e inima bolnavă, istovită,
De grea și îndelungă alergare
Și plânge ca o pasăre rănită.

Când ochii mi-i închid și cat în mine
Puteri să sui Golgota până sus,
O voce, un ecou din adâncime
Îmi spune blând: Viața e Iisus,
Mărgăritarul prețios e-n tine...

Privesc la dimineața minunată
A Învierii Tale din mormânt,
Ca Magdalena, ca și altădată,
Îngenunchez 'naintea Ta plângând
Și-s fericit și plâng cu Tine-n gând.

A venit și-aici Crăciunul
(O, ce veste minunată!)

Radu Gyr

A venit și-aici Crăciunul,
Să ne mângâie surghiunul;
cade albă nea
peste viața mea,
peste suflet ninge.
Cade albă nea
peste viața mea
care-aici se stinge.
Tremură albastre stele
peste dorurile mele;
Dumnezeu de sus
în inimi ne-a pus
pâlpâiri de stele.
Dumnezeu de sus
în inimi ne-a pus
numai lacrimi grele.
Maica Domnului curată
Adă veste minunată!
Zâmbetul tău drag,
înflorească-n prag
ca o zi cu soare!
Zâmbetul tău drag
îl așteaptă-n prag
cei din închisoare.
Peste fericiri apuse,
tinde-ți mila Ta, Iisuse.
Cei din închisori
Te așteaptă-n zori,
pieptul lor suspină.
Cei din închisori
Te așteaptă-n zori
Să le-aduci lumină.

Veșnicie

Andrei Ciurunga

Nimic din ce-a durut nu ne mai doare,
am îmblânzit și lanțul și celula.
Și-avem atâția sfinți în închisoare,
că ne săltăm, în fața lor, căciula.

Nimic din ce ne-a frânt nu ne mai frânge,
suntem mai fără moarte ca oțelul.
Ne rup în două, nu mai curge sânge,

ne trag în săbii, nu simțim măcelul.

Nimic din ce-a ucis nu ne ucide,
purtăm în trupuri sorb de apă vie.
Și ce dacă ni-s fețele livide?
Și ce dacă ni-s pruncii în robie?

Azi fruntea noastră nu se mai prăvalesc,
ci crește numai, crește ca o pâine,
căci împotriva negurii din cale,
noi bem lumina zilei pentru mâine.

Atâția morți, atâtea oseminte

Radu Gyr

Avem atâția morți, atâtea oseminte,
că fruntea-i grea de amintirea lor.
Purtăm în piept solarele morminte
Și, de lumină, coastele ne dor.

Atâția morți, atâtea oseminte...
Vezi, sufletul lor vine din grădini
Și ne sărută pleoapele fierbinte,
precum un vânt de seară plin de crini.

Atâția morți, atâtea oseminte
ne cresc în vis ca o catapeteasmă.
Și umbra lor dumbravă de argint e,
Și tremură flori albe de mireasmă.

Atâția morți străfulgeră inele
pe fruntea zodiacului aprins,
Cu frunțile de s-au izbit de stele,
cu jertfele de ceruri s-au atins.

Cutremurați de-aducerile-aminte,
cu ochii incendiați de-un sfânt mister,
privim cum zilnic alte noi morminte
se-nalță pajuri albe către cer,
Să pună țării temelii de fier!

Trăiesc flămând

Valeriu Gafencu

Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie
Frumoasă ca un crin din Paradis;
Potirul florii e mereu deschis
Și-i plin cu lacrimi și cu apă vie,
Potirul florii e o-mpărăție.

Când răii mă defaimă și mă-njură
Și-n clocot de mânie ura-și varsă,
Potirul lacrimilor se revarsă
Și-mi primenește sufletul de zgură.
Atunci Iisus de mine mult Se-ndură...

Sub crucea grea ce mă apasă sânger
Cu trupu-ncovoiat de neputință.
Din când în când, din cer coboar-un înger
Și sufletul mi-l umple cu credință.
M-apropii tot mai mult de biruință.

Mă plouă-n taină razele de soare,
M-adapă Iisus cu Apă Vie,
Grăuntele zvârlit în groapă-nvie
Cu viața îmbrăcată-n sărbătoare;
Trăiesc flămând, trăiesc o bucurie.

Refren: Sub flacăra iubirii arzătoare,
Din zori de zi și până-n noapte-aștept.
Te chem și noaptea, ghemuit cu capu-n piept:
Iisuse, Iisuse!
Încet mă mistui ca o lumânare.

Ofrandă

Radu Gyr

Din luptele și-nfrângerile noastre
așternem trepte noilor destine;
o scară de mărgean peste dezastre,
să urce pașii lumii care vine.

Din fiecare rană care doare,
din orice suferință mai adâncă,
armuri am pus pe piepturi viitoare
și spade-am pus în mâini ce nu sunt încă.

Iar dac-am plâns, din lacrima măiastră
răsare mângâierea de mătase,
pe care mâine alții au s-o lase
pe alte frunți ce cresc din fruntea noastră.

Și-atunci, în noaptea zgurii și a zloatei,
închidem luptă, lacrimă și rană.
Din dăruirea noastră subterană
ne-om face pâine pentru foamea gloatei.

Inscripție pe o cătușă

Ion Omescu

Brățara mea de drum și de popas,
Slăvite fie negrele-ți carate!
În țara-n care gândul n-are glas,
Mai liber sunt cu mâinile legate.

Noi am învins

Andrei Ciurunga

Proptiți în bețe sau surpați pe-o rână,
cu câte-o cârjă unde-a fost picior,
Cu câte-un ciot uscat în loc de mână,
venim și noi spre hora tuturor.

În urma noastră calcă sănătoșii,
căci nu se văd vătămături pe trup,
dar când tușesc se văd batiste roșii
și vreascuri parcă în plămâni se rup.

Zvâcnind ca rândunica împușcată,
le dă de veste inima din piept
că spaimetele ce-au sfredelit odată,
au zdrențuit-o crâncen, pe nedrept. (...)

Venim încet spre hora ce cuprinde
tot neamul, cât istoria l-a întins.
Cu cât am vrut mai aprig a ni-l vinde,
cu-atât mai din adâncuri am învins.

Și cu lumini ce fulgeră pe fața
în care ploi și neguri au bătut,
îi spunem vieții: „Bună dimineața!”,
de parcă azi abia ne-am fi născut.

Iar sufletului cu hlamidă ruptă
îi țesem iar cămăși în trei culori,
zvârlim cât colo platoșa de luptă
și-i dăm pieptar cu râuri și cu flori.

Proptiți în bețe sau surpați pe-o rână,
scuipând pe drumuri zdrențe de plămâni,
venim și noi din Țara de țărână
cu jertfe calde sângerând în mâini.

Venim spre viață, limpeziți de plângeri
și tineri, de sub iernile ce-au nins,
căci peste toate câte-au fost înfrângerii,
ne-am scuturat de moarte și-am învins.

Catedrale cu sfinți în zeghe

Eu, Valeriu Opreșan, nu sunt nebun. Azi-noapte, când voi dormeați, am avut o vedenie. Am înțeles temnița. Am văzut moartea și Învierea temniței. Am văzut pământul deschizându-se și înghițind închisoarea. Pământul și-a luat pământul înapoi. Cu surprindere am văzut apărând în loc o biserică. La început era mică. Încetul cu încetul, a crescut asemenea unei flori. Când a ajuns mare, cât temnița noastră, am intrat cu sfială în ea.

Fraților, nu sunt nebun. V-am găsit în biserică, rugându-vă. Catapeteasma era obișnuită, având pe ea sfinții care ne-au ajutat de atâtea ori. Dar, pe pereți, nu mi-a venit să cred... Pe cine am văzut în icoane? Erau de-ai noștri, îmbrăcați în zeghe. Pe unii i-am recunoscut ușor, pe alții mai greu. Aveau aură de sfinți. În spate, în iezerul cel de foc, i-am văzut pictați pe cei care ne hăituiesc sufletele.

Nu erau toți acolo. Unii erau cu voi. Hristos era răstignit între directorii închisorii. Moiş era pe crucea din dreapta, senin. Nu pot să uit pereții cu sfinți în zeghe. Nu pot să uit că pe fețele lor se citea izbăvirea. Nu rezistăm degeaba.

Undeva, acolo sus, se scrie Patericul temnițelor...

---

³⁴⁷ Din Revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 44-46.

Răvaș de prigoană

„Precum dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește biserica din sat pe tine, fiule.

Dragul mamei, voi pune scrisoarea aceasta lângă altarul pustiit, pe măsuta care odată primea pomelnice: Cel de Sus o poate duce la tine.

Biserica te așteaptă cum Hristos aștepta Învierea. Tu ai ridi- cat-o, tu ai slujit în ea, tu i-ai dat viață. De când te-au pus în cătușe pentru credință, parcă cineva a pus în lanțuri și lăcașul sfânt - primul și cel mai drag copil al tău.

În lipsa ta a îmbătrânit biserica toată; Maica Domnului aproape a orbit în icoană, plângându-te lângă mine. Sfinții parcă s-au cocoșat așteptându-te. Doctorii fără de arginți par frânți de oboseală: cred că nu mai prididesc să vă îngrijească. Mucenicii de ieri vor să se întoarcă în temnițele pe care le cunosc de sute de ani și să rămână cu mucenicii de azi. Să fie alături de voi.

Fiule, fără tine biserica e o floare care se usucă. Vino și slujește în ea, și își va reveni.”

Întoarce-l, Doamne, aici, întoarce-l degrabă!

Înainte ca biserica să se ofilească!

Prigoana uitării

Acum, în zilele noastre,
Construim fiecare, cu răbdare,
Închisori pentru sfinții din Sinaxar.
Demult, unii dintre ei au suferit
Temnițe adevărate, și foame, și chin,
Și chiar moarte; și totuși
Durerile de astăzi îi apasă mai tare
Iar cicatricele par de nevindecat:
Căci noi, fiii sângelui lor, îi uităm.
Îi exilăm din memorie
Cu viețile lor, cu prăznuirile lor,
Cu minunile lor, cu tot binele
Ce l-au făcut pentru oameni.
Adică, și pentru noi...
Parcă ne e chiar teamă,
Când îi privim în vechi icoane,
Că ei au rămas prezenți,
Că încă sunt de față.
Și parcă simțim că ei așteaptă
Cu o încordare de care nu ținem seama
Să îi scăpăm de exilul din care
Nici Dumnezeu nu ne forțează a-i scăpa.
Să îi primim cu evlavie,
Acolo unde așteaptă să stea:
În inimile noastre...

Prohod iernatic

Să uităm jertfele din Decembrie.
Să dăm foc ziarelor de atunci
Să dăm foc amintirilor de atunci,
Să smulgem timpului momentul „atunci”,
Să avem liniște!

E singura posibilitate de a uita
Că pentru mine, pentru tine
Și pentru ceilalți
S-au sacrificat câțiva martiri...

Dacă am ține minte am fi somați
De cadavrul sângerosului „atunci”
Să trăim altfel.
Fără să ne mai fie teamă că, odată,
Ei ne vor privi în față...

Mucenicia Cărților

Nu s-au mulțumit să ne ucidă Mărturisitorii;
s-au hotărât să le ucidă și Cărțile.
Mai întâi le-au spânzurat prin piețe;
dar văzând că oamenii le aduc pe ascuns flori,
ca unor răposați, au preferat să le ardă pe rug.
Spre surprinderea noastră, Cărțile au plâns
și apa vie pe care o ascundeau a stins focul.
„Aceași vrăjitorie care păstrează moaștele nearse
își arată puterea și acum”, au spus ei,
și au încercat să le decapiteze.
Dar, spre uimirea lor, din rănile Cărților
a început să șiroiască sângele, și ei s-au speriat:
erau sătui de atâția martiri.
După ce s-au sfătuit îndelung au încetat să ucidă Cărțile;
au înțeles că cea mai teribilă prigoană
este sufocarea prin libertate. Și au tipărit grămezi de cărți,
care de care mai interesante, pline de știri senzaționale,
dar care nu zideau cu nimic sufletul.
Pentru ca nimeni să nu mai aibă timp de altceva
au tipărit atât de mult, și atât de ieftin,
încât uneori restul la pâine se dădea în cărți.
Ce nu au putut lovi cu sabia, au lovit cu pacea...

„Doamne, care știi că există nu doar litere care ucid,
ci și litere care ascund viață,
pentru jertfa celor care le-au scris,
scoate-le la lumină! Trimite-le spre noi!
De când ne-au ucis Mărturisitorii
Suntem cam singuri...”

*De ce nu canonizăm martirii anticomuniști?*³⁴⁸

Cea mai profundă rană pe care o port în suflet este suferința pe care acești oameni nevinovați au răbdut-o în pușcăriile comuniste din România.

Am fost întrebat și eu, de oameni care lucrează în presă: „Câți dintre cei ce au făcut pușcărie merită să fie trecuți în antologia aceasta a sfinților?”. Ce credeți că am răspuns? „Toți.” Și spun și acum, în auzul universului și al lui Dumnezeu. Toți. Și cel ce a făcut numai o zi de pușcărie e un martir și-un sfânt. Dar, paralel cu ei, sfânt a fost și poporul întreg.

PS Justinian Chira

Atunci când poporul român simte nevoia să-și cunoască sfinții din care ei s-au născut, atunci trebuie să-i lăsăm să-i cunoască. Și trebuie să ajutăm poporul român să cunoască sfinții neamului, și pe cei din perioada aceasta comunistă.

Părintele Augustin de la Aiud

Cineva a spus despre tatăl lui, după ce a spus că a murit în închisoare, că a murit ca un prost. Dacă tu față de tatăl tău poți să spui chestia asta, că a murit ca un prost, atunci ce să mai spunem despre cei care habar n-au, sau n-au nicio relație cu acest lucru... De aceea nu sunt canonizați, pentru că nimeni nu socotește importantă această canonizare. Ba chiar, unii sunt chiar jenați: „Da' cum să-i canonizăm? Da' ce-au făcut ei? Da' ce-au trăit ei?”

Părintele Ioan Șișmanian

Istoria României s-a scris cu sânge de martiri, indiferent că au fost la început de secol întâi, de secol patru, sau mai târziu, indiferent că sunt acum, și acești sfinți ai închisorilor au suferit, a curs mult sânge. Imposibil să nu intereseze, indiferent pe cine, că-i mic, că-i mare, că-i matur, că-i bătrân, să nu-i intereseze că-i istoria acestor deținuți, că au suferit; și-au suferit pentru noi, pentru ei mai puțin, n-aveau de ce să sufere pentru ei. Pentru că L-au mărturisit pe Hristos? Asta e o suferință care ne înobilează țara. Și sunt puține țările care au astfel de martiri, pe care într-adevăr ar merita să-i pună în rândul sfinților. De aceea și pe Sfântul Ștefan cel Mare l-au pus în rândul sfinților. Câte sute de ani s-au scurs ca să-și dea seama că, totuși este Sfântul Ștefan, cel Mare și Sfânt? Oare câte mii de ani trebuie să mai treacă ca să-i pună și pe acești sfinți în rândul sfinților români, că sunt sfinți, într-adevăr?

Maica Inochentia – Mănăstirea Sfânta Maria, Techirghiol

---

³⁴⁸ Fragmente din emisiunea *Semne – De ce nu canonizăm martirii anticomuniști?*, realizată de Rafael Udriște, difuzată de TVR pe 8 noiembrie 2008.

**ACATISTUL NOULUI MUCENIC
VALERIU GAFENCU,
SFÂNTUL ÎNCHISORILOR³⁴⁹**

Condacul 1:

Pe cel ce plinind cuvântul Evangheliei a strălucit, luminând ca o candelă din care s-au aprins mănunchiuri de lumânări în întunericul temnițelor, veniți, iubitorilor de nevoițe, să îl cinstim ca pe un dascăl al jertfelniciei, al răbdării și al iubirii aducătoare de roadă, și să îi cântăm: Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Icosul 1:

A ajuns până la noi propovăduirea ta, alesule mărturisitor: „Vă cheamă Domnul slavei la lumină, vă cheamă mucenicii-n veșnicii; fortificați Biserica creștină cu

pietre vii, zidite-n temelii.” Și vrând a urma îndemnului tău, ne rugăm ție să fii grabnic apărător al nostru, ca să îți putem cânta într-un glas:

Bucură-te, cunună a Bisericii și comoară a neamului românesc;
Bucură-te, că ești bucurie a credincioșilor și dar dumnezeiesc;
Bucură-te, nou apostol care în temnițe ai propovăduit dreapta credință;
Bucură-te, că harismele tale le-ai ascuns sub veșmânt de umilință;
Bucură-te, rudenie a mucenicilor din primele veacuri creștine;
Bucură-te, că pământul Basarabiei se slăvește prin tine;
Bucură-te, că din anii copilăriei ai stat sub cereasca binecuvântare;
Bucură-te, că spre slujirea Domnului și a aproapelui ai avut chemare;
Bucură-te, că tinerețea ta a fost pecetluită de feciorie și jertfelnicie;
Bucură-te, că luptându-te cu ispitele ai fost iubitor de curăție;
Bucură-te, că din curajul tatălui tău ai învățat să stai tare în neazuri;
Bucură-te, că nu te-ai temut nici de moarte, nici de chinuri;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 2-lea:

Având mare cinstire față de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, nu te-ai sfiit a spune altora: „Maica Domnului îmi împlinește rugăciunile”, pentru a spori în ei nădejdea în ocrotirea sa cerească. Iar ea, arătându-ți-se în temniță în chip minunat, a răspuns evlaviei tale, zicându-ți: „Eu sunt dragostea ta! Să nu te temi! Să nu te îndoiești! Biruința va fi a Fiului meu!” Pentru aceasta noi, văzând cum Dumnezeu a rânduit să fii întărit pentru a-ți duce crucea fără cârtire, Îi cântăm: Aliluia!

---

³⁴⁹ Acatistul este preluat din revista *Atitudini*, nr. 3/2008, pp. 86-98. În revistă, textul este precedat de un cuvânt al părintelui Justin Pârnu către cei care vor avea evlavie de a citi acest acatist: „Fratele nostru, mărturisitorul Valeriu Gafencu, vibrează în sufletele noastre de aproape 60 de ani, de când el a fost martirizat pentru Hristos și s-a arătat cu adevărat unul din apărătorii și mărturisitorii vieții noastre creștine strămoșești. M-aș bucura ca acest imn acatist, închinat martirului nostru Valeriu Gafencu, să fie pe buzele și în inimile tuturor românilor care vor să-și dea viața pentru Hristos și aproapele lor. Domnul să vă primească rugăciunea și să vi-l trimită pe acest mărturisitor al Ortodoxiei românești ocrotitor neadormit în fața ispitelor acestui veac.”

Icosul al 2-lea:

Ai văzut-o pe Preacurata Fecioară, nădejdea celor deznădăjduiți și bucuria celor întristați, dând mărturie că Hristos a sfințit închisoarea în care ai pățimit pentru El, împreună cu alți mucenici, mireni, monahi sau preoți, pentru ca din jertfa voastră să ia pildă cei de acum și cei ce vor veni după noi. Cuvintele ei sfinte alungă de la noi orice îndoială în sfințenia ta, și pentru aceasta te laudăm așa:

Bucură-te, că fiind ocrotit de Maica Domnului temnița în chilie o ai schimbat;
Bucură-te, a jertfelniciei mireasmă pe care Dumnezeu în lume o a împrăștiat;
Bucură-te, tânăr care ai căutat iubirea cea netrecătoare;
Bucură-te, că virtuțile tale străluceau în fața celorlalți ca un soare;
Bucură-te, că Preacurata Fecioară pe calea curăției te-a călăuzit;
Bucură-te, că sub Sfântul Ei Acoperământ viață cuvioasă ai trăit;
Bucură-te, încredințarea celor ce aleg calea fecioriei;
Bucură-te, mlădiță a smereniei și floare a bucuriei;
Bucură-te, că i-ai cinstit pe sfinți și în soborul lor ai intrat;
Bucură-te, chivot peste care Duhul Sfânt S-a revărsat;
Bucură-te, că plângându-ți păcatele ai cunoscut al umilinței fior;
Bucură-te, că flacăra inimii tale a fost aprinsă de cerescul dor;
Bucură-te, multpățimitorule Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 3-lea:

Învățător înțelept te-ai arătat, zicând că „orice bucurie adevărată se câștigă cu preț de jertfă; orice cetate se cucerește cu bărbăție, cu credință, cu îndrăzneală, cu încredere în misiunea dată de Dumnezeu și mai ales cu rugăciune.” Pentru care noi, hrănindu-ne cu învățăturile tale, Îi cântăm lui Dumnezeu, Celui ce te-a înțeleptit: Aliluia!

Icosul al 3-lea:

Filă de Filocalie scrisă cu sânge și dascăl iscusit al rugăciunii lui Iisus ai fost, mucenice, arătându-te urmaș tainic al marilor Părinți din vechime. Ai aflat pacea inimii și i-ai încurajat și pe alții să o caute, zicând: „în luptă cu puterile întinericului, cu gândul la Dumnezeu, mi-am găsit pacea în rugăciune”. Iar noi, vrând să mergem pe drumul pe care ai mers și tu, îți zicem:

Bucură-te, că prin rugăciunea lui Iisus inima ta a devenit altar;
Bucură-te, că rugându-te neîncetat sufletul tău s-a umplut de Har;
Bucură-te, că rugându-te Sfântului Arhanghel Mihail înger în trup ai devenit;
Bucură-te, că de frumusețile Împărăției Cerurilor sufletul tău a fost rănit;
Bucură-te, binecuvântare pentru cei împreună-pățimitori cu tine;
Bucură-te, pururea îndemnătorule spre facerea de bine;
Bucură-te, rugătorule pentru cei ce vroiau să se mântuiască;
Bucură-te, că de râvna nemăsurată îi sfătui ai să se ferească;
Bucură-te, că cei ce te cinstesc se minunează de viețuirea ta;
Bucură-te, că împreună cu cetele îngerești încep a te lauda;
Bucură-te, rug aprins de Dumnezeu cel viu în pustia temniței;
Bucură-te, că prin rugăciunile tale scăpăm de patima desfrâului și a mâniei;
Bucură-te, multpățimitorule Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 4-lea:

Pentru nevoințele, pătimirile și rugăciunile tale ai primit harisma vederii cu duhul, de care lucru s-au bucurat cei ce sufereau împreună cu tine. Și unuia dintre aceștia i-ai proorocit: „va veni un moment în viața ta când inima ta va cânta singură rugăciunea”, iar la împlinirea cuvintelor tale el I-a cântat lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 4-lea:

Zăcând pe patul de suferință, în noaptea Sfintelor Paști, ai văzut prin darul lui Dumnezeu la depărtare pe credincioșii care veneau de la schit după slujbă, coborând cu lumânările aprinse. Prin care minune cei închiși cu tine au înțeles măsura sporirii tale, că lanțurile și zidurile temniței nu puteau închide sufletul tău curat. Și pentru aceasta te laudăm, zicând:

Bucură-te, că Duhul Sfânt în inima ta s-a sălășluit;
Bucură-te, că Dumnezeu de mari daruri te-a învrednicit;
Bucură-te, că multe din cele viitoare dinainte le-ai cunoscut;
Bucură-te, că ziua trecerii tale la Domnul mai înainte o ai știut;
Bucură-te, că cel căruia i-ai destăinuit această taină de sporirea ta s-a încredințat;
Bucură-te, că la împlinirea proorocirii mărturie despre sfințenia ta a dat;

Bucură-te, că vestea despre harismele tale în temniță s-a răspândit;
Bucură-te, că fugind de patima mândriei talanții primiți de sus i-ai înmulțit;
Bucură-te, că prin darul primit de la Domnul celor ce se roagă ție le vii în ajutor;
Bucură-te, că cei ce îți cer cele de folos cunosc că ești de minuni făcător;
Bucură-te, că lepădându-te de bucuriile lumești ai primit harisme cerești;
Bucură-te, că acum împreună cu îngerii pe Dumnezeu Îl preamărești;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 5-lea:

Celor care te îndemnau, în ultimele zile ale vieții tale sfinte, să-ți cruți puțină vlagă care-ți rămăsese și să vorbești cât mai puțin, le-ai cerut: „Nu-mi luați această bucurie, căci pentru a-L mărturisi pe Hristos trăiesc; și de trăiesc, prin mila Lui trăiesc, și fără să vă arăt dragostea pe care v-o port nu ar mai avea rost să trăiesc”. Și noi, văzând în tine icoana iubirii celei nefățarnice, Îl laudăm pe Dumnezeu, Cel ce a pus inima ta această virtute de mare preț, cântându-I: Aliluia!

Icosul al 5-lea:

Ai fost pildă pentru cei închiși împreună cu tine, smerindu-te și punând binele aproapelui înaintea binelui tău. Ai iubit învățăturile Sfintei Scripturi și ți-ai modelat viața după cuvintele lui Hristos, jertfindu-te pentru aproapele tău și urcând pe scara virtuților, și pentru aceasta te laudăm:

Bucură-te, că dăruind altora, de la Dumnezeu înmulțit ai dobândit;
Bucură-te, că dând haina de pe tine celui lipsit lui Hristos I-ai dăruit;
Bucură-te, că precum cei doi bani ai văduvei pomana ta s-a socotit;
Bucură-te, că cei care au aflat de fapta iubirii tale s-au umilit;
Bucură-te, dătătorule de bună voie care ai primit răsplata dumnezeiască;
Bucură-te, arătătorule al drumului spre Împărăția Cerească;
Bucură-te, că urmând cuvântului Evangheliei te-ai arătat chip al milosteniei;
Bucură-te, că rușinându-ne de faptele tale fugim de patima lăcomiei;

Bucură-te, ostaș al lui Hristos care pentru dragostea Lui te-ai jertfit;
Bucură-te, sfinte mucenice, că fapta ta în inimile noastre a odrăslit;
Bucură-te, că prin rugăciunile tale inimile noastre împietrite ca ceara se topesc;
Bucură-te, că spre facerea de bine chiar și cei tari de cerbice se sânguiesc;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prizoniți pentru Hristos!

Condacul al 6-lea:

Am auzit sfătuirea ta plină de înțelepciune: „În toate împrejurările roagă-te lui Dumnezeu să se împlinească voia Lui.” Și vrând să aflăm și să facem voia dumnezeiască, lepădându-ne de voia noastră și ferindu-ne de ispitele celui viclean, Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 6-lea:

Nou Iov fiind, sfinte, cu multă răbdare ai purtat crucea bolii, arătându-ne și nouă cum trebuie să primim încercările care vin asupra noastră. Din îngăduința lui Dumnezeu ai rădat chinuri mucenicești când doctorul a tăiat trupul tău fără ca leacul amorfitor să-și fi făcut lucrarea, de care lucru uimindu-ne, îți cântăm:

Bucură-te, că răbdând dureri înfricoșătoare ai cugetat la Cel răstignit;
Bucură-te, că diavolul deznădejdi să te îngenuncheze nu a reușit;
Bucură-te, leac trimis de Dumnezeu trupului de boală apăsător;
Bucură-te, liman al celor îngreuiți de boli de nevindecă;
Bucură-te, că de la bolnavii care se roagă ție nerăbdarea o izgonești;

Bucură-te, că pe cei ce îi îngrijesc pe bolnavi îi răsplătești;
Bucură-te, nou doctor fără de arginți care prin rugăciune dai tămăduire;
Bucură-te, că ești diavolilor prigonitor și celor îndrăciți izbăvire;
Bucură-te, că de voia noastră ne-ai sfătuit să ne lepădăm;
Bucură-te, că voia Domnului ne-ai cerut să o îmbrățișăm;
Bucură-te, că ne îndemni să părăsim toată grija cea lumească;
Bucură-te, că ne întărești să facem voia dumnezeiască;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prizoniți pentru Hristos!

Condacul al 7-lea:

„Sfârșitul vieții mele este o ultimă mărturisire ortodoxă. M-aș bucura mult să reveniți la Biserica cea adevărată”, i-ai zis de pe patul de moarte doctorului înșelat de învățăturile ereticului Luther și te-ai rugat pentru venirea sa în Biserica cea adevărată. Voind a ne împărtăși din râvna ta pentru mântuirea celor ce stau departe de Adevăr, Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 7-lea:

„Cine crede fără a fi și un misionar, acela n-a cunoscut frumusețea credinței” - ai spus, mucenice, aprinzând în noi focul mărturisirii lui Hristos. Și ai întărit prin faptele tale aceste cuvinte, căci te-ai jertfit din iubire pentru un pastor evreu, rugându-te ca el să devină fiu al Sfintei Biserici și dăruindu-i lui medicamentele care ți-ar fi putut salva viața trupească. Pentru această iubire fără de margini îți cântăm:

Bucură-te, că în țarina Domnului ai fost neobosit lucrător;

Bucură-te, că în întunericul temniței ai fost luminător;
Bucură-te, cel ce pastorului evreu i-ai arătat iubire mucenicească;
Bucură-te, că jertfa ta în sufletele noastre a început să rodească;
Bucură-te, păzitor viteaz al predaniilor bisericesti;
Bucură-te, cel ce învățăturilor neortodoxe te împotrivești;
Bucură-te, că iubindu-i pe eretici ai defăimat noianul rătăcirilor;
Bucură-te, că fără teamă ai vădit felurimea minciunilor lor;
Bucură-te, că ascultându-te pe tine unii oameni de păcatele lor s-au pocăit;
Bucură-te, că după ce au crezut propovăduirii tale în nădejdea Învierii au adormit;
Bucură-te, că de osândă și de chinurile veșnice s-au izbăvit;
Bucură-te, că înaintea lui Dumnezeu despre faptele tale cele bune au mărturisit;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 8-lea:

Valurile vieții ne aruncă în vârtoarea patimilor, neînfricatule mărturisitor, și ne este mai ușor să alegem calea cea largă, spre care ne cheamă necuratul diavol. Dar păstrăm în inimile noastre cuvântul tău: „Trebuie să înfrunți păcatul până la sânge. Așa te naști din nou. Nu există cale de compromis”, și ducând lupta cea bună Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 8-lea:

„Cum vei putea rezista la marile încercări la care suntem supuși, dacă nu poți rezista ispitei fumatului?”, l-ai întrebat pe tânărul care nu-și dădea seama că prin patima sa îndepărta de la el harul dumnezeiesc; și acesta, smerindu-se în fața muștrării tale, nu numai că și-a înțeles greșeala, ci și-a schimbat întreaga viață. Iar noi, luând aminte la îndreptarea lui și rugându-ne ție să ne ajuți să ne izbăvim de toate patimile, te laudăm așa:

Bucură-te, că cei ce te cinstesc mintea de gândurile cele rele și-o păzesc;
Bucură-te, că lepădând înțelepciunea acestui veac se sfințesc;
Bucură-te, că scriind pentru noi îndreptarul de spovedanie ai vădit hățișul păcatelor;
Bucură-te, cel ce ești stavilă în fața patimilor și a poftelor;
Bucură-te, că pentru a scăpa de povara păcatelor la scaunul spovedaniei ne-ai îndrumat;
Bucură-te, că pe oameni să facă ascultare de duhovnic i-ai îndemnat;
Bucură-te, că de împărtășirea cu nevrednicie cu Sfintele Taine ne ferești;
Bucură-te, că furtuna patimilor noastre prin rugăciune o potolești;
Bucură-te, cel ce în vremuri de desfrâu ai fost pildă de curăție;
Bucură-te, că nelegându-te de bogățiile lumești ai fost iubitor de sărăcie;
Bucură-te, cel ce, fără să fii monah, ai ținut voturile monahicești;
Bucură-te, că ajungând la sfințenie spre sfințenie ne călăuzești;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigonți pentru Hristos!

Condacul al 9-lea:

Vrând să ne trezești din amorțeala care ne-a cuprins, robule al lui Dumnezeu, ai scris că „păcatul este a doua răstignire adusă Mântuitorului; acum Îl scuipe în față cei ce sunt botezați, acum cununa de spini I-o pun cei ce se numesc creștini, acum Îi dau palme, acum Îi bat piroanele, acum Îl împung cu sulita cei pentru care a suferit batjocoriri și bătăi și pentru care Și-a dat sângele pe Golgota”. Ca să fim feriți de o astfel de cădere, Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 9-lea:

„Creștinii nu pot primi pacea ispititoare a Satanei, creștinii nu vor primi decât pacea lui Hristos, oricât de multe sacrificii li se vor cere”, răsuna în temnițe cuvântul tău, precum al Botezătorului în pustie. O, mucenice, vom ști oare să primim cuvântul tău, când Irozii vremurilor noastre ne vor cere să primim pacea cea mincinoasă prin lepădarea de Hristos? Pentru ca să rămânem tari la vreme de încercare, ne rugăm ție:

Bucură-te, că pentru pacea cea după Dumnezeu te-ai nevoit;
Bucură-te, că liniștea ta și pe paznicii temniței i-a împlânzit;
Bucură-te, sabie a cuvântului muștrătoare a fărâdelegilor;
Bucură-te, adevăr care împrăștie norii minciunilor;
Bucură-te, mângâiere în vremurile de tulburare;
Bucură-te, a fățarniciei pierzătoare de suflet certare;
Bucură-te, dreptar de viețuire a mirenilor;
Bucură-te, veghetor tainic al mănăstirilor;
Bucură-te, al preoților ajutător în propovăduire;
Bucură-te, a ierarhilor râvnitori sprijinire;
Bucură-te, cărare spre Răsăritul răsăriturilor;
Bucură-te, făclie a iubitorilor de Adevăr și ucenic al Adevărului;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigoniiți pentru Hristos!

Condacul al 10-lea:

„Sunt fericit că mor pentru Hristos. Totul e o minune. În măsura în care mi se va îngădui, de acolo de unde mă voi afla mă voi ruga pentru voi și voi fi alături de voi”, ai spus în ultima zi a vieții tale, mărturisind grija ta pentru cei apropiați ție. Iar noi, cugetând la slăvitul tău sfârșit, Îi cântăm Celui ce te-a chemat în Împărăția Sa: Aliluia!

Icosul al 10-lea:

Fiind prigonit pentru Hristos, ai mărturisit că îl simți ca prieten al tău pe fiecare suflet care se gândește la tine cu iubire creștinească. Oare iubirea și cinstirea noastră nu le vei primi? Îndrăznind, ne rugăm ție, sfinte, cerându-ți să primești și puținele noastre laude:

Bucură-te, că sufletul tău de frumusețile veșnice se desfătează;
Bucură-te, prieten al celor care povețele tale le urmează;
Bucură-te, cel ce împreună cu cetele sfinților te rogi pentru noi;
Bucură-te, că prin rugăciunile tale ne izbăvim din nevoi;
Bucură-te, că în temniță pe cei șovăitori în credință i-ai întărit;
Bucură-te, că pe cei îndărătnici prin răbdare i-ai biruit;
Bucură-te, cel ce nu te-ai scârbit când pe nedrept ai fost defăimat;
Bucură-te, cel ce în fața prigonitorilor îndrăzneală ai arătat;
Bucură-te, că încă în trup fiind ai pregustat veșnica fericire;
Bucură-te, că văzând sporirea ta, ceilalți s-au umplut de uimire;
Bucură-te, sămânță a sfințeniei sădită pe al temniței pământ;
Bucură-te, slujitor credincios al Noului Legământ;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prigoniiți pentru Hristos!

Condacul al 11-lea:

S-a adeverit cuvântul tău, sfinte, că „moartea pentru Hristos aduce fericirea vieții veșnice”. Căci părăsind tu această lume, unul dintre cei cu care împreună ai pățimit te-a văzut în vis urcând la cer pe un tron luminat, și aflând apoi de trecerea ta la Domnul, I-a cântat Iubitorului de oameni: Aliluia!

Icosul al 11-lea:

„Aici va fi într-o zi loc de pelerinaj”, a proorocit Cuviosul Gherasim, cerându-ți să te rogi pentru el. Și de la acest slăvit mărturisitor, care de la stăreția Tismanei a ajuns în temnița de la Târgu Ocna, fiindu-ți frate de suferință, învățându-ne a-ți cere să te rogi și pentru noi, zicem către tine:

Bucură-te, cel ce cu dreptate sfânt al închisorilor ai fost numit;
Bucură-te, că prin sfințenia ta marilor mucenici te-ai asemuit;
Bucură-te, că mulțimea pelerinilor care vin la Târgu Ocna a sporit;
Bucură-te, că profeția Cuviosului Gherasim despre temnița aceasta s-a împlinit;
Bucură-te, că împreună cu noii mărturisitori din toată lumea pe Hristos Îl slăvești;
Bucură-te, că de tine se bucură soborul mucenicilor din temnițele românești;
Bucură-te, că pe noii mucenici ne-ai îndemnat să-i cinstim;
Bucură-te, că urmând povața ta mult folos agonisim;
Bucură-te, că prin rugăciune nerăbdarea celor închiși cu tine în răbdare s-a schimbat;
Bucură-te, că pe aceștia precum Sfântul Dimitrie pe Nestor i-ai binecuvântat;
Bucură-te, că împreună cu tine răsplata cea cerească o au primit;
Bucură-te, că întărindu-se în credință Adevărul cel veșnic L-au mărturisit;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prizoniți pentru Hristos!

Condacul al 12-lea:

Femeii care și-a riscat viața, venind la tine pe ascuns într-o noapte, i-ai cerut: „Vă rog să mărturisiți oamenilor și familiei mele dragi că am crezut până la sfârșit, că sunt împăcat, că-mi dau viața pentru Hristos și pentru semenii”. Și noi, luând îndrăzneala de a mărturisi oamenilor despre pătimirile tale mucenicești, Îi cântăm lui Dumnezeu: Aliluia!

Icosul al 12-lea:

Sfinte Mucenice Valeriu, încredințați fiind de sfințenia ta, ne rugăm lui Dumnezeu ca prin rugăciunile tale să ne dea putere să punem început bun mântuirii noastre. Credem că tu te rogi pentru tot omul ce aleargă la tine cu nădejde, și pentru aceasta îți cântăm:

Bucură-te, crin ales între florile muceniciei;
Bucură-te, că de la tristețe ai ajuns în Împărăția bucuriei;
Bucură-te, pentru vremurile de pe urmă far strălucitor;
Bucură-te, mijlocitor pentru noi în fața Dreptului Judecător;
Bucură-te, mângâiere cerească celor aflați în focul ispitelor;
Bucură-te, că vădești și rușinezi degrabă lucrarea diavolilor;
Bucură-te, pavăză tare la vreme de prigoană a creștinilor;
Bucură-te, cel ce ne îndemni să mergem pe urmele mucenicilor;
Bucură-te, roadă a Evangheliei răsărită în neamul românesc;
Bucură-te, că dreptslăvitorii de alte neamuri cu evlavie te cinstesc;
Bucură-te, că lauda ta în toată Biserica se vestește;
Bucură-te, că prin tine Hristos Se preamărește;
Bucură-te, multpătimitorul Valeriu, întărire a celor prizoniți pentru Hristos!

Condacul al 13-lea:

O, Sfinte Valeriu, cunună a mucenicilor români din prigoana celui de-al douăzecilea veac, fii apărătorul nostru ceresc! Vezi, sfinte, cursele diavolului cele amăgitoare, vezi patimile care ne împresoară, vezi neputința sufletelor noastre. Dar vezi și nădejdea noastră în ajutorul cel de sus, și vino și

scoate-ne din focul încercărilor, ca ajungând în Împărăția cea Cerească să Îi cântăm împreună cu tine Dumnezeuului celui viu: Aliluia! (Acest Condac se zice de trei ori. Apoi se zice Icosul întâi: *A ajuns până la noi propovăduirea ta... și Condacul întâi: Pe cel ce plinind cuvântul Evangheliei...*)

Apoi se citește această

Rugăciune

Sfinte Valeriu, noule mărturisitor al credinței în Hristos, la tine alergăm ca la un grabnic ajutor al tuturor celor ce se roagă ție. Vezi, sfinte, durerile noastre, vezi neputințele noastre, vezi puținătatea credinței noastre, și nu te scârbi de lenevia și nimicnicia noastră.

Ne rugăm ție, sfinte, grăbește de ne ajută cu neîncetatele și sfintele tale rugăciuni și ne sprijinește pe noi. Știm că ai pățimit grele prigoniri pentru dragostea lui Hristos, dar prin răbdarea lor ai aflat dar de la Dumnezeu și astăzi viețuiești în lumina raiului. Faptele tale binecuvântate ne-au făcut să te chemăm în ajutor. Suntem încredințați că pe tot cel ce aleargă la tine, cerând cu credință ajutor, nu-l treci cu vederea.

Ridică-ne din groapa fricii, în care ne-a aruncat vrăjmașul diavol, ridică-ne pe calea mărturisirii credinței în Dumnezeuul cel adevărat. Fii nouă pildă, fii nouă îndrumător, că iscusite sunt cursele vrăjmașului și nu ne pricepem să ne ferim de ele. Roagă-te să fim feriți de înșelare și să primim de la Dumnezeu darul dreptei socoteli. Pe cei căzuți în păcate ajută-i prin rugăciunile tale să se pocăiască, așa cum i-ai ajutat prin cuvânt pe păcătoșii pe care i-ai întâlnit în temnițele prin care ai trecut.

Roagă-te, sfinte mucenice, pentru duhovnicii noștri, să ne călăuzească pe calea cea dreaptă. Roagă-te pentru toți preoții și diaconii, să le dea Dumnezeu curajul de a semăna cuvântul Evangheliei acolo unde trebuie. Roagă-te pentru ierarhii ortodocși, să păstorească turma cu frică de Dumnezeu, fără a se teme de mai marii lumii acesteia. Ai grijă, Sfinte Valeriu, de toți monahii și de toate monahiile, fiindu-le sprijinitor și ocrotitor, ca avându-te pe tine împreună rugător să sporească în nevointă și virtute.

Ai grijă, sfinte, de toți cei prigoniți pentru Hristos, să rabde cu răbdare mucenicească, fără să cărtească. Și ai grijă și de prigonitorii lor, rugându-te pentru ei, așa cum te-ai rugat și pentru cei ce te-au prigunit pe tine.

Întărește-ne, sfinte, în lupta pe care o ducem pentru mântuirea noastră, ca mulțumindu-ți ție să laudăm și să binecuvântăm și să slăvim întru-tot-lăudatul și preaputernicul nume al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciune pentru proslăvirea noilor mucenici

Doamne, Dumnezeuul nostru, Cel ce i-ai păzit pe cei trei tineri și pe Daniel în cuptorul cel de foc, Cel ce i-ai întărit pe mărturisitorii ultimei prigoane să dea mărturia cea bună în fața prigonitorilor, primește de la noi această puțină rugăciune. Sădește, Hristoase Dumnezeule, jertfa lor ca o sămânță pe pământul inimii noastre. Să fie această sămânță aducătoare de roadă bună, să ne fie nouă spre început bun mântuirii și dătătoare de curajul mărturisirii adevărului în fața celor care îl batjocoresc. Fă, Doamne, ca pilda lor să nu fie dată uitării, ci din ea să se hrănească fiii Bisericii celei dreptslăvitoare. Fă ca virtuțile și jertfa lor să mustre lenevia și negrija noastră, și să primim această muștrare spre îndreptarea noastră.

Cerut-a oarecând Sfânta Maria Magdalena trupul Tău, zicând Grădinarului: „Doamne, spune-mi unde l-ai pus, și eu îl voi lua”. Tot așa noi cădem înaintea Ta, rugându-ne Ție cu nădejdea că ne vei ierta îndrăzneala și nu vei trece cu vederea cererea noastră: „Doamne, arată-ne nouă locurile în care se află sfintele moaște ale mărturisitorilor Tăi, ca aflându-le să le cinstim cu evlavie”. Și dacă din pricina păcatelor noastre nu am fost vrednici să ne închinăm lor, ne rugăm Ție cu zdrobire de inimă, Doamne, să nu lași sfintele moaște ale robilor Tăi să zacă în uitare, ci scoate-le la lumină, pentru a primi închinarea cuvenită.

Ca închinându-ne cu evlavie, să ne putem bucura și de cinstirea lor în Biserica Ta, după cum li se cuvine, împreună cu a cetelor de sfinți mucenici și mucenice. Și împreună cu ei să Îți aducem slavă, cinste și închinăciune Ție, Dumnezeuului cel în Treime lăudat, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.